19 K. N. Mustafa 1908

توتک دامباندیس

Damnavida

Κ. Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

3665

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΥΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄ ΚΑΙ Ε

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ
ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΣΙΑ, ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ, ΘΡΗΣΚΕΙΑ
ΥΓΙΕΙΝΗ, ΙΣΤΟΡΙΑ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΥΣΙΚΗ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ, ΕΜΜΕΤΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΤΛ.

ΕΤΟΣ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ, ΤΟΥ 1897

معارف نظارت جلیله‌سنك ۳۳٦ نومرولی و ۲۱ آغستوس ۳۱۵ تاریخلی
رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΔΕΠΑΣΤΑ-ΣΦΥΡΑ-ΓΕΡΑΡΔΟΥ
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1900

Ἀντίτυπον, μὴ φέρον τὴν σφραγῖδα τῶν ἐκδοτῶν, θεωρεῖται κλεψίτυπον.

Θεόδωρος Γεράρδος

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου **Ἀδελφῶν Γεράρδων**
ἐν ὁδῷ Κιοντσούκ Χενδέκ, ἀριθ. 29 καὶ 31.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον ἀναγνώσεως ἐξεδώκαμεν κατ' ἀρχὰς τῷ 1883 ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀναγνωστικὸν* τοῦ Β', Γ', Δ' καὶ Ε' σχολικοῦ ἔτους μετὰ τῶν τότε συναδέλφων ἡμῶν Γ. Ἰ. Κούζου, Ἰ. Ἀ. Ἰλλίδου καὶ Π. Ἰ. Πολυβίου συνεργασίᾳ τοῦ κ. Δ. Γ. Μοστράτου.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος 1884 ἐξεδώκαμεν αὐτὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Σειρὰ Ἀναγνωσμάτων* μόνον μετὰ τοῦ μακαρίτου Ἰ. Ἰ. Πολυβίου, προσθέσαντες καὶ τὸ τοῦ πρώτου ἔτους.

Ἔκτοτε πολλαὶ ἐκδόσεις ἐγένοντο, ἐκδίδοντος πάντοτε τοῦ κ. Γ. Ἰ. Σεϊτανίδου ἢ τῶν κκ. Ἀδελφῶν Σρύρα μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1896, ὅτε ἔληξεν ἡ μετ' αὐτῶν συμφωνία τῆς ἐκδόσεως. Καίτοι δὲ ὁ μακαρίτης Πολύβιος εἶχε παραχωρήσει ἀπὸ τοῦ 1885 πᾶν δικαίωμά του τῷ κ. Σεϊτανίδῃ, καίτοι αἱ διάφοροι ἔκτοτε ἐκδόσεις ἐβελτιοῦντο μόνον ὑφ' ἡμῶν, οὐχ ἧττον διὰ λόγους ἰδίους ἐξηκολούθουν τὰ τεύχη πάντα νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα Κ. Γ. Γεωργαλᾶ καὶ Ἰ. Ἰ. Πολυβίου.

Ἤδη τῆς ἐκδόσεως μόνον ὑφ' ἡμῶν μεταρρυθμισθείσης ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀναγνώσματα* καὶ ὑπὸ τῶν κκ. **Δεπάστα-Σρύρα-Γεράρδου** ἀναληφθείσης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους, παραδίδομεν αὖθις τὸ πόνημα ἡμῶν τοῖς κκ. Δι-

δασκάλοις, χάριτας πάντοτε ὀφείλοντες καὶ ἀνομολογοῦντες ἐπὶ τῇ εὐμενεῖ ἀποδοχῇ τοῦ ἔργου ἡμῶν καὶ τῇ ἐπιεικεῖ περὶ τούτου κρίσει αὐτῶν. Ἀποσπῶντες δὲ ἀπὸ τῶν προτέρων ἐκδόσεων καὶ διαρρυθμίζοντες παρατίθεμεν ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς *Προλεγόμενα* καὶ τὰς ἀναγκαίας *Διδακτικὰς Ὁδηγίας*.

Περὶ τῶν *βοηθημάτων*, ὅσα ἡμῖν ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐχρησίμευσαν, περὶ τῆς *συναρμολογήσεως* καὶ *διατάξεως* τῆς *ὕλης*, περὶ τῆς *γλώσσης*[1] καὶ τοῦ *περιεχομένου* τοῦ βιβλίου, περὶ τῆς *ἐκτάσεως* καὶ τῆς *διεξαγωγῆς* τῆς *ὕλης*, ἱκανὰ κατὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν εἴπομεν.

Περιττὸν δὲ νομίζοντες καὶ ἤδη τὰ αὐτὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν, καταχωρίζομεν μόνον τὰς ἀναγκαίας διδακτικὰς ὁδηγίας, ὅπως τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀναγνωσμάτων τοῖς διδασκάλοις διευκολύνωμεν.

α΄) *Ἐξηγοῦνται πραγματολογικῶς*[2] αἱ τοιαύτης ἐξηγήσεως χρήζουσαι λέξεις καὶ ἔννοιαι, τιθεμένων ὑπ' ὄψει τῶν μαθητῶν τῶν πραγμάτων, εἰ δυνατόν, εἰ δὲ μή, τῶν εἰκόνων τοὐλάχιστον αὐτῶν, ἢ γίνεται

1. Ὡς πρὸς τὴν *γλῶσσαν* τοῦ βιβλίου ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει πολλῶν διδασκάλων, καίτοι μετ' ἀθυμίας οὐκ ὀλίγης, μετεβάλομεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ *ἁπλούστερον* καὶ *παιδικώτερον*, μάλιστα κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ἔτος, ὀλιγώτερον κατὰ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, ἐλάχιστον δὲ κατὰ τὸ πέμπτον, φρονοῦντες ὅτι οὕτω κλιμακηδὸν καὶ βαθμιαίως προάγονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν *γλῶσσαν*, ἀκόπως δὲ μεταβαίνουσιν ἐκ τῆς *νέας* εἰς τὴν *ἀρχαίαν* Ἑλληνικήν.

2. Ἅπασαι αἱ ἐργασίαι αὗται (α΄—ιϐ΄) γίνονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μὲν ἔνθα οἱ μαθηταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι ταύτας, ὑπὸ τῶν μαθητῶν δέ, ἔνθα τοῦτο εἶναι δυνατόν. Ἐν γένει δὲ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ μαθήματος πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τὴν *μαιευτικὴν μέθοδον* (ὅρα Γεν. Παιδαγωγ. καὶ Διδακτικ. Λινδνέρου ὑπὸ Χ. Παπαδοπούλου σελ. 223—227). Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πάντα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται καθ' ἑκάστην καὶ πανταχοῦ, ἐκτελοῦνται ἄλλοτε ἄλλα. Ἀπανταχοῦ δὲ ὁ διδάσκων κατὰ τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν τηρεῖ τὸ προσῆκον μέτρον, ἔχων κατὰ νοῦν τὰς ἑφεξῆς *ἀρχὰς*

διήγησις σαφὴς καὶ εὔληπτος τοῦ περιεχομένου τοῦ προκειμένου ἀναγνώσματος[1].

β΄) *Ἀναγινώσκεται τεχνικῶς, ἐμφαντικῶς, φυσικῶς* καὶ *ὀρθῶς* ἀπαγγελλόμενον, τὸ προκείμενον ἀνάγνωσμα[2].

γ΄) *Ἑρμηνεύονται* αἱ ἄγνωστοι ἢ δύσληπτοι λέξεις τοῦ λόγου πρῶτον *ἀσχέτως* καὶ ἐν τῇ *κυρίᾳ* σημασίᾳ, ἔπειτα *σχετικῶς* πρὸς τὰς ἄλλας καὶ ἐν τῇ τυχὸν *ἐκδοχικῇ* ἐννοίᾳ.

δ΄) *Τάττονται φυσικώτερον* κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νέας Ἑλληνικῆς τὰ μέρη τῆς προτάσεως, *συμπληροῦντα* τὰ τυχὸν ἐλλιπῆ καὶ *ἀναπτύσσονται τὰ συνεπτυγμένα*.

ε΄) *Ἐρευνᾶται* ἡ *λογικὴ σχέσις* καὶ *συνάφεια* τῶν προτάσεων καὶ ἐννοιῶν.

ϛ΄) *Ἐφιστᾶται* ἡ *προσοχὴ* καὶ *ἐφελκύεται* ἡ *παρατήρησις* καὶ *κρίσις* τοῦ μαθητοῦ ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν.

ζ΄) *Ὑποθερμαίνεται* καὶ *διεγείρεται* τὸ ἀνάλογον *αἴσθημα*, *ἐξάγεται* δὲ ἢ *ὑπαγορεύεται* τὸ ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει *καθῆκον*.

η΄) *Ἀναγινώσκεται* αὖθις καὶ *ἑρμηνεύεται* ἐν ὅλῳ *ἑνοποιούμενον* τὸ μάθημα.

τῆς *Διδασκαλίας*, ἀποσπωμένας ἐκ τῆς ἀνωτέρω Γενικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς, ἣν συνιστῶμεν παντὶ διδάσκοντι :

Α΄ Δίδασκε κατὰ φύσιν
Β΄ Δίδασκε ψυχολογικῶς.
Γ΄ Δίδασκε ἐποπτικῶς.
Δ΄ Δίδασκε εὐλήπτως.
Ε΄ Δίδασκε ἵνα μορφώσῃς.
Ϛ΄ Δίδασκε ἐνδιαφερόντως.
Ζ΄ Προκάλει τὴν αὐτενέργειαν τοῦ μαθητοῦ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.
Η΄ Δίδασκε μονίμως ἢ διαρκῶς.
Θ΄ Δίδασκε πρακτικῶς.

1. Ἡ τοιαύτη *ἐξήγησις* ἢ διήγησις πρὸ πάσης ἄλλης ἐργασίας εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ λυσιτελεστάτη, τὰ μάλιστα συμβαλλομένη εἰς τὴν ἐφεξῆς *ὀρθὴν* ἀνάγνωσιν καὶ κατάληψιν τοῦ προκειμένου ἀναγνώσματος.

2. Περὶ *τεχνικῆς* ἀναγνώσεως ἐξέδοτο πρὸ πολλοῦ ἄριστον σύγγραμμα ὁ κ. Μιλτ. Ι. Βρατσᾶνος. Καὶ ὁ μακαρίτης Δ. Γ. Πετρίδης ἐν ταῖς *Διδακτικαῖς* αὐτοῦ *Ὁδηγίαις* (Κεφ. η΄) πολλὰ καὶ ὀρθὰ περὶ *ἀναγνώσεως* λέγει. Ἀμφότερα τὰ πονήματα ταῦτα συνιστῶμεν θερμῶς τοῖς διδάσκουσι.

θ΄) *Τεχνολογοῦνται* αἱ λέξεις ἄλλοτε ἄλλαι, ζητουμένης, ἔνθα ἐφικτόν, τῆς *μεταβολῆς* τῶν *προσώπων*, *ἀριθμῶν*, *χρόνων* καὶ τῶν *ἄλλων τύπων*, *ἀναζητοῦνται* δὲ τὰ *παράλληλα συνώνυμα* ἢ *συγγενῆ* χωρία ἢ λέξεις.

ι΄) *Συντάσσονται* καθ' ὅλον καὶ κατὰ μέρος αἱ προτάσεις, ζητεῖται δέ, ἔνθα δυνατόν, ἡ *μεταβολὴ* τῆς τοιαύτης εἰς τοιαύτην *σύνταξιν*, *πλοκὴν* κτλ.

ια΄) Γίνεται *ἀντιγραφὴ* τοῦ μαθήματος ὅλου ἢ μέρους κατ' οἶκον ἢ ἐν τῇ σχολῇ ἢ γράφεται *καθ' ὑπαγόρευσιν* εἰς τὸν πίνακα ἢ τὸ τετράδιον, ἐξετάζεται δὲ καὶ διορθοῦται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐν αὐτῇ τῇ παραδόσει καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μαθητῶν, εἰ δυνατόν, εἰ δὲ μή, κατ' ἰδίαν. Καλὸν δὲ εἶναι νὰ *ὑποδεικνύωνται* μόνον ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος τὰ ἐσφαλμένα διὰ συμβολικῶν σημείων, ν' ἀνευρίσκωνται δὲ καὶ διορθῶνται ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

ιβ΄) Τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ ἀναγνώσματα διὰ τὴν ἑνότητα καὶ τὸ συνεχὲς τῆς ὕλης κατετάχθησαν ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ *καθ' ὕλην*. Ὁ διδάσκων ὅμως ἐκλέγει ἐκ τοῦ ὅλου καὶ διεξάγει ἑκάστοτε τὸ κατὰ *καιρὸν* καὶ *χρόνον* πρόσφορον ἀνάγνωσμα. Οὕτω λόγου χάριν, ἐὰν σήμερον *βρέχῃ*, δύναται νὰ διεξαγάγῃ τὸ περὶ βροχῆς· ἐὰν αὔριον ἐμφανισθῇ ἡ *ἶρις*, τὸ περὶ ἴριδος καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐν γένει λέγομεν, ὅτι ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ὑπολαμβάνῃ τοὺς παῖδας γῆν, ἣν ὁτὲ μὲν πρέπει νὰ καθαίρῃ ἀπὸ τῶν ζιζανίων καὶ πετρῶν, ἄλλοτε νὰ σπείρῃ καὶ νὰ φυτεύῃ ἐνταῦθα μὲν τοῦτο, ἐκεῖ δὲ ἐκεῖνο τὸ φυτόν. Ἐνταῦθα τῆς γῆς ταύτης τὰ ὑπάρχοντα σπέρματα ὀφείλει νὰ περιποιῆται, θερμαίνῃ καὶ ἀρδεύῃ, φροντίζων ὅπως μὴ καὶ τὰ σπέρματα μετὰ τῶν ζιζανίων καὶ πετρῶν ἐκριζώσῃ καὶ ἀνασπάσῃ, μὴ κατακαύσῃ καὶ κατακλύσῃ· ἐκεῖ ὀφείλει νὰ ὑποβοηθῇ τὴν βλάστησιν, ἀλλαχοῦ νὰ εὐθύνῃ τὸ νεαρὸν καὶ ὑπὸ παντοίων ἀνέμων σαλευόμενον φυτόν. Τέλος ἡ διάπλασις τοῦ *σώματος*, τῆς *διανοίας*, μάλιστα δὲ τῆς *καρδίας*, ἀπανταχοῦ καὶ πάντοτε πρέπει νὰ εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς τοῦ διδάσκοντος ἐργασίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ *γλωσσικὴ* τοῦ παιδὸς μόρφωσις εἶναι χορδή, ἣν ἀείποτε εὐλαβῶς πρέπει νὰ ἐντείνωσι καὶ ἐναρμονίως νὰ κρούωσιν οἱ διδάσκοντες.

Ἐγράφομεν τῷ 1897.

Κ. Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

Α΄ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

1. Ὠδὴ τῶν ἐνάρξεων.

Καλῶς ηὕραμεν ἀλλήλους,
καλοὶ φίλοι καλοὺς φίλους!
Συναντώμεθα θυμήρεις,
χορὸς ἔνδροσος, φαιδρός,
καὶ αἱ ὧρ' ἐλπίδων πλήρεις,
καλοῦσ' εἰς τὰ ἐμπρός.

Γελῶν ἦθος, φαιδρὸν ὄμμα
εἶναι τῆς ζωῆς τὸ χρῶμα.
Τοῦ εὐέλπιδος ὁ κλῆρος
εἶναι πάντοτε λαμπρός,
σταθερῷ ποδὶ ὡς ἥρως,
προβαίν' εἰς τὰ ἐμπρός.

Καρτερία μετ' ἀνδρείας
εἶναι μήτηρ τῆς σοφίας.
Σπεῖρε κόπον, σπεῖρ' ἐγκαίρως·
σὺν Θεῷ δὲ ὁ καιρὸς
θὰ σοὶ φέρῃ χρυσοῦν θέρος,
χωρῶν εἰς τὰ ἐμπρός.

Ἄστρα ἐναλλὰξ καὶ Φοῖβον
τῆς ζωῆς τὸ ῥεῦμ' ἀμεῖβον
κ' εὐανθεῖς ἐγκατοπτρίζον
ὄχθας πάντοτε φαιδρῶς
μειδιῶν καὶ χρυσαυγίζον
προρρέ' εἰς τὰ ἐμπρός.

ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.

Β′ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

2. Ὁ Ἰησοῦς δωδεκαετὴς ἐν τῷ ναῷ.

Λουκ. β′, 41—52[1].

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς τοῦ Ἰησοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἰερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἰερουσαλὴμ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ εὑρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλήμ, ζητοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐν τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτω; Ἰδού, ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὁ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

1. Αἱ περικοπαὶ αὗται σκοποῦσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν κατὰ μικρὸν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν· πλὴν δὲ τούτων ὁ διδάσκων διεξάγει καὶ τὰς ἐν ταῖς Κυριακαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναγινωσκομένας.

3. Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ.

Ψαλμ. 76.

Τὰ σεπτὰ σκηνώματά σου
πόσον εἶν' ἀγαπητά!
Ἡ ψυχή μου 'ς τὰς αὐλάς σου
ἔνθους, Ὕψιστε, πετᾷ.
Τὸ στρουθίον ἐκεῖ οἶκον.
ἀνευρίσκει καὶ σκιὰν
κ' ἡ τρυγὼν τῶν ἀνηλίκων
νεοσσῶν της καλιάν.

Εὐτυχεῖς οἱ κατοικοῦντες
ἐν τῷ οἴκῳ σου ἀεί,
οἱ τὴν δόξαν σου αἰνοῦντες
ἐν ἑσπέρᾳ καὶ πρωΐ.
Σύ, Θεέ μου, τούτων εἶσαι
ἀντιλήπτωρ καὶ σωτήρ,
σὺ αὐτοὺς περιποιεῖσαι,
ὡς τὰ τέκνα ὁ πατήρ.

Μία προσευχῆς ἡμέρα
τῶν αὐλῶν ἐντὸς τῶν σῶν
εἶν' ἐτῶν τιμιωτέρα
καὶ αἰώνων περισσῶν.
Προτιμῶ παρερριμμένος
νὰ διάγω ἐν αὐταῖς
ἢ νὰ λάμπω προηγμένος
ἐν αἰθούσαις μωμηταῖς.

Οτι ἔλεος αὐγάζει
καὶ ἀλήθεια ἐκεῖ·
ἐκεῖ χάρις αἰθριάζει,
ἐκεῖ δόξα κατοικεῖ·
ἐπαντλοῦντ' αἱ χάριτές σου
τοῖς ἀκάκοις περισσαί.
Εὐτυχεῖς οἱ λατρευταί σου,
οἱ ἐλπίζοντες εἰς σέ.

ΠΑ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.

---

4. Οἱ κατὰ Χριστὸν μακάριοι.

Ματθ. ε', 1—18.

Ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν

γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστέ, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

---

5. Ὁ Μεσσίας.

Οἱ κοπιῶντες δράμετε καὶ οἱ πεφορτισμένοι,
τοὺς δυστυχεῖς ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγκάλη περιμένει.

Ὦ πένητες! μὴ θλίβεσθε, ὦ δοῦλοι! μὴ λυπεῖσθε·
εἰς οὐρανὸν εὐδαίμονες καὶ ἴσοι πάντες εἶσθε.

Σοφοί! ἂν ναυαγήσητε ὑπὲρ δικαιοσύνης,
εἰς οὐρανὸν τυγχάνετε λιμένος καὶ γαλήνης.

Μακάριοι ἐν γένει
καὶ οἱ δεδιωγμένοι
καὶ δοῦλοι καὶ ἀκτήμονες,
πλὴν πρᾷοι κ' ἐλεήμονες,
πλὴν δίκαιοι καὶ ἱλαροὶ
καὶ τὴν καρδίαν καθαροί!

Πᾶν ὅ,τι ἔπραξας καλὸν εἰς τὸν ἐλάχιστόν σου,
τὸ ἔπραξας εἰς σεαυτὸν καὶ εἰς τὸν Κύριόν σου.

«Ἀγάπα τὸν Θεόν», ἰδοὺ ἡ ῥῆσις ἡ μεγάλη·
«Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ἡ ἄλλη.
Εἰς ταύτας δὲ τὰς ἐντολὰς τὰς δύο τὸ πᾶν κεῖται,
ἡ ἠθικὴ ὁλόκληρος, οἱ νόμοι, οἱ προφῆται.

Πᾶν ὅ,τι θέλετε εἰς σᾶς νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι,
ἐκεῖνο πράττετε· ἰδοὺ ἡ ῥῆσις ἡ μεγάλη.

Σκληρῶς μὴ κρίνετε, σκληρῶς μὴ καὶ ὑμεῖς κριθῆτε,
καὶ μὴ καταδικάσητε, μὴ καταδικασθῆτε.

Ἂν ἔχῃς δύο, χάριζε τὸν ἕνα σου χιτῶνα·
τὴν ἄλλην στρέφε, ῥαπισθεὶς εἰς μίαν σιαγόνα.

Ἂν πάντες ἀνεξίκακοι καὶ ἀγαθοὶ γενῆτε,
καὶ ἄνευ νόμων καὶ ἀρχῶν ἡ τάξις συντηρεῖται.

Διδάσκαλον καὶ Κύριον πολλάκις με καλεῖτε·
καὶ εἶμαι τοῦτο, καὶ καλῶς, ἀγαπητοί, ποιεῖτε.

Τοὺς πόδας ὅμως, βλέπετε, τοὺς πόδας ὑμῶν νίπτω,
καὶ ταπεινοῦμαι ὑπὸ σᾶς, καὶ τὸν αὐχένα κύπτω.

Καὶ σεῖς ἐμὲ μιμούμενοι καὶ ἴσοι μετ' ἀλλήλων,
συζήσατε ἁπλοϊκῶς, ὡς φίλοι μετὰ φίλων.

Ὦ τέκνα μου! ἔτι μικρὸν ἐν μέσῳ ὑμῶν μένω,
καὶ ὕστερον εἰς οὐρανὸν τὸν μέγαν ἀναβαίνω.

Κληρονομίας δὲ εἰς σᾶς ἀφίνω τὴν εἰρήνην,
εἰς σᾶς ἀφίνω τὴν ἐμὴν εἰρήνην καὶ γαλήνην.

Ἐμμένετε σεῖς εἰς ἐμέ, καθὼς εἰς σᾶς ἐμμένω·
τοιαύτην ἀνταπόδοσιν ἀγάπης περιμένω.

Γῆ! τοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱὸς ἐκλείπει μετ' ὀλίγον,
πλὴν θέλεις τὸν ἐπανιδεῖ ἐπὶ λευκῶν πτερύγων
ἐκ δεξιῶν ἐρχόμενον τῆς δόξης τοῦ Ὑψίστου
καὶ κρῖναι καθεζόμενον τοὺς ἀσεβεῖς φονεῖς του.

«Τετέλεσται!» τῆς λέξεως τὸ ὕψος ἐννοεῖτε;
Ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ σταυροῦ τὰ ἔθνη ἐνθυμεῖται
καὶ λέγει· Ἐξετέλεσα νῦν τὸν προορισμόν μου,
κ' ἐκένωσα ὑπὲρ ὑμῶν πᾶν τὸ ποτήριόν μου.

«Τετέλεσται!» πεπλήρωται τῆς γῆς ἡ ἀνομία,
ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τετέλεσται ἡ ἀνθρωποθυσία.

«Τετέλεσται!» ὡς μέθυσος ἡ γῆ δίς, τρὶς ἐσείσθη
καὶ τ' ὄμμα τὸ οὐράνιον, ὁ ἥλιος, ἐσβύσθη,
καὶ οἱ νεκροὶ ἀνήρχοντο εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν.
Φεῦ! τότε τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου βλέπων ὅλην,

«Τετέλεσται, τετέλεσται!» παράφρων κ' ἐν ἐκστάσει
ἐφώναξα πλανώμενος εἰς τὰ πλησίον δάση.

Π. ΣΟΥΤΣΟΣ.

---

6. Πῶς δεῖ ἡμᾶς προσεύχεσθαι.

Ματθ. ς', 5—13.

Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσει ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δέ, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καί, κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ

φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

---

7. Προσευχή.

Ἐν ὥρ' ἀμηχανίας μου,
ἐν θλίψει τῆς ψυχῆς,
ἓν ῥῆμ' ἀπὸ καρδίας μου
ἐκφέρω προσευχῆς.

Ἀπὸ τοῦ στήθους ἄἴρεται
ἡ πλάξ τοῦ διστάγμοῦ,
κ' ἡ θλῖψίς μου καθαίρεται
διὰ τοῦ στεναγμοῦ.

Τοῦ θείου τούτου ῥήματος
ἡ χάρις πανσθενής,
πληροῖ τὸ πᾶν αἰσθήματος
ἁγίας ἡδονῆς.

Τῆς πίστεως δραστήριον
τὸ δάκρυ τὸ γλυκύ.
Ζητήσατε τὸν Κύριον
κ' ἐντὸς ὑμῶν οἰκεῖ.

Ηλ. Ταντάλιδης.

---

8. Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω.

Θεσσαλον. Β', γ', 6—15.

Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβε παρ' ἡμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς· ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν· οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες.

---

9. Ἀργία — Φιλεργία.

Παροιμ. Σολομ. Τ'.

Υἱέ, ἀπόρευγε τὴν ἀργίαν καὶ φίλει τὴν φιλεργίαν, ἵνα μηδενὸς χρείαν ἔχῃς. Μὴ δώσῃς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ νυστάξωσι τὰ βλέφαρά σου, ἵνα σῴζησαι ἀπὸ πάσης ἀπορίας, καθὼς δορκὰς ἐκ τῶν βρόχων καὶ ὄρνεον ἐκ παγίδος.

Ὕπαγε πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ μιμήθητι αὐτόν,

ἰδὼν τὴν φιλοπονίαν αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος. Ἰδὲ πῶς ἑτοιμάζει κατὰ τὸ θέρος τὴν τροφὴν αὐτοῦ, καὶ πῶς συλλέγει τἀναγκαῖα αὐτῷ. Ἡ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε πόσον ἐπιμελῶς καὶ σοφῶς ἐργάζεται καὶ πῶς φιλεῖ τὴν ἐργασίαν.

Ἕως πότε θὰ μένῃς ἀργός, ὦ ὀκνηρέ; Πότε δὲ θὰ ἐγερθῇς ἐκ τοῦ ὕπνου; Ἐὰν λέγῃς πάντοτε «Ὀλίγον ἀκόμη θέλω νὰ ὑπνώσω, ἐπ' ὀλίγον ἔτι ν' ἀναπαυθῶ καὶ τὰς χεῖράς μου πρὸς ἀνακούρισιν νὰ σταυρώσω», θὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ ἡ πενία καὶ ἡ ἔνδεια, ὡς ἐπικίνδυνος ἐχθρός. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον εἶσαι ἄοκνος, θὰ ἔλθῃ ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ ὁ ἀμητός σου, ἡ δὲ ἔνδεια, ὁ κακὸς ἐκεῖνος ἐχθρός, θὰ φύγῃ ἀπὸ σοῦ[1].

---

10. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου.

(Παράφρασις τοῦ η΄ ψαλμοῦ).

Ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου
ἐν πάσῃ, Κύριε, τῇ γῇ!
Ὁ οὐρανὸς τὰς καλλονάς σου
ἀπεικονίζει κ' εὐλογεῖ!

Ἐκ θηλαζόντων σοι χειλέων
αἶνον ἐξάγεις βρεφικόν,
ἐχθρὸν κ' ἐκδικητὴν ἀρχαῖον
καταδαμάζων καὶ νικῶν.

1. Εἰκότως ἡ πενία ὀνομάζεται κακὸς ἐχθρός, διότι πολλοὺς πολλάκις εἰς ἐγκλήματα ὠθεῖ. Ὁ φιλεργός, ποριζόμενος τιμίως τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, οὐδέποτε ἐκτρέπεται εἰς τὸ ἔγκλημα. Ἡ ἀργία εἰκότως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκλήθη *μήτηρ πάσης κακίας*.

Τὸν οὐρανὸν τὸν τῆς ἡμέρας,
τὸν οὐρανὸν τὸν τῆς νυκτός,
τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας
ἐθεμελίωσας Αὐτός.

Τί ἐστιν ἄνθρωπος καὶ τοῦτον
τῇ μνήμῃ σου ἀναπολεῖς;
Υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ τοσοῦτον
περιποιεῖσαι καὶ φιλεῖς;

Ὤ, πῶς βραχύ τι παρ' ἀγγέλους
κατὰ τὴν φύσιν ἐλαττῶν,
τιμῇ καὶ δόξῃ ἐπὶ τέλους
κατεστεφάνωσας αὐτόν.

Κατέστησας αὐτὸν μονάρχην
τῆς πλάσεώς σου ἰσχυρόν,
τῶν ἔργων ἐπιτρέψας ἄρχειν
τῶν κοσμογόνων σου χειρῶν.

Ὑπέταξας αὐτῷ ἀθρόα
προβάτων ἔθνη καὶ βοῶν
καὶ πάντα, ὅσα τρέφ' ἡ πόα
τῶν πεδιάδων καὶ γαιῶν.

Πτηνά, νηκτὰ καὶ ἑρπετά σου,
πᾶν ὅ,τι ζῇ καί σ' εὐλογεῖ.
Ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου
ἐν πάσῃ, Κύριε, τῇ γῇ!

ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.

---

11. Ἡ αἰώνιος ζωή.

Ἰωάνν. ε', 24—30.

Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. Καθὼς ἀκούω, κρίνω· καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός.

---

12. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Θάνατος.

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον, λυτρωτὴν τῶν πόνων,
ἔπεμψεν εἰς ἄρρωστον, ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων,
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἔφθασεν ὁ Θάνατος, κ' ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν, ὡς ἡ ὄρνις ἴβις.
Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσείετο στέγη· ἡ καλαμίνη.

Πέντε, ἓξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὀρφανά, τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα·
«Θνήσκεις, πάτερ, ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ! ποῦ μᾶς ἀφίνεις;»

Ἤκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη·
οἰκτιρμὸν ἠσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.
Ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κύριόν του,
κ' ἐν ταὐτῷ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμόν του,

ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
— «Διατί, ὦ Θάνατε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας;»
— «Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ;»

— «Τρέξε, εἶπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπ' τὰ ἄμετρα βάθη τῆς θαλάσσης».
Εἶπε· κ' εἰς τὴν θάλασσαν δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὡς βολίς, ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη,

καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— «Θραῦσέ τον!» Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει, κ' ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε ὁ Πανάγιος ἔκραξεν ὀργίλος,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τοὐρανοῦ ὁ κοῖλος·
— «Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθη, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα;
Τίς ἐμοῦ, ὦ κάθαρμα! κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ;»

Κ' ἐν ταὐτῷ τὸ σκῆπτρόν του αἴρ' ἡ δεξιά του,
δίδ' εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου,
Ἥστραψε κ' ἐβρόντησε· τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτά του ὁ κλαυθμός μας κρούει·
δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ι. Καρασουτσας.

---

13. Ἀφροσύνη — Φρόνησις.

Σολομ. Παροιμ. Γ'.

Υἱέ, ὁ ἄρρων καὶ παράνομος ἀνὴρ οὐδέποτε πορεύεται ἀγαθὰς ὁδούς. Τὴν κακίαν αὐτοῦ δεικνύουσι καὶ τὸ βλέμμα, καὶ τὸ βῆμα, καὶ αἱ κινήσεις τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ἡ διεστραμμένη αὐτοῦ καρδία τεκταίνεται κακά, ἐν παντὶ δὲ καιρῷ προξενεῖ τοῖς ἄλλοις ταραχάς. Διὰ τοῦτο ἐξαίφνης ἐπέρχεται ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ καὶ ἡ καταστροφὴ εἶναι ἀνίατος. Ὁ πονηρὸς χαίρει εἰς πᾶν ὅ,τι μισεῖ ὁ Θεός, ἕνεκα δὲ τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπόλλυται.

Υἱέ, φύλαττε νόμους πατρός σου, καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου. Ὡς ῥῶς διὰ παντὸς ἐν τῇ ψυχῇ σου αὐτοὺς ἀνάψον, καὶ ὡς πολύτιμον περιδέραιον περὶ τὸν τράχηλον αὐτὸν περίβαλε. Ὅπου καὶ ἂν περιπατῇς, ἔχε τὴν σοφίαν ὁδηγόν, καὶ αὕτη ἔστω μετὰ σοῦ. Καὶ ὅταν καθεύδῃς δέ, φυλαττέτω σε, ἵνα ἐγειρομένῳ συλλαλῇ σοι· διότι αἱ ἐντολαὶ τοῦ θείου νόμου εἶναι λύχνος καὶ φῶς, τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ὁδηγοῦσαι.

Υἱέ, φύλαττε ἐμοὺς λόγους, τὰς δὲ ἐμὰς συμβουλὰς κρύψον παρὰ σεαυτῷ· φύλαξον αὐτὰς καὶ θὰ ζήσῃς τὴν ἀληθῆ ζωήν. Τήρει τοὺς λόγους μου, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ ἔγγραψον αὐτοὺς ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας σου. Ἔχε τὴν σοφίαν ἀδελφὴν καὶ φίλην σου, ἵνα ἀπομακρύνῃ σε ἀπὸ πάσης πονηρᾶς ὁδοῦ.

---

14. Αἴνιγμα.

Ἐκ συλλαβῶν συνίσταται τεσσάρων τ' ὄνομά μου·
ἂν δὲ μετρήσῃς, θὰ εὑρῇς ὀκτὼ τὰ γράμματά μου.
Εἶμαι τοῦ νοῦ ἐλάττωμα καὶ βλάβας ἐπιφέρω.
Ἀφρὸς θὰ γείνω, ἐκκοπὴν ἂν τώρα ὑποφέρω
τελείαν τῶν στοιχείων μου τριῶν τῶν τελευταίων.
Ἂν ὅμως, φίλε, ἄθικτον τὸ ὅλον μου ἀφήσῃς,
ἀποβολὴν τῆς συλλαβῆς τῆς πρώτης ἂν ζητήσῃς,
κύριον τότε ὄνομα θὰ γείνω γυναικεῖον·
ἀλλά, εἰπέ μοι, ποῖον;

---

15. Ἡ ἀγάπη.

Κορινθ. Α', ιγ'.

Ἐὰν τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πί-

στιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέργει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐρρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

---

16. Ἡ ἀληθὴς φιλία καὶ ἀγάπη.

Ἰωάνν. ιε', 1—18.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ

δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω, ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε, αἰτήσεσθε καὶ γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύσης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε, τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μείνῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

---

17. Πρὸς τὸν Θεόν.

Ζωῆς ἀέναε Πηγή! τῶν αἰτιῶν Αἰτία!
Δημιουργὲ τῆς κτίσεως! ΤΡΙΑΣ, Θεότης μία!
ΣΕ πρῶτον καὶ Σὲ ὕστερον καὶ ΣΕ εἰς τὰ ἐν μέσῳ
μὲ τὴν δοθεῖσαν παρὰ Σοῦ φωνήν μου θὰ αἰνέσω.
Ἀπὸ τὰ βάθη ταπεινοῦ καὶ σκοτεινοῦ πλανήτου
εὐδόκησον σκώληξ μικρὸς τὰ χείλη τ' ἀσθενῆ του
ν' ἀνοίξῃ, καὶ τὸ ἅγιον προφέρων ὄνομά Σου,
νὰ στήσῃ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ κρίματά Σου.

ΘΕΕ! ὡς εἰς πατέρα μου οἰκείαν κινῶ γλῶσσαν.
Πατὴρ πατέρων, πρόσδεξαι ψυχὴν ἐνθουσιῶσαν.
Ἂν ἐναργῆ ἀντίληψιν διὰ τῆς φαντασίας
ὁ νοῦς μου δὲν ἀπέκτησε τῆς θείας Σου οὐσίας,
ἂν ἔκφρασίς θεοπρεπὴς εἰσέτι δὲν ἐρρέθη,
ἂν λέξις ἐξηγοῦσά Σου τὴν φύσιν δὲν εὑρέθη,
ἀλλ' ἡ ψυχὴ μὲ τὰ πτερὰ τῆς πίστεως πετῶσα,
μαρτύρια ὑπάρξεως Θεοῦ εὑρίσκει τόσα!
Ἀφ' οὗ, ΘΕΕ! μ' ἐπροίκισας μὲ νοῦν καὶ μὲ αἰσθήσεις,
τοὺς ὀφθαλμούς μου ἤνοιξα καὶ εἶδα· — ποία φύσις!
Κ' εἶδα τὸ πᾶν, πλὴν τοῦ παντὸς τὸν ποιητὴν δὲν εἶδα·
κ' ἠρώτησα «Τίς ἔθεσε τοῦ κόσμου τὴν κρηπῖδα;»
Καί μ' ἔκραξε μιᾷ φωνῇ κοινῶς ἡ ἀνθρωπότης·
— «Μία ἀρχὴ αὐθύπαρκτος... ἓν Ὄν, μία ΘΕΟΤΗΣ».

Εἶδα τὴν φύσιν φθίνουσαν, πλὴν μὴ ἐξοντουμένην,
τὴν ὕλην εἰς ἀλλοίωσιν εἶδα συνισταμένην.
Γενέσεις μετὰ τὰς φθοράς, ζωὰς μετὰ θανάτους,
καὶ ὑπερβάσεις πρόνοιαν ἐπρόσεξ' αὐτομάτους·

κ' ἠρώτησα «Τίς ὁ κρατῶν τῶν ὄντων τὰς ἡνίας;»
Καί μ' ἀπεκρίθησαν· ***Εἷς νοῦς, ἓν πνεῦμα τῆς Προνοίας».***
Τὰς βίβλους τῶν πατέρων μου ἠρεύνησα, κ' ἐκεῖναι
μὲ γράμματα θεόγραπτα «ΘΕΟΣ», μὲ εἶπον, «εἶναι».

Ναί, εἶσαι Σύ, Ἀθάνατε! ὅστις πρὸ τῶν αἰώνων
δι' ἄκραν ἀγαθότητα μ' ἔν ***Γενηθήτω*** μόνον
ὂν τὸ ***μηδὲν*** ἐποίησας, τὸ χάος ἐγκοσμήσας,
τὴν δέρριν τὴν οὐράνιον λαμπρῶς χρυσοκεντήσας,
καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς συμπήξας ἐφ' ὑδάτων,
καὶ ἔκτοτ' ἐπερείδουσι τὸ οἰκοδόμημά των.

Ἐκ μέσου τῶν δακτύλων Σου ἐσκόρπισας τὰς σφαίρας,
μὲ φῶς τὰς περιέζωσας λαμπρ�ὸν εἰς τοὺς αἰθέρας.
Κ' εἰς λόγον τὸν διήκοντα, ὡς ὁρμαθὸν περάσας,
τὰς εἶπας, δείξας τὸ κενόν· «Ἰδοὺ τὰ σύνορά σας!»

Σκοτίζομαι, τὴν κεφαλὴν ὁσάκις ἀνεγείρω,
τὰς ἀποστάσεις θεωρῶν τῶν ποιημάτων γύρω!
Ὦ!... μέχρι ποῦ τῆς πλάσεως ἁπλοῦνται τὰ μεγέθη!...
τῶν ἄστρων πόσον ὄπισθεν ὁ οὐρανὸς ἐτέθη;
Ὁποῖα χάη ***μηδενὸς*** τὴν ποίησιν κυκλοῦσι;
Ὦ! πόσα ζῶντα λογικὰ ΣΕ σέβουν ἐν τοῖς οὖσι;...
Ὁ κρίκος τῆς ἀλύσεως ποῦ εἶν' ὁ τελευταῖος;
Ποῦ τὸ ***ἀπὸ*** τῶν ἔργων ΣΟΥ, ΘΕΕ, καὶ ποῦ τὸ ***ἕως;***

Ἀλλὰ καὶ τῆς σμικρότητος ἡ ἔκπληξις ὁποία!
Εἰς τῆς ἐμπίδος τὸ πτερὸν πόση φιλοτεχνία!
Εἰς τὴν σταγόνα τοῦ ἀτμοῦ πόση ὑγροῦ ποσότης!
Ὦ, πόσων ἀνθρωπίσκων γῆ τῆς ἄμμου ἡ λεπτότης;
Ἰχθύσκων πόσων θάλασσα μία ψεκὰς τῆς δρόσου!
Διαιρετὰ τὰ μόρια τῆς ὕλης μέχρι πόσου!

Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου, παντέλειος ΣΟΦΙΑ!
Τὸ ὄνομά σου ἐξυμνοῦν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα.
Εἰς τῆς νυκτὸς τὴν σιωπὴν τὸ σοβαρόν ΣΟΥ εἶδα·
ζωῆς μελλούσης ἡ αὐγή μ' ἐχάραξεν ἐλπίδα.
Εἰς τὰς ἀκτῖνας εἶδά τι τῆς καθαρότητός ΣΟΥ.
Τὸ ἔαρ μ' ἔδειξε μικρὸν ἐκ τῆς λαμπρότητός ΣΟΥ.
Ἀνοίγεις ΣΥ τὴν χεῖρά ΣΟΥ καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῷον.
Τὸ νεῦμά ΣΟΥ ἐνθέωσις καὶ φωτισμὸς τῶν νόων.
Ὑπὸ τὸ ΣΟΝ μειδίαμα ἀναγεννῶνται τ' ἄνθη.
Ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπον; Τὸ σύμπαν ἐμαράνθη.
Ἐβρόντησας; Ἐκλόνησας τὴν γῆν ἐκ θεμελίων.
Ἐφύσησας; Ἀπέσπασας τὰ φῶτα τῶν ἡλίων.
Εἰς τοῦ σκηπτοῦ τὸν πάταγον ἠκούσθ' ἡ ἀπειλή ΣΟΥ
κ' ἐκρύβ' εἰς σπήλαια ὑγρὰ ὁ δράκων τῆς ἀβύσσου.

ΣΟΥ τὴν ἡμέραν κλίνοντος ἀπενεκρώθ' ἡ φύσις.
Τὰ πάντα τοῦ φωστῆρός ΣΟΥ ἀνέπαυσεν ἡ δύσις.
Ἀλλὰ τὸν ἐπανέτειλας καὶ τριλιῶνες ὄντων
φόρον ἀνέπεμψαν εὐχῶν καὶ δοξολογιῶν των,
ἐμπρὸς εἰς τὸ πυρφόρον ΣΟΥ γονυπετοῦντα ὄμμα
κ' αἰνέσεως ἀνοίξαντα κ' εὐγνωμοσύνης στόμα.

Ηλ. Ταντάλιδης.

---

18. Αἱ δέκα Παρθένοι.

Ματθ. κε', 1—14.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου· πέντε ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ

πέντε μωραί· αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον· μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ». Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

---

19. Αἱ μωραὶ Παρθένοι.

Σημαίν', ἰδού, ἡ ἕκτη τῆς νυκτός.
Μὴ εἶν' ἀργὰ καὶ μείνωσιν ἐκτός;
—Ἀργά, ἀργὰ παρῆλθεν ὁ καιρός.
—Ἂς ἀνοιχθῇ ἡ θεία παραστάς,
ἂς μᾶς δεχθῇ ἡ λάμπουσα παστάς,
—Δὲν εἶν' ἐλπίς, ἐκλείσθη ὁ νυμφών.

—Ἡ νὺξ ψυχρά, τὸ σκότος παχυλόν,
ἀλλὰ γλυκὺς νυμφίος ὁ καλῶν.
—Μακράν, μακράν, οἱ ῥάθυμοι, μακράν.
—Ἡμάρτομεν, ἡμάρτομεν σαφῶς.
Ἀνοίξατε νὰ εὕρωμεν τὸ φῶς.
—Ἀμήν, ἀμήν, οὐκ οἴδαμεν ὑμᾶς.

ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.

20. Ὑπακοὴ τῇ ἐξουσίᾳ.

Ρωμ. ιγ', 1—8.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν.

21. Ὕμνος τῷ Σουλτάνῳ.

Εἰς τὸν ἄνακτά του χαίρων κύκλιος χορὸς πληροῖ
ὀφειλόμενον παιᾶνα, δότε πάροδον, φρουροί.
Εἷν' αὐτὸς ὁ τῶν χαρίτων δαψιλὴς διανομεύς.
Ζήτω, κράξατε συμφώνως, ζήτω, ζήτ' ὁ βασιλεύς.

Ἡπιόδωρος προστάτης, τῶν λαῶν αὐτοῦ πατήρ,
τῆς κλεινῆς πατρίδος ὅλων ἐκ Θεοῦ ταχθεὶς σωτήρ,
παγγενοῦς εὐδαιμονίας αὐτουργὸς καὶ προβολεύς,
εὐλογείσθ' ὁ ἡγεμών μας! Ζήτω, ζήτ' ὁ βασιλεύς.

Τῶν πατρώων ἡμῶν κλήρων οὗτος ἔρκος ὀχυρόν,
τῆς σοφίας, τῆς θρησκείας, τῶν σχολῶν τῶν ἱερῶν.
Ταῦτα σῴζων καὶ κρατύνων ὡς ὑπέρτατος βραβεὺς
ἀγλαΐζετ' ἐν χορείαις! Ζήτω, ζήτ' ὁ βασιλεύς.

Ἀλλ' ὦ ἄναξ τῶν ἀνάκτων, εἶεν πάντα προσφιλῆ,
τῷ μεγάλῳ καὶ ὀλβίῳ ἡμετέρῳ βασιλεῖ.
Ἔστω πάντοτε κ' ἐν πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις ἀριστεύς.
Ζήτω κύδιστος, μακραίων, ζήτω, ζήτ' ὁ βασιλεύς.

ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.

22. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί.

Πράξ. δ', 32—37.

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει

ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ Ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθ' ὅ,τι ἄν τις χρείαν εἶχε.

---

23. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι.

Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι ὑπῆρξαν σχεδὸν σύγχρονοι, ἀκμάσαντες τῇ τετάρτῃ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδι.

α' Βασίλειος ὁ Μέγας.

Ὁ μὲν Βασίλειος, ὁ διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ θάρρος *Μέγας* ἐπονομασθείς, ἦτο υἱὸς γονέων πλουσίων καὶ εὐσεβῶν, ἐγεννήθη ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας τῷ 329 ἔτει μ. Χ., ἐξεπαιδεύθη δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις τὴν φιλοσοφίαν καὶ ῥητορικήν. Ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος συνήντησε τῷ συμπολίτῃ καὶ φίλῳ αὐτοῦ Γρηγορίῳ, μεθ' οὗ ἥνωσεν αὐτὸν ἰσόβιος καὶ στενωτάτη φιλία, στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Βασίλειος διέπρεψε πανταχοῦ ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ σοφίᾳ· ἐπανακάμψαντι δὲ οἴκαδε ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διδασκαλία τῆς ῥητορικῆς· ἀλλὰ τὸν μοναχικὸν βίον ζηλῶν, μετὰ

περιοδείαν εἰς Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον ἐπανέρχεται οἴκαδε, διανέμει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἀναχωρεῖ εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Πόντου, ἔνθα μετὰ τοῦ Γρηγορίου, ἐλθόντος ἐκεῖ, ἀσκοῦνται εἰς τὴν προσευχὴν καὶ μελέτην, συντάττουσι δὲ λαμπρὸν σύγγραμμα, τὴν «Φιλοκαλίαν».

Τῷ 364 ἔτει χειροτονεῖται παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ πρεσβύτερος, τῷ δὲ 370 διαδέχεται εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Καισαρείας τὸν ἀποθανόντα Εὐσέβιον. Ἐντεῦθεν κυρίως ἄρχεται δεικνύων τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Μόδεστος, ὁ ἐπίτροπος τοῦ τότε αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, προσετάχθη νὰ καταπείσῃ αὐτὸν νὰ εἰρηνεύσῃ μετὰ τῶν ἀρειανιστῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ βασιλεύς. «Οὐδέποτε τοσοῦτον τολμηρῶς ὡμίλησέ μοι Ἐπίσκοπος», εἶπεν ὁ Μόδεστος, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ τόλμῃ τοῦ Βασιλείου. «Φαίνεται ὅτι οὐδέποτε εἶδες ἀληθῆ Ἐπίσκοπον», εἶπεν ὁ Βασίλειος. «Διατί ἀνθίστασαι τῷ αὐτοκράτορι;» λέγει ὁ Μόδεστος, «δὲν φοβεῖσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ; Δὲν φοβεῖσαι τὴν ἐξορίαν, τὰ μαρτύρια, τὸν θάνατον;». «Ἄλλα λέγε», ἀποκρίνεται ὁ Βασίλειος. «Ἐξορίαν δὲν φοβεῖται ὁ ξένος καὶ παρεπίδημος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Μαρτύρια δὲν δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς σῶμα ἀσθενές, ὅπερ ἡ πρώτη προσβολὴ ἀνέμου δύναται νὰ ἀνατρέψῃ. Εἴμεθα πρᾷοι καὶ ταπεινοὶ οὐχὶ μόνον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐλάχιστον τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ προκειμένου, οὐδένα πτοούμεθα. Πῦρ καὶ ξίφος καὶ θῆρες καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμνοντες ὄνυχες τρυφὴ μᾶλλον ἢ κατάπληξις ἡμῖν εἶναι».

Ἀντιστὰς οὕτω γενναίως ὁ θεῖος Πατήρ, ἐτήρησεν ἀπρόσβλητον τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ· φιλάνθρωπος δέ, εὐεργετικὸς καὶ

ἐλεήμων πρὸς τοὺς ἄλλους διατελέσας, πτωχοκομεῖον ἱδρύσας καὶ τὰς προσόδους τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ αὐτῷ ἀφιερώσας, πενιχρότατα δὲ αὐτὸς ζήσας, ἀπέθανε τῷ 379 ἔτει ἐκ σωματικῆς ἐξασθενήσεως, προελθούσης ἐξ ὑπερβολικῆς ἀσκήσεως.

β' Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

Ὁ δὲ Γρηγόριος, ὁ *Ναζιανζηνὸς* ἐπικαλούμενος, ὁ διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν δύναμιν τῶν λόγων, δι' ὧν τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ *Λόγου* τοῦ *Θεοῦ*, ὑπερήσπισε, *Θεολόγος* ἐπικληθείς, ἐγεννήθη τῷ 328 μ. Χ. ἔτει, ἐπαιδεύθη δὲ ἐν Καισαρείᾳ, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἀθήναις. Τῷ 361 ἔτει ἐχειροτονήθη ἄκων πρεσβύτερος, τῷ δὲ 374, ἀποθανόντος τοῦ πατρός, ἐγένετο ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ· τῷ δὲ 380 κληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α' ἐκηρύχθη ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, μετ' ὀλίγον δὲ ἐγένετο πρόεδρος τῆς αὐτόθι συγκροτηθείσης β' οἰκουμενικῆς συνόδου τῷ 381. Ἀλλ' ἡ δυσαρέσκεια, αἱ διαβολαὶ καὶ αἱ ῥᾳδιουργίαι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτήσηται τὸν θρόνον. Οἱ λόγοι, οὓς ἀπήγγειλε παραιτούμενος, εἶναι ἄξιοι μνήμης καὶ μιμήσεως.

« Ἄνδρες συμποίμενες τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης, αἰσχρὸν μὲν εἴη παντελῶς οὐχ ὑμῶν, εἰ τοὺς ἄλλους εἰρήνην παιδεύοντες, αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους πόλεμον ἤρασθε· πῶς δ' ἂν ὁμονοεῖν ἑτέροις πείσοιτε, αὐτοὶ ὄντες περὶ τὰ δοκοῦντα ἀσύμφωνοι; Ἀλλ' ἱκετεύω ὑμᾶς, πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς, καλῶς καὶ εἰρηνικῶς διαθέσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους. Εἰ δέ τι ὑμῖν ἐγὼ τῆς διαστάσεως αἴτιος, οὔκ εἰμι σεμνότερος τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· βάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παύσεται ἀφ' ὑμῶν ὁ κλύδων τῶν ταραχῶν· αἱροῦμαι παθεῖν ὅ,τι ἂν βούλησθε, καίπερ ἀθῷος ὤν· τῆς ὑμῶν ἕνεκεν ὁμονοίας θρόνου ἐξώσατε, πόλεως ἀπελάσατε, μόνον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην, ὡς ὁ Ζαχαρίας φησίν, ἀγαπήσατε. Ἔρρωσθε, ἱεροὶ ποιμένες, καὶ τῶν ἐμῶν πόνων μνημονεύοντες μὴ ἀπολήξητε».

Διὰ τοιούτων λόγων τὸν θρόνον κατέλιπε, διὰ θαυμασίου δὲ ὡσαύτως λόγου τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποχαιρετίσας, ὑπέστρεψεν εἰς Καππαδοκίαν· διερχόμενος δὲ διὰ τῆς Καισαρείας ἐξεφώνησε τὸν περίφημον ἐπιτάφιον εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον. Διατελέσας δὲ μέχρι τοῦ 383 ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, ἀπεχώρησεν ἐπὶ τέλους εἰς κτῆμα πατρικόν, ἔνθα συγγράφων ἀπέθανε τῷ 390.

γ' Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν χάριν τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ *Χρυσόστομος* ἐπικληθείς, ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας τῷ 347 μ. Χ. Ἐπαιδεύθη δὲ παρὰ Λιβανίου τοῦ σοφιστοῦ καὶ ἄλλων διδασκάλων τὴν ῥητορικὴν καὶ θεολογίαν, δι' ἰδίας δὲ μελέτης τοσοῦτον δεινὸν ἑαυτὸν ἀπέδειξεν, ὥστε ἐκλήθη παρὰ πολλῶν *Δημοσθένης τῆς Ἐκκλησίας*. Ἐγίνωσκεν ἀπὸ μνήμης ἅπασαν τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην!

Τῷ 381 ἐχειροτονήθη διάκονος, τῷ 386 πρεσβύτερος, τῷ δὲ 387 ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ Εὐτροπίου, ὑπουργοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου. Ἐλέγχων τὸν Εὐτρόπιον ἐπὶ τῇ ἀσωτείᾳ αὐτοῦ, δυσηρέστει αὐτῷ.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἔσῳσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, προσφυγόντος εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ναοῦ καὶ ἐντρόμου ἐν αὐτῷ ἕρποντος, ἐκφωνήσας θαυμάσιον λόγον, «Πρὸς Εὐτρόπιον» ἐπιγραφόμενον.

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἦτο πρακτικὸς μέν, ἀλλ' ἀπότομος καὶ ὁρμητικός, δεικνύων τὴν αὐστηρὰν αὐτοῦ ἠθικότητα. Ἐξελέγχων οὕτω τὰς ἐλλείψεις καὶ παρεκτροπὰς καὶ αὐτῆς τῆς Αὐλῆς, ἐμισήθη καὶ παρ' αὐτῆς τῆς αὐτοκρατείρας Εὐδοξίας, ἐξ οὗ καὶ ἐξωρίσθη τῷ 403. Ἀλλ' ἀνεκλήθη μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἐξορίας διὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ λαοῦ, ὃς ἐστασίασεν ἕνεκα ἐπισυμβάντος σεισμοῦ, ἀποδοθέντος εἰς τὴν θείαν ὀργὴν ἐπὶ τῇ ἀδίκῳ ἐξορίᾳ τοῦ θείου Πατρός, ὃν ὁ λαὸς καθ' ὑπερβολὴν ἐσέβετο καὶ ἠγάπα.

Μετὰ ἔτος ὅμως πάλιν ἐξορίζεται εἰς Πόντον διὰ τοιαύτην αἰτίαν· Τελεταὶ καὶ ἐπιδείξεις ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει ἀργυροῦ ὁμοιώματος τῆς Εὐδοξίας ἐπήνεγκαν νέαν ταραχήν, προυκάλεσαν νέον λόγον τοῦ Χρυσοστόμου κατὰ τῆς Εὐδοξίας, οὕτως ἀρχόμενον· «Πάλιν Ἡρῳδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράττεται, πάλιν ὀρχεῖται, πάλιν ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου ζητεῖ λαβεῖν».

Ἡ προσβολὴ αὕτη ἐξηρέθισε τὴν Εὐδοξίαν, ὁ Χρυσόστομος ἐξορίζεται, καὶ τῷ 407 ἀποθνήσκει ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐν Κομάνοις, εὐλογῶν τὸν Θεὸν ὡς ἄλλος Ἰὼβ καὶ λέγων· «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκα».

Τοιοῦτοι ἐν συντομίᾳ ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες, οὓς ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ ὡς ἁγίους, ὡς διδασκάλους καὶ πατέρας αὐτῆς, διότι διά τε τῶν ἀγώνων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἐστήριξαν, ὑπερήσπισαν, ἔθρεψαν αὐτήν. Καίτοι δὲ τελεῖ τὴν μνήμην ἑκάστου ἰδίᾳ τῇ α', τῇ κε' καὶ τῇ κζ' τοῦ Ἰανουαρίου, τελεῖ ὅμως καὶ ὁμοῦ δι' αἰτίαν τοιαύτην.

Ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἁγίων τούτων ἀνδρῶν οἱ Χριστιανοὶ διηρέθησαν[1], τιμῶντες οἱ μὲν τὸν Βασίλειον διὰ τὸ ὕψος τοῦ λόγου, τὴν αὐστηρότητα καὶ ἐμβρίθειαν τοῦ ἤθους, τὰς ἀρετάς, δι' ἃς μικρὸν τῶν ἀγγέλων ὑπελείφθη· οἱ δὲ τὸν Ἰωάννην διὰ τὸ ἐπιεικὲς τοῦ ἤθους, τὸ λεῖον τῆς φράσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν μελιρρύτων λόγων· οἱ δὲ τὸν Γρηγόριον διὰ τὸ κομψὸν καὶ πεποικιλμένον τῆς φράσεως, τὴν ἰσχὺν καὶ ἀνθηρότητα τοῦ λόγου, ἡ Ἐκκλησία τὰ διεστῶτα συνάπτουσα καὶ τὴν εἰρήνην ἐπιθυμοῦτα, καθιεροῖ μίαν ἑορτὴν χάριν τῆς ἑνότητος καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν. Οὕτω συνεστάθη ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀγομένη τῇ 30 Ἰανουαρίου οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πασῶν σχεδὸν τῶν σχολῶν, διότι οἱ διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες οὗτοι τῆς Ἐκκλησίας νομίζονται καὶ προστάται τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας. Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην προσκαλεῖ ἡμᾶς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ψάλλουσα·

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτῖσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ

1 Ἡ κυρία πρότασις τοῦ *αἰτιολογικοῦ* λόγου κατωτέρω — *ἡ Ἐκκλησία . . .* καθιεροῖ κτλ.

τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσι».

---

24. Ὠιδὴ πρὸς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας.

Τὴν φαιδρὰν ἑορτὴν τῶν τριῶν
τῆς μεγάλης Τριάδος ποιμένων
ἐκτελοῦντες, φαιδρῶς πρὸς Θεὸν
ἀναπέμπομεν δόξαν καὶ αἶνον.

Μαθηταὶ τῆς αὐτῶν διδαχῆς,
ὥσπερ οὗτοι, κ' ἡμεῖς τὴν παιδείαν
ἐζητήσαμεν νύμφην ψυχῆς,
νύμφην ἄσπιλον, νύμφην πλουσίαν.

Ἐκ τῆς ἄνω ἀπλέτου πηγῆς
τοῦ φωτὸς ἡ παιδεί' ἀπονάει
κ' εἰς σκώληκα τοῦτον τῆς γῆς
τὰ οὐράνια δείκνυσι φάη.

Τὸν εὐγνώμον' αὐτῆς ἐραστὴν
πρὸς ζωὴν ὁδηγεῖ τὴν ἀρίστην,
ἀθεάτων ποιεῖ θεατήν,
μυστηρίων καθίστησι μύστην.

Ἡ παιδεί' ἀνυψοῖ ταπεινὸν
καὶ πλησίον καθίζ' ἡγεμόνων·
τὸν ἀνώνυμον ἄρει κλεινὸν
καὶ γεραίρ' εἰς αἰῶνας αἰώνων.

Συνημμένη τῇ θεί' ἀρετῇ,
εὐτρεπίζει ψυχὰς παναμώμους,
Βασιλείους μεγάλους αὐτή,
Γρηγορίους γεννᾷ, Χρυσοστόμους.

Τῆς παιδείας ἀντέχου, θνητέ,
τῶν ζωῶν ἀμφοτέρων κρηπῖδος,
καὶ ἀθάνατος ἔσει ποτέ,
δεδραγμένος χρηστῆς τῆς ἐλπίδος.

Τῆς ἀφάτου σοφίας εἰκών,
τὸν οἰκεῖον τηρῶν χαρακτῆρα,
τοῖς ἀγγέλοις ποτὲ συνοικῶν
ἀνυμνήσεις Θεὸν τὸν Σωτῆρα.

Ὦ φωστῆρες τοῦ κόσμου τριττοί,
θυηπόλοι τῆς ἄνω λατρείας,
πρυτανεύσατ' ἐκεῖθεν αὐτοὶ
εἰς ἡμᾶς τοὺς πυρσοὺς τῆς παιδείας.

Ἐνισχύσατ' ἡμᾶς ἐκ Θεοῦ,
ὦ προστάται θερμοὶ τῶν ἀπόρων,
κ' εὐλογήσατε ζῆλον λαοῦ,
διδασκάλων, ποιμένων, ἐφόρων.

Ηλ. Ταντάλιδης.

ISMANOGLIO

25. Ἐκ τῆς τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίας. Α΄

Ματθ. ε΄, 38—48.

Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

---

26. Ἐκ τῆς τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίας. Β΄

Ματθ. ζ΄, 7—28.

Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; Πάντα οὖν, ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύματι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτοι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι

δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. Πᾶς οὖν, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι· καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

---

27. Ὁ τάφος τῶν φιλτάτων.

Πρὸς ὑμᾶς σπεύδει ἡ ψυχή μου, ὦ μακαρίως κεκοιμημένοι, πρὸς ὑμᾶς, ὦ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ θανάτου ἀναπαυόμενοι. Πρὸς ὑμᾶς σπεύδει ἡ ψυχή μου, ὦ παμφίλτατοι φίλοι, ὧν τὰ ὀστᾶ περικαλύπτει νῦν κούφη κόνις, τὸ δὲ ἀθάνατον πνεῦμα μειδιᾷ ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἐξαισίῳ καὶ ἀτελευτήτῳ κόσμῳ μεταστάν. Πρὸς ὑμᾶς σπεύδει ἡ ψυχή μου, μεθ' ὧν τοσοῦτον ἡδέως καὶ εὐδαιμόνως ἔζησα. Πρὸς ὑμᾶς, οἵτινες ἐγκατελίπετέ με, προαπελθόντες πρὸς τὴν ἀπόρρητον λαμπρότητα τῆς μελλούσης ζωῆς, τὴν προετοιμασθεῖσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ ἐπ' αὐτὸν πεποιθόσι.

Θέλω ν' ἀπονείμω τιμὰς εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀγαπητῶν

μου νεκρῶν, δι' ὃ ἡ ψυχή μου σπεύδει πρὸς τοὺς τάφους αὐτῶν. Θέλω νὰ κλαύσω ὅλας μου τὰς εὐφροσύνους ἀναμνήσεις· τὰ δάκρυα εἶναι εὐγενὴς φόρος τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ ἐσχάτη θυσία καρδίας πιστῆς. Φεῦ! Ἐκεῖνοι, οὓς τοσοῦτον θερμῶς ἠγάπησα, κοιμῶνται! Μάτην ἀνοίγω τὰς ἀγκάλας μου· μάτην ὁ σιγηλὸς στεναγμός μου καλεῖ τὸ τοσοῦτον περιλημένον μοι ὄνομα· τὰ δάκρυά μου ῥέουσιν ἀπαρατήρητα.

Ἀλλ' οὐχί. Σίγησον, λύπη· παῦσαι βασανίζουσά με, θλιβερὰ βαρυθυμία· εἰσδύει εἰς τὰς ἀκοάς μου ἡ θεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ φωνή. Εἶμαι τῆς αἰωνιότητος· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπὶ τῆς κόνεως ὧν θρηνῶ, εἶναι τῆς αἰωνιότητος, ὡς ἐγώ. Ἡ χάρις καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι αἰώνιοι, ἡμεῖς δὲ ἐν τῷ Θεῷ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν. Δὲν ὑπάρχει θάνατος, ἀλλὰ μόνον βραχὺς χωρισμός. Ζῶ ὡς ἐν μακρῷ ὀνείρατι, ἐν ᾧ ἀγαπητὰ ὄντα ἀναφαίνονταί μοι καὶ αὖθις ἐξαφανίζονται. Ἀλλὰ θὰ ἐγερθῶ ποτε καὶ θ' ἀνεύρω τοὺς φιλτάτους μου. Αἱ εὐδαιμονίαι τοῦ ὀνείρατος τούτου εἶναι ἁπλαῖ προδηλώσεις τῆς ἐν τῇ ἐγέρσει μου μακαριότητος. Αἱ ἡδοναὶ τῆς ἐπιγείου ζωῆς εἶναι ἁπλοῦν προαίσθημα τῶν ἐξαισίων ἐκστάσεων τοῦ αἰωνίου ἡμῶν μέλλοντος, ὅπως ἐντεῦθεν ἡ καρδία μου πληρωθῇ σφοδροτέρου πρὸς τὴν βελτίονα ἐκείνην ζωὴν πόθου, καὶ προετοιμάσῃ οὕτως ἑαυτὴν διὰ τῆς ἁγιότητος ἀξίαν τῆς τοιαύτης ζωῆς.

Ναί, ὦ φίλτατοι νεκροί· ναί, ὦ πολυπόθητοι ψυχαί· δὲν θὰ μένητε διὰ παντὸς ἀπ' ἐμοῦ κεχωρισμένοι. Ἡ αἰώνιος ἀγάπη, ἡ ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμᾶς ἀγαγοῦσα δὲν διαρρηγνύει διὰ παντὸς τοὺς δεσμοὺς τῶν καρδιῶν, οὓς αὐτὴ κατεσκεύασεν. Ἡ αἰωνιότης προσομοιάζει μεγάλῳ καὶ εὐφροσύνῳ δείπνῳ, εἰς ὃ ὁ Πατὴρ τοῦ παντὸς ἔχει ἅπαν-

τας ἡμᾶς προσκεκλημένους. Ἐὰν δὲ καλέσῃ τινὰ τῶν φίλων μου πρὸ ἐμοῦ, εἶναι δίκαιον νὰ θρηνῶ ἐγὼ ἐπὶ τούτῳ; Εἶναι δίκαιον νὰ εἶμαι ἀπαρηγόρητος; πρέπει διὰ τοῦτο ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ, ἢ νὰ νομίζω, ὅτι ἠβουλήθη νὰ μὲ παιδεύσῃ; Οὐχί. Καὶ ἐμὲ θὰ μετακαλέσῃ ποτὲ παρ' Αὐτῷ ὁ Ὕψιστος. Εἶσθε λοιπὸν εὐδαίμονες, ὦ φίλτατοί μου, ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ ἡσύχως γεραίρων ἐνταῦθα τὴν μνήμην ὑμῶν δι' ἀπεριορίστου πίστεως πρὸς τὸν αἰώνιον ἡμῶν Πατέρα, δι' ἐναρέτου διαγωγῆς θὰ παρασκευάσω ἐμαυτόν, ὅπως ἀξίως ποτὲ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον ἐκείνου μεθ' ὑμῶν.

Κοιμᾶσθε λοιπὸν νήδυμον ὕπνον, ὦ περιλημένοι νεκροί! Ἡ ψυχή μου ἐν τῷ ἀναπαυτηρίῳ ἀνευρίσκει τὴν ἀπολεσθεῖσαν αὐτῆς γαλήνην. Ὑμεῖς ἐπορεύθητε πρὸ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλὰ κἀγὼ θὰ ἀκολουθήσω ποτὲ ὑμῖν. Παρὰ τοὺς τάφους ὑμῶν ὑψῶ τὴν ψυχήν μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ ἐλέους, τὸν οὐδέποτε ὀργιζόμενον, ἀείποτε δ' ἀγαπῶντα. Αὐτῷ ἀπευθύνω τὴν προσευχήν μου ταύτην.

«Οὐδέποτε θ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀγάπης καὶ χάριτός σου, Θεέ μου, οἰκτίρμον, πανάγαθε, ἀείποτε εὐεργετικέ. Ἡ *πίστις* μου εἰς Σὲ θὰ εἶναι ἀσάλευτος, ἡ *ἐλπίς* μου ἀκλόνητος· ἡ *ἀγάπη* μου ζῶσα.

«Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, ἐξύμνει τὸ ἅγιον Αὐτοῦ ὄνομα, ὑψοῦ ἐν χριστιανικῷ φρονήματι, καὶ ὁ τοιοῦτος βίος σου θὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος ὕμνος τῷ πανοικτίρμονι».

---

28. Ὠδὴ εἰς τοὺς κεκοιμημένους.

Τὸ πνεῦμα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν
ἐγείρομεν ἐν συντριβῇ
κ' εἰς μνήμην τούτων εὐσεβῆ
χορὸν ἀγείρωμεν μικρόν.

Προέλαβον οἱ ποθητοὶ
ἡμᾶς τοὺς ζῶντας συγγενεῖς
κληθέντες εἴσω τῆς σκηνῆς
παρὰ τῷ πάντων Ποιητῇ.

Τὰ μυροβόλα των ὀστᾶ,
εἴτ' ἐν θαλάσσῃ εἴτ' ἐν γῇ,
εἶν' ἱερὰ καὶ εὐαγῆ
καὶ κεῖντ' εὐλογιῶν μεστά.

Ἀπέθεντο οἱ γηγενεῖς
πᾶν τὸ γεῶδες καὶ θνητόν,
ἀλλὰ τῷ πνεύματι αὐτῶν
ἀγάλλονται ἐν οὐρανοῖς.

Μακρὰν τῆς πόλεως ἐκεῖ,
ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ
νεκροῦ πανήγυρις λαοῦ
ἐκκλησιάζει μυστική.

Ὡς λύχνος ἄγρυπνος ἀστὴρ
φρουρεῖ τὰς λάρνακας αὐτῶν
καὶ νάρδου μύρωμα λεπτὸν
ῥαντίζει πέριξ ὁ αἰθήρ.

Ἐντὸς τοῦ σκότους τοῦ χυτοῦ
τίς θροῦς ἀκούετ' ἀπηχῶν;
Τὸ σμῆνος ψάλλει τῶν ψυχῶν
τὰ ἀλληλούϊα αὐτοῦ.

Εἰρήνη σοί, ὁ οὐλαμὸς
τῶν ἀπομάχων τῆς ζωῆς!
Κορέννυσο Θεοῦ πνοῆς
ἔνθα ἀπέδρα στεναγμός.

Εἶναι τὸ σύνορον βραχὺ
νεκρῶν καὶ ζώντων μεταξύ,
ὁ πόθος καὶ ἡ ἐν νυξὶ
μᾶς συνενόνει προσευχή.

Προσμένετέ μας! Ἀνὰ εἷς
ἐρχόμεθ' ἅπαντες ἐκεῖ.
Καὶ χαίρετε! Μόν' οἱ κακοὶ
τὸ πέραν φρίττουν τῆς ζωῆς.

Ηλ. Ταντάλιδης.

---

29. Ὁ Παῦλος γινόμενος Χριστιανός.

Πράξ. θ', 1—28.

Ὁ δὲ Σαῦλος, ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ Ἀρχιερεῖ ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως, ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;» Εἶπε δέ· «Τίς εἶ, Κύριε;» ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· «Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν». Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· «Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι;» Καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· «Ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν». Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι *Ἀνανίας*, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· «Ἀνανία». Ὁ δὲ εἶπεν· «Ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε». Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· «Ἀναστὰς πορεύθητι εἰς τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην *Εὐθεῖαν*, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Σαῦλον ὀνόματι, Ταρσέα. Ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι *Ἀνανίαν*, εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ». Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ἀνανίας· «Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου». Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· «Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου παθεῖν».

Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε· «Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος

ἀπέσταλκέ με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς Πνεύματος Ἁγίου». Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς· καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἰερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;» Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν· ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. Παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι· λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. Παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἰερουσαλήμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες, ὅτι ἐστὶ μαθητής. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐν Ἰερουσαλήμ.

30. Ὁ Παῦλος ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ διδάσκων.

Πράξ. ιζ', 16 — 34.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς[1] τοῦ Παύλου, παρῳξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωικῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον· Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; Οἱ δέ· Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον, λέγοντες· Δυνάμεθα γνῶναι, τίς ἡ καινὴ αὕτη, ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη, διδαχή; Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα, ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· «Ἀγνώστῳ Θεῷ». Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμε-

1. Σίλαν καὶ Τιμόθεον. Ἰδὲ τὸ ὅλον κείμενον.

νός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ παν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καί τοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν· ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· «Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν». Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν· διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρί, ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. Τινὲς δὲ ἄνδρες, κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Γ' ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

31. Φιλομάθεια.

Τὸν Μενέδημον καὶ Ἀσκληπιάδην τοὺς φιλοσόφους, νέους ὄντας καὶ πτωχούς, προσκαλεσάμενοι οἱ *Ἀρεοπαγῖται*, ἠρώτησαν, πῶς ὅλας τὰς ἡμέρας μετὰ τῶν φιλοσόφων διατρίβοντες, κεκτημένοι δὲ οὐδέν, εἶναι τόσον ὑγιεῖς τὸ σῶμα; Οἱ νέοι φιλόσοφοι ἐζήτησαν νὰ προσκληθῇ τις τῶν μυλωθρῶν. Ἐλθὼν δὲ οὗτος εἶπεν, ὅτι καθ' ἑκάστην νύκτα εἰς τὸν μύλον κατερχόμενοι καὶ ἀλήθοντες δύο δραχμὰς ἀμφότεροι λαμβάνουσιν.

Οἱ Ἀρεοπαγῖται θαυμάσαντες, ἐτίμησαν αὐτοὺς διὰ διακοσίων δραχμῶν.

(Εἰπὲ ἕτερον ἱστορικὸν φιλομαθείας. Κλεάνθης).

32. Πῶς ἀμείβεται ἡ ἐπιμέλεια.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς περιώδευέ ποτε τὴν Περσίδα χώραν, Ὠμίσης τις προσεκόμισεν αὐτῷ ἐπὶ λίκνου ροιὰν μεγίστην. Ὑπερεκπλαγεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ μεγέθει τῆς ροιᾶς, ἠρώτησε τὸν Ὠμίσην· «Ἐκ ποίου κήπου λαβὼν φέρεις μοι τὸ δῶρον τοῦτο;»—«Οἴκοθεν καὶ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ καλλιεργουμένων», ἀπήντησεν ὁ Ὠμίσης.

Εὐχαριστηθεὶς δὲ ὁ βασιλεύς, δῶρα αὐτῷ βασιλικὰ ἔπεμψε καὶ προσεῖπε· «*Νὴ τὸν Μίθραν*[1], κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν, ὁ ἀνὴρ οὗτος διὰ τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ πόλιν ἐκ μικρᾶς μεγάλην θὰ δυνηθῇ νὰ καταστήσῃ».

Ὁ λόγος οὗτος φαίνεται βεβαιῶν, ὅτι διὰ τῆς ἐπιμελείας, τῆς διαρκοῦς φροντίδος καὶ τῆς ἀνελλιποῦς σπουδῆς πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ φύσει μικρά, δύνανται νὰ καταστα θῶσι μεγάλα.

33. Οἱ εὐσεβεῖς υἱοί.

Κλέοβις καὶ Βίτων, οἱ Ἀργεῖοι νεανίσκοι, ὑπῆρξαν ἐπιφανέστατοι καὶ περίφημοι ἐπὶ εὐσεβείᾳ. Λέγεται ὅτι, τῆς μητρὸς αὐτῶν ἱερείας οὔσης τῆς Ἥρας, ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς εἰς τὸν ναὸν ἀναβάσεως, ἐπειδὴ οἱ τὴν ἅμαξαν ἕλκοντες ἡμίονοι ὑστέρησαν καὶ ἡ ὥρα ἤπειγεν[2], ὁ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ὑποδύντες ὑπὸ τὴν ἅμαξαν, ἤγαγον τὴν μητέρα εἰς τὸ ἱερόν. Αὕτη δὲ ὑπερησθεῖσα ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ τῶν υἱῶν, ηὔξατο νὰ δοθῇ αὐτοῖς παρὰ τῆς θεοῦ τὸ κράτιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν. Οἱ δὲ υἱοὶ κατακοιμηθέντες δὲν ἀνέστησαν πλέον, τῆς θεοῦ τὸν θάνατον αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας ἀμοιβὴν δωρησαμένης.

34. Φιλανθρωπία τοῦ Θησέως.

Θησεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Αἰγέως καὶ τῆς Αἴθρας, ἐν Τροιζῆνι τῆς Πελοποννήσου γεννηθεὶς ἀνετράφη παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ

1. Τὸν ἥλιον, ὃν οἱ Πέρσαι ὡς θεὸν ἐλάτρευον.
2. Ἐπείγω=βιάζω.

Πιτθέως. Φύσει φιλότιμος καὶ φιλάνθρωπος ὤν, φιλοτιμότατος καὶ φιλανθρωπότατος ἐγένετο, ἀκροώμενος μετὰ προσοχῆς τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ περὶ τῶν ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους. Τοιοῦτος ὤν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν ἄλλο διελογίζετο ἢ τίνι τρόπῳ καὶ αὐτός, ὡς ὁ Ἡρακλῆς δι' ἔργων μεγάλων, ἐνδόξων καὶ φιλανθρώπων θὰ δοξασθῇ.

Ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἔζη, ἦτο χρόνος ἀμαθίας καὶ ἀνομίας, ληστείας καὶ βιαιοπραγίας. Λῃσταὶ καὶ κακοῦργοι, θηρία καὶ ἀπάνθρωποι κατεῖχον τὰς ὁδοὺς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ἐρρέθη, ὅτι ὁ Θησεὺς ἐγεννήθη ἐν Τροιζῆνι. Βουλόμενος δὲ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐβασίλευε, τοῦ πάππου καὶ τῆς μητρὸς ἀποτρεπόντων τῆς διὰ ξηρᾶς μεταβάσεως, διότι ἐφοβοῦντο τὸν κίνδυνον, τὸν ἐκ τῶν εἰρημένων λῃστῶν καὶ κακούργων, ὁ Θησεύς, βουλόμενος νὰ καθάρῃ τὴν ὁδὸν ἐκ τῶν λῃστῶν καὶ κακούργων, ἀπεράσισε νὰ μεταβῇ διὰ ξηρᾶς.

Καὶ ἐν μὲν Ἐπιδαύρῳ ἀποκτείνει τὸν Περιφήτην, κωλύοντα τὴν πρόοδον, ὅπλῳ δὲ χρώμενον κορύνῃ, δι' ὃ καὶ *Κορυνήτην* ἐπικαλούμενον· ἦτο δὲ ἡ κορύνη ῥάβδος σιδηρᾶ, ἣν λαβὼν ὁ Θησεὺς ὅπλον ἐποίησε καὶ διετέλει χρώμενος, ὡς ὁ Ἡρακλῆς τῷ δέρματι τοῦ λέοντος.

Ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ Σίνιν τὸν Πιτυοκάμπτην, ὥσπερ οὗτος πολλοὺς τῶν διαβατῶν διέφθειρεν, ἑκάτερον τῶν σκελῶν αὐτῶν τῇ κορυφῇ τῶν πιτύων καμπτομένων προσδένων, τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Θησεὺς ἐκεῖνον ἀπέκτεινε.

Πρὸ δὲ τῆς Μεγαρικῆς τὸν Σκείρωνα ἐφόνευσε, ῥίψας αὐτὸν κατὰ πετρῶν, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι, ληστεύοντα

τοὺς διαβάτας, ὡς δ' ἄλλοι, ὑβριστικῶς καὶ τρυφηλῶς τοὺς πόδας τοῖς ξένοις εἰς νίψιν προτείνοντα, ἔπειτα νίπτοντας εἰς τὸν κρημνὸν καὶ τὴν θάλασσαν λακτίζοντα καὶ ἀπωθοῦντα.

Ἐν δ' Ἐλευσῖνι Κερκύονα τὸν ἐξ Ἀρκαδίας ἀπέκτεινε. Μικρὸν δὲ προελθὼν Δαμάστην τὸν Προκρούστην ἐφόνευσεν, ἀναγκάσας νὰ ἐξισώσῃ ἑαυτὸν πρὸς τοὺς κλιντῆρας, ὥσπερ ἐκεῖνος τοὺς ξένους.

Ταῦτα καὶ ἄλλα γενναῖα διαπραξάμενος, εἰσῆλθεν εἰς Ἀθήνας, εὑρὼν τά τε κοινὰ ἐν ταραχῇ καὶ δυσφροσύνῃ μεγίστῃ, τά τε περὶ τὸν Αἰγέα καὶ τὸν οἶκον ἰδίᾳ κακῶς ἔχοντα. Ἐνταῦθα ἡ Μήδεια, ἡ σύζυγος τοῦ Αἰγέως, ἐπιβουλεύουσα τῷ Θησεῖ, πείθει τὸν σύζυγον ἐν ἀγνοίᾳ νὰ φονεύσῃ διὰ φαρμάκων τὸν Θησέα, ὡς ξένον αὐτὸν ἑστιῶν. Ἐλθὼν ὁ Θησεὺς ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ μὴ θέλων νὰ δηλώσῃ ἑαυτὸν τίς ἦτο, τῷ Αἰγεῖ δ' ἐπιθυμῶν ἀφορμὴν ἀναγνωρίσεως νὰ παράσχῃ, σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἵνα δι' αὐτῆς τὰ παρακείμενα κρέατα τάμῃ, ἐδείκνυ πρὸς ἐκεῖνον. Εὐθὺς δὲ ἐκ τούτου κατανοήσας ὁ Αἰγεύς, τὴν μὲν κύλικα τοῦ φαρμάκου κάτω ἔβαλε, τὸν δὲ υἱὸν ἀνακρίνας καὶ ἀναγνωρίσας ἠσπάζετο· συναγαγὼν δὲ τοὺς πολίτας ἐγνώριζεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἡδέως δεχομένοις διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν.

Βουλόμενος δὲ καὶ ἐνταῦθα ὁ Θησεὺς νὰ ἦναι ἐνεργός, ἅμα δὲ καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ ἐπιθυμῶν νὰ προσκτήσηται, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν Μαραθώνιον ταῦρον, οὐχὶ ὀλίγα πράγματα τοῖς τὴν Τετράπολιν οἰκοῦσι παρέχοντα. Συλλαβὼν δὲ τοῦτον καὶ διὰ τοῦ ἄστεος ἐλάσας ἐπέδειξε ζῶντα, εἶτα Ἀπόλλωνι τῷ Δελφινίῳ κατέθυσεν.

Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἦλθον ἐκ Κρήτης τὸ τρίτον οἱ τὸν

δασμὸν τῶν ἑπτὰ νέων καὶ ἑπτὰ παρθένων ἀπάγοντες· πολλαὶ δὲ διαβολαὶ κατὰ τοῦ Αἰγέως ἀνεφύοντο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὀδυρομένων καὶ ἀγανακτούντων, ὅτι πάντων αἴτιος ὢν ἐκεῖνος, μόνος οὐδὲν μέρος ἔχει τῆς κολάσεως, ἀλλὰ περιορᾷ αὐτούς, ἐρήμους καὶ ἄπαιδας ἀπολειπομένους. Ταῦτα ἐλύπουν τὸν Θησέα, ὅς, θέλων νὰ μετάσχῃ τῆς τῶν πολιτῶν τύχης, ἐπέδωκεν ἑαυτόν, καίπερ μὴ κληρωθείς. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐθαύμασαν τὸ φρόνημα καὶ τὸ δημοτικὸν τοῦ Θησέως· ὁ δὲ Αἰγεύς, δεόμενος καὶ καθικετεύων, ἀμετάπειστον καὶ ἀμετάτρεπτον τὸν υἱὸν ἔβλεπε. Καὶ πρότερον μὲν οὐδεμιᾶς ἐλπίδος σωτηρίας ὑποκειμένης, ἱστίον μέλαν ἔχουσαν, ὡς ἐπὶ προδήλῳ συμφορᾷ, τὴν ναῦν ἔπεμπον.

Τότε δέ, τοῦ Θησέως τὸν πατέρα θαρρύνοντος καὶ μεγαληγοροῦντος, ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν Μινώταυρον, ὁ Αἰγεὺς ἔδωκε καὶ ἕτερον ἱστίον λευκὸν τῷ κυβερνήτῃ· ἐκέλευσε δ' αὐτῷ, ἀναπλέων, ἂν ὁ Θησεὺς σωθῇ, νὰ ὑψώσῃ τὸ λευκόν· εἰ δὲ μή, μετὰ τοῦ μέλανος νὰ πλέῃ, τὸ πάθος ἀποσημαίνων. Ἦτο δὲ ὡρισμένον, ὅτι θὰ λήξῃ ἡ ποινή, ἐάν, μηδὲν ὅπλον πολεμικὸν τῶν νέων ἐπιφερομένων, ἀπόληται ὁ Μινώταυρος.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ Θησεύς, παραλαβὼν τοὺς λαχόντας καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας τελέσας, ἔπλευσεν εἰς Κρήτην· ἐνταῦθα παρὰ τῆς Ἀριάδνης τὸν μίτον λαβὼν καὶ διδαχθεὶς τίνι τρόπῳ τοῦ λαβυρίνθου τοὺς ἑλιγμοὺς θὰ διεξέλθῃ, ἀπέκτεινε τὸν Μινώταυρον καὶ ἀπέπλευσε τήν τε Ἀριάδνην ἔχων τούς τε νέους καὶ τὰς παρθένους ἀναλαβών.

Λέγεται δέ, ὅτι ὁ Θησεὺς καὶ ὁ κυβερνήτης, προσπλεύσαντες τῇ Ἀττικῇ, ἐπελάθοντο διὰ τὴν χαρὰν νὰ ὑψώσωσι τὸ λευκὸν ἱστίον, δι' οὗ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἔδει νὰ δηλώσωσιν·

Ἰδὼν δὲ ὁ Αἰγεὺς καὶ ἀπελπισθείς, ἔρριψεν ἑαυτὸν κατὰ τῆς θαλάσσης καὶ ἐφονεύθη, ἐξ οὗ δὴ καὶ *Αἰγαῖον* τὸ *πέλαγος* λέγεται, ὅτι ἐκλήθη. Καὶ ὁ μὲν Αἰγεὺς τοιοῦτον τὸ τέλος τοῦ βίου ἔσχεν, ὁ δὲ Θησεὺς οὕτω τὴν πόλιν αἰσχροῦ καὶ ἀπανθρώπου φόρου ἀπήλλαξε.

«Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάνν. ε', 12).

---

35. Φιλοχρημάτου θάνατος.

Πλοῖον γαλλικόν, παραπλέον τὰς ἀκτὰς τῆς Βρασιλίας, ἦτο ἐν τῷ ἐσχάτῳ κινδύνῳ. Μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐμπορευμάτων ὑπῆρχε καὶ πολὺ ἀργύριον ἐντὸς κάδων, οὓς οἱ ναῦται εἶχον ἤδη ἐξηγμένους ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅπως σώσωσιν αὐτούς. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ πολυτιμοτέρα τῶν χρημάτων ὄντως ὑπάρχει· διὸ αἱ λέμβοι πλήρεις ναυαγῶν καὶ μόλις δυνάμεναι ν' ἀντιπαλαίσωσι κατὰ τῶν κυμάτων, ἀπεμακρύνοντο τοῦ πλοίου, κινδυνεύοντος νὰ καταποντισθῇ.

Τῆς τελευταίας δὲ λέμβου ἀπολυομένης, νέος ἀξιωματικὸς ἐπήδησεν εἰς τὸ κατάστρωμα, ἵνα ἴδῃ μή τις ἐν τῷ πλοίῳ ἀπελείφθη. Μετὰ μεγίστης δὲ ἐκπλήξεως βλέπει ἄνθρωπον διὰ πελέκεως τοὺς κάδους θραύοντα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς νομίσματα ἀθρόως ἐξάγοντα.

— Τί πράττεις, ὦ ἄνθρωπε; Τὸ πλοῖον καταποντίζεται! σπεῦσον ἵνα σεαυτὸν σώσῃς!

— Οὐχί, λέγει ὁ ἄρρων φιλοχρήματος· δι' ὅλου τοῦ βίου μου ὑπῆρξα πτωχός· ἐπιθυμῶ νὰ πλουτήσω· ἤδη πλουτῶ, καὶ στέργων ἀποθνήσκω!

Ἀδύνατον ν' ἀποσπασθῇ τῆς ὀλεθρίας αὐτοῦ ἐνασχολήσεως· ἐγκατελείφθη ἐκεῖ, ἔνθα ἐν μέσῳ τῶν ταλάντων αὐτοῦ εὗρε τὸν θάνατον!

Πόσοι ἄλλοι, ὡσαύτως ἄρρονες, τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀντὶ χρημάτων πωλοῦσι!

---

36. Ἡ ἔρημος νῆσος.

Ἀνὴρ πλούσιος καὶ εὐεργετικός, θέλων νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν· ναυπηγήσας δὲ πλοῖον καὶ πολυτίμων ἐμπορευμάτων αὐτὸ πληρώσας, εἶπε τῷ δούλῳ· «Ἰδοὺ χαρίζομαί σοι τὸ πλοῖον τόδε μετὰ τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ· ἄπελθε εἰς τὴν ξένην, πώλησον τὰ ἐμπορεύματα καὶ χρώμενος τῷ ἐκ τούτων ἀργυρίῳ κέρδαινε, ὅσα δύνανται νὰ σοὶ παράσχωσι βίον ἄνετον καὶ εὐδαίμονα».

Ὁ ἀπελεύθερος ἀπέπλευσε περιχαρής· ἀναχθεὶς δὲ εἰς τὸ πέλαγος, ὑπὸ τοιαύτης μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατελήφθη τρικυμίας, ὥστε τὸ μὲν πλοῖον, ἐξοκείλαν ἐπὶ ὑφάλου κατασυνετρίβη· τὰ πολύτιμα ἐμπορεύματα ἀπώλοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ· οἱ συμπλέοντες ἅπαντες ἀπεπνίγησαν· αὐτὸς δέ, μόλις σωθείς, ἀφίκετο κακῶς ἔχων εἰς τὸ παράλιον νήσου τινός. Πεινῶν, γυμνὸς καὶ ἄνευ τινὸς βοηθείας προυχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἐπὶ τῷ δυστυχήματι αὐτοῦ. Ἀΐφνης ὁρᾷ μακρόθεν πόλιν μεγάλην καὶ πλῆθος ἀνθρώπων, ἐξερχομένων τῆς πόλεως καὶ πρὸς αὐτὸν μετὰ φωνῶν καὶ ἀλαλαγμῶν ἐρχομένων.

«Ζήτω ὁ βασιλεὺς ἡμῶν!» ἐβόων πλησιάσαντες· ἀναβι-

βάσαντες δὲ τὸν ναυαγὸν ἐπὶ πολυτελοῦς ἅρματος ὡδήγησαν εἰς τὴν πόλιν. Εἰσαγαγόντες δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνέδυσαν πολύτιμα ἐνδύματα, ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διάδημα, ἀδάμασι κεκοσμημένον, ἔρριψαν ἐπὶ τῶν ὤμων πορφύραν μεγαλοπρεπῆ, καί, ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου ἀναβιβάσαντες, ἐβόων· «Ζήτω ὁ βασιλεὺς ἡμῶν!» Ἔπειτα προσελθόντες αὐτῷ οἱ ἐν τέλει[1] καὶ οἱ τῶν πολιτῶν ἐπισημότεροι καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ πίπτοντες ὕμνουν παρὰ τοῦ λαοῦ[3] τὸν ὅρκον τῆς πίστεως. Ὁ νέος βασιλεὺς ἐνόμιζεν, ὅτι πᾶσα ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη τύχη εἶναι ὄνειρον λαμπρόν, ἕως οὗ τὸ διαρκὲς αὐτῆς, ἐξαλεῖψαν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν ἀμφιβολίαν, ἔπεισεν, ὅτι πάντα τὰ θαυμάσια ταῦτα ἦσαν ἀληθῆ καὶ πραγματικά. «Ἀδυνατῶ νὰ νοήσω, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ, τί ἠπάτησε τὸν παράδοξον τοῦτον λαόν, ὥστε νὰ ποιήσῃ βασιλέα αὐτοῦ ἄνδρα ξένον καὶ γυμνόν. Μὴ γινώσκων τίς εἶμαι, μὴ ἐρωτήσας πόθεν ἔρχομαι, ἔθηκάν[3] με ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου! Πόσον παράδοξον φαίνεταί μοι τὸ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τοῦτο ἔθιμον!»

Τοιαῦτα κατὰ φρένα ἔχων καὶ διαλογιζόμενος, ἠθέλησε νὰ ἐρευνήσῃ τὴν αἰτίαν τῆς εἰς τὸν βασίλειον θρόνον αὐτοῦ ὑψώσεως. Μεταπεμψάμενος λοιπὸν τὸν πρῶτον τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ, ὅστις μάλα καὶ ὄντως σοφὸς ἀνὴρ ἐφαίνετο ὤν, ἠξίου νὰ ἐξηγήσηται αὐτῷ τὰ γενόμενα.

«Πῶς ἐγινώσκετέ με, λέγει αὐτῷ, ἐλθόντα εἰς τὴν νῆσον ὑμῶν, πόθεν κινούμενοι ἀνηγορεύσατέ με βασιλέα, καὶ ποῖον δήποτε τὸ τέλος τῆς παρούσης μου τύχης;»

1. Αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως. 2. Ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ. 3. Διὰ τὸ περιληπτικὸν ὑποκείμενον λαός.

—«Βασιλεῦ, ὑπέλαβεν ὁ ὑπουργός· ἡ νῆσος αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ πνευμάτων· πρὸ πολλοῦ χρόνου οἱ κάτοικοι ἐδεήθησαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ ἐξαποστέλλῃ αὐτοῖς καθ' ἕκαστον ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀδάμ, ἵνα βασιλεύσῃ αὐτῶν· τῆς δεήσεως ταύτης εἰσακουσθείσης, κατ' ἔτος καὶ κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἑνὸς ἀνθρώπου προσορμιζομένου, οἱ ἐνοικοῦντες σπεύδουσι περιχαρεῖς εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτὸν αὐτοῖς βασιλέα. Τοῦ ἔτους δὲ παρερχομένου καὶ τῆς ὡρισμένης ἡμέρας ἐπιστάσης, πάραυτα τῆς ἀρχῆς ἀπολύεται, τὸν βασίλειον κόσμον ἀφαιρεῖται, πενιχρὰν στολὴν ἐνδύεται, βιαίως πρὸς τὴν παραλίαν ἕλκεται, εἰς πλοιάριον ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ κατεσκευασμένον βάλλεται, καὶ εἰς ἄλλην νῆσον ἔρημον καὶ γυμνὴν φέρεται· ἐκεῖ δὲ ὁ τέως ἰσχυρὸς καὶ ὑπὸ τοσούτων περιστοιχιζόμενος βασιλεύς, γυμνὸς καὶ ἄθλιος, ἔρημος καὶ παντὸς φίλου ἐνδεής, ὁ ταλαίπωρος, εὑρίσκεται!

Οὐδενὸς δὲ οἰκτείροντος οὔτ' ἐλεοῦντος αὐτὸν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτοῦ δυστυχίᾳ, ἀνάγκη ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ χώρᾳ βίον ἀβίωτον καὶ ἀνιαρὸν νὰ διάγῃ, ἐὰν μὴ κατὰ τὸ ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ φρονίμως περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἐμερίμνησε. Μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν τοῦ τέως αὐτοῦ βασιλέως ὁ λαὸς προϋπαντῶσι ταῖς νενομισμέναις πάλιν τιμαῖς τὸν νέον, ὅντινα ἡ πρόνοια τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ ἀποστέλλει, καὶ ἀποκαθιστῶσιν αὐτὸν βασιλέα, ὁμοίως ἀεὶ χαίροντες καὶ ἀγαλλόμενοι. Οὗτος, ὦ βασιλεῦ, ὁ αἰώνιος τοῦ βασιλείου τούτου νόμος, ὃν οὐδεὶς τῶν βασιλέων δύναται νὰ καταργήσῃ».

—«Ἐγίνωσκον καὶ οἱ προκάτοχοί μου, προσέθηκεν ὁ βασιλεύς, τὸ βραχὺ τοῦτο τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ὑψώσεως;»

—«Οὐδενὶ αὐτῶν, βασιλεῦ, ὑπέτυχεν ὁ ὑπουργός, ἦτο ἄγνωστος ὁ νόμος οὗτος τῆς προσκαίρου αὐτοῦ βασιλείας· ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ θρόνου θαμβούμενοι, ἐπελανθάνοντο τοῦ θλιβεροῦ μέλλοντος καὶ ἀμέριμνοι τὸ ἔτος τῆς βασιλείας διήνυον· οἱ δέ, τῇ ἀπολαύσει τῆς παρούσης αὐτῶν εὐδαιμονίας μεθυσκόμενοι, δὲν ἐτόλμων τῆς ἐρήμου νήσου νὰ μνησθῶσι, φοβούμενοι μὴ τὴν ἡδεῖαν τοῦ παρόντος ἀπόλαυσιν διαταράξωσι καὶ πικράνωσιν. Ἐπερχομένης δὲ τῆς δυστυχοῦς ἡμέρας, τοτε ἤρχοντο θρηνοῦντες καὶ ὀδυρόμενοι, τότε διηνοίγοντο οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καὶ τὴν ἰδίαν ἄνοιαν καὶ ἀπρονοησίαν καθεώρων καὶ ἐταλάνιζον· ἦτο ὅμως ἤδη ὀψέ· μάτην δὲ θρηνοῦντες καὶ ὀλολύζοντες, ἄνευ οἴκτου εἰς τὰς αἰωνίους ταλαιπωρίας παρεδίδοντο».

Ἡ διήγησις αὕτη ἐνέπλησε φόβου τὸν βασιλέα, προσπαθήσαντα παντὶ τρόπῳ ν' ἀποφύγῃ τὴν συμφορὰν τῶν αὐτοῦ προκατόχων καὶ προνοήσαντα φρονίμως περὶ τοῦ μέλλοντος.

—«Εὐχαριστῶ σοι ἀπὸ καρδίας, σοφέ μου ὑπουργέ, προσέθηκεν ὁ βασιλεύς, ἐφ' οἷς ἐδήλωσας καὶ ἐξηγήσω μοι, ἔτι ἓν ἀξιῶ σε νὰ μοὶ εἴπῃς· Τί πρέπει νὰ πράξω, ἵνα σωθῶ;»

—«Τὴν ἔρημον νῆσον, τὴν ἀναμένουσάν σε, καρποφόρον καὶ οἰκουμένην κατάστησαι, ὦ βασιλεῦ, προσέθηκεν ὁ ὑπουργός. Πέμψον διὰ τάχους ἐκεῖ ἐργάτας ἀγαθούς· οἰκοδόμησον πόλιν καὶ ἐργαστήρια· ἐροδίασον τὴν νῆσον πᾶσι τοῖς ἐπιτηδείοις· οὕτω δὲ οἱ οἰκοῦντες τὴν νῆσον ἐκείνην ἐν χαρᾷ θὰ σὲ ὑποδεχθῶσιν ἐν τῷ νέῳ ἐκείνῳ βασιλείῳ σου, καὶ αὖθις ἐκεῖ βασιλεὺς καὶ εὐδαίμων θὰ ἦσαι· πλὴν ἀλλ' ὅμως σπεῦσον· μὴ βράδυνε· ὁ χρόνος ἐπείγει· αὔριον θὰ ἦναι τῆς ἐντεῦθεν ἀπαλλαγῆς σου ἡ ἡμέρα· ταχὺ καὶ ἐγκαίρως περὶ τῆς μελλούσης ἀναπαύσεώς σου προνόησον καὶ ἐργάσθητι· ἂν τὴν ἐμὴν συμβουλὴν παρίδῃς, ἀπόλλυσαι καὶ αἰωνία ὀδύνη, θλῖψις καὶ κακοδαιμονία ἀναμένει σε».

Φρόνιμος καὶ συνετὸς ὁ βασιλεύς, πάντα διεπράξατο, ὡς ὁ ὑπουργὸς αὐτῷ ὑπέθετο. Ἡ νῆσος ἐκαλλιεργήθη· εὐθὺς δ' ὡς ἤρξατο οἰκιζομένη, πλεῖστοι ὅσοι ἔσπευδον, ἵνα ἐκεῖ κατοικήσωσι· μετ' ὀλίγον δὲ τὴν ἔρημον καὶ δυστυχῆ ἐκείνην νῆσον ὄντως παράδεισον ἀπειργάσαντο καὶ τόπον εὐδαιμονίας κατεστήσαντο. Ἡ τελευταία ἡμέρα ἐπέστη· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς εἶδεν αὐτὴν χαίρων, οὐχὶ δὲ φρίττων καὶ ὀδυρόμενος ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ. Ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ βασιλείῳ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μείζονος λαμπρότητος· ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἐπήνεσε τὴν φρόνησιν αὐτοῦ, ἐχαρίσατο αὐτῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ ὑπηκόοις τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν αἰώνιον βασιλείαν[1].

«Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως» (Ἰωάνν. ε', 29).

---

1. *Ἀλληγορία*: Ὁ πλούσιος καὶ εὐεργετικὸς ἀνὴρ εἶναι ὁ Θεός. Ὁ ἀπελεύθερος εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἡ νῆσος εἶναι ὁ κόσμος οὗτος. Οἱ αὐτὸν ὑποδεχόμενοι εἶναι οἱ γονεῖς, μᾶλλον δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατώτερα τοῦ ἀνθρώπου ὄντα, ὧν ὄντως βασιλεύει. Ὁ ὑπουργὸς εἶναι ἡ θρησκεία. Ἡ ἔρημος νῆσος εἶναι ἡ μέλλουσα ζωή. (Τί τὸ ἔτος τῆς βασιλείας; Τίνες οἱ εἰς τὴν νῆσον ἀποστελλόμενοι ἐργάται; Τί τὸ πλοιάριον; Τίνες οἱ ἐπὶ τὴν παραλίαν ἕλκοντες; Τίνες οἱ ἀμέριμνοι βασιλεῖς;).

Ταύτας καὶ τὰς ἄλλας τῆς παραβολῆς ἀλληγορίας ἀφίεμεν τῷ φρονίμῳ καὶ εὐφυεῖ ἀναγνώστῃ, βέβαιοι ὄντες, ὅτι καὶ οὗτος τυγχάνει ὢν συνετὸς καὶ φρόνιμος.

37. Ὁλλανδοὶ καὶ ὀκνηρία.

Ἔμπορος, περιερχόμενος πρωΐᾳ τινὶ τὸ Ἀμστελόδαμον πόλιν τῆς Ὁλλανδίας, ἐπλησίασεν ὁμάδι ἀνθρώπων, ἱσταμένων πέριξ ῥέατος, ἐν ᾧ πρὸ μικροῦ εἶχον καταβιβάσαντες ἄνδρα ῥωμαλέον. Σωλήν, οὗ τὸ στόμιον ἔχαινεν ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ῥέατος, ἔχεεν ἐντὸς τούτου ῥεῦμα ὕδατος. Τὸ ῥέαρ βαθμηδὸν ἐπληροῦτο ὕδατος, ὅπερ ὁ ἐν τῷ ῥέατι, ἐὰν μὴ τὸν ἐκ κατακλυσμοῦ θάνατον ἤθελεν, ὤφειλε ν' ἀναπέμπῃ δι' ἀντλίας, ἐν τῷ ῥέατι τεθειμένης. Ὁ ἔμπορος, οἰκτείρων τὸν ἄνδρα, ἤτησεν ἐξήγησιν τῆς σκληροκαρδίου, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, ταύτης παιδιᾶς.

— Φίλε, εἶπεν αὐτῷ γέρων παριστάμενος, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἶναι, ὡς βλέπεις, ὑγιὴς καὶ ῥωμαλέος. Πολλάκις προσήνεγκαν αὐτῷ ἐργασίαν, ἐξ ἧς ἠδύνατο νὰ προσπορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ ἐργάζηται. Κυλιόμενος δ' ἐν τῇ ὀκνηρίᾳ, ἐπαιτεῖ καθ' ἑκάστην ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, καίπερ εὐχερῶς δυνάμενος νὰ ἔχῃ τὰ ἀρκοῦντα διὰ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ. Ἤδη λοιπὸν θέλομεν νὰ καταστήσωμεν αὐτῷ δῆλον, ὅτι δύναται νὰ ἐργάζηται. Ἐὰν μεταχειρισθῇ τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων αὐτοῦ, σῴζεται· εἰ δὲ μή, ἀποπνίγεται. Πλὴν ἰδέ, προσέθηκεν ὁ γέρων Ὁλλανδός, ὁ τέως ὀκνηρὸς ἔμαθεν ἤδη, ὅτι ἔχει μυῶνας, καὶ ὅτι δύναται νὰ ἐργάζηται. Μετὰ ὥραν ἐξάγομεν αὐτὸν σκεπτόμενον κάλλιον περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ.

Ἡ θεραπεία ἐπέτυχε πληρέστατα.

38. Ἡ ἑορτὴ τῆς γεωργίας ἐν Κίνᾳ.

Ὁ πλοῦτος, ἡ εὐημερία καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἐθνῶν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται τῷ γεωργῷ, οὗ ἅπας ὁ βίος εἶναι σειρὰ ἀγώνων, πόνων καὶ μόχθων. Ἡ γεωργία εἶναι τὸ πρώτιστον, τὸ ἀσφαλέστατον, τὸ χρηστότατον, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ τὸ ἐπικερδέστατον τῶν ἐπαγγελμάτων. Οἱ Σῖναι, γινώσκοντες τοῦτο καλῶς, ἑορτὰς μεγαλοπρεπεῖς πρὸς τιμὴν τῆς γεωργίας ἑορτάζουσι.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου ἑκάστου ἔτους ὁ αὐτοκράτωρ ἐν συνοδίᾳ πάντων τῶν ἐν τέλει καὶ ἑκατὸν γεωργῶν μεταβαίνει εἴς τινα ὡρισμένον ἀγρόν. Οἱ ὑπουργοί, οἱ ἀξιωματικοί, οἱ φύλακες, οἱ γεωργοὶ καὶ πλῆθος ἄπειρον λαοῦ περικυκλοῦσι τὸν ἀγρὸν τοῦτον. Εἰσέρχεται μόνος ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὸν ἀγρόν, πίπτει ἐπὶ τῶν γονάτων, τύπτει τὴν γῆν διὰ τοῦ μετώπου ἐννεάκις καὶ ἀπαγγέλλει προσευχὴν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ. Τότε προσάγουσιν αὐτῷ οἱ γεωργοί, οὓς μεθ' ἑαυτοῦ ἔχει παραλαβών, ἄροτρον, συρόμενον ὑπὸ δύο βοῶν λαμπρῶς κεκοσμημένων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκδύεται τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ χλαμύδα, ἀροτριᾷ μέρος τοῦ ἀγροῦ καὶ σπείρει ἐν αὐτῷ σῖτον, ὄρυζαν, κέγχρον καὶ κυάμους. Μετὰ ταῦτα ἐξετάζει, ἂν καθ' ἅπαν τὸ κράτος ὑπάρχῃ γεωργὸς 80 πεντάπλεθρα[1] χέρσου γῆς καλλιεργήσας καὶ χαρίζεται αὐτῷ τίτλους εὐγενείας. Δωρεῖται δὲ καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ γεωργοὺς δῶρα ἀργυρᾶ, καὶ οὕτω λαμβάνει πέρας ἡ *ἑορτὴ τῆς γεωργίας*, ἡ καὶ *ἑορτὴ τοῦ ἔαρος* καλουμένη.

1. Πλέθρον τετραγωνικὸν τῶν ἀρχαίων=950 τετραγωνικὰ μέτρα· τῶν δὲ νεωτέρων=100 τετραγωνικὰ μέτρα.

Ὡς ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, οὕτω καὶ οἱ διοικηταὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὀφείλουσι νὰ ἑορτάζωσι τὴν ἑορτὴν ταύτην.

---

39. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ἡ πόλις.

Τοῦ τῶν Ῥωμαίων δήμου στασιάζοντός ποτε πρὸς τὴν βουλήν, ὁ Μενήνιος Ἀγρίππας, θέλων νὰ διαλλάξῃ τούτους, διηγήσατο πρὸς τὸν δῆμον τὸν ἑξῆς μῦθον.

«Ἡ πόλις εἶναι ὁμοία σώματι ἀνθρωπίνῳ. Ἑκάτερον εἶναι σύνθετον ἐκ πολλῶν μερῶν, ἕκαστον δὲ τούτων οὔτε δύναμιν ἔχει τὴν αὐτήν, οὔτε χρείας παρέχεται τὰς ἴσας. Ἐὰν[1] λοιπὸν τὰ μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἰδίαν καθ' ἑαυτὰ αἴσθησιν καὶ φωνὴν ἐλάμβανον, ἐὰν σύμπαντα πρὸς τὴν γαστέρα μόνην ἐστασίαζον καὶ ἔλεγον, οἱ μὲν πόδες, ὅτι πᾶν τὸ σῶμα ἐπ' αὐτοῖς στηρίζεται, αἱ δὲ χεῖρες, ὅτι τὰς τέχνας ἐργάζονται, πρὸς τοὺς πολεμίους μάχονται καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφελήματα εἰς τὸ κοινὸν παρέχονται, οἱ δὲ ὦμοι, ὅτι τὰ βάρη πάντα ἐπ' αὐτῶν κομίζονται, τὸ δὲ στόμα, ὅτι ῥθέγγεται, ἡ δὲ κεφαλή, ὅτι ὁρᾷ καὶ ἀκούει καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, δι' ὧν τὸ σῶμα σῴζεται, ἁπάσας ἔχει, ἔπειτα ἐὰν πρὸς τὴν γαστέρα ἔλεγον· — Σὺ δέ, ὦ χρηστή, τί ἐκ τούτων πράττεις; Τίς ἡ σὴ πρὸς ἡμᾶς χάρις καὶ ὠφέλεια; Σὺ τῷ ὄντι τοσοῦτον ἀπέχεις τοῦ πράττειν καὶ συγκατορθοῦν ἡμῖν τι τῶν κοινῇ χρησίμων, ὥστε καὶ ἀντιπράττεις, καὶ ἐνοχλεῖς, καὶ εἶσαι πρᾶγμα ἀφόρητον, ἀναγκάζουσα ἡμᾶς νὰ ὑπηρετῶμεν καὶ νὰ φέρωμεν

1. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου κατωτέρω, περὶ τὸ τέλος τῆς §— *θὰ ἠδύνατο* κ. τ. λ.

πανταχόθεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν σου· διὰ τί δὲν ἀπαλλαττόμεθα τῶν πολλῶν πραγμάτων, ἃ ἕνεκα σοῦ ἔχομεν;—Ἐὰν[1] οὕτως ἐνόμιζον καὶ ἐποίουν τὰ μέρη τοῦ σώματος, μηδὲν δ' ἔτι τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἔπραττε, θὰ ἠδύνατο ὅπως δήποτε νὰ διαρκέσῃ τὸ σῶμα, ἢ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ θὰ κατεστρέφετο;

Τὸν αὐτὸν τρόπον νομίζετε καὶ περὶ τῆς πόλεως. Πολλὰ εἶναι τὰ ταύτην συμπληροῦντα ἔθνη, κατὰ πολλὰ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἕκαστον δὲ ἰδίαν τῷ κοινῷ χρείαν παρέχεται. Οἱ μὲν τοὺς ἀγροὺς γεωργοῦσιν, οἱ δὲ περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους μάχονται, οἱ δὲ πολλὰ ὠφέλιμα πράγματα ἐμπορεύονται, οἱ δὲ τὰς ἀναγκαίας τέχνας ἐργάζονται. Ὥσπερ δὲ ἡ ὑπὸ τῶν μελῶν λοιδορουμένη γαστὴρ τρέφει τὸ σῶμα τρεφομένη καὶ σῴζει σῳζομένη, τὸ πρόσφορον ἅπασι νέμουσα, οὕτω καὶ ἡ ἐξουσία ἐν τῇ πόλει, διοικοῦσα τὰ κοινὰ καὶ τοῦ προσήκοντος ἑκάστῳ προνοουμένη, πάντα σῴζει, καὶ φυλάττει, καὶ ἐπανορθοῖ. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς, πρὸς ταύτην στασιάζοντες, τὰ συνήθη ἐπιτηδεύματα καταλίπητε, τί θὰ κωλύσῃ τὴν πόλιν νὰ διαφθαρῇ ὑπὸ λιμοῦ τε καὶ πολέμου καὶ παντὸς ἄλλου κακοῦ;»

Τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων κατανοήσας ὁ δῆμος ἐπαύσατο στασιάζων, ἕκαστος δὲ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐτράπετο.

«Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ. Αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν· ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε» (Ῥωμ. ιγ', 1—2).

---

1. Ἀνακεφαλαιωτικὴ *ὑπόθεσις*, διότι πολὺ ἐβράδυνεν ἡ *ἀπόδοσις*.

40. Σέβας τοῖς πρεσβυτέροις.

Τελουμένου τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνος, πρεσβύτης, προθυμούμενος νὰ θεωρήσῃ, καθέδρας ἠπόρει. Πολλοὺς δὲ ἐπιπορευόμενος τόπους, ὑβρίζετο καὶ ἐσκώπτετο, οὐδενὸς αὐτὸν παραδεχομένου. Ὅτε δὲ κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀφίκετο, ἀνέστησαν πάντες οἱ παῖδες καὶ πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν, τοῦ τόπου ἐκχωροῦντες. Κρότῳ δὲ χειρῶν τὴν πρᾶξιν τῶν θεατῶν ἐπευφημησάντων καὶ ὑπερεπαινούντων, ὁ πρεσβύτης, «κινήσας πολιόν τε κάρη, πολιόν τε γένειον[1]» καὶ δακρύσας εἶπεν· «Οἴμοι τῶν κακῶν! Ἅπαντες μὲν οἱ Ἕλληνες ἐπίστανται τὰ καλά, χρῶνται δ' αὐτοῖς μόνοι οἱ Λακεδαιμόνιοι!»

Λέγουσι δέ τινες ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις τὸ αὐτὸ ἐγένετο. Τελουμένων τῶν Παναθηναίων, οἱ Ἀθηναῖοι γέροντα προεπηλάκιζον, προσκαλοῦντες μέν, ἵνα παράσχωσιν αὐτῷ τόπον, παραγενομένῳ δέ, μὴ ἐκχωροῦντες. Ὅτε δέ, περιελθὼν σχεδὸν ἅπαντας, ἦλθε καὶ κατὰ τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων θεωρούς, ἅπαντες τῶν βάθρων ἀναστάντες, τοῦ τόπου παρεχώρουν. Ἀγασθεὶς δὲ ὁ ὄχλος ἐπὶ τῷ γεγονότι, ἐκρότησε ταῖς χερσὶ μετὰ πολλῆς ἐπισημασίας, τῶν Σπαρτιατῶν δέ τις εἶπε· «Νὴ τὼ Σιώ[2], γινώσκουσι μὲν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ καλά, δὲν πράττουσι δέ».

---

1. Τὴν λευκότριχον κεφαλήν του καὶ τὸ λευκότριχον γένειόν του.

2. Κατὰ λέξιν μὲν *μὰ τοὺς δύο θεούς*, ἐνταῦθα δὲ τοὺς Διοσκόρους, Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, οὓς οἱ Σπαρτιᾶται ἐλάτρευον ὡς ἡμιθέους. *Σιώς, σιοῦ*=θεός.

41. Ὁ Σωκράτης καὶ ἡ Ξανθίππη.

Ξανθίππη, ἡ τοῦ Σωκράτους σύζυγος, τοσοῦτον ὀξύθυμος καὶ διεστραμμένη ἦτο, ὥστε πολλάκις αὐθαδῶς καὶ βαναύσως ἐρέρετο κατὰ τοῦ σεβασμίου αὐτῆς συζύγου. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, πράως τὰ πάντα φέρων, οὐδέποτε ἠθέλησεν ὕβριν ἀντὶ ὕβρεως καὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ν' ἀποδώσῃ.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τῆς παραφόρου γυναικὸς μανιωδῶς κραυγαζούσης καὶ βροντοφώνως τὸν ἀγαθὸν αὐτῆς σύζυγον ὑβριζούσης, αὐτὸς ἀτάραχος τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐξήρχετο. Λαβοῦσα τότε ἡ Ξανθίππη ἀγγεῖον πλῆρες ὕδατος, ἐκένωσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους. Ἀλλὰ καὶ τότε ὁ Σωκράτης ἀντὶ τοῦ ἀγανακτῆσαι, γελῶν εἶπε· «Μετὰ τὰς βροντὰς ἐπέρχεται βροχή».

---

42. Οἱ τρεῖς φίλοι.

Ἄνθρωπός τις εἶχε τρεῖς φίλους. Τοὺς δύο τούτων ἠγάπα καθ' ὑπερβολήν· πρὸς τὸν τρίτον εἶχεν ἀδιαφόρως. Ἐκαλεῖτο εἰς τὸ δικαστήριον. «Τίς ἐξ ὑμῶν, λέγει τοῖς φίλοις αὐτοῦ, συμπορεύεται καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ μαρτυρεῖ; Κατηγοροῦμαι δεινῶς καὶ ὁ βασιλεὺς εἶναι λίαν παρωργισμένος ἐναντίον μου». Ὁ πρῶτος τῶν φίλων ἀπεκρίνατο παρευθύς, ὅτι δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ, σπουδαίων ἕνεκα πραγμάτων. Ὁ δεύτερος συνώδευσεν αὐτῷ μέχρι τῆς τοῦ δικαστηρίου θύρας, φοβηθεὶς δὲ τοὺς δικαστάς, ἐπέστρεψε. Μόνος ὁ τρίτος, ἐφ' ὃν ὀλιγωτέραν πεποίθησιν εἶχε, συνεισῆλθε, συνηγόρησε καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου τοσοῦτον εὐγλώττως καὶ ἰσχυρῶς, ὥστε οἱ δικασταὶ ἠθώωσαν τὸν φίλον αὐτοῦ.

Οἱ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τρεῖς φίλοι ἡμῶν εἶναι τὰ *χρήματα*, οἱ *συγγενεῖς* καὶ *φίλοι*, τὰ *καλὰ ἔργα*. Ὅτε ὁ Θεὸς καλεῖ ἡμᾶς πρὸ τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ, τὰ μὲν χρήματα πάραυτα ἡμᾶς ἐγκαταλείπουσιν· οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι μόνον μέχρι τοῦ τάφου παρακολουθοῦσι· μόνον τὰ καλὰ ἔργα συνοδεύουσιν ἡμῖν μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, προηγοῦνται μάλιστα ἡμῶν, συνηγοροῦσι καὶ ὑπεραπολογοῦνται, ἔλεον καὶ χάριν ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτοῦντα καὶ ἐπιτυγχάνοντα.

«Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός (Ἑβρ. ιγ', 16).

---

43. Αἴνιγμα.

Συνίσταμαι ἐκ συλλαβῆς μιᾶς καὶ εἶμαι **τρεῖς**.
Ἐὰν ἐκ τῶν γραμμάτων μου τὰ δύο ἀφαιρέσῃς,
καὶ πνεῦμα ἐπ' ἐμοῦ δασὺ θελήσῃς νὰ προσθέσῃς,
ἐν ᾧ **τρεῖς** ἤμην πρότερον, θὰ μείνω μόνον **εἷς**.

---

44. Φίλων δοκιμή.

Τὴν τῶν φίλων πιστότητα καὶ εἰλικρίνειαν θέλων νὰ δοκιμάσῃς, ἀργύριον παρ' αὐτῶν δάνειον πειράθητι νὰ λάβῃς. Καὶ πλουσιώτερος μὲν μετὰ τὸ πείραμα ἴσως δὲν θὰ ἦσαι, σορώτερος ὅμως πάντως.

«Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως» (Χίλωνος).

«Ὁμοίως αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν» (Ἰσοκράτους).

---

45. Κίμωνος ἐλευθεριότης.

Κίμων ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου ἐκ νεότητος τῶν τῆς πενίας πικριῶν ἐγεύσατο· διότι τὸν μὲν πατέρα αὐτοῦ ἐν τῇ εἱρκτῇ εἶδεν ἀποθνήσκοντα, ὡς μὴ δυνάμενον ν' ἀποτίσῃ τάλαντα πεντήκοντα, εἰς ἃ κατεδικάσθη, αὐτὸς δὲ αὐτὸν τὸν πατέρα ἐν τῇ φυλακῇ διεδέξατο, ἕως οὗ Καλλίας, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ, τὴν Μιλτιάδου ὀφειλὴν ἐκτίσας[1], τὸν Κίμωνα τῆς εἱρκτῆς ἀπήλλαξε.

Τοῦτο μέν, τὸ πάθημα τοῦ πατρὸς καὶ τὸ ἴδιον, τοῦτο δέ, ἡ γλυκύτης τῆς πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας τοῦ Καλλίου, οὕτως εὐαίσθητον καὶ ἐλευθέριον τὴν καρδίαν τοῦ Κίμωνος ἐρρύθμισαν, ὥστε γενναίως παρέσχε πᾶν ὅ,τι ἐντίμως ἐκτήσατο πρὸς περίθαλψιν τῶν ἐνδεῶν αὐτοῦ συμπολιτῶν. Ἔχων λοιπὸν ἀνεῳγμένους τούς τε ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους αὐτοῦ, παρεῖχεν ἅπασι, συμπολίταις τε καὶ ξένοις, ἐλευθέρως τῶν ἐν αὐτοῖς ὀπωρῶν καὶ καρπῶν νὰ μεταλαμβάνωσι, καθ' ἑκάστην δὲ λιτὸν μέν, ἀλλ' ἄφθονον δεῖπνον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ παρετίθει· οὕτως ὁ βουλόμενος τῶν συνδημοτῶν ἐλευθέρως εἰσήρχετο καὶ προῖκα ἐδειπνεῖτο.

Ὁσάκις δὲ τῆς οἰκίας ἐξήρχετο, ὑπὸ νεανίσκων καλῶς ἐνδεδυμένων παρηκολουθεῖτο. Τούτων δ' ἕκαστος, ὁσάκις τις τῶν πολιτῶν πρεσβύτερος, ἐνδεῶς ἡμφιεσμένος, τῷ Κίμωνι συνετύγχανε, πρὸς αὐτὸν τὰ ἱμάτια ἀντήλλαττε. Καὶ τὸ γινόμενον σεμνὸν ἐφαίνετο. Οἱ αὐτοὶ δὲ νεανίσκοι, καὶ ἀργύριον κομίζοντες ἄφθονον, τοῖς κοσμίοις τῶν πενήτων ἐν τῇ ἀγορᾷ

1. Πληρώσας.

παριστάμενοι, σιωπῇ τῶν κερματίων εἰς τὰς χεῖρας ἐνέβαλον.

Ἐντεῦθεν Γοργίας μὲν ὁ Λεοντῖνος λέγει, ὅτι ὁ Κίμων «ἐκτᾶτο μὲν τὰ χρήματα, ἵνα μεταχειρίζηται, μετεχειρίζετο δὲ ἵνα τιμᾶται».

Κριτίας δέ, ὁ τῶν τριάκοντα γενόμενος, εὔχεται «Πλοῦτον μὲν Σκοπαδῶν, μεγαλορροσύνην δὲ Κίμωνος».

---

46. Εἰς γραῖαν εὔσκιον πεύκην.

Ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, κατ' Αὔγουστον τοῦ 1882.

Α΄

Ὦ καλλίσκιέ μου πεύκη, πόσον βλέπω εἶσαι γραῖα,
θελκτικὰς ὅμως ἰδέας καὶ αἰσθήματα ὡραῖα
ἡ μορφή σου προκαλεῖ!

Εἶσαι ὅλη, ὦ καλή μου, ποίησις ἐνθουσιῶσα,
καὶ ἡ μοῦσά μου, τοσοῦτον θλιβερῶς χρόνον σιγῶσα,
διὰ σὲ μικρὸν λαλεῖ!

Ὁ πολύπτυχος κορμός σου πόσας φέρει ἀναμνήσεις!
Περὶ σὲ πόσας τοῦ χρόνου παριστᾷ ἀνακυκλήσεις!
Θνητοὶ πόσοι εὐτυχεῖς

προσηντένισαν, ὦ φίλη, ὄμματ' ἀκτινοβολοῦντα,
χαρᾶς κύματ' εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας πλημμυροῦντα
ἔχοιτες! καὶ δυστυχεῖς

πόσοι ἄλλοι πρὸς σὲ ἦλθον μὲ δακρύβρεκτον τὸ ὄμμα,
ὑπὸ τὸ ψιθύρισμά σου τῆς παρηγορίας πόμα
ἵνα πίωσι γλυκύ!

Κ' ἔπινον, ἀλλ' ὅμως πάλιν κρουνοὺς ἔχεον δακρύων,
τότε ἴσως αἰσθανθέντες, ὅτι ἔσπευσαν τὸν βίον
νὰ διέλθωσιν εἰκῇ!

Ὦ! χωρὶς νὰ εὐφρανθῶσιν εἰς τῆς φύσεως τοὺς κόλπους
κ' εἰς τοὺς ἤχους τῆς φωνῆς της χωρίς, φεῦ! τοὺς ἡδυμόλπους
νὰ προσέξωσι τὸ οὖς,

καὶ τὰς χρυσαυγεῖς ἐλπίδας καὶ τοὺς πόθους τῆς καρδίας
νὰ βαπτίσωσιν εἰς ταύτης τῆς ἁγίας ἁρμονίας
τοὺς μελισταγεῖς νασμούς.

Διὰ τοῦτο καὶ παρῆλθεν ἀπ' αὐτῶν ἡ εὐτυχία
ὡς μετέωρον, ἀφεῖσα ἐν δεινῇ αὐτοὺς σκοτίᾳ.
—Τὴν ζωήν του ὁ θνητὸς

πρὸς τῆς φύσεως τοὺς νόμους ἂν συμφώνως δὲν ῥυθμίζῃ,
φίλτατον τῇ εὐτυχίᾳ ἑαυτὸν μάτην νομίζει!
Εἶναι ταύτῃ μισητός!

Πόσοι ἦλθον πρὸς σέ, πεύκη, οὐδεὶς ζῇ δ' ἐκείνων ἤδη,
ὡς σκιὰς πάντας ὁ χρόνος παρελθούσας ἔχει ἴδει
ἐκ τῆς ὄψεως τῆς γῆς!

Πλὴν σὺ μένεις, κ' ἡ σκιά σου ἡ τερπνὴ ἐν ᾧ θωπεύει
τὸ ἀπόνηρον ἀρνίον, καὶ ὀδύνας θεραπεύει
καρδιῶν βαρυαλγεῖς.

Β΄

Ὦ σεβάσμιέ μου πεύκη! Ἐκ χρυσῆς νεότητός σου
ὑπὲρ πάσας τὰς εὐκόμους ἀδελφάς σου ἴσως πέριξ,
φαίνετ', ἦσο μετριόφρων καὶ τῆς ὡραιότητός σου
δὲν ἐτάραττε τὴν χάριν ἡ θανατηφόρος πτέρυξ
τοῦ δεινοῦ ἐγωϊσμοῦ!

Διὰ αὐτὸ καὶ τὸν κορμόν σου εὐθυτόνως δὲν ἐξύψους
πρὸς τὰ ἄνω, ὥστ' ὀρθίαν κορυφὴν νὰ σχηματίσῃς,
τοὺς εὐμόρφους δέ σου κλῶνας ἀγερώχως δὲν ἀνύψους
ὡς κυπάρισσος ζητοῦσα ἐκ νεφῶν νὰ καθελκύσῃς
τοὺς πυρσοὺς ἠλεκτρισμοῦ.

Ἀλλὰ τῆς πυκνῆς σου κόμης τοὺς καλλίτριχας πλοκάμους
μετὰ χάριτος γλυκείας ἤπλωνες ὁριζοντίως
εἰς τῆς γῆς τὸ φίλον στῆθος καὶ διέγραψας εὐγράμμους
τοὺς καλούς σου τούτους κλῶνας πλέξασα ἐναρμονίως
στέγην εὐεργετικήν,

ἐκσοβοῦσαν τὰ φλογώδη θερινὰ ἡλίου βέλη,
καὶ τοῦ κρυεροῦ χειμῶνος τὰς βροχὰς καὶ τὰς χιόνας,
κ' ὑπ' αὐτὴν ἀθλίων πόσων τὰ ῥιγοῦντα δεινῶς μέλη
προεφύλαξας τοῦ πάγου, δύο τρεῖς ἴσως αἰῶνας
χέουσ' ἀρωματικὴν

ἐπ' αὐτῶν πνοὴν ἀέρος, ὅστις ψαύων ἐρασμίως
τὰ τριχοειδῆ σου φύλλα γλυκυθύμως ψιθυρίζει,
κι' ὡς ἐκ μυστικοῦ ὀργάνου πέμπεταί τις ὕμνος θεῖος
μετὰ μέλους ἐξαισίου, ὅπερ τὰς ψυχὰς βυθίζει
εἰς ἁγίαν ἡδονήν!

— Ὦ! τοιαύτη μελῳδία ἄῤῥητος, μυστηριώδης
περιβάλλει τοὺς ἡδίστους εὐγενοῦς καρδίας ἤχους,
τὰ φυλλώματά της ὅταν σείῃ αὔρα βαλσαμώδης,
αὔρα τῆς εὐεργεσίας, κι' αὐτὴ πόνους ἐνδομύχους
μὲ τὴν θείαν της φωνὴν

ἱλαρῶς καταπραΰνει.— Ὦ! τῷ ὄντι ὁμοιάζεις
καὶ σύ, πεύκη γηραλέα, μὲ τὸν εὔκλωνον κορμόν σου
δι' οὗ τόσους χαριέντως τῶν θνητῶν ἐπιστεγάζεις,
καὶ μὲ τὸν τερπνόν σου θέλγεις καὶ γλυκὺν ψιθυρισμόν σου
ὁμοιάζεις πρὸς ἐκείνους

τῶν ἀνθρώπων, οἵ, τῶν ἄλλων δαψιλέστερον πλουτοῦντες
ὑλικῶς ἢ κατὰ πνεῦμα, δὲν ὑψοῦσιν ἀλαζόνως
τὴν ὀφρύν των, καὶ τὸν Πλάστην τοῦ παντὸς ὑπερφρονοῦντες
καὶ ἀκούοντες συχνάκις ἀναλγήτως καὶ ἀπόνως
τῶν ὁμοίων των τοὺς θρήνους,

ὡς ποιοῦσι πλεῖστοι ἄλλοι· ἀλλ' αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀλγοῦσαν
ἀνθρωπότητα ἑτοίμως τοὺς βραχίονάς των τείνουν
καὶ ψυχὴν ὑπὸ τὸ κῦμα κακῶν μαύρων στοναχοῦσαν
ἄνευ λόγων παρηγόρων, ἄνευ ἔργων δὲν ἀφίνουν
πώποτ' εὐεργετικῶν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐπάνω τοῦ ὡραίου των μετώπου
ὁ φλογώδης τοῦ ὀλέθρου κεραυνὸς δὲν ἐπιπίπτει,
ἐπειδὴ τὸ θεῖον ὄμμα μετὰ φιλοστόργου τρόπου
πάντοτε ζωῆς ἀκμαίας ἐπ' αὐτῶν ἀκτῖνας ῥίπτει
καὶ εἰς γῆρας φθαρτικὸν

ἐὰν φθάσωσιν, ἡ χάρις τῶν ὀμμάτων των δὲν σβύνει
ἐντὸς κήπου ἀμαράντου κάλλους ἡ ψυχή των θάλλει,
καὶ μαρμαρυγὰς γλυκείας εἰς τὸ πρόσωπόν των χύνει,
ἡ καρδία των πρὸς πόθους εὐγενεῖς πάντοτε πάλλει·
εἰσὶ γέροντες ὡραῖοι!

ὡς σύ, πεύκη, καίτοι γραῖα, ἔχεις χάριν τόσην ὅμως.
Ἐκ τῆς κορυφῆς ἐκείνης τούτου φαίνεται τοῦ λόφου,
ὅθεν ἱερᾶς παιδείας γεραρὸς ὑψοῦται δόμος,
ἐκδιώκων τὰς νεφέλας ἀνθρωπολετῆρος ζόφου,
φαίνεταί τι ζωῆς νᾶμα εἰς τὴν ῥίζαν σου εἰσρέει
κ' ἵστασ' οὕτω θαλερὸν

δένδρον εὔκομον. Ὦ! χαῖρε λοιπόν, πεύκη, τελευταῖον·
κἂν ἂν μακρὸς παρέλθῃ χρόνος, ἐγὼ δὲν θὰ λησμονήσω,
ὑπὸ σὲ ὅτι διῆλθον στιγμῶν χρόνον ἡρεμαίων,
ὅτε μεριμνῶν τοῦ βίου μ' ἔκαμες ν' ἀποχωρήσω
τὴν καρδίαν θλιβερῶν.

ΣΑΠΦΩ Κ. ΛΕΟΝΤΙΑΣ

Δ' ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

47. Θρησκεία τῶν ἀρχαίων.

Γινώσκομεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἁγνὸς καὶ ἀθῷος. Ἀλλὰ παραβὰς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ διεφθάρη, ἐλησμόνησε τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, ἐπελάθετο τοῦ Πλάστου καὶ ἤρξατο νὰ ἀποδίδῃ εἰς πλάσματα τὴν μόνην τῷ Δημιουργῷ ὀφειλομένην λατρείαν. Ἡ περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέα τῶν ἀνθρώπων βαθμηδὸν ἠλλοιώθη καὶ ἴσως τελείως ἔμελλε ν' ἀπολεσθῇ, ἐὰν μὴ ὁ Ἀβραάμ, ἐκλεγόμενος ἀρχηγὸς τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, διέσωζεν αὐτήν.

Πάντες οἱ ἀρχαῖοι λαοί, πλὴν τῶν Ἑβραίων, ὡς Κτίστην ἐλάτρευον τὰ κτίσματα. Ἐλάτρευσαν τὸν Ἥλιον, ὃν ἐκάλεσαν Ὄσιριν, Φοῖβον ἢ Ἀπόλλωνα· τὴν σελήνην, ἣν ἐκάλεσαν Ἶσιν ἢ Ἄρτεμιν· ἀπεθέωσαν τὸν οὐρανόν, τὸν ἀέρα, ὃν ὠνόμασαν Δία· τὴν γῆν, ἣν ἐκάλεσαν Ῥέαν ἢ καὶ Κυβέλην· τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τοὺς ποταμούς, τὰ ὄρη, τὰ δάση, καὶ τοὺς ἐπ' ἀνδρείᾳ ἢ γνώσεσι διακριθέντας ἄνδρας. Τέλος τὰ πάθη, τὰς ἀρετάς, τὰς κακίας, τὰ πάντα, πλὴν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐλάτρευον ὡς θεούς.

Ἐπειδὴ δὲ κατεσκεύασαν ὁμοιώματα, ἤτοι εἴδωλα τῶν νομιζομένων τούτων θεοτήτων καὶ πρὸς τὰ εἴδωλα ταῦτα ἀπένεμον θείαν λατρείαν, εἰδωλολάτραι ἐντεῦθεν ἐκλήθησαν. Καὶ σήμερον ὑπάρχουσι λαοὶ εἰδωλολάτραι. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι

Ἕλληνες, οἱ προπάτορες ἡμῶν, ἦσαν εἰδωλολάτραι. Πάντων δὲ τῶν θεῶν αὐτῶν ὑπερεῖχον δώδεκα, οἱ καὶ *Ὀλύμπιοι* καλούμενοι, διότι κατῴκουν τὰς μεγαλοπρεπεῖς κορυφὰς τοῦ ὄρους Ὀλύμπου, ὅπερ συνέχεον μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ μέγιστος τῶν δώδεκα τούτων θεῶν ἐκαλεῖτο Ζεύς.

Τοῦ Διός, ὃς ἐκαλεῖτο πατὴρ θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν, ὁ θρόνος ὑψοῦτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς Φρονήσεως καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ ἐκάθητο ἡ Ἥρα, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἥφαιστος· πρὸς δὲ τὰ ἀριστερὰ ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Ἑστία, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Δημήτηρ. Οἱ δώδεκα οὗτοι θεοί, ἓξ ἄρρενες καὶ ἓξ θήλεις, διηύθυνον τὸν κόσμον.

Τοῖς θεοῖς τούτοις οἱ ἀρχαῖοι ἀπένεμον οὐχὶ μόνον πάσας τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς κακίας καὶ τὰ ἐλαττώματα. Τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτῶν διήρχοντο οἱ θεοὶ ἐν διασκεδάσεσι καὶ ἡδοναῖς καὶ συμποσίοις. Ποτὸν καὶ τροφὴ αὐτῶν ἦσαν ἡ ἀμβροσία καὶ τὸ νέκταρ, κιρνώμενον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Ἥβης.

Τὰ περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων διηγεῖται ἡμῖν ἴδιον βιβλίον, καλούμενον *Μυθολογία*.

---

48. Ὁ Ζεύς.

Ὁ Ζεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης. Ὁ Κρόνος, ἐκδιώξας τοῦ θρόνου τὸν πατέρα αὐτοῦ Οὐρανόν, υἱὸν τοῦ Χάους καὶ τῆς Νυκτός, θεῶν προϋπαρξάντων πάντων τῶν λοιπῶν, διῴκει τὸν κόσμον. Ἀναγνοὺς ὅμως ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Μοίρας, ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπό τινος τῶν υἱῶν του θὰ ἐκθρονισθῇ, κατέτρωγε πάντα αὐτοῦ τὰ τέκνα, ἅμα γεννώμενα. Ἀλλ' ἡ σύζυγος αὐτοῦ Κυβέλη κατώρθωσε νὰ σώσῃ ἐκ τῆς ἀδηφαγίας τοῦ Κρόνου τινὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ

τὸν Δία. Ἔκρυψε δ' αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, προστάξασα τοῖς ἱερεῦσιν αὐτῆς ἀπαύστως ν' ἀλαλάζωσι, κροτοῦντες τύμπανα καὶ χορεύοντες, ἵνα μὴ οἱ κλαυθμηρισμοὶ τοῦ νηπίου

Διὸς ἀφίκωνται εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Κρόνου. Αὐξηθεὶς ὁ Ζεύς, ἐξεδίωξε τοῦ θρόνου τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πολεμήσας ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ καταβαλὼν τοὺς Γίγαντας καὶ τοὺς Τιτᾶνας, υἱοὺς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ἢ τῆς Τιταίας, ἀνέλαβε τὸ κράτος τοῦ κόσμου, ὃ διενείματο μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Πλούτωνος, δοὺς τῷ μὲν τὴν βασιλείαν τῶν θαλασσῶν, τῷ δὲ τὴν τοῦ Ἅδου.

Ὁ Ζεὺς ἔσχε πολλὰς συζύγους, ὧν πρώτη ἦτο ἡ Ἥρα, ἡ καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ.

Ὁ Ζεὺς πολλάκις πολλὰς καὶ διαφόρους μορφὰς ἀναλαμβάνων κατήρχετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ περιηγεῖτο τὴν γῆν. Κατὰ τὰς περιηγήσεις ταύτας πεισθεὶς περὶ τῆς κακίας καὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, κατέστρεψεν αὐτοὺς πάντας διὰ γενικοῦ κατακλυσμοῦ, ὃς ἐγένετο, βασιλεύοντος τῆς Θεσσαλίας τοῦ Δευκαλίωνος. Ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τούτου ἐσώθησαν μόνον ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Πύρρα, διότι ἦσαν ἐνάρετοι. Διὰ τούτων ἐπολλαπλασιάσθη καὶ αὖθις τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ὁ Ζεὺς ἐλατρεύετο πανταχοῦ. Εἰκόνιζον δ' αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἢ ἐλεφαντίνου, ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ κρατοῦντα κεραυνόν, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ σκῆπτρον, ὑπὸ δὲ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα ἀετὸν τανυσιπτέρυγα. Ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Πελοποννήσου ὑπῆρξέ ποτε περίφημος αὐτοῦ ναός· ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου ὑψοῦτο ἄγαλμα τοῦ Διὸς ὁλόκληρον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντοστοῦ, ἔργον τοῦ Φειδίου, νομιζόμενον ὡς ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου[1].

1. Λίαν συντόμως ἐξετέθησαν τὰ περὶ τοῦ Διός. Ἀλλ' οἱ διδάσκοντες δύνανται προφορικῶς νὰ διηγηθῶσι τοῖς μαθηταῖς πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἀναγόμενα μυθολογικὰ γεγονότα, ἂν νομίζωσι τοῦτο ἀναγκαῖον.

Τὰ ἄλλα ἓξ θαύματα τοῦ κόσμου ἦσαν *οἱ κρεμαστοὶ κῆποι* καὶ *τὰ τείχη τῆς Βαβυλῶνος*, *αἱ πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου*, *ὁ λαβύρινθος τῆς Κρήτης*, *ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος*, *ὁ κολοσσὸς τῆς Ῥόδου* καὶ τὸ *ἐν Ἁλικαρνασσῷ Μαυσώλειον*.

49. Αἴνιγμα.

Θεὸς ἤμην τῶν ἀρχαίων· ὡς τοιοῦτον μὲ τιμῶσι.
Ἂν μ' ἀφέλωσι τὴν κάραν καὶ τὸν τράχηλον συνάμα,
ζῷόν τι μὲ καθιστῶσι.

50. Ἡ Ἥρα.

Ἡ Ἥρα ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης, ἀδελφὴ καὶ ἅμα σύζυγος τοῦ Διός. Οἱ γάμοι αὐτῆς ἐτελέσθησαν μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως. Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου τῶν δύο τούτων μεγίστων θεῶν, τοῦ καὶ «ἱεροῦ γάμου» καλουμένου, προσῆλθον πάντες οἱ θεοὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, κομίζοντες καὶ δῶρα νυμφικὰ τῇ Ἥρᾳ, ἐν οἷς καὶ δῶρον τῆς Γῆς μηλέαν, παράγουσαν χρυσᾶ μῆλα καὶ φυλαττομένην ὑπὸ τῶν Ἑσπερίδων νυμφῶν. Ἐπειδὴ δὲ νύμφη τις, καλουμένη Χελώνη, ἠμέλησε νὰ παρευρεθῇ εἰς αὐτούς, πρὸς τιμωρίαν μετεμορφώθη εἰς τὸ ὁμώνυμον ἑρπετόν.

Ἀλλ' οὐδέποτε ὑπῆρξε διηνεκὴς ἀγάπη, ὁμόνοια συζυγικὴ καὶ ἁρμονία μεταξὺ τῆς Ἥρας καὶ τοῦ Διός. Ἡ Ἥρα ἦτο εἰς ἄκρον ζηλότυπος. Πάντες οἱ ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀγαπώμενοι ἐμισοῦντο ὑπὸ τῆς Ἥρας θανασίμως καὶ κατεδιώκοντο ἀπηνῶς. Ὁ Ζεὺς νύνοει τὴν νύμφην Ἰώ· ἵνα δὲ ἀποκρύψῃ τὴν

πρὸς αὐτὴν φιλίαν αὐτοῦ καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ἀνεπίδεκτον τῶν ὑποψιῶν τῆς Ἥρας, μετέβαλε τὴν Ἰὼ εἰς βοῦν. Ἡ Ἥρα τότε κατέστησε φύλακα τῆς βοὸς ταύτης τὸν πανόπτην Ἄργον, ὃν κατεκοίμισε καὶ ἐφόνευσεν ὁ Ἑρμῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ Ἥρα, ἐκδικουμένη τὸν φόνον τοῦ

φύλακος αὐτῆς, τὸν μὲν Ἄργον μετεμόρφωσεν εἰς ταώ, ἐκόσμησε δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὴν οὐρὰν τοῦ πτηνοῦ τούτου, ὅπερ ἔκτοτε ἀφιερώθη αὐτῇ. Ἐναντίον δὲ τῆς βοὸς Ἰοῦς διήγειρεν οἶστρον, ὅστις κατεδίωκεν αὐτὴν πανταχοῦ. Ἐπὶ τέλους ἀπελπισθεῖσα ἡ δυστυχὴς Ἰώ, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς κληθεῖσαν *Ἰόνιον πέλα-*

γος, ὑπερεπήδησε τὸν Αἷμον, διέβη τὸν πορθμόν, τὸν ἑνοῦντα τὸν Εὔξεινον Πόντον μετὰ τῆς Προποντίδος, τὸν ἔκτοτε ὀνομασθέντα *Βόσπορον* (βοὸς πόρος) καὶ εὗρε καταφύγιον ἐν Αἰγύπτῳ, ἔνθα συνεζεύχθη, λαβοῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφήν, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς χώρας ταύτης Τηλεγόνου.

Οὐδόλως ὅμως περιωρίζετο ἡ μνησικακία τῆς Ἥρας εἰς τὴν καταδίωξιν μόνον τῶν φίλων τοῦ Διός. Προέβη μέχρι τοσούτου, ὥστε διήγειρε κατὰ τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν πάντας τοὺς ἀθανάτους. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐτιμωρήθη πολύ. Ἐκρέμασεν αὐτὴν ὁ Ζεὺς εἰς τὰς νεφέλας, δέσας τὰς χεῖρας καὶ ἀναρτήσας εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς βαρυτάτους ἄκμονας. Ἐλευθερωθεῖσα δὲ ἡ Ἥρα ἐκ τῆς τιμωρίας ταύτης, ἐξ αἴσχους παρήτησε τὰ Ὀλύμπια δώματα, καὶ ἀπεσύρθη εἰς Εὔβοιαν. Ὁ Ζεύς, ἵνα ἀνακαλέσῃ αὐτὴν εἰς τὴν συζυγικὴν ἑστίαν, προσεποιήθη, ὅτι προτίθεται νὰ νυμφευθῇ τὴν νύμφην Πλάταιαν, θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν· ἡ Ἥρα ἐπανέκαμψεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἡ εἰρήνη καὶ πάλιν δὲν ὑπῆρξε διαρκής.

Ἡ Ἥρα ἦτο προστάτις τῶν πόλεων καὶ ἔφορος τῶν γάμων καὶ τῶν γεννήσεων. Ἐλατρεύετο παντοῦ, ἰδίᾳ ὅμως ἐν Σάμῳ, Ἄργει, Ῥώμῃ, Καρχηδόνι. Εἰκονίζετο δὲ ὡς γυνὴ μεγαλοπρεπὴς καθημένη ἐπὶ θρόνου, ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἐζωσμένην διὰ διαδήματος καὶ κρατοῦσα σκῆπτρον ἀνὰ χεῖρας.

---

51. Αἴνιγμα.

Μ' εὑρίσκεις εἰς τὴν θάλασσαν καὶ 'ς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον·
Περικαλύπτω παντοῦ ἐγὼ τὸν κόσμον ὅλον.

Ἄνευ ἐμοῦ δὲν δύνασαι οὐδὲ στιγμὴν νὰ ζήσῃς·
λαμβάνει παρ' ἐμοῦ ζωὴν ὁλόκληρος ἡ φύσις.
Τὸ πρῶτον ἤδη γράμμα μου ἂν τελευταῖον θέσῃς,
καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ δεύτερον, χωρίς τι ν' ἀφαιρέσῃς,
μὲ μεταβάλλεις εἰς θεάν, ἧς ἕνεκα τὸ πάλαι
συνέβησαν καὶ πόλεμοι καὶ συμφοραὶ μεγάλαι.

---

32. Ἡ 'Αθηνᾶ.

Ὁ Ζεὺς συνεζεύχθη ποτὲ τὴν Μῆτιν, θεὰν τῆς φρονήσεως, κατέφαγε δ' αὐτὴν ἔγκυον οὖσαν, φοβούμενος μὴ τὸ ἐξ αὐτῆς τεχθησόμενον βρέφος ὑπερβῇ αὐτὸν κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ διαριλονικήσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ κράτος τοῦ κόσμου. Μετά τινα καιρόν, αἰσθανόμενος σφοδρὰν κεφαλαλγίαν, προσεκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἥφαιστον, θεὸν τοῦ πυρός, καὶ προσέταξεν αὐτῷ νὰ σχίσῃ διὰ πελέκεως τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἥφαιστος, καίπερ διστάζων, ἐξετέλεσε τὴν προσταγὴν τοῦ πατρός. Ἐξῆλθε τότε τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς νεαρὰ παρθένος, καθωπλισμένη ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ἡ νεαρὰ αὕτη παρθένος, ἦτο ἡ 'Αθηνᾶ, θεὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῶν τεχνῶν. Ἡ 'Αθηνᾶ ἐβοήθησε τῷ πατρὶ αὐτῆς, πολεμοῦντι τότε κατὰ τῶν Γιγάντων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ κόσμου. Φονεύσασα δὲ τὸν γίγαντα Πάλλαντα, ἐπεκλήθη *Παλλάς*, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ταύτης.

Ὅτε ὁ Κέκροψ, ἐλθὼν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἱδρύσατο τὴν πρώτην ἐν 'Αττικῇ πόλιν, ἡ 'Αθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν ἤρισαν περὶ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἔπρεπε νὰ δοθῇ τῇ νεοδμήτῳ πόλει. Τὸ συμβούλιον τῶν θεῶν προσκληθὲν ἀπεφήνατο, νὰ

κληθῇ ἡ πόλις ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, ὃς θὰ ἔδιδε τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὠφελιμώτατον δῶρον. Τότε ὁ μὲν Ποσειδῶν, κτυπήσας τὴν θάλασσαν διὰ τῆς τριαίνης αὐτοῦ, ἐξήγαγεν ἵππον, σύμβολον τοῦ πολέμου· ἡ δὲ 'Αθηνᾶ, ἀνοίξασα διὰ τῆς λόγχης αὐτῆς τὴν γῆν, ἐξήγαγεν ἐλαίαν, σύμβολον τῆς εἰρήνης. Οἱ θεοὶ ἀπεφήναντο ὑπὲρ τῆς 'Αθηνᾶς, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἡ πόλις τοῦ Κέκροπος ἐκλήθη *Ἀθῆναι*.

Ἡ πόλις τῶν 'Αθηνῶν ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τῆς 'Αθηνᾶς ναὸν περικαλλέστατον καὶ μεγαλοπρεπῆ, τὸν Παρθενῶνα, οὗ τὰ ἐρείπια σῴζονται ἔτι. Αἱ ἑορταὶ τῆς 'Αθηνᾶς ἐκαλοῦντο *Παναθήναια*. Ἦσαν δὲ τὰ Παναθήναια δύο· τὰ *μικρά*, τελούμενα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, καὶ τὰ *μεγάλα*, τελούμενα κατὰ πενταετίαν.

Τὴν 'Αθηνᾶν εἰκόνιζον ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην ὑπὸ περικεφαλαίας, ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ κρατοῦσαν λόγχην, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τὴν αἰγίδα αὐτῆς. Ἡ γλαυξ καὶ ὁ ὄφις ἦσαν ζῷα ἀφιερωμένα τῇ 'Αθηνᾷ.

---

33. Ὁ Ποσειδῶν.

Ποσειδῶν, ὁ θεὸς τῶν θαλασσῶν, ἦτο υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης. Ὡς τὸν Δία, οὕτω καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἡ Κυβέλη διὰ δόλου ἔσωσεν ἐκ τῆς ἀδηφαγίας τῆς συζύγου αὐτῆς.

Ὁ Ποσειδῶν ἀνδρωθεὶς ἐβοήθησε καὶ αὐτὸς τῷ Διὶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Γιγάντων πολέμῳ. Ἔπειτα ὅμως ἕνεκα δυσαρε-

σκείας τινὸς συνώμοσε μετὰ τῶν λοιπῶν θεῶν κατὰ τοῦ Διός, θέλων νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτόν. Ἡ συνωμοσία αὕτη ἀπέτυχε καὶ ὁ Ποσειδῶν, ἐξορισθεὶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἦλθε παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι, μεθ' οὗ εἰργάσθη εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν τῆς

Τροίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λαομέδοντος. Ὁ Λαομέδων ἠδίκησε τοὺς θεοὺς ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ μισθοῦ· ἀλλ' ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτῶν, πεμψάντων τοῦ μὲν Ἀπόλλωνος λοιμόν, τοῦ δὲ Ποσειδῶνος θαλάσσιόν τι θηρίον, ὅπερ κατέτρωγε τοὺς Τρῶας. Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ θηρίου τούτου ἔπρεπε κατὰ τὸν χρησμὸν νὰ παράσχωσιν αὐτῷ βορὰν τὴν νεαρὰν θυγατέρα τοῦ Λαομέδοντος Ἡσιόνην· καὶ ὄντως ἡ δυστυχὴς νέα, ῥιφθεῖσα ἐπὶ τῶν πετρῶν τῆς ἀκτῆς, ἀνέμενε τὸν θάνατον. Γινώσκομεν δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡρακλέους πῶς ἐσώθη (πῶς;).

Ὁ βασιλεὺς τῶν θαλασσῶν εἰκονίζετο ὄρθιος ἐπὶ ἅρματος, συρομένου ὑπὸ θαλασσίων ἵππων, κρατῶν τρίαιναν ἀνὰ χεῖρας.

---

34. Ὁ Ἑρμῆς.

Ὁ Ἑρμῆς, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μαίας, ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Κυλλήνης καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῶν Ὡρῶν. Ὁ θεὸς οὗτος εἶχε πολλὰς ἀσχολίας. Ἦτο διερμηνεὺς καὶ ἄγγελος τῶν ἄλλων θεῶν, ὡδήγει τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν, προήδρευε τῶν ἀγώνων καὶ τῶν δημοσίων συνελεύσεων, ἐνέπνεε τοὺς ῥήτορας, ἐπροστάτευε τοὺς περιηγητάς, τοὺς ἐμπόρους καὶ δὴ καὶ τοὺς κλέπτας, ὡς ὑπάρξας καὶ αὐτὸς οὗτος μέγας κλέπτης· διότι τῇ ἐπαύριον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἔκλεψε τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος φυλαττομένους βόας τοῦ Ἀδμήτου, τὴν τρίαιναν τοῦ Ποσειδῶνος, τὴν ζώνην τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ξίφος τοῦ Ἄρεως, τὰ ἐργαλεῖα τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὸ σκῆπτρον τοῦ Διός. Ἀλλ' ὅτε ἐτόλμησε νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα καὶ ἐπὶ τοῦ κεραυνοῦ, ὁ Ζεὺς ὠργίσθη καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν ἐξόριστον ἔνθα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἀνεκλήθη ὅμως

μετ' ὀλίγον εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβοήθησε τοῖς θεοῖς ἐν τῷ κατὰ τῶν Γιγάντων πολέμῳ.

Ὁ Ἑρμῆς εἰκονίζετο ὑπὸ τὴν μορφὴν νεανίου ὡραίου καὶ ἀναστήματος ὑψηλοῦ, φέροντος πτερὰ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἐπὶ

τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ὤμοις, πρὸς δὲ καὶ ἄλυσιν χρυσῆν ἐν τῷ στόματι, ἐκτεινομένην μέχρι τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ, σημεῖον εὐγλωττίας. Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ ταῖς γωνίαις τῶν ὁδῶν ὑπῆρχον λίθοι τετράγωνοι, φέροντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ καλούμενοι *Ἑρμαῖ*.

55. Ὁ Ἀπόλλων.

Ὁ Ἀπόλλων ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς· ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Δήλῳ σὺν τῇ διδύμῳ αὐτοῦ ἀδελφῇ Ἀρτέμιδι. Ὄφις τις, Πύθων καλούμενος, κατεδίωκε τὴν Λητὼ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην αὐτῆς. Πρώτη φροντὶς τοῦ Ἀπόλλωνος γεννηθέντος ὑπῆρξε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ὅθεν ἐφόνευσε τὸν ὄφιν Πύθωνα, δι' ὃ καὶ ἐπεκλήθη *Πύθιος*· *Πυθία* ἐπ' ἴσης ἐκλήθη καὶ ἡ ἱέρεια, ἡ ἐπὶ τρίποδος ἐν τῷ μαντείῳ τῶν Δελφῶν καθημένη καὶ διδοῦσα τοὺς χρησμοὺς τοῦ θεοῦ τούτου, καὶ *Πύθια* ἐκλήθησαν οἱ κατὰ τετραετίαν ἐν Δελφοῖς εἰς τιμὴν αὐτοῦ τελούμενοι ἀγῶνες[1]. Ἐκ τῆς νύμφης Κορωνίδος ὁ Ἀπόλλων ἐγέννησε τὸν Ἀσκληπιόν, θεὸν τῆς ἰατρικῆς, ὃς πολλοὺς νεκροὺς ἀνέστησεν. Ἀλλ' ἐναχθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἀσκληπιὸς

1. Ὅρα ἀνάγν. 69.

ἐνώπιον τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος ἐκεραυνώθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόλλων, σφόδρα λυπούμενος ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ υἱοῦ, ἐφόνευσε τοὺς Κύκλωπας, οἱ κατεσκεύασαν τὸν κεραυνόν· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἀσεβήματος τούτου ἐξεδιώχθη τοῦ οὐρανοῦ, περιεπλανήθη πολὺν χρόνον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἠναγκάσθη νὰ ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλίας Ἀδμήτου. Κατὰ τὴν ἐν γῇ διαμονὴν αὐτοῦ ἤρισεν ὁ Ἀπόλλων μετὰ τοῦ θεοῦ τῶν ποιμένων Πανὸς περὶ μουσικῆς. (Εἰπὲ τὰ περὶ τῆς ἔριδος ταύτης[1]).

Ὁ Ἀπόλλων ἐνομίζετο θεὸς τῆς ποιήσεως καὶ προήδρευε τῆς ὁμηγύρεως τῶν Μουσῶν, θυγατέρων τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, αἵτινες ἦσαν ἐννέα τὸν ἀριθμὸν αἱ ἑξῆς· Καλλιόπη, ἔφορος τῆς ἐποποιίας ἢ τῶν ἡρωϊκῶν ποιημάτων· Κλειώ, τῆς ἱστορίας· Ἐρατώ, τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τῆς διαλεκτικῆς· Εὐτέρπη, τῆς μουσικῆς· Μελπομένη, τῆς τραγῳδίας· Πολύμνια, τῆς ᾠδικῆς· Θάλεια τῆς κωμῳδίας· Τερψιχόρη, τοῦ χοροῦ· Οὐρανία τῆς ἀστρονομίας.

Αἱ Μοῦσαι, κατοικοῦσαι τὰ κορυφὰς τοῦ Ἑλικῶνος, τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Πίνδου, ἐκαλοῦντο καὶ Πιερίδες, διότι ἐνίκησαν ἐν φιλονικίᾳ περὶ πλεονεκτημάτων τὰς ἐννέα θυγατέρας τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας *Πιέρου* καὶ μετέβαλον αὐτὰς εἰς κίσσας.

Ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο πανταχοῦ. Ἐν τῇ πόλει τῶν Δελφῶν εἶχε ναὸν μεγαλοπρεπῆ, ἔνθα ὁ θεὸς ἐχρησμοδότει διὰ τῆς Πυθίας. Εἰκονίζετο δὲ ὑπὸ τὴν μορφὴν νεανίου ἐξόχου ὡραιότητος, κρατοῦντος λύραν ἐν χερσὶ καὶ ἔχοντος τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένην ἐκ δάφνης. Ἄγαλμά τι περίφημον τοῦ θεοῦ τούτου, Ἀπόλλων τοῦ Καλλισκοπείου καλούμενον, σῴζεται μέχρι σήμερον ἐν Ῥώμῃ. Ἐν τῷ ἀγάλματι τούτῳ ὁ Ἀπόλλων εἰκονίζεται τοξεύων τὸν ὄφιν Πύθωνα.

Ὁ Ἀπόλλων, νομιζόμενος θεὸς τοῦ ἡλίου, ἐκαλεῖτο καὶ Φοῖβος.

1. Ὅρα ἔτος Β'.

56. Ὁ Ἄρης.

Ὁ Ἄρης, ὁ θεὸς τοῦ πολέμου, ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ Τιτᾶνος Πριάπου, ὅς ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν πολεμικήν. Ἀλλ' εἰς τοὺς πολέμους ὁ Ἄρης ἐν ἀρχῇ δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Ἐν τῷ πολέμῳ τῶν θεῶν κατὰ τῶν Τιτάνων ἠχμαλωτίσθη καὶ μόλις ἠλευθερώθη μετὰ ἓν ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ. Ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Τρῳάδος, θέλων νὰ ἐκδικήσῃ τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φονευθέντα υἱὸν αὐτοῦ Ἀσκάλαφον, ἐπληγώθη ὑπὸ τοῦ Διομήδους, οὗ τὴν λόγχην ὠδήγει ἡ Ἀθηνᾶ.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ τούτου ἐπεκλήθη κατά τινας τὸ μέγιστον ἐν Ἀθήναις καὶ ἀξιοσέβαστον δικαστήριον, ὁ Ἄρειος Πάγος, ὡς ἑξῆς· Τὴν θυγατέρα τοῦ Ἄρεως προσέβαλέ ποτε ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος Ἁλιρρόθιος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ νεανίας οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἄρεως. Ὁ Ποσειδῶν ἐνήγαγε τότε αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῶν θεῶν, ὅπερ συνῆλθεν ἐπὶ ὑψώματός τινος ἐν Ἀθήναις καὶ ἠθώωσε τὸν Ἄρην. Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ἐκείνου ἐκτίσθη εἶτα δικαστήριόν τι, ὅπερ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἄνω ῥηθείσης δίκης ἐκλήθη *Ἄρειος Πάγος*, ἤτοι λίθος τοῦ Ἄρεως.

Ὁ Ἄρης εἰκονίζετο ὑπὸ τὴν μορφὴν πολεμιστοῦ ὡπλισμένου διὰ περικεφαλαίας, λόγχης καὶ ἀσπίδος, ἐπιβαίνοντος ἅρματος ὁδηγουμένου ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἐνυοῦς καὶ

συρομένου ὑπὸ δύο ἵππων, οὓς οἱ ποιηταὶ καλοῦσι Φόβον καὶ Τρόμον. Τῷ θεῷ τούτῳ ἦσαν ἀφιερωμένα δύο ῥιλοπόλεμα πτηνά, ὁ ἀλέκτωρ καὶ ὁ γύψ.

67. Ὁ Ἥφαιστος.

Ἥφαιστος, ὁ θεὸς τοῦ πυρός, ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Ἐγεννήθη ὅμως τόσον δύσμορφος, ὥστε ἐκρήμνισεν αὐτὸν ὁ Ζεὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν. Ἐκυλίσθη ἐπὶ ἐννέα ὁλοκλήρους ἡμέρας ἀνὰ τὸ κενὸν καὶ τέλος, πεσὼν εἰς τὴν νῆσον Λῆμνον, ἔθραυσε τὸν μηρὸν αὐτοῦ καὶ ἔκτοτε ἔμεινε χωλός.

Ὁ Ἥφαιστος συνέστησε σιδηρουργεῖα ἐν τῇ Λήμνῳ, ἐν ταῖς νήσοις τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς Αἴτνης. Ὁ Ἥφαιστος, παραλαβὼν ὡς ἐργάτας ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τούτοις τοὺς Κύκλωπας, υἱοὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς Τιταίας, κατεσκεύασε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς καὶ πολλὰ ἕτερα ἔργα ἐξαίσια, ἐξυμνηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν.

Ἔλεγον δέ, ὅτι κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἶχε τὰ σιδηρουργεῖα αὐτοῦ ὁ Ἥφαιστος, διότι πληθὺς ἡφαιστείων διεσπαρμένων ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει ἀνὰ τὰς χώρας ἐκείνας.

Εἰκόνιζον δὲ τὸν Ἥφαιστον ἡμίγυμνον μετὰ γενειάδος

καὶ κόμης ἠμελημένης. Καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐκράτει σφυρίον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ πυράγραν. Ὁ λέων ἦτο ἀφιερωμένος αὐτῷ, διότι οἱ μυκηθμοὶ τοῦ ζῴου τούτου εἶναι κατά τι ὅμοιοι τοῖς ὑποκώφοις κρότοις τῶν ἡφαιστείων.

38. Ὁ Πλούτων.

Πλούτων, ὁ θεὸς τοῦ Ἅδου, ἦτο υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης. Κατέφαγεν αὐτὸν ὁ Κρόνος ἅμα γεννηθέντα, ἀλλ' ἔ-

πειτα ἠναγκάσθη νὰ ἐκβάλῃ αὐτόν, ποτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Διὸς ποτόν τι. Ὁ Πλούτων ἐβοήθησε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Διὶ κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Γιγάντων. Ἐπολέμει δὲ περιβεβλημένος περικεφαλαίαν ἔχουσαν τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστᾷ ἀοράτους τοὺς φοροῦντας αὐτήν.

Ὁ Πλούτων, ὡς θεὸς ἀδυσώπητος, ἐνέπνεε τρόμον πᾶσι καὶ ἐμισεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες οὔτε ναοὺς οὔτε βωμοὺς ἀνήγειραν αὐτῷ, οὔτε ὕμνους συνέταξαν εἰς τιμὴν αὐτοῦ. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐθυσίαζον αὐτῷ κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀνθρώπους, εἶτα ὅμως μέλανας ταύρους καὶ ἕτερα μέλανα ζῷα. Ἐθυσίαζον δὲ τὰ ζῷα ταῦτα κατὰ ζεύγη, διότι ὁ ἄρτιος ἀριθμός, ἀπαίσιος νομιζόμενος, ἦτο ἀφιερωμένος αὐτῷ. Ἐντεῦθεν καὶ πρὸς τελετὴν τῶν ἑορτῶν τοῦ Πλούτωνος ἐξελέγετο ὁ δεύτερος μὴν τοῦ ἔτους καὶ ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦ μηνὸς τούτου.

Εἰκόνιζον δὲ τὸν Πλούτωνα καθήμενον ἐπὶ θρόνου ἐβενίνου, ἔχοντα πρὸς μὲν τὰ ἀριστερὰ τὴν Περσεφόνην, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν τρικέφαλον ἢ πεντηκοντακέφαλον κύνα Κέρβερον, πέριξ δὲ τὰς Ἐριννύας, αἵτινες ἐβασάνιζον τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως εἰκονίζετο ὁ θεὸς οὗτος.

39. Αἴνιγμα.

Τὸ ὄνομά μου ὄνομα ἀρχαίου συγγραφέως
καὶ φιλοσόφου σύναμα, οὗπερ τὴν δόξαν ἕως
τὴν σήμερον ἐφύλαξεν ἡμῖν ἡ ἱστορία
καὶ οὗπερ πάντως ἔσεται ἡ μνήμη αἰωνία.
Τὸ τρίτον τῶν στοιχείων μου ἂν ὅμως ἀποβάλῃς,
ἀντὶ δὲ τούτου δίφθογγον ἐὰν προσθέσῃς μίαν,
θά μ' εὕρῃς τότε ὡς θεὸν εἰς Ἅδου τὴν σκοτίαν

60. Ἡ Ἀφροδίτη.

Ἡ Ἀφροδίτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Θαλάσσης. Ἐκλήθη δ᾽ οὕτω, ὡς γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων. Ἅμα τῇ ἀναδύσει τῆς Ἀφροδίτης ἐκ τῶν ἀφρῶν, περιεκύκλωσαν αὐτὴν οἱ Τρίτωνες καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ θα-

λάσσιοι θεότητες, ἔθηκαν αὐτὴν ἐπὶ κόγχης θαλασσίου καὶ ἀπεβίβασαν εἰς τὴν Κύπρον, ἔνθα ἀνετράφη ὑπὸ τῶν Ὡρῶν. Ὁδηγηθεῖσα δὲ εἰς τὸν Ὄλυμπον, κατέπληξε τοὺς θεοὺς διὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς. Ἀνεκήρυξεν αὐτὴν ὁ Ζεὺς θεὰν τοῦ κάλλους καὶ συνέζευξε μετὰ τοῦ Ἡραίστου. Ἡ

Ἀφροδίτη συνωδεύετο πολλάκις ὑπὸ τῶν Χαρίτων, Θαλίας, Ἀγλαΐας καὶ Εὐφροσύνης, αἵ κατά τινας ἦσαν τέκνα αὐτῆς.

Ἐλατρεύετο δὲ πανταχοῦ. Ἐν Σπάρτῃ ἐκαλεῖτο Ἀφροδίτη Οὐρανία καὶ εἰκονίζετο ὡπλισμένη. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι κατήγοντο ἐκ τῆς θεᾶς ταύτης καὶ τοῦ Αἰνείου, υἱοῦ τοῦ Ἀγχίσου. Ἐτιμᾶτο ὅμως κυρίως ἐν Κύπρῳ, ἐξ ἧς ἐκλήθη Κύπρις. Εἶχε περιφήμους ναοὺς ἐν Πάφῳ[1], Ἀμαθοῦντι[2], Κυθήροις καὶ Κνίδῳ[3]. Τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Κνίδου ἄγαλμα αὐτῆς, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους, ἦτο ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς. Τῇ θεᾷ ταύτῃ προσεφέρετο ὡς θυσία μόνον θυμίαμα καὶ ἀρώματα εὐώδη, ἅπερ ἔκαιον ἐπὶ τῶν βωμῶν αὐτῆς.

Κατὰ τοὺς γάμους τῆς θεᾶς Θέτιδος καὶ τοῦ θνητοῦ Πηλέως, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀχιλλέως, προσκληθέντες παρῆσαν πάντες οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ ἐκτὸς τῆς Ἔριδος, ἣν δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκαλέσωσιν, ἵνα μὴ τὴν εἰρήνην αὐτῶν διαταράξῃ. Ἡ Ἔρις, θέλουσα νὰ ἐκδικήσῃ ἑαυτὴν διὰ τὴν περιφρόνησιν ταύτην, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ συμποσίου μῆλον χρυσοῦν, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· «Ἡ καλὴ λαβέτω». Ἑκάστη τῶν θεῶν, θεωροῦσα ἑαυτὴν καλήν, ἐζήτει τὸ μῆλον· μάλιστα δὲ περὶ αὐτοῦ ἤριζον ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη. Ὁ Ζεύς, θέλων νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν φιλονικίαν αὐτῶν, διώρισε κριτὴν τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου, τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας, Πάριν, ὃς ἐποίμαινε τὰ ποίμνια τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἴδης. Ἐνταῦθα προσῆλθον αὐτῷ αἱ

1. Πόλις παράλιος πρὸς Δ τῆς Κύπρου. 2. Πόλις ὁμοία πρὸς νότον τῆς Κύπρου. 3. Πόλις ὁμοία πρὸς τὰ ΝΔ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

φιλονικοῦσαι τρεῖς θεαί, καὶ ἑκάστη τούτων ὑπέσχετο πολλὰ τῷ Πάριδι, ἐὰν ἐνομίζετο ἀξία τοῦ βραβείου τῆς ὡραιότητος. Ὁ Πάρις προυτίμησε τὴν Ἀφροδίτην. Ἡ δὲ προτίμησις αὕτη ἔγεινεν αἰτία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Ἡ θεὰ τῆς ὡραιότητος εἰκονίζετο ἄλλοτε μὲν ὡς νεᾶνις, ἐξερχομένη ἐκ τοῦ κόλπου τῶν ὑδάτων, ἄλλοτε δὲ καθημένη μετὰ υἱοῦ αὐτῆς Ἔρωτος ἐπὶ ἅρματος, συρομένου ὑπὸ περιστερῶν, κύκνων ἢ στρουθίων, καὶ ἔχουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐστεμμένην διὰ μύρτων καὶ ῥόδων.

61. Ἡ Ἄρτεμις.

Ἡ Ἄρτεμις, ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, παρθένος ὡς ἡ Ἀθηνᾶ, ἦτο θεὰ ἐφορεύουσα τῆς ἐν τοῖς δάσεσι θήρας, ῥωτίζουσα τὸν κόσμον ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἐπιτηροῦσα ἐν τῷ Ἅιδῃ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν. Ὡς δ' εἶχε τρεῖς ἐνασχολήσεις, εἶχε καὶ τρία διάφορα ὀνόματα καὶ τρεῖς διαφόρους κατοικίας. Ἐν μὲν τῇ γῇ ἐκαλεῖτο Ἄρτεμις, ἐν δὲ τῷ οὐρανῷ Φοίβη καὶ ἐν τῷ Ἅιδῃ Ἑκάτη.

Ἐπὶ τῶν βωμῶν τῆς Ἀρτέμιδος ἐθυσίαζον βόας, κριούς, ἐλάφους, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνθρώπους. Ἐν τῇ Ταυρικῇ χερσονήσῳ εἶχε ναόν, ἔνθα εἰς τιμὴν τῆς θεᾶς ταύτης ἐσφάττοντο πάντες οἱ εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα ναυαγοῦντες ξένοι. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐγερθέντων ναῶν ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἦτο τὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἐθεωρεῖτο ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου[1]. Ὁ ναὸς

1. Ὅρα ἀνάγν. 48.

οὗτος, οὗ ἡ οἰκοδομὴ παρέμεινεν ἐπὶ διακόσια ἔτη, τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ νυκτί, καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐκάη ὑπὸ ἀσήμου τινὸς Ἐφεσίου, τοῦ Ἡροστράτου, θέλοντος διὰ τοῦ κακουργήματος τούτου ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγα ἔτη ἀνήγειραν αὐτὸν οἱ Ἐφέσιοι μεγαλοπρεπέστερον.

Ἡ Ἄρτεμις, ὡς θεὰ τοῦ κυνηγίου, εἰκονίζετο περιβεβλημένη χιτῶνα ἐλαφρὸν καὶ ὑποδήματα ὑψηλὰ καὶ ἔχουσα φαρέτραν ἐπὶ τοῦ ὤμου, τόξον ἀνὰ χεῖρας καὶ κύνα παρ' αὐτῇ.

62. Ἡ Ἑστία.

Ἡ Ἑστία ἦτο ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Κυβέλης, θεὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἁγνείας, καὶ δότειρα καὶ προστάτις τῆς οἰκιακῆς ἀγάπης, ἁρμονίας καὶ εὐτυχίας. Ἡ θεὰ αὕτη ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν κατασκευὴν τῶν οἰκιῶν. Ἐντεῦθεν ἡ οἰκία ἐκλήθη καὶ *ἑστία*.

Ἡ Ἑστία ἐβοήθησε τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς Διὶ κατὰ τὴν μάχην τῶν Γιγάντων. Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Γιγάντων, ὁ Ζεύς, εὐγνωμονῶν πρὸς αὐτήν, ὥρισεν, αἱ τοῖς θεοῖς προσφερόμεναι θυσίαι ν' ἄρχωνται προσφερόμεναι αὐτῇ πρῶτον. Ἐκ τούτου ἐγεννήθη ἡ παροιμία «Ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι», σημαίνουσα, ὅτι τοῦ εὐεργετεῖν πρέπει τις νὰ ἄρχηται ἀπὸ τῶν οἰκείων. Βωμὸς καὶ ἐνδιαίτημα τῆς Ἑστίας ἦτο τὸ κέντρον τῆς οἰκίας, ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι, ὡς καὶ χωρικοί τινες σήμερον, ἤναπτον πῦρ.

Ἡ Ἑστία εἶχεν ὀλίγους ναοὺς ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' εἰς πάσης πόλεως τὸ πρυτανεῖον ἦτο ἱδρυμένος βωμὸς αὐτῆς καὶ ἄγαλμα καὶ πυρεστία, ἐφ' ἧς ἔκαιε πάντοτε πῦρ, διατηρούμενον ἄσβεστον. Οἱ ἀποικοῦντες εἰς ἄλλας χώρας ἐλάμβανον ἐκ τοῦ πυρὸς τούτου καὶ ἐκόμιζον εἰς τὰς νέας αὐτῶν κατοικίας.

Τὴν λατρείαν τῆς Ἑστίας ἐκόμισεν εἰς Ἰταλίαν πρῶτος Αἰνείας ὁ Ἀγχίσου. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ῥώμης Νουμᾶς ὁ Πομπήλιος ᾠκοδόμησε πρὸς τιμὴν αὐτῆς ναόν, οὗ ἡ εἴσοδος ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἄνδρας. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐφυλάττετο τὸ Παλλάδιον τῆς Τροάδος, ἤτοι ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐξ δὲ ἱέρειαι, *Ἑστιάδες* καλούμεναι, ἔργον εἶχον νὰ διατηρῶσιν ἄσβεστον τὸ ἐν τῷ ναῷ πῦρ. Ὁσάκις τὸ πῦρ τοῦτο ἐσβέννυτο, οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι συμφορά τις ἐπέκειτο αὐτοῖς. Καὶ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς ἡ ἱέρεια, ἡ ἔνοχος τῆς τοιαύτης ἀμελείας.

Ἡ ἱερατεία τῶν Ἑστιάδων διήρκει ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριάκοντα τούτων ἐτῶν αἱ ἱέρειαι ὤφειλον νὰ μένωσι παρθένοι, διότι καὶ ἡ θεά, ᾗ ὑπηρέτουν, ἔμεινε παρθένος ἐσαεί, ἀποκρούσασα τὰς πρὸς γάμον προτάσεις πάντων τῶν θεῶν. Ἱέρεια, παραβαίνουσα τὸ καθῆκον τοῦτο, ἐθάπτετο ζῶσα πρὸς τιμωρίαν.

63. Ἡ Δημήτηρ.

Ἡ Δημήτηρ, θεὰ τῆς γεωργίας, ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Διός (θυγάτηρ τίνων;[1]). Ἔσχε θυγατέρα τὴν Περσερόνην, ἥ, παίζουσά ποτε μετὰ ὁμηλίκων παρθένων, ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ Δημήτηρ τότε ἥναψε λαμπάδας ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς Αἴτνης καὶ ἤρξατο ἀναζητοῦσα πανταχοῦ τὴν προσφιλῆ αὐτῆς θυγατέρα. Περιῆλθεν οὕτως ἅπασαν σχεδὸν τὴν γῆν, διδάσκουσα τὴν γεωργίαν τοὺς ξενίζοντας αὐτήν. Τέλος ἡ Δημήτηρ ἔμαθεν, ὅτι ἡ Περσερόνη εἶχεν ἤδη συζευχθεῖσα τὸν Πλούτωνα, θεὸν τοῦ Ἅδου, καὶ ὅτι, ὡς φαγοῦσα ἐκεῖ τρο-

1. Ὅρα ἀνάγν. 58.

ρήν τινα, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῇ τῇ μητρὶ αὐτῆς. Ἐντεῦθεν δίκη ἤρξατο μεταξὺ τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Ζεὺς τέλος ἀπεφήνατο νὰ διαμένῃ ἡ Περσεφόνη ἓξ μῆνας τοῦ ἔτους παρὰ τῷ Πλούτωνι, ἓξ δὲ παρὰ τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Ἡ Δημήτηρ ἔσχε καὶ υἱόν, τὸν Πλοῦτον. Αἱ ἑορταὶ τῆς Δήμητρος ἐκαλοῦντο *Θεσμοφόρια* μὲν ἐκ τῆς λέξεως *θεσμοφόρος*, ἤτοι νομοθέτης, διότι ἔδωκε νόμους τοῖς ἀνθρώποις, ἐκπολιτίσασα αὐτοὺς διὰ τῆς γεωργίας, *Ἐλευσίνια* δὲ ἐκ τῆς πόλεως *Ἐλευσῖνος*, ἔνθα ἐτελοῦντο.

Ἡ Δημήτηρ εἰκονίζετο ὑπὸ τὴν μορφὴν γυναικὸς ῥωμαλέας, κρατούσης ἀνὰ χεῖρας δράγμα καὶ δρέπανον, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐκ σταχύων.

---

64. Αἴνιγμα.

Θεὰ ὑπῆρξα Μυθολογίας,
θεά, ἡ μήτηρ τῆς γεωργίας.
Τὴν κεφαλήν μου ἂν ἀφαιρέσῃς
χωρίς τι ἄλλο νά μοι προσθέσῃς,
τότε, ὦ φίλε, πᾶν ὅ,τι μένῃ
μ ή τ η ρ, καὶ μόνον μ ή τ η ρ, σημαίνει.

---

65. Περὶ τῶν ναῶν τῶν ἀρχαίων.

Οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων διῃροῦντο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ *ἱερόν*, τὸ καὶ *ἔσω περιῤῥαντήριον* καλούμενον, καὶ εἰς τὸ *βέβηλον*, ὅπερ ἐκαλεῖτο *ἔξω περιῤῥαντήριον*. Τὸ δὲ περιῤῥαντήριον ἦτο, ὡς φαίνεται, ἀγγεῖον πλῆρες ἡγιασμένου ὕδατος, τιθέμενον

πρὸ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, οὗ περαιτέρω δὲν ἐπετρέπετο νὰ προχωρήσῃ ὁ βέβηλος.

Ὁ ναὸς ἐκαλεῖτο *τέμενος* ἢ *ἱερόν*, ἐὰν ἔκειτο ἐν περικεκλεισμένῳ, περυτευμένῳ καὶ συνδένδρῳ τόπῳ.

Τὸ ἱερὸν περιεῖχεν ἐν μὲν τῷ κέντρῳ περίφρακτόν τι μέρος, ὅπερ *ἄδυτον* ἢ *σηκὸς* ἐκαλεῖτο· ἐνταῦθα ἦτο ἱδρυμένη ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ καὶ εἰς αὐτὸ μόνον οἱ ἱερεῖς εἰσήρχοντο· ἐν δὲ τῷ προνάῳ ἦτο βωμός, ἤτοι ὕψωμά τι λίθινον, σχήματος

τετραγώνου, στρογγύλου ἢ ἐπιμήκους. Οἱ βωμοὶ εἶχον κέρατα κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας, ἀφ' ὧν ἐδένοντο τὰ θύματα. Ἐπὶ τῶν βωμῶν ἦτο ἐγγεγλυμμένον τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ᾧ ἦτο ἀφιερωμένος ὁ ναός.

Τὰ δὲ ἀγάλματα τῶν θεῶν, κατασκευαζόμενα ἐκ λίθων ἢ ξύλων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ἄμορφα σχήματα, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῇ ἀγαλματοποιίᾳ προώδευσαν οἱ Ἕλληνες, ὥστε πλεῖστα τῶν σῳζομένων μαρμαρίνων ἀγαλμάτων μέχρι σήμερον τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπισύρουσι.

Ὑπῆρχον πρὸς τούτοις καὶ *ἄλση*, ἤτοι ἱεροὶ σύνδενδροι τόποι, ἐν οἷς ἐλατρεύοντο οἱ θεοί, καὶ *τεμένη*, ἤτοι ἀγροὶ περικεκλεισμένοι, ὧν αἱ πρόσοδοι ἐχρησίμευον ἢ εἰς διατροφὴν τῶν ἱερέων ἢ εἰς ἄλλους θρησκευτικοὺς σκοπούς. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἱερὰ μέρη ἐθεωροῦντο ἄσυλα καὶ ἡ διὰ τῆς βίας ἀπόσπασις τῶν εἰς αὐτὰ καταφευγόντων ἐνομίζετο ἱεροσυλία καὶ ἁμάρτημα.

---

66. Οἱ λειτουργοὶ τῆς τῶν ἀρχαίων θρησκείας.

Οἱ μὲν ἄρρενες λειτουργοὶ τῆς τῶν ἀρχαίων θρησκείας ἐκαλοῦντο *ἱερεῖς*, αἱ δὲ θήλειαι *ἱέρειαι*. Φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε παρ' Ἕλλησιν ὡρισμένος ἀριθμὸς ἱερέων. Ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς μικραῖς πόλεσιν εἷς καὶ μόνος ἱερεὺς ἐξετέλει πάσας τὰς θρησκευτικὰς λειτουργίας, προσέφερε τὰς θυσίας, ἐπεμελεῖτο τοῦ ναοῦ καὶ εἰσέπραττε τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις διωρίζοντο πολλοὶ καὶ διάφοροι ἱερεῖς, ὧν ὁ μὲν ἀνώτατος ἐκαλεῖτο *ἀρχιερεύς*, ἔχων ἔργον νὰ ἐφορεύῃ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ τελῇ τὰς ἱερωτάτας τελετὰς τῆς θρησκείας.

Ἕτεροι λειτουργοὶ τῆς θρησκείας ἦσαν οἱ *παράσιτοι*, ὧν ἔργον ἦτο νὰ συλλέγωσιν ἀπὸ τῶν γεωργῶν τὸν σῖτον, τὸν προσδιωρισμένον εἰς διαρόρους θυσίας.

(Τί σημαίνει ἤδη ἡ λέξις *παράσιτος*;)

Πρὸς τούτοις ὑπῆρχον οἱ *κήρυκες*, οἱ ἐπιτάττοντες τῷ λαῷ σιωπὴν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν θυσιῶν, ἀπολύοντες τὸ πλῆθος μετὰ τὸ τέλος καὶ χρησιμεύοντες ὡς σραγεῖς καὶ μάγειροι εἰς τὰς θυσίας, ἔτι δὲ ὡς πρεσβευταί.

Οἱ *νεωκόροι* ἐκόσμουν τοὺς ναοὺς καὶ ἐπεμελοῦντο τῶν ἐπίπλων αὐτῶν. Οἱ *ναοφύλακες* ἐρρόντιζον περὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἐπεσκεύαζον αὐτά. Τέλος δὲ οἱ *πρόπολοι θεῶν* προσηύχοντο ἐν καιρῷ τῶν θυσιῶν κατ' αἴτησιν τοῦ λαοῦ.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γένηται ἱερεύς, ἐὰν μὴ ἦτο ὑγιής, τέλειος καὶ ἀμωμήτου ὑπολήψεως. Ἐνεδύοντο δὲ οἱ ἱερεῖς ἐνδύματα λαμπρότατα καὶ ἀκηλίδωτα, ἔχοντες τὰς κεφαλὰς ἐστεμμένας ἄλλοτε μὲν διὰ μαλλίνων ταινιῶν, ἄλλοτε δὲ καὶ διὰ στεφάνων ἐκ κλάδων δάφνης, μυρσίνης, ἐλαίας ἢ καὶ ἄλλων δένδρων, νομιζομένων εὐπροσδέκτων τοῖς θεοῖς, οἷς ὑπηρέτουν.

---

67. Περὶ τῶν θυσιῶν τῶν ἀρχαίων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθυσίαζον τοῖς θεοῖς πρὸ τῶν πολέμων, μετὰ τὰς νίκας, ἵνα ἐξιλεώσωσι θεόν τινα, οὗ προσειλκύσαντο τὴν ὀργὴν ἁμαρτήσαντες, ἵνα δεηθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας ἐπιχειρήσεώς τινος, ἵνα ἐκτελέσωσι χρησμόν τινα, ἢ τὰς προσταγὰς προφήτου τινός, καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς καὶ ποικίλαις περιστάσεσι.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ὅλως ἀναίμακτος ἡ θυσία, συνισταμένη εἰς χόρτα, φύλλα, καρπούς, ἀρώματα καὶ ἄλλα τοιαῦτα προϊόντα τῆς γῆς· βαθμηδὸν ὅμως ἤρξαντο νὰ θυσιάζωσι παντοίων εἰδῶν ἔμψυχα ὄντα καὶ δὴ καὶ ἀνθρώπους, ὡς ἐν Ταυρίδι τῇ Ἀρτέμιδι.

Ἡ θυσία ἑκάστου ἦτο ἀνάλογος τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ. Οἱ πτωχοί, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ προσφέρωσι ζῶν τι ζῷον, ἠδύ-

ναντο νὰ προσφέρωσι τὸ ἐξ ἀλεύρου ὁμοίωμα αὐτοῦ. Τοὐναντίον ἄνδρες βαθύπλουτοι ἐθυσίαζον ἑκατόμβας καὶ χιλιόμβας, τουτέστιν ἐποίουν μεγάλας καὶ πολυδαπάνους θυσίας.

Πᾶς ὁ εἰς τὰς θυσίας προσερχόμενος ἐκαθαίρετο διὰ τοῦ ἡγιασμένου ὕδατος τοῦ περιῤῥαντηρίου. Ἐξετελεῖτο δὲ ἡ θυσία ὡς ἑξῆς· Προσήγετο τὸ θῦμα εἰς τὸν βωμὸν ἐστεφανωμένον, ἔχον τὰ κέρατα κεχρυσωμένα καὶ ἐνίοτε ἐν συνοδίᾳ μουσικῶν. Ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ κῆρυξ ἐπέταττε σιγὴν τῷ λαῷ, ἐῤῥάντιζε τό τε θῦμα καὶ τὸ πλῆθος δι' ἡγιασμένου ὕδατος καὶ ἤρχετο ἐξετάζων πρῶτον μέν, ἐὰν τὸ θῦμα εἶναι σῶον ἐξωτερικῶς καὶ ἔχῃ πάντα τὰ μέλη τέλεια· εἶτα δέ, ἐὰν εἶναι ὑγιές, ὃ ἐμάνθανον προβάλλοντες πρὸ τοῦ ζῴου τροφήν· ἂν μὴ ἔτρωγε τὸ ζῷον, ἐνομίζετο πάσχον. Ἔπειτα ἐξητάζετο, ἐὰν ἑκουσίως προσφέρῃ ἑαυτὸ τοῖς θεοῖς. Ἐπὶ τούτῳ ἔῤῥεγεν ἀπὸ τοῦ μετώπου μέχρι τῆς οὐρᾶς τοῦ θύματος μάχαιραν, καὶ ἂν τὸ ζῷον ἐταράττετο, ἐθεωρεῖτο ὡς μὴ ἑκουσίως θυσιαζόμενον. Πρὸς τούτοις ἐζήτει νὰ ἐκφράσῃ τὸ θῦμα διὰ κλίσεώς τινος τῆς κεφαλῆς τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ· τοῦτο δὲ κατώρθου ἐκχέων ὕδωρ εἰς τὸ οὖς τοῦ θυσιασθησομένου ζῴου. Μετὰ ταῦτα ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ κῆρυξ ἢ ὁ ἐπισημότερος τῶν παρόντων διὰ μαχαίρας, καλουμένης σφραγῖδος, ἔκοπτε τὸν λαιμὸν τοῦ θύματος, ἐσπλαγχνοσκόπει αὐτό, ἵνα προφητεύσῃ περὶ τῶν μελλόντων, ἐτίθει τοὺς μηροὺς τοῦ θύματος, ὡς ἀνήκοντας ἀποκλειστικῶς τοῖς θεοῖς, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ μετὰ τεμαχίων κρεάτων, ἀποτετμημένων ἀφ' ἑκάστου μέλους, καὶ μετὰ λίπους, ὅπερ ὀνομάζετο κνῖσα. Ἕκαστον δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ προσφερομένων μερῶν ἐπάσσετο διὰ λεπτοῦ κριθίνου ἀλεύρου, καὶ εἶτα ἐκαίετο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

Οὐσιώδης διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν θυσιῶν τῶν προσφερομένων τοῖς οὐρανίοις καὶ τοῖς ὑποχθονίοις θεοῖς. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὑποχθονίους ἐθυσίαζον ζῷα μέλανος χρώματος, κρατοῦντες τὸν λαιμὸν αὐτῶν πρὸς τὴν γῆν ἐντὸς λάκκου, ἔνθα ἐχύνετο τὸ αἷμα. Πρὸς δὲ τοὺς οὐρανίους ἐθυσίαζον ζῷα διαφόρων χρωμάτων, στρέφοντες τὸν λαιμὸν αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκχέοντες τὸ αἷμα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Πρὸς τούτοις πρὸς μὲν τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἐθυσίαζον κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐνδεδυμένοι ἐνδύματα λευκά, πρὸς δὲ τοὺς ὑποχθονίους ἐθυσίαζον κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ ἐν καιρῷ μεσονυκτίου φέροντες ἐνδύματα μέλανα.

---

68. Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἦτο διῃρημένη εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας, ἐχούσας ἴδιον πολίτευμα καὶ ἰδίους νόμους. Καίτοι αἱ πολιτεῖαι αὗται ἐκυβερνῶντο οὕτως, εἶχον ὅμως κοινὸν σύνδεσμον πρὸς ἀλλήλας οὐχὶ μόνον τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν καὶ πολλὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα κοινὰ συνέδρια συνήρχοντο καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐβουλεύοντο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων τῶν διαφόρων πολιτειῶν.

Τὸ ἐπισημότατον τῶν συνεδρίων τούτων ἦτο τὸ *ἀμφικτυονικὸν συνέδριον*, κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἀμφικτύονος, υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύῤῥας καὶ τρίτου βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, ὃς πρῶτος συνέστησε τὸ συνέδριον τοῦτο.

Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον συνέκειτο ἐκ δύο ἀντιπροσώπων ἐξ ἑκάστης τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν πολιτειῶν,

συνήρχετο δὲ δὶς τοῦ ἔτους, τὸ μὲν ἔαρ εἰς τοὺς Δελφούς, τὸ δὲ φθινόπωρον εἰς Ἀνθήλην, κώμην παρὰ τὰς Θερμοπύλας.

Ἐκ δὲ τῶν δύο ἀντιπροσώπων τῆς πολιτείας ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Ἱερομνήμων, φροντίζων κυρίως περὶ τῶν εἰς τὴν συνέλευσιν εἰσαγομένων θρησκευτικῶν ὑποθέσεων, ὁ δὲ ἕτερος Πυλαγόρας, φροντίζων περὶ τῶν πολιτικῶν. Ἅμα ὡς συνήρχοντο πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι, ἐξέλεγον διὰ κλήρου ἐκ τῶν Ἱερομνημόνων τὸν πρόεδρον, ἔθυον τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι βοῦν κατατετμημένον, ὡς σημεῖον ἑνώσεως καὶ συμφωνίας τῶν πόλεων, ἃς ἀντεπροσώπευον, μεθ' ὃ καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν ἐργασιῶν. Ὁ σκοπὸς τοῦ συνεδρίου τούτου ἦτο ἡ εἰρηνικὴ διάλυσις τῶν πολιτικῶν ἐρίδων, ἡ ἐκδίκασις τῶν μεταξὺ τῶν πολιτειῶν καὶ πόλεων διαφορῶν καὶ ἡ συμβίβασις τῶν διαμαχομένων μερῶν.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου ἦσαν σεβασταὶ καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ παραβῇ αὐτάς. Κατὰ τῶν ἀπειθούντων πάντες οἱ Ἕλληνες ἠνοῦντο καὶ ἐπετίθεντο, νομίζοντες αὐτοὺς κοινοὺς ἐχθρούς.

69. Περὶ τῶν δημοσίων ἀγώνων.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐτέλουν διαρόρους *ἑορτάς, πανηγύρεις* καὶ *ἀγῶνας*.

Τέσσαρες δὲ ἦσαν οἱ πάνδημοι καὶ ὀνομαστότατοι τῶν ἀγώνων ἐν Ἑλλάδι, ὀνομαζόμενοι ἱεροί, εἰς οὓς συνέρρεε πλῆθος θεατῶν πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος. Δικασταὶ δέ τινες ἐχειροτονοῦντο κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους, ἵνα ἐπιδικάσωσι τὰ βραβεῖα τοῖς νικηταῖς. Οἱ δικασταὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο *ἀθλοθέται* ἢ *ῥαβδοῦχοι*, ὡς κρατοῦντες ῥάβδον ἀνὰ χεῖρας. Οἱ τέσσαρες δὲ ἀγῶνες οὗτοι ἦσαν·

α') Οἱ *ὀλυμπιακοί*, συσταθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τελούμενοι κατὰ πενταετίαν πλησίον τῆς ἐν Ἤλιδι πόλεως Ὀλυμπίας.

β') Οἱ *πυθικοί*, συσταθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀμφικτύονος εἰς μνημόσυνον τῆς τοῦ ὄφεως Πύθωνος ἥττης ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τελούμενοι κατ' ἀρχὰς μὲν κατὰ ἐννεαετίαν, εἶτα δὲ κατὰ πενταετίαν πλησίον τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ.

γ') Οἱ *νεμεακοί*, ὀνομασθέντες οὕτως ἀπὸ τῆς πολίχνης Νεμέας, ἔνθα ἐτελοῦντο κατὰ τριετίαν.

δ') Οἱ *ἰσθμικοί*, ὀνομασθέντες οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἔνθα ἐτελοῦντο κατὰ πενταετίαν ἢ τριετίαν.

Οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις νικηταὶ ἐτιμῶντο πολὺ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· μάλιστα δὲ οἱ νικηταὶ τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὀλυμπιονῖκαι καλούμενοι, ἐπὶ τοσοῦτον ἐνομίζοντο ἔνδοξοι, ὥστε οἱ ἀνδριάντες αὐτῶν ἠγείροντο ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Διός. Ἐπέστρεφον δὲ εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐν θριάμβῳ καὶ οἱ πολῖται ἐρρήγνυον τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὅπως δεχθῶσιν αὐτοὺς διὰ τῶν ῥηγμάτων.

70. Περὶ τοῦ πεντάθλου.

Κατὰ τοὺς δημοσίους ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος[1] συνειθίζοντο πέντε γυμνάσεις, περιλαμβανόμεναι ἐν τῇ λέξει *πένταθλον*. Ἦσαν δὲ αὗται· τὸ *ἅλμα*, ὁ *δρόμος*, ὁ *δίσκος*, τὸ *ἀκόντισμα* καὶ ἡ *πάλη*.

Καὶ τὸ μὲν *ἅλμα*, ἤτοι πήδημα, ἐξετελεῖτο ἐχόντων τῶν

1. Ὅρα ἀνάγν. 69.

ἀγωνιζομένων βάρη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ καὶ ἀνὰ τὰς χεῖρας. Ὁ τόπος, ὅθεν ἐπήδων, ὠνομάζετο *βατήρ*, ὁ δὲ πρὸς ὃν ἐπήδων, *τὰ ἐσκαμμένα*, διότι ἐσημειοῦτο διὰ τῆς σκαφῆς. Ἐντεῦθεν προῆλθε καὶ ἡ παροιμία *Πηδᾶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα*, λεγομένη περὶ τῶν τὰ ὅρια ὑπερπηδώντων.

Ὁ *δρόμος* ἢ ἡ *ποδωκείη* ἐξετελεῖτο ἐπὶ τόπου, ὃς ἐκαλεῖτο *στάδιον*, ὡς ἔχων ἔκτασιν ἴσην τῷ ὁμωνύμῳ μέτρῳ, ὅπερ περιεῖχε 250 βήματα ἢ 185 περίπου μέτρα γαλλικά.

Τὸ σημεῖον τοῦ σταδίου, ὅθεν ἤρχετο ὁ δρόμος, ἐκαλεῖτο *ἄφεσις*, *βαλβίς*, *γραμμὴ* κτλ., τὸ δὲ σημεῖον, ἔνθα ἐτελεύτα, ἐκαλεῖτο *τέλος*, *τέρμα* ἢ *ἄκρα γραμμή*. Ὁ πρῶτος εἰς τὸ τέρμα ἀφικνούμενος ἐλάμβανεν ἀμοιβήν, ἥτις ὠνομάζετο *ἆθλον* ἢ *βραβεῖον*.

Ὁ δὲ *δίσκος* ἦτο στρογγύλον πινάκιον λίθινον, χάλκινον ἢ σιδηροῦν, ὅπερ ἔρριπτον δι' ἱμάντος, διαπεπερασμένου διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ. Οἱ παίζοντες τοῦτον ὠνομάζοντο *δισκοβόλοι*.

Τὸ δὲ *ἀκόντισμα* ἐξετελεῖτο δι' ἀκοντίου ἢ διὰ ῥάβδου, ἣν ἔρριπτον διὰ γυμνῶν χειρῶν, ἢ δι' ἱμάντος τινός, δεδεμένου ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ διὰ τόξου ἢ σφενδόνης ἔρριπτον βέλος ἢ μικρὸν ἀκόντιον, τὸ γύμνασμα ἐκαλεῖτο *τοξική*.

Ἡ δὲ *πάλη* ἦτο δύο εἰδῶν 1) *ὀρθία*, *καθ'* ἣν δύο παλαισταὶ ὄρθιοι, ἀφ' οὗ ἠλείφοντο δι' ἐλαίου καὶ ἐτρίβοντο διὰ κόνεως, προσεπάθουν τρὶς νὰ ῥίψωσιν ἀλλήλους· 2) ἡ *ἀνακλινοπάλη*, *καθ'* ἣν οἱ παλαισταὶ ἐκουσίως ἐκυλίοντο χαμαὶ καὶ ἐμάχοντο κατὰ γῆς, κνίζοντες, ἀμύσσοντες καὶ κατὰ πάντα τρόπον βλάπτοντες ἀλλήλους. Ὁ κατὰ τὴν πάλην ἡττώμενος ἐδείκνυε τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ αἴρων τὸν δάκτυλον· ἐντεῦθεν προῆλθεν ἡ παροιμία *Αἶρε δάκτυλον*, ἤτοι ὁμολόγησον σαυτὸν ἡττημένον.

Ἐκτὸς τῶν ἀγώνων τούτων, τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *πένταθλον* συμπεριλαμβανομένων, ὑπῆρχεν ἡ *πυγμικὴ* καὶ αἱ *ἱπποδρομίαι*.

Καὶ ἡ μὲν *πυγμικὴ* ἐξετελεῖτο ὑπὸ ἀνθρώπων, ἐχόντων τὰς μὲν χεῖρας ὡπλισμένας διὰ σφαιρῶν λιθίνων ἢ μολυβδίνων, τοὺς δὲ βραχίονας περιβεβλημένους δι' ἱμάντων ἐκ δέρματος βοῶν.

Οἱ πυγμάχοι προσέβαλον κατὰ πρόσωπον ἀλλήλους. Αἱ ὑπὸ τῶν κτυπημάτων προσγινόμεναι πληγαὶ ἐκαλοῦντο *ὑπώπια*.

Αἱ δὲ *ἱπποδρομίαι* ἐξετελοῦντο ἢ δι' ἵππων μεμονωμένων, οἵτινες ἐκαλοῦντο *κέλητες*, ἢ καὶ διὰ δύο ἵππων. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑνὸς ἀναβαίνοντες διέτρεχον τὸ στάδιον, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐπήδων κατὰ τὸ τέρμα καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναχωρήσεως.

Ὑπῆρχον δὲ καὶ *ἁρματοδρομίαι*, καθ' ἃς ὅλοι οἱ ἵπποι, ὁσοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, ἐτάττοντο ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς. Ἡ κυριωτέρα τέχνη τοῦ ἁρματοδρόμου ἦτο νὰ ἀποφεύγῃ τὰ τέρματα, εἰς ἃ ἐνίοτε τὰ ἅρματα συνετρίβοντο.

Ε' ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ
ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

71. Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει.

Ὄνου εἰς πηλὸν ἐμπεσόντος, ὁ ὀνηλάτης ἀντὶ νὰ βοηθῇ τὸν ὄνον, ἵνα ἐγερθῇ, ἀργῶν τὸν Ἡρακλέα[1] ἐπεκαλεῖτο. Ἕτερος δέ, παρερχόμενος καὶ τοῦτον ἰδών, εἶπεν· Ὦ ρίλε, «*Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει*»· τουτέστιν, ἐπικαλούμενος τὸν Θεόν, ἐργάζου συγχρόνως.

Ἐντεῦθεν, ὡς τινες λέγουσι, τὴν ἀρχὴν ἡ παροιμία ἔλαβε.

Καθ' ἃ δὲ ἕτεροι, εἰς ἀγῶνα προετοιμαζόμενός τις, χρησμὸν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἔλαβεν, ὅτι θὰ νικήσῃ. Ἐλθούσης δὲ τῆς ὥρας τοῦ ἀγῶνος, εἰσελθὼν εἰς τὸ θέατρον καὶ κάτω τὰς χεῖρας ἔχων, ἵστατο, ἕως οὗ, τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἠττήθη.

Λέγεται δὲ ἡ παροιμία αὕτη ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες παρὰ Θεοῦ τὰ πάντα αἰτοῦσι καὶ ἀπεκδέχονται, αὐτοὶ δὲ οὐδὲν πράττουσι.

---

1. Τὸν Ἡρακλέα=τὸν θεόν, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐλάτρευον τὸν Ἡρακλέα ὡς θεόν.

72. Ἀμαλθείας κέρας.

Κατὰ τὴν Μυθολογίαν, ἀφ' οὗ ἡ Ῥέα ἔτεκε τὸν Δία ἐν Κρήτῃ, παρέδωκεν εἰς τοὺς Κούρητας καὶ τὰς νύμφας Ἀδράστειαν καὶ Ἴδην ἵνα θρέψωσιν αὐτόν.

Οἱ Κούρητες ὑπέβαλον τὸν Δία αἰγὶ τῇ Ἀμαλθείᾳ, ὅπως θηλάζῃ αὐτόν[1].

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ζεὺς κατεβίβασε τὸν πατέρα αὐτοῦ Κρόνον ἐκ τοῦ θρόνου τῶν οὐρανῶν καὶ κατέλαβε τὴν βασιλείαν, τὴν μὲν Ἀμάλθειαν κατηστέρισε, τὸ ἕτερον δὲ τῶν κεράτων αὐτῆς ἀρελὼν ἔδωκε τοῖς Κούρησι, παρασκευάσας νὰ γίνηται αὐτοῖς διὰ τοῦ κέρατος ὅ,τι ἂν αἰτήσωσιν.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν τὰ πάντα ἐπιτυγχανόντων καὶ εὐτυχούντων λέγεται, ὅτι «Ἀμαλθείας κέρας» ἔχουσι.

---

73. Ἀπονίπτομαι τὰς χεῖρας.

Οἱ ἀρχαῖοι, βουλόμενοι δι' ὁρατοῦ τινος σημείου νὰ δηλώσωσιν, ὅτι δὲν μετέσχον ἀπρεποῦς τινος πράξεως, εἰθίζον ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὰς χεῖρας νὰ νίπτωσι. Τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι εἶχον τὰς χεῖρας ἁγνάς, ἦσαν ἀθῷοι. Ἀκριβῶς τοῦτο τὸ ἔθος παρίστησι τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ἀφηγούμενον τὴν ἀκούσιον τοῦ Πιλάτου συναίνεσιν εἰς τὴν τοῦ Ἰησοῦ καταδίκην.

«Ἰδὼν ὁ Πιλᾶτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε».

---

1. Ταῦτα, ἄλλως παρ' ἄλλοις λεγόμενα, οὕτω μᾶλλον ἀκόλουθα καὶ πιθανὰ ἡμῖν ἐφάνησαν.

Ἐντεῦθεν ἡ παροιμιώδης χρῆσις τῆς φράσεως «Ἀπονίπτομαι τὰς χεῖρας» τὴν ἀρχὴν ἔλαβε· λέγεται δέ, ὅταν τις μηδεμίαν εὐθύνην πράξεώς τινος θέλῃ νὰ φέρῃ.

74. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα.

Ἀνήρ τις ἀποδημήσας, ἔπειτα δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐπανελθών, ἄλλα τε πολλὰ ἐν διαφόροις χώραις ἐκόμπαζεν, ὅτι ἠνδραγάθησε, τελευταῖον δὲ ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἐν Ῥόδῳ ἐπήδησε πήδημα, οἷον οὐδεὶς τῶν συγχρόνων ἠδύνατο νὰ πηδήσῃ. Πρὸς ταῦτα δὲ καὶ μάρτυρας τοὺς ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν, ὅτι ἔχει. Ὑπολαβών δέ τις τῶν παρόντων, εἶπεν· «Ὦ φίλε· ἐὰν ὅ,τι λέγεις εἶναι ἀληθές, οὐδόλως ἔχεις ἀνάγκην μαρτύρων. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα».

Ἐντεῦθεν ἡ ῥᾶσις αὕτη παροιμία ἔμεινε. Λέγεται δέ, ὅταν τις κομπάζῃ μόνον ἐπὶ ἀνδραγαθήμασιν εἰς τὸ παρελθόν, μηδὲν δὲ ἤδη πράττῃ.

75. Αἴνιγμα.

Νῆσος εἶμαι· καὶ τὸν τόνον
'ς τὸ Αἰγαῖον, εἰς τὸ τέλος
φίλε, κεῖμαι. χωρὶς πόνον
Ἂν θελήσῃς χαμηλώσῃς,
ἕν μου γράμμα ὁδὸν τότε
ν' ἀποσβύσῃς, θὰ δηλώσῃς.

76. Οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Ὁ Θεμιστοκλῆς, ἔτι μειράκιον ὤν, ἐν πότοις ἐκυλινδεῖτο. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Μιλτιάδης στρατηγῶν ἐνίκησεν ἐν Μαραθῶνι τοὺς Πέρσας, οὐδεὶς ἔβλεπεν ἤδη τὸν Θεμιστοκλέα ἀτακτοῦντα, ἀλλὰ διηνεκὲς μέλημα ἔχοντα, τίνι τρόπῳ τὸν Μιλτιάδην τῇ δόξῃ θὰ ὑπερβάλῃ. Πρὸς δὲ τοὺς θαυμάζοντας ἐπὶ τῇ μεταβολῇ ἔλεγε τὸ παροιμιῶδες ἡμῖν καταστάν· «Οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον». Λέγεται δὲ τὸ λόγιον τοῦτο, ὅταν τις μὴ δύνηται νὰ διατελῇ ἥσυχος καὶ ἀμέριμνος, ἀμιλλώμενος νὰ δοξασθῇ, ὥσπερ καὶ ἄλλος τις.

77. Λύειν τὸν Γόρδιον δεσμόν.

Ἐν Γορδίῳ, πόλει τῆς Φρυγίας, ἐφυλάττετο ἅμαξα ἀνήκουσα τῷ Γορδίῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μίδᾳ, τοῖς πρώτοις τῆς Φρυγίας βασιλεῦσιν. Ὁ δὲ ἐκ φλοιοῦ κρανέας δεσμός, ὁ συνάπτων τὸν ζυγὸν τῆς ἁμάξης μετὰ τοῦ ῥυμοῦ, τοσοῦτον τεχνηέντως συμπεπλεγμένος ἦτο, ὥστε οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος αὐτοῦ ἐφαίνετο. Τῆς λύσεως δὲ τοῦ δεσμοῦ τούτου ἀκατορθώτου νομιζομένης, ὑπῆρχε χρησμός, ὅτι, ὅστις λύσῃ τὸν δεσμόν, θὰ ἄρξῃ τῆς Ἀσίας. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίκετο ἐνταῦθα καὶ τὸ λείψανον ἐκεῖνο τῆς ἀρχαιότητος ἐθεώρει, οἱ περὶ αὐτὸν Φρύγες καὶ Μακεδόνες ἀνυπομόνως ἀνέμενον νὰ ἴδωσιν, ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος θὰ περιποιήσηται ἑαυτῷ τὴν κεχρησμένην κυριαρχίαν, κατισχύων τῶν δυσχερειῶν τοῦ δεσμοῦ καὶ τοῦτον λύων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ μὲν πρῶτον ἀμηχανίᾳ πολλῇ κατείχετο καὶ τὸν δεσμὸν νὰ λύσῃ ἠδυνά-

τει· εἶτα τὸ ξίφος σπασάμενος, τὸν δεσμὸν ἀπέκοψε καὶ τὸν χρησμὸν αὐτῷ πληρωθέντα ἐκήρυξε. Καὶ δὴ καὶ παρὰ πάντων ὡς λύσις τοῦ προβλήματος τοῦτο ἐνομίσθη καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπὶ τῆς Ἀσίας κυριαρχίας τοῦ Ἀλεξάνδρου οὕτως ἐξησφαλίσθη. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ λόγιον «Λύειν τὸν Γόρδιον δεσμὸν» τὴν ἀρχὴν ἔχει, λεγόμενον ἐπὶ τῶν βίᾳ τὰ ἀκατόρθωτα νομιζόμενα κατορθούντων.

78. Ἀντλεῖν εἰς πίθον Δαναΐδων.

Αἱ Δαναΐδες ἦσαν κατὰ τὴν Μυθολογίαν πεντήκοντα θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ. Νυμφευθεῖσαι δὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, ἀδελφοῦ τοῦ Δαναοῦ, λαμβάνουσι παρὰ τοῦ πατρὸς ἐντολὴν νὰ φονεύσωσι τοὺς συζύγους αὐτῶν, ὃ δὴ καὶ διεπράξαντο πᾶσαι πλὴν τῆς Ὑπερμνήστρας. Τοῦ ἐγκλήματος τούτου δίκην ἐν τῷ Ἅιδῃ διδοῦσαι, πάντοτε κατὰ τὴν Μυθολογίαν, εἰς πίθον τετρημένον μέχρι πληρώσεως νὰ ἀντλῶσιν ὑπὸ τῶν θεῶν κατεδικάσθησαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι τρήματος ἐξεχεῖτο, οὐδέποτε ἠδύναντο τὸν πίθον νὰ πληρώσωσι καὶ τῆς τιμωρίας ν' ἀπαλλαγῶσιν.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν μάτην πάντοτε καμνόντων ἢ τῶν ἀείποτε ἔνθα οὐδὲν μένει εἰσκομιζόντων τὴν παροιμίαν «Εἰς πίθον Δαναίδων ἀντλοῦσι» λέγομεν.

79. Ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα.

Ἐπειδὴ ὁ Ἀρχίας καὶ ὁ Λεοντίδας κακῶς ἦρχον τῶν Θηβαίων, ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας μετ' ἄλλων βουλεύονται ν' ἀπαλλάξωσι τὴν πόλιν τῶν κακῶν ἐκείνων ἀρχόντων.

Φιλίδας δὲ ὁ γραμματεὺς Ἀρχίου καὶ Φιλίππου τῶν πολεμάρχων, συμπράττων, καλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς συμπόσιον ἵνα παραδώσῃ αὐτοὺς τῷ Ἐπαμεινώνδᾳ καὶ τῷ Πελοπίδᾳ, ὅταν τῇ μέθῃ καὶ τῇ κραιπάλῃ βυθισθῶσι. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ συμποσίου, τοῦ Ἀρχίου, οἰνοβαροῦς διατελοῦντος, ἀφικνεῖται ἐξ ἄστεος[1] ταχυδρόμος, κομίζων αὐτῷ ἐπιστολήν, τὰ τεκταινόμενα ἀποκαλύπτουσαν. Καὶ ὁ μὲν ταχυδρόμος, τὴν ἐπιστολὴν τῷ Ἀρχίᾳ ἐγχειρίζων, παρακαλεῖ ἅμα αὐτὸν παρὰ τοῦ ἐπιστέλλοντος ν' ἀναγνώσῃ πάραυτα ταύτην, ὡς σπουδαῖα περιέχουσαν· ὁ δὲ Ἀρχίας «Ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα» τῷ κομιστῇ ἀποκρίνεται, ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον τὴν ἐπιστολὴν κατατίθησιν, εἰς τὴν συνομιλίαν δὲ καὶ εὐπάθειαν ἑαυτὸν παραδίδωσιν.

Ἐντεῦθεν παροιμιώδης ἡ φράσις ἐκ τῶν ἀρχαίων εἰς ἡμᾶς περιῆλθε, λεγομένη ὁσάκις τις θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐπὶ ἡμέραν ἐπιθυμεῖ νὰ μένῃ μακρὰν τῆς τῶν πραγμάτων τύρβης καὶ ὅλως εἰς ἀπόλαυσίν τινα παραδεδομένος.

80. Περὶ ὄνου σκιᾶς.

Νεανίας ἐν ὥρᾳ θέρους ἐμισθώσατο ὄνον ἐξ ἄστεος εἰς Μέγαρα. Μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ ἡλίου σφοδρῶς

1. Ἄστυ=Ἀθῆναι. Οὕτως ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι ἐπὶ μὲν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ἡ Τροία, ἐπὶ δὲ τῶν ἱστορικῶν αἱ Ἀθῆναι, ὡς λέγεται πόλις σήμερον μὲν καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐπὶ δὲ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἡ Ἀλεξάνδρεια.

φλέγοντος, ἑκάτερος, ὅτε μισθώσας καὶ ὁ μεμισθωμένος, ἤθελε νὰ καταφύγῃ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὄνου. Εἶργον δὲ ἀλλήλους λέγοντες, ἐκεῖνος μέν, ὅτι τὸν ὄνον καὶ οὐχὶ τὴν σκιὰν ὁ μεμισθωμένος ἐμισθώσατο· οὗτος δέ, ὅτι τὸν ὄνον μισθωσάμενος πᾶσαν ἐπ' αὐτοῦ ἔχει τὴν ἐξουσίαν.

Ἐντεῦθεν, ὅταν τις περὶ τῶν εὐτελῶν πρός τινα φιλονικῇ, τὸ «Περὶ ὄνου σκιᾶς» λέγεται.

81. Ἐπιμενίδειον ὕπνον κοιμᾶσθαι.

Πεμφθείς ποτε ὁ Ἐπιμενίδης παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς ἀγρὸν πρὸς ἀναζήτησιν προβάτου, ἐκκλίνας τῆς ὁδοῦ κατὰ μεσημβρίαν, ὑπ' ἄντρῳ τινὶ ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτη κατεκοιμήθη. Ἐγερθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ἐζήτει τὸ πρόβατον, νομίζων ὅτι ἐπ' ὀλίγον ἐκοιμήθη. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν κυριολεκτικῶς ἢ μεταφορικῶς οὕτω κοιμωμένων «Ἐπιμενίδειον ὕπνον κοιμᾶται» λέγουσι.

82. Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν.

Λέγεται, ὅτι ὁ κόραξ, ὁ ἤδη γέρων, ὅταν μὴ δύνηται νὰ τρέφῃ τοὺς νεοσσούς, ἑαυτὸν αὐτοῖς προτείνει τροφήν· οἱ δὲ νεοσσοὶ ἐσθίουσι τὸν πατέρα. Ἐντεῦθεν λέγουσί τινες, ὅτι ἔλαβε τὴν γένεσιν αὐτῆς ἡ παροιμία «Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν». Κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ κόραξ καὶ τὸ ᾠὸν αὐτοῦ εἶναι ἄβρωτα. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἀπὸ Κόρακος τοῦ ῥήτορος, διδάξαντος τὴν ῥητορικὴν τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Τισίαν, ὑποσχόμενον ν' ἀποτίσῃ τὸν μισθὸν μετὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης. Τούτου γενομένου καὶ τοῦ διδασκάλου τὸν μισθὸν

παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἀπαιτοῦντος, οὗτος εἶπεν· «Ὑπάγωμεν εἰς τὸ δικαστήριον· καὶ ἂν μὲν νικήσῃς, δῆλον, ὅτι δὲν ἔμαθον τὴν ῥητορικὴν καὶ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποτίσω σοι τὸν μισθόν· ἂν δὲ ἡττηθῇς, δὲν θὰ λάβῃς μισθόν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν». Μετέβησαν λοιπὸν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὁ Τισίας ἐποιήσατο τὰς εἰρημένας προτάσεις. Θαυμάσαντες οἱ δικασταὶ τὸ τοῦ νεανίου σόφισμα, τὴν μὲν δίκην ἐπ' ἀόριστον ἀνέβαλον, τὸ παροιμιῶδες δὲ λόγιον ἐξεφώνησαν, λεγόμενον ἐπὶ τῶν ἐκ κακῶν γονέων καὶ διδασκάλων κακῶν τέκνων καὶ μαθητῶν ἢ ἐπὶ τῶν πονηρὰ ἐν πονηροῖς ἐργαζομένων.

83. Καὶ κόρκορος[1] ἐν λαχάνοις καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις.

Ὁ μὲν κόρκορος εἶναι εἶδος βοτάνης εὐτελοῦς καὶ πικρᾶς, ὅθεν καὶ οὐδαμῶς εἶναι ἄξιος νὰ συγκαταλέγηται μετὰ τῶν λαχάνων. Ὁ δὲ Σαούλ, βασιλεὺς ὑπὸ Σαμουὴλ χρισθεὶς καὶ εἰς τὸν οἶκον ἐρχόμενος, συνήντησεν ἐν τῷ ὄρει χορείᾳ προφητῶν, Πνεύματος δὲ Κυρίου ἐλθόντος ἐπ' αὐτόν, ἔστη ἐν μέσῳ τῶν προφητῶν καὶ ἤρξατο προφητεύων. Πολλοὶ δὲ ἰδόντες τοῦτο διηπόρουν καὶ ἀλλήλους ἠρώτων λέγοντες· «Καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις;»

Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν ἀπαιδεύτων μέν, τοῖς πεπαιδευμένοις δὲ συγκαταλεγομένων, ἢ ἐπὶ τῶν εὐτελῶν μέν, πρὸς μεγάλους δ' αὐτοὺς παραβαλλόντων ἡ παροιμία «Καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις» λέγεται.

1. Ἄλλως: κόρχορος.

84. Τί εἶναι συκοφάντης.

Τὸ πάλαι ἡ Ἀττικὴ παρῆγε περίφημα σῦκα, τὰς *ἰσχάδας*. Ἡ ἐξ Ἀττικῆς ἐξαγωγὴ τῶν σύκων τούτων ἦτο ἀπηγορευμένη διὰ νόμου, ὁ δὲ παραβαίνων τὸν νόμον τοῦτον ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀμοιβὴ τῷ τοὺς παραβάτας τοῦ νόμου καταγγέλλοντι ὡρισμένη ἦτο, πολλοὶ προσωπικοῦ μίσους ἕνεκα ἢ αἰσχροκερδείας χάριν ἀνθρώπους ἐντελῶς ἀθῴους κατήγγελλον.

Ἐκ τούτου, τοῦ *σῦκα φαίνειν*, ἡ λέξις *συκοφάντης* παρῆχθη, σημαίνουσα τὸν εἰσαγγέλλοντα ἢ κατηγοροῦντά τινα ἐκ μίσους ἢ αἰσχροκερδείας ψευδῶς ἢ ἀδίκως.

---

85. Ἄπαγέ μ' εἰς λατομίας.

Φιλόξενος ὁ διθυραμβοποιὸς[1] ἦλθέ ποτε παρὰ Διονύσιον τὸν πρεσβύτερον· τούτου δὲ στίχους κακοὺς ἀναγινώσκοντος ὁ Φιλόξενος δὲν ἐπῄνει· ὀργισθεὶς δὲ ὁ Διονύσιος ἐκέλευσεν ἀπαγάγωσιν αὐτὸν εἰς τὰς λατομίας. Μετά τινα δὲ χρόνον κατὰ παράκλησιν πολλῶν τοῦ Φιλοξένου φίλων, ἐν συμποσίῳ μετὰ τοῦ Διονυσίου παρατυχόντων, μετεκαλέσατο αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅτι θὰ ἐπαινέσῃ τοὺς στίχους αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦ Διονυσίου ἀναγινώσκοντος καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐπευφημούντων, ὁ Φιλόξενος ἐγειρόμενος λέγει πρὸς τὸν ὑπηρέτην· «Ἄπαγέ μ' εἰς λατομίας».

Ἐκ τούτου ἡ παροιμία τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, λεγομένη ὑπὸ τῶν μὴ ἐθελόντων βίᾳ νὰ ἐπαινῶσι τὰ ἀνάξια ἐπαίνων.

---

1. Ὅρα λεξικὸν ἐν λέξει *διθύραμβος* καὶ *Φιλόξενος*.

86. Δάκρυα κροκοδείλου.

Ὁ κροκόδειλος εἶναι σαρκοφάγον ζῷον ἐκ τῶν σαυροειδῶν ἑρπετῶν. Τῆς φωνῆς δ' αὐτοῦ κλαυθμηρισμῷ βρέφους προσομοιαζούσης, κρυπτόμενος ἐν τῷ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν χόρτῳ, λέγεται, ὅτι πανούργως τῇ φωνῇ χρῆται, ἵνα τοὺς διαβαίνοντας σαγηνεύσῃ. Οἱ ὁδοιπόροι, κλαυθμηρισμοὺς βρέφους ἀποπεπλανημένου τὴν φωνὴν νομίζοντες, προσέρχονται, τοῖς ὄνυξι τοῦ θηρίου ἐμπίπτοντες.

Ὅθεν δὴ καὶ τῇ παροιμίᾳ «Δάκρυα κροκοδείλου» χρώμεθα ἐπὶ τῶν δακρυόντων καὶ ὀδυρομένων πρὸς ἀποπλάνησιν καὶ διαφθορὰν τῶν ἄλλων.

---

87. Καδμεία νίκη.

Τὸν Οἰδίποδα διαδέχονται ἐν τῷ θρόνῳ τῶν Θηβῶν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης, ἔτος παρ' ἔτος συμβαλλόμενοι νὰ βασιλεύωσι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐτεοκλῆς, πρῶτος τὸν θρόνον ἀνελθών, δὲν παρεχώρει τῷ Πολυνείκει, οὗτος φυγὼν εἰς Ἄργος καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀδράστου νυμφευσάμενος, ἐπέρχεται κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ μονομαχήσαντες ἀμφότεροι πίπτουσιν· οἱ δὲ Θηβαῖοι τότε μὲν ἐνίκησαν καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἐπελθόντας· ἔπειτα ὅμως ἰσχυρὰν δίκην τοῖς ἀπογόνοις τῶν ἡττηθέντων ἔδωκαν· διότι οἱ ἀπόγονοι τούτων, *Ἐπίγονοι* κληθέντες, ἐξεστράτευσαν αὖθις, ἐνίκησαν τοὺς Θηβαίους καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Θήβας. Οὕτω δὲ ἡ νίκη ἀμφοτέροις οὐχὶ ἄνευ μεγάλων κακῶν ἐγένετο.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ Θῆβαι κτίσμα τοῦ Κάδμου ἦσαν καὶ Καδμεῖα ἐντεῦθεν ἐλέγοντο, «Καδμεία νίκη» ἐπὶ τῶν ἐπὶ κακῷ νικώντων ἔκτοτε λέγεται.

---

88. Τί εἶναι Συβαρίτης.

Ἡ Σύβαρις ἦτο πόλις ἐκ τῶν μεγίστων τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος. Καὶ ἔκτισαν μὲν αὐτὴν Λοκροί, ηὔξησαν δὲ Ἀχαιοί· τοσοῦτον δὲ εἰς πλοῦτον καὶ εὐδαιμονίαν προέκοψεν, ὥστε πέντε καὶ εἴκοσι μὲν γειτνιαζούσας πόλεις ὑπέταξε, δεκακισμυρίους δὲ κατὰ τῶν πολεμίων στρατιώτας ν' ἀντιπαρατάξῃ ἠδύνατο. Ἀλλὰ τῆς ἀρχαίας ταύτης δόξης διεσώθησαν ὀλίγα μόνον ἐρείπια καὶ ἡ ῥήτρα τῶν Συβαριτῶν, ὡς ἀνθρώπων τρυφηλοτάτων. Εἶναι δ' ἀπίστευτα τὰ περὶ τῶν κατοίκων τῆς εὐδαίμονος ἐκείνης πόλεως λεγόμενα.

Ἐλιποθύμησέ ποτε, λέγουσι, Συβαρίτης, ἰδὼν ἄνδρας ἀνορύττοντας λάκκον. Ἕτερος δέ, τούτου τρυφηλότερος, ἤσθετο ἐκλειπούσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, μόνον ἀκούσας ἐκείνου ἀρτι γουμένου τὴν τοῦ λάκκου ὄρυξιν. Πᾶσαι δὲ αἱ βαναυσουργίαι, ὧν ἡ ἐξάσκησις ἐξ ἀνάγκης προυξένει κρότον, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ τῆς ῥωίας ἄγγελος ἀλέκτωρ, ἐξωρίσθησαν τῆς πόλεως αὐτῶν, ἵνα μὴ τὸν ὕπνον τῶν Συβαριτῶν ταράττωσιν.

Ἕτερος Συβαρίτης δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπνώσῃ, διότι ἐν τῷ ἐκ ῥόδων στρώματι αὐτοῦ ἔτυχε δεδιπλωμένον φύλλον.

Ὅσάκις δὲ εἰς ἑστίασιν ἤθελον νὰ καλέσωσί τινα, πρὸ ἐτῶν τοὐλάχιστον προσεκάλουν, διότι τοσούτου χρόνου εἰς παρασκευὴν εἶχον ἀνάγκην. Ἐντεῦθεν τὴν γένεσιν ἡ λέξις ἔχει, ἄνθρωπον τρυφηλὸν καὶ ἐκτεθηλυμένον σημαίνουσα.

---

89. Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ.

Κλεισθένης ὁ Ἀριστωνύμου, ἄρξας τῆς Σικυῶνος μεταξὺ τοῦ 600 καὶ 560 ἔτους πρὸ Χριστοῦ, Ἀγαρίστην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, τῷ ἀρίστῳ τῶν Ἑλλήνων ἠθέλησε νὰ ἐκδώσῃ.

Ὀλυμπίων δὲ τελουμένων, ἐν οἷς ἐνίκησε τεθρίππῳ, προεκήρυξεν· «Ὅστις τῶν Ἑλλήνων νομίζει, ὅτι εἶναι ἄξιος νὰ γένηται γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένους, νὰ ἔλθῃ εἰς Σικυῶνα ἐν ἑξήκοντα ἡμέραις ἢ καὶ πρότερον, διότι ὁ γάμος θὰ κυρωθῇ ἐντὸς ἔτους, ἀρξαμένου ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἡμέρας».

Συνῆλθον λοιπὸν ἐν Σικυῶνι ἀπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος μνηστῆρες δώδεκα, ὅσοι ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ἢ ταῖς πατρῴαις ἀρεταῖς ἐμεγαλορρόνουν, καὶ δὴ καὶ Ἱπποκλείδης ὁ Τισάνδρου, Ἀθηναῖος, τά τε ἄλλα ἔξοχος ὢν ἀνὴρ καὶ τῷ μεγάλῳ τῶν ἐν Κορίνθῳ Κυψελιδῶν ἀγχιστεύων οἴκῳ. Τούτους ἅπαντας ἐν Σικυῶνι Κλεισθένης διετέλει ξενίζων μεγαλοπρεπῶς, τὸν χαρακτῆρα δέ, τὴν ἀγωγὴν καὶ τοὺς τρόπους ἑκάστου ἐξετάζων καὶ διερευνώμενος. Ἤρεσκον δ' αὐτῷ μάλιστα οἱ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ τούτων αὖθις Ἱπποκλείδης. Ἐπιστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὁ γάμος ἔδει νὰ κυρωθῇ, Κλεισθένης βοῦς ἑκατὸν θύσας, εἰς εὐωχίαν τούς τε μνηστῆρας καὶ πάντας τοὺς Σικυωνίους προσεκαλέσατο. Τῷ δείπνῳ ἐπηκολούθησεν ὁ πότος καὶ αἱ διαλέξεις· συζήτησις δὲ καὶ περὶ μουσικῆς ἐγένετο. Ἱπποκλείδης δέ, παραγγείλας τῷ αὐλητῇ ν' αὐλήσῃ τὴν καλουμένην *ἐμμέλειαν*, ἤρξατο ὀρχούμενος, τὴν περὶ τοῦτο ἐπιτηδειότητα θέλων νὰ ἐπιδείξῃ. Κλεισθένης δέ, καίπερ τούτῳ δυσαρεστούμενος, ἀλλ' ὅμως ἑαυτὸν ἐκράτει καὶ μόνον καθ' ἑαυτὸν ἔγνω νὰ μὴ ἐκλέξῃ τοῦτον γαμ-

βρόν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, τοῦ Ἱπποκλείδου κελεύσαντος ν' ἀχθῇ εἰς μέσον τράπεζα καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀρξαμένου νὰ ὀρχῆται καὶ τοῖς σκέλεσι νὰ χειρονομῇ, ὁ Κλεισθένης, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε πλέον τὴν ἀναίδειαν, ἀνεβόησεν· «Ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπωρχήσω γε μὴν τὸν γάμον», διὰ τῆς ὀρχήσεως ταύτης ἀπώλεσας τὴν νύμφην· ὁ δὲ Ἱπποκλείδης πάραυτα ἀπεκρίνατο· «Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ»· ὃ δὴ καὶ παρὰ τῶν ὀλιγώρως καὶ ἀμελῶς τι ποιούντων λέγεται.

---

90. Διαβαίνειν τὸν Ῥουβίκωνα ἢ Ἐρρίφθω ὁ κύβος.

Ὁ Ῥουβίκων εἶναι ποταμός, τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῆς Γαλατίας χωρίζων.

Ἡ τῶν Ῥωμαίων Σύγκλητος, βουλομένη ν' ἀσφαλίσηται τὴν Ῥώμην κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γαλατῶν, εἶχεν ἐκδοῦσα ψήφισμα, δι' οὗ ἱερόσυλος καὶ πατροκτόνος ἐκηρύττετο, θεοῖς δὲ τοῖς ὑποχθονίοις παρεδίδετο πᾶς, ὅστις τὸν Ῥουβίκωνα τολμήσῃ νὰ διαβῇ, λεγεῶνα ἢ σπεῖραν μόνον ἄγων. Καῖσαρ δὲ ὁ Ἰούλιος, διὰ τῶν ὅπλων τὴν μετὰ τοῦ Πομπηίου διαφορὰν διανοηθεὶς νὰ λύσῃ καὶ κατὰ τῆς Ῥώμης ἀπὸ τῆς Γαλατίας ἐλαύνων, ἔστη ἔμφρων καὶ διστάζων, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ῥουβίκωνος ἀφικόμενος. «Ὥρα εἰσέτι πρὸς τοὐπίσω νὰ στραφῶμεν», λέγει τοῖς φίλοις αὐτοῦ· «τὴν μικρὰν ὅμως ταύτην γέφυραν ἡμῶν διαβάντων, ὁ σίδηρος τὰ πάντα θὰ διαλύσῃ».

Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα λέγοντος καὶ διαλογιζομένου, θαῦμα

τι τοὺς δισταγμοὺς τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος διαλύει. Ἄνθρωπος, λέγεται, τὴν ὄψιν εὐειδὴς καὶ τὸ σῶμα εὐμεγέθης, ἄρνω καὶ μικρὸν ἀπωτέρω φαίνεται αὐλῶν. Πολλοὶ δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ σαλπιγκτῶν ἔδραμον, ἵνα τοῦ αὐλητοῦ ἀκούσωσιν· ὁ δὲ μίαν τῶν σαλπίγγων αἴφνης ἁρπάσας ὥρμησε πρὸς τὸν ποταμὸν καὶ τὸν παιᾶνα ψάλλων εἰς τὴν ἀπέναντι διέβη ὄχθην. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἀνέκραξεν· «Ἄγωμεν ὅποι ἡ φωνὴ τῶν θεῶν καὶ ἡ ἀδικία τῶν ἐχθρῶν ἡμᾶς καλεῖ. Ἐρρίφθω ὁ κύβος!»

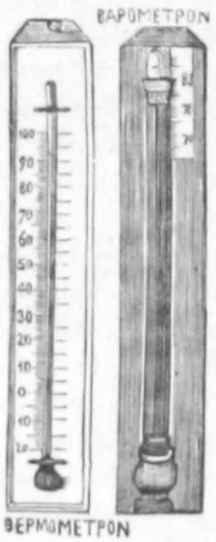
Οὕτω τὸν Ῥουβίκωνα διαβὰς καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν δημοκρατίαν ἀνατρέψας, παροιμιώδη τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἀρῆκε τὴν διάβασιν ταύτην· λέγεται δὲ ἡ παροιμία «Διαβαίνειν τὸν Ῥουβίκωνα» ἢ «Ἐρρίφθω ὁ κύβος», ὁσάκις τις τολμηρὰν καὶ ἀμετάτρεπτον βουλὴν ποιεῖται.

Ϛ′ ΦΥΣΙΚΗ

91. Ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ βαρόμετρον.

Ἡ γῆ ἡμῶν περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὃν ἀναπνέομεν. Ὁ ἀὴρ οὗτος, ὁ περιβάλλων τὴν γῆν, ὡς ὁ ὀλοιὸς τοῦ πορτοκαλίου αὐτὸ τὸ πορτοκάλιον, καλεῖται *ἀτμόσφαιρα*. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει ὕψος περίπου 100 χιλιομέτρων, ἐνεργεῖ δὲ διὰ τοῦ βάρους αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σωμάτων *πίεσαν*, πλέον τῶν 10,000 χιλιογράμμων[1] ἐπὶ ἐπιφανείας ἑνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου· οὕτως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἔχοντος περίπου ἐπιφάνειαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος τετραγωνικοῦ μέτρου, παράγεται ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις $15\,^1/_2$ χιλιάδων χιλιογράμμων κατὰ μέσον ὅρον. Δὲν αἰσθανόμεθα δὲ τὴν πίεσιν ταύτην, διότι γίνεται καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἔκ τε τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω, ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἐκ τῶν ἔσω καὶ τῶν ἔξω, ἐκ τῶν πλαγίων καὶ πανταχόθεν, οὕτως, ὥστε ἐξουδετεροῦται καὶ καθίσταται ἀνεπαίσθητος.

Τὸ βάρος καὶ τὴν πίεσιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἀνεκάλυψε καὶ ἀπέδειξε περὶ τὰ μέσα τοῦ ιζ′ αἰῶνος μ. Χ. ἐν Γαλλίᾳ μὲν ὁ Πασχάλ, ἐν Ἰταλίᾳ δὲ ὁ μαθητὴς τοῦ Γαλιλαίου Τορικέλλης. Ἔλαβον σωλῆνα ὑάλινον, ἔχοντα μῆκος πλέον τοῦ μέτρου καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων κεκλεισμένον· πληρώσαντες δὲ αὐτὸν ὑδραργύρου, ἔκλεισαν καὶ τὸ ἄλλο ἄκρον διὰ τοῦ δακτύλου καὶ ἀνατρέψαντες τὸν σωλῆνα ἐβύθισαν ἐντὸς λεκάνης, περιεχούσης ὑδράργυρον. Ὁ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος ὑδράργυρος κατῆλθε μέχρι τινός, χυθεὶς ἐντὸς τῆς λεκάνης, καὶ μετά τινας ταλαντεύσεις ἔστη ἀκίνητος εἰς ὕψος τοῦ σωλῆνος 0,76 τοῦ μέτρου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐν τῇ λεκάνῃ ὑδραργύρου.

Ἐὰν ἀντὶ ὑδραργύρου πληρώσωμεν σωλῆνα 11 περίπου μέτρων ὕδατος, ἡ ἐν τῷ σωλῆνι στήλη τοῦ ὕδατος θὰ εἶναι 10, 40 περίπου μέτρων, διότι τὸ ὕδωρ εἶναι ἐλαφρότερον τοῦ ὑδραργύρου 13 φορὰς καὶ $^6/_{10}$ περίπου.

Ἡ στήλη αὕτη τοῦ ὑδραργύρου ἢ τοῦ ὕδατος εἶναι φανερόν, ὅτι γίνεται ἕνεκα τῆς πιέσεως τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ λεκάνῃ μόνου ὑδραργύρου· διότι, ἂν ἀνοίξωμεν καὶ τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ σωλῆνος, τότε βλέπομεν τὸν ὑδράργυρον καταπίπτοντα, ἐνεργουμένης τῆς πιέσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ σωλῆνος.

Τὸ πείραμα τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ ἡμεῖς πληροῦντες ποτήριον ὕδατος, καλύπτοντες ἑρμητικῶς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ διὰ τεμαχίου χάρτου, ὅπερ κρατοῦμεν διὰ τῆς παλάμης ἡμῶν, ἔπειτα ἀναστρέφοντες τὸ ποτήριον καὶ

1. *Χιλιόγραμμον* ἢ *κιλόγραμμον* = 0,78 τῆς ὀκᾶς. Λοιτὸν 10,000 χιλιόγραμμα = 7,800 ὀκάδες.

ἀποσύροντες τὴν χεῖρα ἡμῶν ἀπὸ τοῦ χάρτου. Θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἡ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω πίεσις τῆς ἀτμοσφαίρας κρατεῖ καὶ τὸν χάρτην καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῇ θέσει αὐτῶν.

Ἡ πίεσις ἢ τὸ βάρος τῆς ἀτμοσφαίρας δὲν εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς τὸ αὐτό· οὕτως, ὅσον ἀνερχόμεθα εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀτμοσφαίρας ἢ ἐπὶ ὀρέων, τὸ βάρος ἐλαττοῦται· τοὐναντίον δὲ γίνεται, ὅσον κατερχόμεθα· ἐρευρέθη δὲ ὄργανον, δι' οὗ *μετρεῖται τὸ βάρος* τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ὅπερ καλεῖται *βαρόμετρον*. Ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη βαρομέτρου, ἀλλὰ τὸ ἁπλούστατον εἶναι τὸ ἑξῆς·

Σωλὴν ὑάλινος, ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη, καὶ πλήρης ὑδραργύρου ἐμβυθίζεται εἰς λεκάνην περιέχουσαν ὑδράργυρον καὶ ἔχουσαν δύο χωρητικότητας, μίαν πρὸς τὰ κάτω μικράν, καὶ ἑτέραν πρὸς τὰ ἄνω εὐρυτέραν καὶ συγκοινωνοῦσαν μετὰ τῆς μικρᾶς διὰ λαιμοῦ, ὀλίγον τι εὐρυτέρου τοῦ πάχους τοῦ σωλῆνος. Ἡ λεκάνη μετὰ τοῦ σωλῆνος προσκολλῶνται καὶ στερεοῦνται ἐπὶ σανίδος ὀρθογωνίου τετραπλεύρου, φερούσης ἐν τῇ κορυφῇ κατὰ μὲν τὸ ἓν τῶν μερῶν κανόνα διηρημένον, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον *θερμόμετρον*. Ὁ εἰρημένος κανὼν θεωρεῖται τμῆμα ἡ συνέχεια κανόνος ἔχοντος τὸ μηδὲν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐν τῇ λεκάνῃ ὑδραργύρου· περιέχει δὲ ὁ κανὼν οὗτος μόνον τὸ μέρος τὸ δεικνῦον τὸ ὑψιστον ἢ κατώτατον σημεῖον τῆς ἐν τῷ σωλῆνι ἀναβάσεως ἢ καταβάσεως τοῦ ὑδραργύρου, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι 0,70 —0,80 τοῦ μέτρου. Ὅσον δὲ ἀνερχόμεθα εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀτμοσφαίρας ἢ εἰς τὰ ὄρη, ἐλαττοῦται, ὅσον δὲ κατερχόμεθα, αὐξάνει. Οὕτως ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ ὄρους τῆς Εὐρώπης ἡ στήλη εἶναι μόνον 0,48 τοῦ μέτρου.

Ἐπὶ τοῦ κανόνος τούτου παρατηροῦσι τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τοῦ ὑδραργύρου, ἥτις δεικνύει τὸ βάρος τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἐκ τούτων διακρίνεται καὶ προμηνύεται πολλάκις ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας, ἂν εἶναι *σταθερά, καλή, μεταβλητή*, ἂν ἐπίκηται *βροχή, ἄνεμος, τρικυμία* καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ καὶ σημειοῦσιν ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ κανόνος. Πολλάκις ὅμως ἡ προμηνυομένη κατάστασις δὲν ἐπαληθεύει καθ' ὅλα, δι' ὃ καὶ δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν τὰ προμηνύματα ταῦτα ἀλάνθαστα.

Διὰ τοῦ βαρομέτρου καὶ διαφόρων ὑπολογισμῶν μετροῦσι καὶ τὸ ὕψος τῶν ὀρέων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

92. Μετέωρα ἀερώδη.

Γινώσκομεν πῶς σχηματίζονται οἱ ἀτμοί, ἡ ὁμίχλη, τὰ νέφη, ἡ βροχή, ἡ χάλαζα, ἡ χιών, ἡ δρόσος καὶ ἡ πάχνη[1]. Γινώσκομεν ὅτι ταῦτα σχηματίζονται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ *μετεωριζόμενα*, ἤτοι ὑπεράνω τῆς γῆς· διὰ ταῦτα καλοῦνται *μετέωρα*. Καὶ ἐκεῖνα μέν, ἐπειδὴ σχηματίζονται ἐκ τοῦ *ὕδατος*, λέγονται *ὑδατώδη* μετέωρα· ἀλλὰ μετέωρα σχηματίζονται καὶ ἐκ τοῦ *ἀέρος*, ἅπερ καλοῦνται *ἀερώδη*. Τὰ ἀερώδη μετέωρα εἶναι οἱ *ἄνεμοι, ὁ ἀνεμοστρόβιλος, ὁ σίφων, ἡ καταιγίς, ἡ θύελλα* κ.τ.λ.

1. Ὅρα Ἔτος Β'.

93. Ἄνεμοι.

Ὁ ἀήρ, θερμαινόμενος, διαστέλλεται, ἀραιοῦται καὶ γίνεται ἐλαφρότερος· ψυχόμενος δέ, συστέλλεται, συμπυκνοῦται καὶ καθίσταται βαρύτερος· εἶναι δὲ γνωστόν[1], ὅτι εἶναι σῶμα ῥευστόν· ὡς τοιοῦτον δὲ σπεύδει πάντοτε νὰ διατελῇ ἐν *ἰσορροπίᾳ*.

Ἐκ διαφόρων αἰτίων, ἅτινα κατωτέρω λέγομεν, πολλάκις ὁ ἀὴρ τόπου τινὸς θερμαίνεται, γίνεται ἀραιότερος καὶ ἐλαφρότερος καὶ ὡς τοιοῦτος ἀνυψοῦται καταλείπων κενόν· τότε ὁ πέριξ ψυχρότερος καὶ βαρύτερος σπεύδει, ἵνα πληρώσῃ τὸ κενὸν καὶ ἔλθῃ εἰς ἰσορροπίαν. Ἐντεῦθεν παράγεται κίνησις τοῦ ἀέρος, ἥτις καλεῖται *ἄνεμος*. Ἄνεμος λοιπὸν εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτὸς ὁ ἀὴρ κινούμενος. Αἰτία δὲ τῶν ἀνέμων εἶναι οὐχὶ μόνον ἡ θερμότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἕλξις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ ἡ κίνησις τῆς γῆς, καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ἀτμῶν εἰς βροχήν.

Διακρίνονται τέσσαρες οἱ κυριώτεροι ἄνεμοι, λαμβάνοντες τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ σημείου τοῦ ὁρίζοντος, ἐξ οὗ πνέουσι· α΄) ὁ πνέων ἐξ *ἀνατολῶν*, καλούμενος *ἀνατολικὸς* ἢ *ἀπηλιώτης*· β΄) ὁ πνέων ἐκ *δυσμῶν*, λεγόμενος *δυτικὸς* ἢ *ζέφυρος*· γ΄) ὁ πνέων ἀπὸ *βορρᾶ*, ὀνομαζόμενος *βόρειος* ἢ *ἀρκτικὸς* ἢ *βορρᾶς*· δ΄) ὁ πνέων ἐκ *νότου*, καλούμενος *νότος* ἢ *νότιος* ἢ *μεσημβρινός*[2].

Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων ἀνέμων ὑπάρχουσι καὶ οἱ ἐκ

1. Ὅρα Ἴτος Γ΄.

2. Ὁ διδάσκων λέγει τοῖς μαθηταῖς τὰ ἀντίστοιχα παρὰ τοῖς ναυτιλλομένοις κοινὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων ἀνέμων.

τῶν *δευτερευόντων* τοῦ ὁρίζοντος σημείων πνέοντες, λαμβάνοντες καὶ οὗτοι τὸ ὄνομα αὐτῶν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ σημείου, ἔνθα πνέουσιν.

Ἡ συνήθης καὶ τακτικὴ ταχύτης τῶν ἀνέμων εἶναι 3—5 περίπου μέτρα κατὰ πᾶν δεύτερον λεπτὸν τῆς ὥρας. Ὅταν δὲ ὁ ἄνεμος διατρέχῃ 6—10 μέτρα κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας, λέγεται *δυνατὸς* ἢ *σφοδρός*· ὅταν δὲ διατρέχῃ πλείω τούτων, λαμβάνει διάφορα ὀνόματα, ἃ θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

Κατὰ τὰς χώρας ἡμῶν πνέουσι κατὰ τὸ θέρος καὶ οἱ καλούμενοι *ἐτησίαι*, τὰ κοινῶς *μελτέμια*, ἄνεμοι δροσεροὶ καὶ ὑγιεινότατοι. Ἐν δὲ ταῖς παραλίοις χώραις καὶ πόλεσι πνέει ἡ καλουμένη *αὔρα*, ὁ κοινῶς λεγόμενος *μπάτης*, ὡσαύτως δροσερώτατος καὶ ὑγιεινότατος ἄνεμος. Ἡ αὔρα πνέει τὴν μὲν ἡμέραν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν δὲ νύκτα ἐκ τῆς ξηρᾶς. Αἴτιον τούτου εἶναι τόδε· ὁ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἀὴρ θερμαίνεται καὶ ψύχεται βραδύτερον τοῦ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· τοῦ ἡλίου λοιπὸν ἀνατέλλοντος, ὁ ἀὴρ τῆς ξηρᾶς, ταχύτερον θερμαινόμενος, ἀραιοῦται, γίνεται ἐλαφρότερος καὶ ἀνυψοῦται, καταλείπων κενόν, ὅπερ σπεύδει ὁ ἐκ τῆς θαλάσσης νὰ πληρώσῃ καὶ ἐπενέγκῃ τὴν δέουσαν ἰσορροπίαν. Δύοντος τοῦ ἡλίου, ὁ ἀὴρ τῆς ξηρᾶς ταχύτερον ψυχραινόμενος, γίνεται πυκνότερος, βαρύτερος καὶ σπεύδει πρὸς τὸν τῆς θαλάσσης, ἵνα ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς ἰσορροπίαν. Ἰδοὺ ὁ λόγος, δι' ὃν αἱ παράλιοι χῶραι καὶ πόλεις τὴν μὲν ἡμέραν ἔχουσι τὴν αὔραν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν δὲ νύκτα ἐκ τῆς ξηρᾶς.

Σημείωσις. Ἕτεροι ἄνεμοι εἶναι ὁ *λίψ*, ὁ κοινῶς *λίβας*, ἄνεμος θερμὸς καὶ πνιγηρὸς εἰς τὰς χώρας ἡμῶν, πνέων ἐκ τοῦ νοτιοδυτικοῦ· οἱ *μουσσόνειοι*, πνέοντες ἐν τῷ Ἰνδικῷ

ὠκεανῷ· ὁ *Σαμέλιος*, πνέων ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ὁ *Χαμσίν*, πνέων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ὁ *Σιμοὶν* ἐν τῇ Σαχάρᾳ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀφρικῆς.

---

94. Ἀνεμοστρόβιλος, καταιγίς, θύελλα, σίφων.

1. Ὁ *ἀνεμοστρόβιλος*. Πολλάκις ὁ ἄνεμος, πνέων πρός τινα διεύθυνσιν, προσπίπτει ἐπὶ ὑψώματος γῆς ἢ ἄλλου τινὸς ἐξέχοντος ἀντικειμένου· τότε ἀναγκάζεται νὰ μεταβάλῃ διεύθυνσιν ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, ὅπερ διατρέχει· ἄλλοτε δέ, ἐν ᾧ πνέει οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ ἄνεμος, ἄῤῥηξ ὑπερισχύει ἕτερος· ἐκ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ἢ τῆς διευθύνσεως τοῦ αὐτοῦ ἀνέμου ἢ τῆς ὑπερισχύσεως ἑτέρου ἐπέρχεται πολλάκις σύγκρουσις ἢ δύο ἀντιθέτων ῥευμάτων τοῦ αὐτοῦ ἀνέμου ἢ δύο διαφόρων ἀνέμων· ἐντεῦθεν ὁ ἄνεμος *στροβιλίζεται* καὶ περιδινεῖται μετὰ μεγίστης ταχύτητος συμπαρασύρων κόνιν, φύλλα, χόρτα, καὶ ἀνυψῶν, ἐκσφενδονίζων, συντρίβων πᾶν τὸ προστυγχάνον· οὗτος εἶναι ὁ *ἀνεμοστρόβιλος* ἢ *ἀνεμοζάλη*, διατρέχων συνήθως 10—20 μέτρα κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας.

2. Ἡ *καταιγίς*. Πολλάκις ῥεῦμα ἀνέμου ῥέρεται βιαίως καὶ σφοδρῶς ἐκ τῶν ἄνω τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς τὰ κάτω· ὁ ἄνεμος οὗτος εἶναι ἡ *καταιγίς*· διατρέχει συνήθως 20—30 μέτρα κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας· εἶναι καταστρεπτικὸς εἰς τὴν φυτείαν, διότι ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ συντρίβει καὶ καταῤῥίπτει τοὺς κλάδους τῶν φυτῶν, καταλείπων ξηροὺς τοὺς κορμοὺς αὐτῶν.

3. Ἡ *θύελλα*. Ὅταν ὁ ἄνεμος διατρέχῃ πλέον τῶν 40 μέτρων κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον, ὅταν αἴφνης μεταβάλληται εἰς *ἀνεμοζάλην*, *καταιγίδα*, ὅταν συνοδεύηται ὑπὸ ἀστραπῶν, βροντῶν καὶ βροχῆς, τότε λέγεται *θύελλα* ἢ *λαῖλαψ*. Οὗτος εἶναι καταστρεπτικώτατος, δυνάμενος νὰ ἐκριζώσῃ καὶ ἀναspάσῃ δένδρα, νὰ ἀνυψώσῃ καὶ ἐκσφενδονίσῃ λίθους καὶ δοκούς, νὰ ἀνατρέψῃ καὶ κρημνίσῃ οἰκίας καὶ ὅ, τι ἄλλο πρὸ αὐτοῦ τύχῃ καὶ τέλος νὰ ἐπενέγκῃ καταστροφὰς μεγάλας.

4. Ὁ *σίφων*. Ἀλλὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἀερωδῶν μετεώρων τὸ φοβερώτατον εἶναι ὁ *σίφων*. Πολλάκις νέφος πυκνὸν καὶ σκοτεινὸν φαίνεται τεταπεινωμένον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, οἱονεὶ ἐφαπτόμενον τῆς γηίνης ἐπιφανείας· ἄῤῥηξ μετασχηματίζεται εἰς κῶνον ἔχοντα τὴν κορυφὴν πρὸς τὴν γῆν, τὴν δὲ βάσιν πρὸς τὸν οὐρανόν· οὗτος ἄρχεται περιστρεφόμενος ἰσχυρῶς καὶ ταχέως περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα· σχηματίζει ἔνδοθεν στήλην κενήν· ἀπορροφεῖ καὶ ἀνυψοῖ φοβερῶς τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, τῆς λίμνης ἢ τοῦ ποταμοῦ μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἰχθύων, βατράχων, πηλοῦ κλπ., δι' οὗ φοβεροὺς σχηματίζει ἤχους· ἔπειτα καταῤῥάκτας· σκάπτει τὸ ἔδαφος τῆς γῆς καὶ ἀναλαμβάνει τὸ χῶμα, τοὺς λίθους καὶ ὅ, τι τύχῃ, ἅπερ εἶτα καταῤῥίπτει συντρίβων καὶ καταστρέφων πᾶν τὸ προστυγχάνον· ἐκσπᾷ καὶ ἀναῤῥορεῖ τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ τὴν γῦριν τῶν ἀνθέων, δι' ἧς χρωματίζει τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς· δυστυχία δὲ εἰς τὰ πλοῖα τὰ μικρὰ ἢ τὰ μὴ ἔχοντα πυροβόλα, ἐὰν ἐμπέσωσιν εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο μετέωρον· τὰ μεγάλα πλοῖα, ἔχοντα συνήθως πυροβόλα, πυροβολοῦσι κατὰ τοῦ κώνου καὶ διασπῶσι καὶ διαλύουσιν αὐτόν, σῳζόμενα οὕτως ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Μετὰ τὸν σίφωνα ἄρχεται

πολλάκις πίπτουσα βροχὴ κεχρωματισμένη, περιέχουσα βατράχους, γυρίνους, ὄρεις, ῥύλλα, ἄνθη, λίθους, στάκτην καὶ ὅ, τι ἄλλο ὁ σίρων ἀνέσυρεν.

Οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγνοοῦντες τὸ φυσικὸν αἴτιον πάντων, περιέπεσον πολλάκις εἰς σκέψεις δεισιδαιμονίας, εἰς λογισμοὺς θαυμάτων, θείων σημείων καὶ ἄλλων τοιούτων.

---

95. Αἴνιγμα.

Ἀέρος τι μετέωρον, καὶ φοβερὸν σημαίνω.
Ἂν δ' ἄνευ τῆς προθέσεως τῆς ἀρχικῆς μου μένω,
μετὰ πολλῆς, ὦ φίλε μου, μεγάλης εὐκολίας
εἰς δέρμα μεταβάλλομαι αἰγὸς τῆς Ἀμαλθείας.

---

96. Ἡ Θύελλα.

Ἰδοὺ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ, διψαλέα τὰς μεμαρασμένας αὐτῶν κεφαλὰς πρὸς τὴν γῆν κλίνουσιν. Ἡ γῆ, πάντοθεν ἐπισχιζομένη, κατάξηρος τὴν βροχὴν ἀναμένει, ἵνα τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν, τῶν ἀνθέων καὶ τῶν δένδρων, ποτίσῃ. Τὰ ζῷα, ἀσθμαίνοντα ὑπὸ τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας, ῥθίνουσιν ἢ, ἀποκεκμηκότα, πρὸς ἀναζήτησιν σκιᾶς ἕρπουσιν· ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος ἐκνευρισμένος, ἐν μέσῳ τοῦ τὰ πάντα περιβάλλοντος αὐχμοῦ μόλις ἀναπνέει.

Καὶ ἰδού, ὁ Δημιουργὸς νεύει, τὰ νέφη ἀπὸ τῶν διαφόρων τοῦ οὐρανοῦ τημείων ἀθροίζονται, κατὰ μικρὸν αὐξάνουσι καὶ ἐξογκοῦνται. Ὥσπερ ὄρη νηχόμενα ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπισωρεύονται καὶ κατασκηνοῦσιν, ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν δυνάμει ἀοράτῳ τὴν εὐκαρπίαν τῆς γῆς παρασκευάζουσιν.

Αἱ ὑπερμεγέθεις αὗται τῶν ὑδάτων δεξαμεναί, αἱ περιέχουσαι ὁλόκληρον ὑετόν, ἀρκοῦντα εἰς ποταμῶν πλημμύρας, εἰς προχωμάτων ἀνατροπάς, εἰς πεδιάδων καὶ κοιλάδων κατακλυσμούς, στερεῶς ἐν τῷ αἰθέρι ἐπικρεμάμεναι, δίκην πτεροῦ, ὑπὸ ἀνέμου φερομένου, ἐλαφραὶ ταλαντεύονται. Ἀνερμήνευτον θαῦμα τῆς θείας παντοδυναμίας! Ὠκεανός, οἱονεὶ τῶν τῆς βαρύτητος νόμων ἀπηλλαγμένος, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου αἰωρεῖται· ἀτμόσφαιρα, οὐδεμίαν ἄλλως ὕδατος σταγόνα κατὰ τὴν πτῶσιν αὐτῆς δυναμένη νὰ κρατήσῃ, ὁλόκληρον θάλασσαν ἐν ἑαυτῇ φέρει.

Ὁ οὐρανὸς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπισκοτίζεται. Ἡ γηίνη σφαῖρα κατηρὴς καὶ ἔκπληξιν ἀναμένουσα φαίνεται· τὰ θηρία τοῦ ἄγους ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτῶν περίφοβα κρύπτονται. Μόνον πτηνά τινα λευκοφανῆ, ἀνυπόμονα νὰ μετάσχωσι τῆς προσεγγιζούσης καθολικῆς ἀναψύξεως, τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμπομένης, ὑπὸ τὰ μέλανα νέφη πέτονται.

Ἑλαφρὸς ἀνεμοστρόβιλος, στήλας ἐγειρομένου κονιορτοῦ προσωθῶν, τὰς ὁδοὺς καὶ ὑπὲρ τὰς τῶν ἀνθρώπων κατοικίας διέρχεται. Οὗτος εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς ἐπερχομένης *θυέλλης*. Ἰδοὺ αἱ πρῶται τῆς βροχῆς σταγόνες ἐπὶ τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων καταπίπτουσι καὶ ψοφοῦσι, πλησίον δ' ἡμῶν αἱ μακρὰν ῥηγνύμεναι βρονταὶ ἀμυδρῶς ἀντηχοῦσι.

Σφοδροῦ ἀνέμου ἐπιφορὰ αἴρνης τὰ δένδρα διασείει· βροχὴ ῥαγδαία χειμάρρου δίκην ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐκχεῖται· αἱ ἀστραπαί, ὥσπερ πύρινοι ὄρεις, τὰ νέφη διαπηδῶσιν, αἱ βρονταὶ διὰ τῶν ἐπαλλήλων αὐτῶν κτύπων τὴν μεγαλειότητα καὶ τὴν αἰώνιον τοῦ Θεοῦ παντοδυναμίαν μαρτυροῦσι καὶ κηρύττουσιν.

'Αλλὰ τέλος πάντων ἰδού, ἀνέστχε[1]. Τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ νέφη ἤρξαντο διαλυόμενα. Ὁ ἥλιος ἀνεφάνη. Τὰ πτηνὰ ἤρξαντο αὖθις κελαδοῦντα. Τὰ ποίμνια καὶ πάλιν εἰς νομὴν ἐξῆλθον. Τὸ ὑγρὸν τῆς γῆς ἔδαφος ἐξατμίζεται καὶ οἱονεὶ εἰς μέγαν λέβητα, ὕδωρ θερμαινόμενον περιέχοντα, μετεβλήθη. Τὰ δένδρα καὶ τὰ ρυτὰ πάντα ἀνεζωογονήθησαν. Ὁ ἀὴρ κατέστη λίαν ἀναψυκτικὸς καὶ εὐάρεστος. «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε, Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν» (Ψαλμ. κη', 3).

---

97. 'Ο ναύτης ἐν τῇ τρικυμίᾳ.

Μαύρ' ἡ ὄψις τῶν νεφῶν
καὶ ὁ πόντος μαῦρος·
ἄγριος λυσσᾷ τυφών,
νότος πνέει λαῦρος.
Τίς τὸν ναύτην ὁδηγεῖ,
ὅπου μειδᾷ ἡ γῆ;
Σύ, ὁ Πατήρ,
γενοῦ αὐτοῦ Σωτήρ.

Σὺ τῆς κτίσεως Θεός,
Πλάστα μου, ἁπάσης.
Σὺ δεσπότης κραταιὸς
πόντου καὶ θαλάσσης.
Κύριος παντοῦ παρών·
Σύ, ὁ Πατήρ,
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.

1. Ἔπαυσεν ἡ βροχή, κοινῶς ἐκράτησε.

Σὺ τοῦ νότου τὴν πνοὴν
σβέσον μ' ἔν σου πνεῦμα,
καὶ τοῦ ναύτου τὴν ζωὴν
σῶσον μ' ἔν σου νεῦμα.
Ἡ εὐγνώμων του ψυχὴ
δὰ ὑμνῇ ἐν προσευχῇ·
Σύ, ὁ Πατήρ,
ἐγένου ὁ σωτήρ.

Αγγ. Βλαχος

---

98. 'Ο ἠλεκτρισμός.
'Αστραπή, βροντή, κεραυνός.

Ἐὰν τρίψωμεν τμῆμα ἠλέκτρου ἐπὶ μαλλίνου ὑφάσματος καὶ πλησιάσωμεν αὐτὸ εἰς τρίχας, τρίμματα ξύλου λεπτά, τμήματα ἐντεριώνης τῆς ἀκταίας καὶ ἄλλα ἐν γένει ἐλαφρὰ πράγματα, βλέπομεν, ὅτι τὸ ἤλεκτρον ἕλκει πάντα ταῦτα. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν, ὅταν τρίψωμεν ὕελον ἢ ῥητίνην, ἱσπανικὸν κηρόν, θεῖον κτλ. Ἡ ἰδιότης αὕτη τοῦ ἠλέκτρου, τῆς ὑάλου, τῆς ῥητίνης κτλ., ἐπειδὴ κατὰ πρῶτον παρετηρήθη ἐν τῷ *ἠλέκτρῳ*, λέγεται *ἠλεκτρισμός*. Τὸν ἠλεκτρισμὸν παρετήρησε πρῶτος ὁ Μιλήσιος Θαλῆς, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, ζῶν κατὰ τὸν ζ' π. Χ. αἰῶνα.

Παρετηρήθη, ὅτι τὰ μὲν τῶν σωμάτων εὐκόλως δέχονται καὶ μεταδίδουσι τὸν ἠλεκτρισμόν, ἄλλα δὲ δυσκόλως ἢ καὶ οὐδαμῶς· ἐντεῦθεν τὰ μὲν τῶν σωμάτων λέγονται *ἠλεκτραγωγὰ ἢ καλοὶ ἀγωγοὶ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἕτερα δὲ *μὴ ἠλεκτραγωγὰ ἢ κακοὶ ἀγωγοὶ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Παρετηρήθη πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ τῆς *ὑάλου* ἠλεκτρισμὸς διαφέρει τοῦ τῆς *ῥητίνης*· διότι τὰ ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τῆς ὑάλου *ἑλκόμενα σώματα ἀπωθοῦνται* ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τῆς ῥητίνης. Ἐντεῦθεν διεκρίθη ὁ ἠλεκτρισμὸς εἰς δύο εἴδη· ὁ μὲν ἐκλήθη *ὑαλώδης ἢ θετικός*, ὁ δὲ *ῥητινώδης ἢ ἀρνητικός*. Ὅταν ἐν δυσὶ σώμασιν ὑπάρχῃ ὁ αὐτὸς ἠλεκτρισμός, τὰ ῥεύματα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ λέγονται *ὁμώνυμα* καὶ *ἀπωθοῦνται*· ὅταν δὲ ἐν ἑκατέρῳ τῶν σωμάτων ὑπάρχῃ τὸ ἕτερον τῶν εἰδῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τότε τὰ ῥεύματα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ λέγονται *ἑτερώνυμα*, σπεύδουσι δὲ νὰ *συνενωθῶσι*, παράγοντα λάμψιν, πολλάκις δὲ καὶ κρότον, ὅταν ὁ μεταξὺ κείμενος ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ἀνθιστῆται μέν, ἀλλὰ κατανικᾶται.

Ἡ γῆ λέγεται τὸ *κοινὸν δοχεῖον* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἀπεδείχθη ὅμως, ὅτι, ὅταν μάλιστα εἶναι αἰθρία καὶ ὁ ἀὴρ ξηρός, ἡ γῆ ἔχει μᾶλλον τὸν *ἀρνητικὸν* ἢ τὸν *θετικὸν* ἠλεκτρισμόν, ὅστις τοὐναντίον εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἀπεδείχθη ἔτι, ὅτι τὰ μὲν πλησιέστερα τῇ γῇ σχηματιζόμενα ἢ ὑπάρχοντα νέφη εἶναι ἠλεκτρισμένα *ἀρνητικῶς*, τὰ δὲ ὑψηλότερα τῆς ἀτμοσφαίρας *θετικῶς*.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὰ δύο εἴδη τοῦ ἐν τοῖς νέφεσιν ἠλεκτρισμοῦ σπεύδουσι νὰ ἑνωθῶσιν, ὡς εἴρηται, παράγοντα λάμψιν, πολλάκις δὲ καὶ κρότον· ἡ λάμψις αὕτη εἶναι ἡ *ἀστραπή*, ὁ δὲ κρότος ἡ *βροντή*.

Ἂν ὅμως ὁ *θετικὸς* ἠλεκτρισμὸς ἐκκενωθῇ ἀπὸ νέφους οὐχὶ εἰς νέφος, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, τότε λέγεται *κεραυνός*.

Ὁ κεραυνός, ὡς καὶ πᾶσα ἕνωσις τῶν δύο εἰδῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δύναται νὰ συντρίψῃ, νὰ ἀναρλέξῃ καὶ κατακαύσῃ σώματα καὶ δένδρα, νὰ φονεύσῃ ζῷα καὶ ἀνθρώπους, νὰ

ἀναλύσῃ μέταλλα καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα νὰ προξενήσῃ. Τοῦτο γίνεται κατὰ τὴν *ἀστραπὴν* καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν *βροντήν*· παράλογος λοιπὸν εἶναι ὁ φόβος ἡμῶν κατὰ τὴν βροντήν, ἥτις φθάνει πολλάκις εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν πολλὰ δευτερόλεπτα μετὰ τὴν ἀστραπήν, ὅτε ὁ κίνδυνος, καὶ ἂν ὑπῆρξε, παρῆλθεν· ὅθεν οὐδόλως πρέπει νὰ φοβώμεθα τὴν βροντήν, ὅσον ἰσχυρὰ καὶ ἂν εἶναι.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὑψηλοὶ τόποι, αἱ ὑψηλαὶ οἰκοδομαί, τὰ δένδρα καὶ πολὺ περισσότερον τὰ ὑψηλά, τὰ ζῷα, τὰ μέταλλα, τὰ ὑγρὰ σώματα καὶ οἱ ὑγροὶ τόποι εἶναι *καλοὶ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἀγωγοί*, δυνάμενοι νὰ ἑλκύσωσι καὶ μεταδώσωσι τὸν ἠλεκτρισμόν, διὰ ταῦτα χάριν τῆς ὑγιείας καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν ὥρᾳ ἀστραπῶν δὲν πρέπει νὰ ἱστώμεθα πλησίον τοιούτων, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μακράν.

Ἐντὸς δὲ τῆς οἰκίας εὑρισκόμενοι, ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα, ὡς οἷόν τε μακρὰν τῶν τοίχων καὶ τῶν ἐπίπλων, μακρὰν ζώων, μετάλλων, ὑγρῶν πραγμάτων καὶ ἄλλων *καλῶν* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἀγωγῶν*. Ὅπου δήποτε δὲ καὶ ἂν εἴμεθα ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, πρέπει νὰ μὴ φέρωμεν ἐφ' ἡμῶν μηδὲ νὰ ἔχωμεν πλησίον πρᾶγμα, ὅπερ εἶναι *καλὸς ἀγωγὸς* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

---

99. Τὸ ἀλεξικέραυνον.

Γινώσκομεν, τί εἶναι κεραυνός. Εἴπομεν, ὅτι τὰ ὑψηλότερα σώματα προσβάλλονται μᾶλλον ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἐφεῦρον ὄργανον *ἀλέξον*, δηλ. ἀπομακρύνον τὸν *κεραυνὸν* ἀπὸ τῶν οἰκοδομῶν, καὶ μάλιστα τῶν ὑψηλῶν. Τὸ ὄργανον

τοῦτο καλεῖται *ἀλεξικέραυνον*, ἐφευρέθη δὲ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν Βενιαμὶν τοῦ Φραγκλίνου[1] τῷ 1760, εἶναι δὲ τοιοῦτον·

Ῥάβδος ἐκ μετάλλου, ἔχουσα τὴν κορυφὴν ὀξεῖαν καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς ὀξείδωσιν, μῆκος δὲ 5—9 μέτρων, τίθεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀπομονοῦται ἀπὸ τῆς στέγης· μεταξὺ δηλαδὴ τῆς στέγης καὶ τῆς ῥάβδου τίθενται σφῦρα *μὴ ἠλεκτραγωγὰ* ἢ *κακοὶ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἀγωγοί*. Ἐκ τῆς βάσεως τῆς ῥάβδου προσδέουσι δέσμην μεταλλικῶν συρμάτων ὡσαύτως ἀπομεμονωμένων ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς ἀρικνουμένων, ὅθεν δι' ὑπογείου ὀχετοῦ ἄγεται εἰς λίμνην, ἢ ποταμὸν ἢ ῥέαρ.

Διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου ὁ κεραυνὸς ἢ κωλύεται τοῦ νὰ ἐκραγῇ, ἢ ἐκρηγνύμενος ἄγεται εἰς τὸ ὕδωρ, ἔνθα τὸ ῥηθὲν σῦρμα καταλήγει, μηδόλως προσβάλλων τὴν οἰκοδομήν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀλεξικέραυνον ἐξαρκεῖ νὰ προφυλάξῃ ἔκτασιν κυκλικήν, ἔχουσαν ἀκτῖνα διπλασίαν τοῦ μήκους τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐπὶ οἰκοδομῶν μείζονος ἐκτάσεως τίθενται ἀναλόγως πλείονα ἀλεξικέραυνα.

1. Ὅρα Ἔτος Δ'.

Ζ' ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ

ΦΥΣΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑ

100. Ἡ ἠώς.

Ἤδη τὸ ὠχρὸν λυκαυγὲς ἐπὶ τῶν λόφων καὶ τῶν ὑψηλῶν τῶν δένδρων κορυφῶν ἐπιφαίνεται. Νέον θέαμα ἡ θαυμαστὴ πλάσις, ἀπὸ τοῦ κενοῦ καὶ τῆς ἐρημίας τῆς νυκτὸς ἐξερχομένη, παρίστησιν. Ὁ τοῦ Ὑψίστου ναὸς αὖθις ἠνοίγη. Αἱ καλύβαι καὶ οἱ παρακείμενοι θάμνοι κατ' ἀρχὰς μὲν συγκεχυμένως, εἶτα δὲ μᾶλλον σαφῶς καὶ διακεκριμένως βαθμηδὸν τοῦ μυστηριώδους σκότους ἐξέρχονται. Ἀργυροειδὴς ὁμίχλη ἐπὶ τῶν λειμώνων κατακάθηται καὶ ὑπεράνω τῶν ὑδάτων ἐκτείνεται. Ὁ κορυδαλλός, ψάλλων καὶ τὴν ἐπερχομένην αὐγὴν χαιρετίζων, πρὸς τὰ ὕψη πέτεται, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος, τὴν ὑποῤῥώσκουσαν ἡμέραν ἀγγέλλουσα, μακρόθεν ἀκούεται. Τὰ ὑψηλὰ ὄρη ὡς γιγαντιαῖα φαντάσματα ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος διακρίνονται καὶ ὑπὸ πέπλον σκοτεινὸν καὶ κυανοειδῆ ἐξ ἀποστάσεως ἐμφανίζονται.

Τὰ πλησίον κείμενα πράγματα κατὰ μικρὸν φανερὰ καθίστανται καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον χρωματίζονται. Ὁ Ἑωσφόρος εἰσέτι λάμπει καὶ φῶς ἄχρουν ὑπεράνω τῶν νεφελῶν διαχέει. Τὰ κράσπεδα τῶν νεφελῶν, ὑπὸ τῶν ἀκτίνων

τοῦ ἀοράτου ἔτι ἡλίου ἐπιλεγόμενα, τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς πεδιάδας δι' ἀμαυρᾶς ἀνταναπλάσεως ρωτίζουσι. Χρυσᾶ κύματα πυρὸς ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος ἐκχέονται καὶ ἡ στιλβη αὐτῶν μικρὸν κατὰ μικρὸν αὐξάνεται. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, ὡς ἀπὸ ὁλοκαυτωμάτων, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὑψίστου προσφερομένων, ὁλόγες ἀναβαίνουσι. Τὰ ἄλση καὶ οἱ γήλοροι ὑπὸ φωτοφόρου ἀτμοῦ περιβάλλονται, καὶ αὐτὰ τὰ πρὸς δυσμὰς νέφη ὄπισθεν ρωτίζονται. Τὰ πτηνὰ ἐκ τῶν θάμνων ἐξέρχονται καὶ ἀπὸ κλωνὸς εἰς κλῶνα πετόμενα ἄρχονται. Ἀλλὰ βαθεῖα εἰσέτι ἐπὶ τῆς γῆς ἡσυχία ἐπικρατεῖ, τὸ πᾶν οἱονεὶ μέγα τι ἀκροώμενον καὶ ἀπεκδεχόμενον διατελεῖ.

---

101. Τὸ ἑωθινὸν ᾄσμα.

Πᾶσα πνοὴ καὶ πᾶσα κτίσις
τὸν φωτοδότην εὐλογεῖ,
ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων φύσις
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ.

Τὸ πᾶν τὸν Πλάστην μεγαλύνει
Αὐτὸν δοξάζουσι σαφῶς
ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
καὶ πάντα τ' ἄστρα καὶ τὸ φῶς.

Ἡ φύσις πᾶσ' ἀφυπνουμένη,
ὡς νήπιον ἐν τῇ στρωμνῇ,
Αὐτοῦ τὴν χεῖρα περιμένει
καὶ τὸν τροφέ' αὐτῆς ὑμνεῖ.

Αὐτοῦ τὴν δόξαν διηγεῖται
καὶ νὺξ ἐπίσης καὶ ἠώς,
κι' ἐν πανταχοῦ περιηχεῖται,
τὸ μέγα ὄνομα ΘΕΟΣ!

Αὐτὸν ὑμνεῖ ἡ οἰκουμένη,
αἱ γενεαὶ τῶν γενεῶν,
πρεσβῦται, νέοι καὶ παρθένοι,
λαοὶ καὶ ἄρχοντες λαῶν.

Ἀνάστα, πνεῦμά μου, ἀνάστα
καὶ κράξον ἀνακεκυφός:
Σοὶ πρέπει ἀληθῶς, ὦ Πλάστα,
δόξα, τῷ δείξαντι τὸ φῶς.

ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

---

102. Ἡ πρωΐα.

Ὁ λαμπρὸς τῆς ἡμέρας ἀστὴρ ἀνέτειλε. Τὸ σκότος τῆς νυκτός, τὸ τέως τὰ πάντα περικαλύπτον, ἤδη διελύθη. Κἀγώ, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξας καὶ τὰ πάντα ἤδη βλέπων, δοξάζω καὶ αἰνῶ τὸν Παναγαθον Θεόν, τὸν καὶ αὖθις ἀξιώσαντά με τὸ φῶς τῆς ἡμέρας νὰ ἴδω. Ἡ ὑλακὴ τοῦ κυνός, τοῦ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πιστοῦ τῆς οἰκίας φύλακος, ἐπαύσατο· ἡ κραυγὴ τοῦ ἀλέκτορος, τοῦ τὴν ἔλευσιν τῆς ἡμέρας προμηνύοντος, εὐδόλως ἤδη ἀκούεται.

Ἀντ' αὐτῶν ἀκούω ἤδη βήματα διαβατῶν, εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν πορευομένων. Ἀκούω βληχήματα ἀρνίων ἀθώων

καὶ μικρῶν, τῶν μητέρων αὐτῶν ἀποχωριζομένων. Ἀκούω βληχήματα ἀμνάδων ὀρεοστόργων, τὸν ἀποχωρισμὸν τῶν τέκνων αὐτῶν κλαιουσῶν καὶ εἰς τὴν νομὴν πορευομένων. Ἀκούω κελαδήματα ἀθώων πτηνῶν, τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡμέρας χαιρετίζοντα καὶ οἱονεὶ τὸν Παναγαθον Θεὸν ὑμνοῦντα. Ἀκούω τὸν συριγμὸν τῆς ἀτμομηχανῆς, εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἑαυτῶν ἔργων τοὺς ἐργάτας προσκαλοῦντα. Ἀκούω τὸν αὐλὸν τοῦ ποιμένος, εἰς νομὴν τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον ὁδηγοῦντος. Ἀκούω τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνός, τοὺς λύκους καὶ τὰ ὄρνεα τῆς ποίμνης ἀπομακρύνοντος. Ἀκούω τὸ ᾄσμα τῶν ὀρεοπόνων γεωργῶν, ὧν ὁ μὲν πορεύεται, ἵνα τὸν βάμβακα καὶ τὸν ἀραβόσιτον σπείρῃ, ὁ δέ, ἵνα τὸν σῖτον βοτανίσῃ, ἕτερος ἵνα τὴν ἄμπελον ἐκφυλλίσῃ, καὶ ἄλλος, ἵνα τὴν ἐλαίαν ἐμβολιάσῃ. Ἀκούω τὸν κρότον τῆς σφύρας τοῦ σιδηρουργοῦ καὶ τοῦ πρίονος τοῦ ξυλουργοῦ, τοῦ μὲν τὸν σίδηρον σφυρηλατοῦντος, τοῦ δὲ τὸ ξύλον πριονίζοντος. Ἀκούω τῆς φωνῆς τοῦ ἀρτοπώλου καὶ λαχανοπώλου, ἄρτον καὶ λάχανα ἡμῖν κομίζοντος.

Ἤδη τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἤρθη, φῶς δ' ἅπλετον τὰ πάντα τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καταφανῆ κατέστησε. Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ἐργάτας, γεωργούς, ἐμπόρους, βιομηχάνους, πάντας καὶ ἑκάστους εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα πορευομένους. Βλέπω τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν καπνὸν τῶν ἐργοστασίων, τῶν ἀτμοκινήτων καὶ τῶν σιδηροδρόμων, ὧν τὰ μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα χρήσιμα ἡμῖν παράγουσι, τὰ δὲ εἰς τὰ ἑαυτῶν ἔργα τοὺς ἀνθρώπους μετακομίζουσιν, εἰς τὸν οἰκεῖον δὲ τῆς ἀναλώσεως τόπον τὰ ποικίλα προϊόντα καὶ ἐμπορεύματα μεταφέρουσι. Βλέπω τὰ πλοῖα, μικρά τε καὶ μεγάλα, τὰ μὲν ὠθούμενα διὰ τῶν ἱστίων, ὑπὸ τοῦ ἐλαφροῦ ἀπηλιώτου ἐγκολπουμένων,

τὰ δὲ ῥεόμενα διὰ τῆς κώπης, ὑπὸ τῶν στιβαρῶν βραχιόνων τοῦ πορθμέως καὶ τοῦ λεμβούχου ἐλαυνομένης. Βλέπω πάντα ταῦτα τὴν θάλασσαν διαυλακίζοντα καὶ οἱονεὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς πετόμενα.

---

103. Ἡ ὡραία πρωΐα.

Πῶς τὸ ὡραῖον φῶς τῆς αὐγῆς
πάλιν τὴν ὄψιν τέρπει τῆς γῆς!
Στίλβουν αἱ δρόσοι ἐκ τοῦ φωτός,
ὡς ἀδαμάντων κονιορτός.

Ο ΧΟΡΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
πρωϊνόν, πρωϊνόν,
καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
φῶς πρωϊνόν, καλῶς ἦλθες,
καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
πρωϊνόν, πρωϊνὸν φῶς.

—

Δάσος καὶ ῥύαξ καὶ πεδιὰς
ἤρχισαν πάλιν τὰς παιδιάς.
Ὕμνον τὰ πάντα ἐωθινὸν
εἰς ποικιλίαν μέλπουν φωνῶν.

Ο ΧΟΡΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
κ. τ. λ.

—

Τῆς ἐργασίας ἦλθ' ὁ καιρός,
ἂς ὁπλισθῶσι διὰ πυρὸς
ὁ νοῦς, τὸ πνεῦμα, ἡ χείρ, ὁ ποὺς
πρὸς νέους κόπους, νέους σκοπούς.

Ο ΧΟΡΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
κ. τ. λ.

—

Ἡ ἡλικία ἡ πρωϊνὴ
μ' ἄνθη τὸν βίον ἂς στεφανοῖ.
Καλὸν τὸ τέλος καλῆς ἀρχῆς!
Ὁ ἐπιμείνας ἔστ' εὐτυχής.

Ο ΧΟΡΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
κ. τ. λ.

—

Φίλεργος νέος ἂς εὐθαρσῇ·
ἦδ' ἡ ἐλπίς του εἶν' ἐν χερσί.
Θνήσκει ὁ μόχθος, μέν' ἡ χαρὰ
κ' ἡ εὐτυχία ζῇ σταθερά.

Ο ΧΟΡΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦλθες, φῶς πρωϊνόν,
κ. τ. λ.

Ηλ. Ταντάλιδης

104. Ἡ μεσημβρία.

Ὁ ἥλιος ἐν μεσουρανήματι καυστικὸς ἀκτινοβολεῖ. Πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἕρποντα, πάντα τὰ ἐν τῷ αἰθέρι πετόμενα, πάντα τὰ ἐν τοῖς βάθεσι τῶν ποταμῶν, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν

θαλασσῶν νηχόμενα, πάντα τὰ ζωὴν ἔχοντα, πάντα ἐγρηγοροῦσι καὶ πρὸς τὸν ὡρισμένον αὐτῶν σκοπὸν ἕκαστα σπεύδουσι. Τὸ πᾶν ζωὴ καὶ λαμπηδών. Κατάπονος ὑπὸ τῆς ἐργασίας ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ἀναψυχήν. Προσφιλεῖς χεῖρες παρασκευάζουσι τῷ πεινῶντι ἥδιστα ἐδέσματα, ὅπως δώσωσιν αὐτῷ νέας δυνάμεις πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ τῆς ἡμέρας ἔργου. Μήτηρ καλὴ τὸν ἐπιμελῆ καὶ φιλομαθῆ αὐτῆς υἱόν, ἐκ τῆς σχολῆς ἐπανακάμπτοντα, ὑποδέχεται καὶ καταφιλεῖ, λαμπρὸν δὲ καὶ ἥδιστον γεῦμα αὐτῷ παρατίθησι. Παῖς καλὸς καὶ συμπαθητικώτατος, ἐκεῖ ἐν τῇ σχολῇ γευόμενος, μετὰ καλοῦ μὲν καὶ ἐπιμελοῦς, πτωχοῦ δὲ καὶ τοῦ ἄρτου στερουμένου συμμαθητοῦ τὸν ἄρτον καὶ τὸ γεῦμα αὐτοῦ διανέμεται.

Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου παρέχει ἄφθονον τὴν ἀναψυκτικὴν τροφὴν εἰς ἀναρίθμητα πλάσματα, καὶ ὅμως ὁ πλοῦτος Αὐτοῦ οὐδέποτε ἐξαντλεῖται. Τοῖς πᾶσι καθ' ἑκάστην παρασκευάζεται ἡ ἀναγκαία τροφὴ καὶ ἀείποτε περιττεύουσα ὑπάρχει. Ὁ πλούσιος παρακάθηται τραπέζῃ, πολυτελῶς κεκοσμημένῃ, ὁ χειρώναξ κερδαίνει καὶ εὑρίσκει τὸν ἄρτον αὐτοῦ.

Ὁ ἀετὸς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ αἰθέρος, ὁ λέων ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ σκώληξ ἐν τῷ βορβόρῳ, τὰ πάντα τὴν κατάλληλον αὐτοῖς τροφὴν εὑρίσκουσι. Περὶ πάντων ὁ μέγας τροφεὺς καὶ συντηρητὴς τοῦ παντὸς μεριμνᾷ, οὐδενὸς ἐπελάθετο. Μόνον ὁ ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς ἐκεῖ που τὴν χεῖρα ἐκτείνων, παρὰ τῶν ἄλλων τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῦ τροφὴν ἀπεκδέχεται. Πάντες τὸν ἄρτον ἐν τῷ ἱδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτῶν τρώγοντες, τὸ ἀνθρώπινον ῥρόνημα ἀξιοπρεπὲς τηροῦσι καὶ σῴζουσι· πάντες ἐργαζόμενοι πλουτοῦσι· μόνος ὁ ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς πενόμενος ταπεινοῦται καὶ ἐπαιτῶν ἐξουθενεῖται.

(Ποῦ ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἀργοῦ; Εἰπέ τινα περὶ ἀργίας γνωμικὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῆς Γραφῆς).

105. Ἡ ἑσπέρα.

Ἐπέστη ἡ γλυκυτάτη τῶν ὡρῶν τοῦ ἡμερονυκτίου, ἡ ἥσυχος ἑσπέρα, ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως. Ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ τέρμα τῶν ἡμερησίων αὐτοῦ ἔργων ἀρικόμενος, ἀναπαύεται. Ὁ ἑσπερινὸς κώδων ἠχεῖ γλυκύθυμος εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ κεκοπιακότος γεωργοῦ ἢ χειροτέχνου.

Δὲν εἶναι ὄντως τῶν λαμπροτάτων ὡρῶν ἡ τερπνὴ θερινὴ ἑσπέρα; Τίς ἐκστατικὸς δὲν ἐθαύμασε τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα δύοντος ἡλίου, ὅταν ὁ ῥαεινὸς αὐτοῦ δίσκος ἐξαφανίζηται κατὰ μικρὸν ὄπισθεν τῶν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος ὀρέων ἢ βυθίζηται ἐντὸς τῶν ὑδάτων θαλάσσης ἢ λίμνης, ἵνα εἰς ἄλλας χώρας ἀναφανῇ καὶ παράσχῃ καὶ ἐκεῖ φῶς, ζωὴν καὶ χαράν; Ὁ οὐρανὸς ποικίλοις χρωματίζεται χρώμασιν· οἱ πέριξ λόφοι καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ ἀποχωροῦντος ἡλίου καταλαμπόμενοι, παρίστανται ὡς φλόγες ἀνυψούμενοι ἀπὸ βωμῶν, ὑπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων εὐσεβείας ἱδρυμένων. Ὁ γεωργὸς ᾄδων ἐπανακάμπτει οἴκαδε ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, εὐτυχὴς λογιζόμενος, ὅτι ἐπέρανε τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας.

Οἱ καλοὶ μαθηταί, τῆς σχολῆς ἀπολυθέντες, ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ οἴκαδε ἐπανακάμπτουσι, τοὺς γονεῖς δὲ καὶ πάντας τοὺς οἰκείους φιλοστόργως χαιρετίζουσι.

Τὰ ποίμνια ἐγκαταλείπουσι τὰς βοσκὰς αὐτῶν καὶ ὁδηγοῦνται εἰς τὰς μάνδρας. Ὁ ἐν ταῖς κοιλάσι καὶ ταῖς κώμαις θροῦς ἐπὶ μᾶλλον καταπαύεται· τὰ ἠδύρθογγα πτηνὰ σιωπῶσι, τὸ σκότος βαθμηδὸν καλύπτει τὰς πόλεις καὶ τὰ ἄλση, τὰς καλύβας καὶ τὰ μέγαρα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ χειμερινὴ ἑσπέρα, καίπερ στερουμένη τῆς θερινῆς μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὴ ἐξαίρετα θέλγητρα. Αἱ χειμεριναὶ ἑσπεριναὶ ὧραι ἀθροίζουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς ὁμήγυριν τοὺς οἰκείους καὶ φίλους. Ἐν τῇ μακρᾷ τοῦ χειμῶνος ἑσπέρᾳ συνέρχονται ἕνωροι περὶ τὴν ἑστίαν ἐντὸς καλῶς τεθερμασμένων καὶ πεφωτισμένων δωματίων οἱ κατὰ γένος[1], ὁτὲ μὲν ἡδέως συνδιαλεγόμενοι, ὁτὲ δὲ τερπνόν τι καὶ ὠφέλιμον βιβλίον ἀναγινώσκοντες, ἄλλοτε περὶ εὐχερεῖς καὶ τερπνὰς ἀσχολίας ἀσχολούμενοι, καὶ ἄλλοτε ἀθῷα καὶ τέρποντα παίγνια παίζοντες. Τούτων δὲ ἔνδον γινομένων, ἔξω ἡ χειμερία καταιγὶς βρέμει, ὁ ῥαγδαῖος ὄμβρος ἢ αἱ νιφάδες τῆς χιόνος πανταχόθεν τὰ ἀσφαλῆ οἰκήματα βάλλουσι καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς μυστηριωδῶς παρασκευάζουσι.

Καθ' ὅλου εἰπεῖν, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, ἐργαζόμενοι καὶ μοχθοῦντες δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, τὴν ἑσπέραν ἀναμένουσιν, ὅπως ἀναψυχὴν καὶ ἀνάπαυσιν εὕρωσιν. Ἡ ἑσπέρα εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ κοπιῶντος, ἡ ἑορτὴ τοῦ χρηστοῦ καὶ ἐναρέτου ἀνθρώπου. Κατ' αὐτὴν ὁ ἐπελθὼν ζόφος τῆς νυκτὸς ἀποχωρίζει, οὕτως εἰπεῖν, ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς τοῦ κόσμου, ἐν τοῖς οἰκείοις δὲ καὶ ἐπὶ τέλους ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνάγει καὶ περιορίζει. Σκότος περιεκάλυψε τὰ πάντα, γῆν τε καὶ θάλασσαν. Ὁ κόσμος φαί-

1. Οἱ συγγενεῖς.

νεται οἱονεὶ ἀποθνήσκων ἀνὰ πᾶσαν τοῦ ἡλίου δύσιν. Οὐδὲν ἤδη ὁ ὀφθαλμὸς ἡμῶν βλέπει· τὰ χρώματα καὶ ἡ λάμψις τοῦ φωτὸς οὔτε θέλγουσιν ἤδη οὔτε τέρπουσι τὰ βλέμματα ἡμῶν.

Ἰδοὺ ὥρα, ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν διάνοιαν ἡμῶν στρέφοντες, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ διακριβώσωμεν: Τί ἐπράξαμεν; Τί ὠφείλομεν νὰ πράξωμεν; Τί παρέβημεν; Τί ἡμῖν δέον δὲν ἐτελέσθη;

---

106. Ἡ ἑσπέρα.

Ἤδη τὸ φῶς τῆς ἡμέρας
κατὰ λεπτὸν ὠχριᾷ.
καὶ προσηνὴς τῆς ἑσπέρας
ἡ καλλονὴ μειδιᾷ.

Πῶς πορφυροῦται ὁ δύων φωστήρ,
τῶν ἐργασίμων ὡρῶν ὁ πατήρ!
Πῶς ὡραΐζει τὴν φύσιν
ἐφαπλουμένη σκιά!

—

Πέραν τὸν λίσγον τινάσσει
ὁ κεκμηκὼς φυτουργός,
καὶ τὸν ἱδρῶτ' ἀπομάσσει
ὁ πνευστιῶν γεωργός.

Παύει πᾶς θόρυβος, πᾶσα βουλή,
λήγ' ἡ πανήγυρις, κλεῖ' ἡ σχολή,
κι' ὁ μαθητὴς εἰς τὸν οἶκον
σπεύδει φαιδρὸς καὶ γοργός.

—

Τίς ὁ παμποίκιλος ἦχος;
Ἅγιον ἑσπερινόν,
ἐποχωροῦσα ἡσύχως,
ψάλλ' ἡ φυλὴ τῶν πτηνῶν.

Ὦ! ἐξεγείρου, καρδία, καὶ σύ,
σκέψαι, τί ἔπραξας, γνῶθι τίς εἶ,
κ' εὐγνωμοσύνης τῷ Πλάστῃ
καῦσον θυμίαμ' ἁγνόν.

—

Ἔτι μικρὸν καὶ τὸ σκότος
ἐπιπολάζει χυτόν·
παύει ὁ θροῦς καὶ ὁ κρότος
τῶν πολυμόχθων βροτῶν.

Τότ' ἐνατένισον τ' ἄστρα, θνητέ·
εἶναι φωσφόροι θυρίδες αὐταὶ
τῆς πατρικῆς κατοικίας
τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτῶν!

Ηλ. Ταντάλιδης

---

107. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἔαρος.

Ἤδη ὁ πάγος ἐν τοῖς ποταμοῖς ὑποχωρεῖ καὶ ἡ χιὼν ἐπὶ τῶν βουνῶν ἐλαττοῦται. Ἤδη ὁ χειμὼν καὶ τὸ ἔαρ διαμιλλῶνται ἀλλήλοις περὶ τῆς δεσποτείας τῆς γῆς. Ἤδη ἡ φύσις ὡς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐγείρεται καὶ οἱ λειμῶνες ἄρχονται πρασινίζοντες. Ἤδη λευκὰ καὶ ὑπέρυθρά τινα ἄνθη ἔνθα καὶ ἔνθα ἀναφαίνονται, οἱ θάμνοι, αἱ αἱμασιαὶ καὶ οἱ τοῖχοι

ἔστιν ὅπου ὑποχλώροις ἀναβλαστήμασι στολίζονται, τὴν ἐπάνοδον τῆς τερπνῆς τοῦ ἔαρος ὥρας ἀναγγέλλοντες. Ἤδη ἡ κορυδαλλὶς εἰς τὰ ὕψη χαρμοσύνως ψάλλει καὶ τὸ εὔθυμον τῶν σπιζῶν κελάδημα ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον ἐπαναλαμβάνεται.

Ἑκάστη λαμπρὰ ἡμέρα προσκαλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἵνα τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἀναπνεύσωμεν καὶ τὴν ἀναγεννωμένην ρύσιν θαυμάσωμεν. Ἡ ρύσις ἅπασα ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λάμψει μετὰ μικρὸν ἀνθεῖ· ἡ γῆ τὸν γόνιμον αὐτῆς κόλπον ἀποκαλύπτει· οἱ ἐξωγκωμένοι ὄζοι ἐκβλαστάνουσιν ἐρ' ὅλων τῶν κλάδων· οἱ κῆποι, οἱ ἀγροὶ καὶ ἡ χώρα ἅπασα, διαθερμανθέντος τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν ἐαρινῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, οἱονεὶ μίαν μόνην δέσμην ἀνθέων θὰ συγκροτήσωσι, τὸ περιέχον εὐωδίας θὰ πληρώσι καὶ διὰ τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων τὴν ὅρασιν ἡμῶν θὰ καταθέλγωσιν. Ἡ προσεγγίζουσα ἐαρινὴ ὥρα μυρίας ἐλπίδας παρέχει ἡμῖν, ἀναλογιζομένοις τὰς ἐξ αὐτῆς προσδοκωμένας ποικίλας ἡδονάς. Προβλέπομεν ἤδη τὰς πολλὰς εὐρροσύνους ἡμέρας, ἃς θὰ διέλθωμεν εἴτε μόνοι ἐν ὡραίᾳ καὶ μαγευτικῇ τινι τοποθεσίᾳ, εἴτε μετὰ τῶν φίλων ἡμῶν ὑπὸ τὸν αἴθριον καὶ λαμπρὸν οὐρανόν. Ὦ! οἵαι μεγαλοπρεπεῖς πρωΐαι ἀναμένουσιν ἡμᾶς! Οἵαι ἥδισται ἑσπερινὰὶ ὧραι, ὅτε ὁ ἥλιος δύει ῥλογερός, ἡ δὲ γῆ, ἐλαρρῷ ἀτμῷ καλυπτομένη, εἰς ὕπνον καταφέρεται, ἐν ᾧ πόρρωθεν ἀπὸ τῶν θάμνων ἀκούονται εἰσέτι αἱ φωναὶ τῶν ἀηδόνων, ἡ δὲ ἀργυροφανὴς σελήνη χέει θελκτικῶς τὸ φῶς αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, τοῦ δάσους, τῶν ὑδάτων καὶ τῶν σιωπηλῶν κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἠχὼ τῆς κοιλάδος χαρμοσύνως ἐπαναλαμβάνει τὰ βληχήματα τῶν ποιμνίων, ἅπερ, βόσκοντα ἐπὶ τῆς εὐθαλοῦς τοῦ

λειμῶνος χλόης, φαίνονται οἱονεὶ βεβυθισμένα ἐν τοῖς λαμπροῖς τῆς ἴριδος χρώμασιν. Ὁ λέων βρυχᾶται ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἧττον ἀγρίως ὑπὸ χαρᾶς τὴν χαίτην αὐτοῦ τινάσσει. Ἡ ῥιλεργὸς μέλισσα βομβεῖ περὶ τὴν κάλυκα τῶν ἀνθέων καὶ συλλέγει τὴν εὐώδη ὕλην, ἐξ ἧς θ' ἀπεργάσηται τὸ μέλι αὐτῆς χάριν τῶν τοῦ χειμῶνος ἡμερῶν. Τὸ ὀπωροφόρον δένδρον ἀναδίδωσι μεταξὺ τῶν ἀνθέων τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ὅπως δι' αὐτοῦ ἀναψύξῃ ἡμέραν τινὰ ἀνθρώπους καὶ ζῷα. Τὰ πτηνὰ κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς καὶ ἀναζητοῦσι τροφὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν νεοσσῶν. Τὰ πάντα ἐν τῷ ἐκτεταμένῳ τεμένει τῆς ἀνεγειρομένης ρύσεως ἐμφανίζουσι τὴν εἰκόνα τῆς δραστηριότητος, τὰ πάντα ἐργάζονται, σπείρουσι, συλλέγουσι, τὸν ἐκ τοῦ ὕπνου τοῦ χειμῶνος αὐτὰ ἐγείραντα ὑμνοῦσι καὶ λατρεύουσιν. Ἀλλ' ὅτε τὰ πάντα νέαν ζωὴν λαμβάνουσι, νέας ἐργασίας ἄρχονται, νέον ὕμνον πρὸς τὸν Πλάστην αὐτῶν ἀναπέμπουσι, τότε κἀγὼ ἀναζωπυροῦμαι καὶ νέαν καὶ σωτήριον ἰσχὺν ἀνακτῶμαι, ὑπὸ νέων αἰσθημάτων καταλαμβάνομαι.

Τὰ αἰσθήματά μου κατὰ τὴν ἐαρινὴν ὥραν ἐν ὄψει τῆς ἐκ νέου ἀνεγειρομένης ρύσεως εἶναι εὐσεβὴς ἔκστασις καὶ θαυμασμὸς τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, τῆς σοφίας καὶ παντοδυναμίας Αὐτοῦ. Αἱ δὲ ἐντεῦθεν προκύπτουσαι συγκινήσεις τῆς ψυχῆς μου, οἱ καθαροὶ αὐτῆς λογισμοὶ καὶ αἱ σκέψεις ἀποτελοῦσιν ὕμνον πρὸς τιμὴν τῆς ἀνεξαντλήτου ἀγάπης τοῦ Δημιουργοῦ. Ὄντως ἐν τῇ ἀναγεννωμένῃ φύσει ἀναγινώσκω:

«Ἐνταῦθα οὐδὲν νεκρόν, τὰ πάντα ζωή· ὅταν ὁ χειμὼν περιβάλλῃ με τῇ νεκρικῇ αὐτοῦ σινδόνι, δὲν ἀποθνήσκω, ἀλλὰ καθεύδω».

Ὦ κρῆναι, αἱ ὑπ' ἀνθρῶν σκιαζόμεναι θάμνων! Ὦ ῥύακες, οἱ ἀπὸ τῶν ὀρέων καταβαίνοντες! Κυλίετε, κυλίετε ὑπὸ τὰς κρεμαστὰς ἰτέας τὰ μορμύροντα ὑμῶν ὕδατα! Ὦ ποταμοί, ὧν τὰ ῥεύματα μετ' ὀλίγον θὰ ῥέρωσι πλοῖα πλήρη καρπῶν! Ῥοχθήσατε σφοδρότερον, ὑμνήσατε τὸν Αἰώνιον! Ὦ ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ ὀρέων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τῇ τοῦ Δημιουργοῦ χειρὶ περυτευμένα δάση! Ἐντείνατε τὸν βαρὺν ἦχον τοῦ ἀγρίου ὑμῶν ῥυθμοῦ, σείσατε βαιότερον τοὺς ἀμοιλαρεῖς ὑμῶν κλάδους, προσκυνήσατε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν τοῦ Ὑψίστου! Καὶ ὑμεῖς, ὦ βάτοι, αἱ ὑπὸ τῶν ἀργυροφανῶν τοῦ ἔαρος ἀνθέων βεβαρημέναι, ἀντιχήσατε τὸ γλυκύθυμον τῶν πτηνῶν μινύρισμα, ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε. Ἀλλ' ὑμεῖς ἐκεῖ, τὰ ἐπὶ τῶν τάρων ἀνθοῦντα νέα τρυφερὰ ῥόδα καὶ ὁ ἐπὶ τὸν μέλανα σταυρὸν ἑλισσόμενος ἀειθαλὴς κισσός, ὁ πλήρης ζωῆς, ἔσται σύμβολον ἐπαγωγὸν τῆς αἰωνίου τῆς ῥύσεως ἀνανεώσεως! Ὑμεῖς δέ, ὦ εὐσεβεῖς νεκροί, κοιμᾶσθε, κοιμᾶσθε ἡσύχως! Ἡ πάντων ῥειδομένη καὶ ἀείποτε πλαστουργὸς ῥύσις, ἥνωσε μόριά τινα τοῦ θνητοῦ ὑμῶν περικαλύμματος μετὰ τῶν ἀνθέων, τῶν κοσμούντων τοὺς ὀγκωτοὺς ὑμῶν τάρους. Ἄνθος, ἀσυγκρίτως ὡραιότερον καὶ δι' εὐγενεστάτων ἰδιοτήτων πεπροικισμένον, τὸ ἀθάνατον ὑμῶν *πνεῦμα*, θάλλει ὕπερθεν τοῦ μικροῦ τούτου ἀστέρος, ὃν *γῆν* ἀποκαλοῦμεν. Ἡ δύναμις Λὐτοῦ δὲν εἶναι κόνις, ἀλλ' Αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς αὐτοῦ τὴν κόνιν νέαις μορφαῖς πρὸς νέους σκοποὺς κινεῖ καὶ διαπλάττει. Ἡ πνευματικὴ ὑμῶν δύναμις, ἀπὸ τῆς κόνεως ἐλευθερωθεῖσα, ἀπέπτη ἤδη πρὸς ἐκπλήρωσιν τέλους ὑψηλοτέρου. Προσμειδιᾷ ὑμῖν ἐκεῖ ἔαρ ἀσυγκρίτως ὡραιότερον τοῦ γηΐνου, τοῦ ποιοῦντος ἐνταῦθα

τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα. Θὰ ἴδω κἀγώ, θὰ ἴδω τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο ἔαρ! Θὰ δεηθῶ κἀγὼ τοῦ Θεοῦ μου ἐν θαυμασιωτέραις καὶ τελειοτέραις σκηναῖς ὑπάρχων.

«Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον Αὐτοῦ. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις Αὐτοῦ. Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· ἐπλησρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς Σου» (Ψαλμ. ρδ', 1—2 καὶ ργ', 26).

---

108. Ἡ μεταλλαγὴ τῶν ἐνιαυσίων καὶ ἡμερησίων ὡρῶν[1].

Ἅπαντα μὲν τὰ θαύματα τῆς θείας δημιουργίας ἐμποιοῦσιν ἡμῖν ἐντυπώσεις καὶ αἰσθήματα, ἀλλ' οὐδὲν προξενεῖ ἡμῖν ἐντύπωσιν καθολικωτέραν καὶ θαυμασιωτέραν τῆς ἀείποτε μετ' ἰδιαιτέρων θελγήτρων συνδεομένης μεταλλαγῆς τῶν ὡρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς ἡμέρας. Ἡ μεταλλαγὴ αὕτη, καίπερ τὸ ἀσταθὲς τῶν ἐπιγείων πραγμάτων εἰς ἡμᾶς ἀναμιμνήσκουσα, ἑλκύει ὅμως καὶ καταθέλγει πάντας.

Ὁ ἄνθρωπος, ῥύσει μετέχων καὶ τῆς γῆς, χαίρει βλέπων τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἐπιγείων πραγμάτων, ὡς ἀναγνωρίζων ἐν αὐταῖς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ῥύσιν. Αἱ δὲ ἐν τῇ

---

1. Περὶ τοῦ ἀναγνώσματος τούτου ἀξιότιμος συνάδελφος ἐσημειώσατο ἡμῖν τάδε· «Τὸ ἀνάγνωσμα τόδε ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μανθάνοντας δυσνόητον τὸ πλεῖστον· δέον δὲ νὰ ἐκτεθῇ ἁπλούστερον».

Ἐὰν ὄντως οὕτως ἔχῃ, οἱ φίλοι συνάδελφοι δύνανται νὰ παραβράμωσιν αὐτό, διότι ἡμεῖς *ἄνευ θυσίας σπουδαίας* δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐπενέγκωμεν μεταβολήν.

ρύσει μεταλλαγαὶ καὶ ἡ ἐπάνοδος τῶν συμβεβηκότων καὶ φαινομένων, ὧν ὑπῆρξεν ἄλλοτε αὐτόπτης, οὕτως εἰπεῖν, μάρτυς, ἐγείρουσιν ἐν αὐτῷ προαισθήματα καὶ ἐνδόμυχον ἐλπίδα περὶ τοῦ ἰδίου προορισμοῦ, περὶ τῆς μελλούσης μεταλλαγῆς αὐτοῦ καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἐν τῇ αἰωνιότητι ὑπὸ λαμπροτέρας περιστάσεις καὶ τελειοτέρας σχέσεις. Οἱ νόμοι, οἱ διέποντες τὴν ὅλην δημιουργίαν καὶ καθ' οὓς πάντα τὰ ὄντα ἀλλοιοῦνται, ἐξαφανίζονται καὶ ἀναγεννῶνται, παρέχουσιν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου θεῖον ἐγέγγυον, αἰώνιον καὶ οὐράνιον ἐπαγγελίαν περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ διαρκείας καὶ τελειώσεως· πείθουσιν αὐτόν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀποτελεῖ μέρος τῆς δημιουργίας καὶ μάλιστα μέρος τοσούτῳ εὐγενέστερον τῶν λοιπῶν, ὅσῳ, ἀνώτερος τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων πλασθείς καὶ ὑπεράνω αὐτῶν διατελῶν, κάλλιον παντὸς ἄλλου ἀναγνωρίζει τὴν πορείαν τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἔργα τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἡ παραλλάσσουσα καὶ ἀείποτε ἐπανερχομένη περίοδος τῶν ἐνιαυσίων καὶ ἡμερησίων ὡρῶν παρέχει τῷ ἀνθρώπῳ ἄρθονον πηγὴν ἀπολαύσεων, οὐχὶ μεστῶν θορύβου, ἀλλὰ γαληνιαίων καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰσδυουσῶν.

Ἦλθε τὸ γλυκὺ ἔαρ καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶδε τὰς ἀπείρους αὐτοῦ καλλονάς, ἀπήλαυσε τῶν ἀναριθμήτων αὐτοῦ χαρισμάτων, ἀνεγεννήθη, ὡς εἰπεῖν, μετὰ τῆς ἀναγεννηθείσης φύσεως. Εἶδε τοὺς βουνοὺς καὶ τὰ δάση, λάμποντα ἐν τῇ νέᾳ αὐτῶν στολῇ καὶ ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἐαρινοῦ ἡλίου. Εἶδεν ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς γῆς βλαστάνοντα νέα καὶ τρυφερὰ φυτά, ἤκουσε τὸν ψόφον τοῦ τρυφεροῦ τούτου φυλλώματος, τὴν φωνὴν καὶ τὸ κελάδημα οὐχὶ μόνον τῶν τοῦ παρελθόντος ἐτους ζώων καὶ πτηνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν νεογνῶν αὐτῶν.

Ἐπέστη τὸ εὐεργετικὸν καὶ τὰ πάντα διὰ τῆς θερμότητος αὐτοῦ ζωοποιοῦν καὶ πεπαῖνον θέρος, καὶ ὁ ἄνθρωπος μετέσχε τῶν θελγήτρων αὐτοῦ· μετέλαβε τῶν εὐεργετημάτων, συνήγαγεν εἰς ἀποθήκας τὰ ἄρθονα αὐτοῦ δῶρα, παρεσκευάσατο καὶ ἐξησφαλίσατο ἑαυτῷ τὴν χάριν τοῦ μέλλοντος χειμῶνος τροφήν. Ἔχυσε σιωπηλὰ χαρᾶς δάκρυα, ἰδὼν μυρία νέα πλάσματα, ἅπερ τὸ μὲν ἔαρ ἐγέννησε, τὸ δὲ θέρος ἔθρεψεν, ἐτελειοποίησεν.

Ἐπηκολούθησε τὸ τερπνὸν καὶ ἀναψυκτικὸν *μετόπωρον*, ἐπενεγκὸν ἀρθόνους καρποὺς καὶ ὀπώρας, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐδέξατο τοῦτο μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· ἐγεύσατο καὶ ἐχορτάσθη τούτων, συνεκομίσατο καὶ συνέλεξεν ἑαυτῷ τὰ ἐκ τούτων ἐν τῷ προσεχεῖ χειμῶνι ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια. Εἶδε τὰ ἄνθη καὶ τὴν ὡραίαν στολὴν πολλῶν φυτῶν μαραινόμενα καὶ καταπίπτοντα. Εἶδε τὴν ῥύσιν οἱονεὶ ἀπεκδυομένην τὴν λαμπρὰν αὐτῆς στολὴν καὶ πρὸς ὕπνον ἑτοιμαζομένην καὶ ἀπιοῦσαν. Εἶδε μυριάδας ὄντων τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀπολεσάντων, ῥιπόντων καὶ ἐξαρανιζομένων, ὅπως ἐκ τούτων καὶ διὰ τούτων νέα καὶ ἀσυγκρίτως πλείονα ἀναστῶσι καὶ παραχθῶσιν. Εἶδε, μόλις ἐπιπνεύσαντος τοῦ ἀνέμου, τὰ μεμαρασμένα φύλλα τῶν φυτῶν ἀθρόα καταπίπτοντα, ὡς χρυσᾶ δέ, πορφυροβαφῆ καὶ ἁπαλὰ καλύμματα τὰ ἀναρίθμητα τῶν φυτῶν σπέρματα καταλύφαντα· εἶδε καὶ ἐθαύμασε τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὑψίστου, Ὃς τὰ μὲν πατρικῶς ἐξέδυσεν ὅπως ἡδέως καὶ ἀναπαυτικῶς κοιμηθῶσι, τὰ δὲ φιλοστόργως ἐκάλυψεν, ὅπως ἥσυχα καὶ ἀπὸ τοῦ ψύχους περυλαγμένα ὑπνώσωσιν.

Ἐπέστη τέλος ἡ τῆς ἀναψυχῆς καὶ καταπαύσεως ὥρα, ἡ μεγάλη, οὕτως εἰπεῖν, νὺξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡ *ὥρα τοῦ χειμῶνος* κατὰ ταύτην ἡ ῥύσις, βλαστήσασα, γεννήσασα, θρέψασα, πεπάνασα, σπείρασα καὶ τὰ τῆς νέας αὐτῆς ζωῆς παρασκευάσασα, ἀποκαμοῦσα καὶ ἀνάγκην ἀναπαύσεως ἔχουσα, κοιμᾶται τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου, τὸν ὕπνον τοῦ εὐσυνειδήτως καὶ ἀκριβῶς τὰ καθήκοντα αὑτοῦ ἐκπληρώσαντος. Ὁ πανάγαθος καὶ προνοητικὸς αὐτῆς Πατὴρ νέῳ καὶ λευκοτάτῳ ἐνδύματι αὐτὴν κατεκάλυψεν· ὁ ἄνθρωπος περισυνέλεξε καὶ οὗτος αὐτὸν ἐρ' ἑαυτόν· εὐλαβεῖται οἱονεὶ νὰ ταράξῃ τὸν ὕπνον τῆς εὐεργετικῆς αὐτῷ ῥύσεως· τὰς ἐργασίας δ' αὐτοῦ μειώσας ἢ ἐντελῶς παραιτησάμενος, εὐρραίνεται μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν οἰκείων καὶ συγγενῶν, γνωρίμων καὶ φίλων. Εἶχε καὶ οὗτος ἀνάγκην ἀναπαύλης καὶ ἀναπαύσεως ἀπὸ τοῦ καμάτου τοῦ ἔαρος, τοῦ θέρους καὶ τοῦ ῥθινοπώρου· εἶχεν ἀνάγκην ἀναψυχῆς ἐκ τοῦ θερινοῦ καύσωνος καὶ τῶν τῆς συγκομιδῆς καθ' ὅλον τὸ μετόπωρον πόνων καὶ μεριμνῶν. Ἤδη, ἀπολαμβάνων ἐκείνων, ἃ συνηγάγετο καὶ συνεκομίσατο, ἀναπαύεται, τὸν Ὕψιστον εὐλογεῖ καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος ἀναμένει καὶ ἀπεκδέχεται.

Ὁμοία ἐν σμικρῷ τῇ τῶν ἐνιαυσίων ὡρῶν μεταλλαγῇ εἰκὼν εἶναι ἡ τῶν τοῦ *ἡμερονυκτίου*. Τὸ ἔαρ εἶναι ἡ *πρωΐα*, τὸ θέρος ἡ *μεσημβρία*, τὸ ῥθινόπωρον ἡ *ἑσπέρα* καὶ ὁ χειμὼν ἡ *νύξ*. Θὰ ἦτο ἀδύνατον, ὡς φαίνεται, ἢ λίαν δυσχερὲς ἡμῖν τε καὶ τῇ ῥύσει ἁπάσῃ νὰ ὑπομείνωμεν καὶ διαδράμωμεν τὰ μακρὰ ἐκεῖνα τῶν ἐνιαυσίων ὡρῶν διαστήματα, ἐὰν μὴ οἱ κατὰ μέρος οὗτοι τῶν ἡμερησίων ὡρῶν σταθμοὶ ὑπῆρχον, πανσόφως ὄντως ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας οὕτως ὁρισθέντες.

Ἐὰν ἠδυνάμεθα ἐπὶ πτερύγων ἀγγέλου ὑπεράνω τῆς γῆς νὰ ὑψωθῶμεν καὶ εἰς τὰ ὕψη τῶν ἀμετρήτων τοῦ οὐρανοῦ διαστάσεων ν' ἀπενεχθῶμεν καὶ σταθῶμεν, θὰ ἐβλέπομεν ὑπὲρ κεφαλῆς ἡλίους καὶ ἀστέρας ἠρεμοῦντας· θὰ ἐβλέπομεν ὑπὸ τοὺς πόδας τὴν γῆν ἡμῶν αὐτήν, σφαῖραν παμμεγέθη περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα περιστρεφομένην, δίκην πτεροῦ ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ αἰωρουμένην, μετὰ καταπληκτικῆς δὲ ταχύτητος ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους μυριάδων μυριαμέτρων ἔλλειψιν κύκλῳ τοῦ ἡλίου περιγράφουσαν. Τῶν δύο τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἡμισφαιρίων ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ μεγάλου φωστῆρος φωτιζομένων, θὰ ἐβλέπομεν βαθμηδὸν πάσας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας. Πιπτουσῶν δὲ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ποὺ μὲν τῆς γῆς ὀρθότερον, ποὺ δὲ πλαγιώτερον, θὰ ἐβλέπομεν ὡσαύτως τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ὁ αὐτὸς ἥλιος, ὁ ἓν τινι τῆς γῆς χώρᾳ *δύων* ἀποκαλούμενος, εἶναι ἐν ἄλλοις ἀπομεμακρυσμένοις λαοῖς *ἀνατέλλων* ἢ αὐτὴ ὥρα τῆς ἡμέρας, ἡ ἐν χώρᾳ τινὶ *πρωΐα* ὀνομαζομένη, εἶναι ἀλλαχοῦ *ἑσπέρα*, ἑτέρωθι *μεσημβρία*, καὶ ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ *μεσονύκτιον*. Τὸ ἑσπερινὸν λυκαυγὲς πολλῶν χωρῶν εἶναι ταυτοχρόνως ὑπολάμπουσα ἠὼς πολλῶν ἄλλων. Ἐκεῖθεν αἰωρούμενοι, ὡς ἐρρήθη, θὰ ἐβλέπομεν ἐν ἀκαρεῖ γένη ἀνθρώπων, διὰ τοῦ ὕπνου τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις ἀνακτησάμενα, ἐγειρόμενα καθ' ὃν χρόνον ἄλλων χωρῶν ἄνθρωποι ἀποκαμόντες ὑπὸ τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας, κατακλίνονται πρὸς τὴν νυκτερινὴν ἀνάπαυσιν. Θὰ ἐβλέπομεν ἀκαριαίως ποὺ μέν, ἔνθα ἡ ἡλιακὴ ἀκτὶς ἐξικνεῖται, ζωὴν καὶ κίνησιν καὶ θροῦν, ποὺ δέ, ἔνθα ἡ γηίνη ἡμῶν σφαῖρα κυλινδουμένη ἀποκρύπτει ἑαυτὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἡσυχίαν, ἀκινη-

σίαν καὶ νεκρικὴν σιωπήν. Θὰ ἐβλέπομεν ἐνταῦθα μὲν τῆς γῆς ραιδρότητα ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐπέκεινα δὲ τὴν ὄψιν σκοτεινοῦ μεσονυκτίου. Θὰ ἐβλέπομεν κατὰ τὴν διάρρουν τῆς γῆς πρὸς τὸν ἥλιον θέσιν μέρος μὲν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου οἱονεὶ κατηργυρωμένου ὑπὸ χιόνος καὶ πάγων, τοὺς δὲ κατοίκους αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ψύχους ῥιγοῦντας, μέρος δέ, τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον, ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φλογιζόμενον, ὄρη καπνίζοντα, ῥυτὰ καὶ ζῷα ὑπὸ τοῦ πνίγους θνήσκοντα. Θὰ ἐβλέπομεν ἐπὶ τέλους τὰ ἀργυροράνθη τοῦ ἔαρος ἄνθη ὁλόκληρον τῆς γῆς ζώνην περιστέροντα, ἐνῷ ἐν τῇ ἐπέκεινα ἀντιστοιχούσῃ ζώνῃ ὁ ἐαρινὸς ἥλιος εἶναι ἥλιος φθινοπώρου, ἀντὶ δὲ ἀνθέων τὰ ῥυτὰ καὶ τὰ δένδρα ἤ γέμουσι καρπῶν ὡρίμων, ἢ ἐκδύονται ἤδη καὶ πρὸς ὕπνον ἑτοιμάζονται.

Τοιαύτη ἡ μεταλλαγὴ τῶν ὡρῶν, ἃς ὁ Πατὴρ ἡμῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔθετο· τοιαύτη ἡ μεταλλαγὴ τῶν ὡρῶν, καθ' ἃς οὐδέποτε πρέπει νὰ παυώμεθα ψάλλοντες μετὰ τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως (Ψαλμ. ξδ', 9—14):

«Ἐπεσκέψω τὴν γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτήν· ἐπλήθυνας τοῦ » πλουτίσαι αὐτήν· ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων· » ἡτοίμασας τὴν τροφὴν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἑτοιμασία. Τὰς » αὔλακας αὐτῆς μέθυσον· πλήθυνον τὰ γεννήματα αὐτῆς· » ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα. Εὐ» λογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός Σου » καὶ τὰ πεδία Σου πλησθήσονται πιότητος. Πιανθήσεται » τὰ ὄρη τῆς ἐρήμου, καὶ ἀγαλλίασιν οἱ βουνοὶ περιζώ» σονται. Ἐνεδύσαντο οἱ κριοὶ τῶν προβάτων, καὶ αἱ κοι» λάδες πληθυνοῦσι σῖτον, κεκράξονται, καὶ γὰρ ὑμνήσουσι».

109. Αἱ φωναὶ τῶν ζῴων.

Ὅταν ἐν τῷ θεσπεσίῳ κάλλει τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ θέρους ἀγροὺς μὲν καὶ λειμῶνας ἀνθοστολίστους καὶ λάμποντας διατρέχω, μηδεὶς δὲ ψιθυρισμός, μηδεμία πτηνοῦ φωνὴ τὰς ἀκοάς μου προσβάλλῃ, ἀλλὰ τὰ πάντα σιωπῶσιν, ἅπασα ἡ καλλονὴ τῆς γῆς λυπηρὰν μόνον αἴσθησιν προξενεῖ μοι. Ἡ ῥύσις φαίνεταί μοι καὶ ὑπὸ τὰ χαρίεντα ποικίλα χρώματα οἱονεὶ νεκρά. Οὐδὲν παρέχει μοι αἴσθησιν. Εἶμαι ἐν μέσῳ μεγαλοπρεποῦς ἐρημίας, γίνομαι περίλυπος καὶ ἐπιποθῶ τὴν φωνὴν τῶν ζῴων.

Ἡ ὅρασις ἧττον τῆς ἀκοῆς τρέφει τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τῆς ἀκοῆς ἰδίᾳ συγκοινωνοῦμεν πρὸς πάντα τὰ αἰσθητικῇ δυνάμει πεπροικισμένα ὄντα. Ἡ ἀόρατος βοὴ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀνέμων ταρασσομένου ἐκτεταμένου δάσους, τὸ γλυκὺ κελάρυσμα τῶν πηγαίων ὑδάτων, ὁ ῥοῖβος τῆς θαλάσσης, ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν κανθάρων, αἱ ποικίλαι φωναὶ τῶν τετραπόδων, ὁ τερετισμὸς τῶν πτηνῶν δίδουσι ψυχὴν εἰς τὴν λαμπροτέραν καὶ τερπνοτέραν τοποθεσίαν.

Καθάπερ ἡ σιωπὴ τοῦ θανάτου φέρει φρίκην τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως ἡ φωνὴ τῆς ῥύσεως προξενεῖ αὐτῷ εὐφροσύνην. Ἡ φωνὴ καὶ ὁ ἦχος τῶν διαφόρων ὄντων διεγείρει ἐν ἡμῖν ὑψηλοὺς λογισμοὺς καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα, καθίστησιν ἡμῖν καταληπτὸν τὸν καθολικὸν σύνδεσμον πάντων τῶν πλασμάτων.

Καίτοι πάντα τὰ ζῷα δὲν ἔχουσι φωνήν, διότι πλεῖστα στεροῦνται πνευμόνων, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ ἄμοιρα φωνῆς ἐκφέρουσι ῥόγγους τινὰς ἀτελεῖς ἢ ἤχους ἀσαφεῖς ἵνα δι' αὐτῶν ἐπαυξάνωσι τὸν καθολικὸν θροῦν τῆς ζωῆς. Δὲν θέλουσι

τὰ πλάσματα ταῦτα νὰ μένωσιν ἄφωνα, ὅταν ὁ ὕμνος τῆς γῆς ἀναβαίνῃ πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ τὰ μὲν ῥθέγγονται, τρίζοντα διὰ τῆς πρὸς ἄλληλα τριβῆς τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν, ὡς οἱ μακρόθεν ἀκουόμενοι γρύλλοι τῶν ἀγρῶν ἢ τῶν οἰκιῶν, μικρὸν ἀνυψοῦντες καὶ τρίβοντες πρὸς ἄλληλα τὰ στεγνὰ καὶ ὑμενώδη αὐτῶν πτερά. Οἱ τέττιγες παρόμοιόν τινα τριγμὸν ποιοῦσι διὰ δύο μικρῶν ὀργάνων, ὑπὸ τὰ πτερὰ αὐτῶν κειμένων. Οἱ ἐκ τοῦ γένους τῶν κολεοπτέρων ξυλοτρῶκται ἀνταποκρίνονται κροτοῦντες ἐπανειλημμένως διὰ τοῦ μύστακος αὐτῶν τὰ σανιδώματα, ἐν οἷς βιοῦσιν. Ἄλλα δὲ τῶν ζῴων γίνονται φανερά, ἐκβάλλοντα βίᾳ διὰ παραδόξου ὄργανου ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῶν ῥευστόν τι, ὡς ἡ φάλαινα, ἀνακοντίζουσα εἰς ἱκανὸν ὕψος δύο κρουνοὺς θαλασσίου ὕδατος. Ἄλλα βομβοῦσιν ἐν τῷ ἀέρι διὰ τῶν πτερῶν αὐτῶν, ὡς οἱ κάνθαροι, οἱ κώνωπες, αἱ μυῖαι, οἱ μύωπες καὶ αἱ μέλισσαι.

Ἡ φωνή, ἡ ὑπὸ τῶν πνευμόνων παραγομένη, εἶναι δεδομένη μόνοις τοῖς τελειοτέροις ζῴοις, ἤτοι τοῖς ἑρπετοῖς, πτηνοῖς καὶ θηλαστικοῖς. Ὅσῳ δὲ μείζονες εἶναι οἱ πνεύμονες καὶ ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οὗτοι διαστέλλονται, τοσούτῳ ἠχητικωτέρα ἡ φωνή. Ἡ ἄπειρος ποικιλία, ἡ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζουσα, δείκνυται καὶ ἐν ταῖς φωναῖς τῶν ζῴων. Ἕκαστον *γένος*[1], ἕκαστον *εἶδος* ἔχει ἰδιάζουσαν φωνήν, ἐξ ἧς διακρίνομεν αὐτὸ καὶ ἐξ ἧς τὰ ὁμοειδῆ γινώσκονται ἀμοιβαίως ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων. Οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις καὶ αἱ παρδάλεις πληροῦσι τὰς ἐρήμους φοβερῶν βρυχημάτων· ἡ ἄρκτος καὶ ὁ λύκος ὠρυόμενοι διαχέουσι φρίκην ἐντὸς τῶν δασῶν· ὁ κύων ὑλακτεῖ, τὰ πρόβατα βληχῶνται, οἱ βόες μυκῶνται, οἱ χοῖροι γρυλλίζουσιν· ὀγκᾶται ὁ ὄνος, χρεμετίζει ὁ ἵππος.

1. Ὁ διδάσκων ἐξηγεῖ τί εἶναι *γένος* καὶ *εἶδος* ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ.

Ἀλλὰ τὰ τελειότατα καὶ πολυποικιλώτατα φωνητικὰ ὄργανα εὑρίσκονται ἐν τῇ λαμπρᾷ καὶ πολυαρίθμῳ τάξει τῶν πτηνῶν, ὧν αἱ χαρίεσσαι φωναὶ ἐν τῷ αἰθέρι καὶ τοῖς φυλλώμασι τῶν δένδρων, ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πεδιάσι, κατατέλγουσι τὸν ἄνθρωπον. Τὰ ἁρπακτικὰ ὄρνεα ἐκβάλλουσιν ἀγρίαν καὶ διάτορόν τινα κραυγήν· αἱ λιμναῖαι καὶ ἐπιθαλάσσιοι ὄρνιθες ποιοῦσι μᾶλλον εἴδός τι κλαγγῆς καὶ πλαταγῆς· τὰ δι' ἐντόμων καὶ σκωλήκων τρεφόμενα ἔχουσι φωνὴν γλυκεῖαν καὶ λιγυράν· τὰ ἀπὸ κόκκων καὶ καρπῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τερετίζουσι· τὰ κεγχροφάγα εἶναι ἀναντιῤῥήτως τὰ μᾶλλον ὀξύφωνα καὶ λαμπρόφωνα. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὰς θαυμασίας μελῳδίας, ἐν αἷς ταῦτα ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματα αὐτῶν, τὸ ἡδὺ καὶ μελαγχολικὸν μέλος τῆς ἀηδόνος, τὴν φιλικὴν φωνὴν τοῦ ὄρτυγος, τὸ ραιδρὸν ᾆσμα τῆς κορυδαλλίδος, ἀποπετομένης καὶ ἐν τῷ κυανῷ τοῦ λάμποντος αἰθέρος χρώματι ἀφανοῦς γινομένης, τοὺς χαρμοσύνους ῥθόγγους τοῦ αἰγιθάλου, τὸ τεχνικώτατον ἐν τοῖς θάμνοις κελάδημα τῶν κοσσύφων, τὸν πρᾷον τρυσμὸν τῆς τρυγόνος, τὸν ζωηρὸν καὶ ποικίλον ῥυθμὸν τῶν καναρίων σειρήνων; Ἓν γένει, οἱ διάφοροι τῶν ὄντων ἦχοι καὶ αἱ ποικίλαι αὗται φωναὶ ἀποτελοῦσι, δὸς εἰπεῖν, τὸ ᾆσμα τῆς καθόλου δημιουργίας πρὸς τὸν Θεόν. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ πάντα, τὴν φωνὴν αὐτῶν ἑνοῦντα καὶ ἁρμονικῶς ῥυθμίζοντα, ἀναφωνοῦσι καὶ ψάλλουσι μετὰ τοῦ προφή-

του καὶ βασιλέως· «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι· πῦρ, χάλαζα, χιών, κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ· τὰ ὄρη καὶ πάντες οἱ βουνοί, ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι· τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά· βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί, ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ τῆς γῆς, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα Αὐτοῦ μόνου. Ἡ ἐξομολόγησις Αὐτοῦ ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ».

(Ψαλμ. ρμη', 7—13).

---

110. Ὁ ἀστερόεις οὐρανός.

Ὅταν[1], τοῦ λαμπροῦ τῆς ἡμέρας φωτὸς μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξαρανιζομένου, καταλάβωσιν αἱ ἑσπεριναὶ σκιαὶ τὰς οἰκίας, τὰς πεδιάδας καὶ τὰ ὄρη, ὅταν ὁ θροῦς τῆς ζωῆς βαθμηδὸν καταπαύσηται, ὅταν οἱ κεκμηκότες θνητοὶ μεθ' ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων δημιουργημάτων εἰς ὕπνον καταπέσωσιν, ὅταν ἅπασα ἡ ἐκτεταμένη γήινος σφαῖρα, νεκρῷ προσομοιάζουσα, ρανῇ ἀναπαυομένη ἐν τῷ σκότει, ὡς ἐν τάφῳ, ὅταν ἡ νὺξ ἐν ὅλῃ τῇ ἐνθουσιαστικῇ αὐτῆς μεγαλοπρεπείᾳ παραστῇ, τότε ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἀψίδων αἰώνιοι καὶ ἄπειροι ἀστέρες εἰς τὸ ἡμέτερον σκότος σελαγίζουσι, μαρμαίρουσι καὶ ἀπαστράπτουσι, τότε οὐκέτι θεωροῦμεν τὴν ἀγριότητα ἢ τὰς καλλονὰς τῆς γῆς, βλέπομεν ὅμως ἀγνώστους κόσμους, ἐκ τοῦ ἀπείρου στερεώματος ἡμῖν προσμειδιῶντας.

1. Ἡ κυρία πρότασις τοῦ χρονικοῦ λόγου κατωτέρω: τότε ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἀψίδων κ.τ.λ.

Ὁ ὕπνος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ θανάτου, θέλει νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρά μου· τὰ μέλη μου κεκμηκότα ζητοῦσιν ἀνάπαυσιν· ἡ γῆ οὐκέτι ἔχει θέλγητρα, ἀπώλεσε τὸ φῶς καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς· μόνος ὁ οὐρανὸς εἰσέτι λάμπει. Ἄπειροι ἐν τῷ οὐρανῷ κόσμοι, ἀκτινοβολοῦντες ἐξ ἀπείρων ἀποστάσεων, ῥέμα τὸ φῶς αὐτῶν ἡμῖν καταπέμπουσιν. Οἱ μέν, πρὸ μικροῦ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὄντες καὶ ἀπαστράπτοντες ἔδυσαν, ὥσπερ πρὸ αὐτῶν ὁ ἥλιος· οἱ δέ, ἐν τῷ ζενίθ πρὸ μικροῦ ὄντες, μικρὸν κατὰ μικρὸν κατέρχονται καὶ πρὸς τὴν δύσιν καὶ οὗτοι πλησιάζουσιν· οἱ δέ, πρὸ μικροῦ ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος μὴ ὑπάρχοντες, ἤδη ἐξ ἀνατολῶν ἀνέτειλαν καὶ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀνυψοῦνται· οἱ δέ, πρὶν κατὰ ἀνατολὰς ὄντες, ἤδη ἐν μεσουρανήματι ἀπαστράπτουσι.

Καὶ οἱ μὲν τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν μεταβάλλοντες ἔχουσι τὸ φῶς ἄπλετον, ἀλλ' ὑπωχρον καὶ ἀσθενές, ὡς *πλανώμενοι* δέ, *πλανῆται* ὀνομάζονται· οἱ δέ, ὡς μηδόλως τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν παραλλάττοντες *ἀπλανεῖς* καλοῦνται, ἐλάττονα δέ, ἀλλὰ λαμπρὰν καὶ μαρμαρύζουσαν τὴν λάμψιν ἔχουσιν· εἰς δὲ τὴν λάμψιν ἔχει διήκουσαν δίκην κόμης μεγαλοπρεποῦς ὄπισθεν ἐξηπλωμένης καὶ μέγιστον μέρος τοῦ οὐρανίου θόλου καταλαμβανούσης· ὁ ἀστὴρ οὗτος ἐκ τῆς *κόμης* αὐτοῦ *κομήτης* ὀνομάζεται.

Ἀλλ' ὅ,τι τὸ βλέμμα μου ἐπὶ τέλους προσελκύει εἶναι ἀπέραντος λευκόφαιος ταινία, ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν ἐκτεινομένη, ἅπαντα τὸν οὐρανόν, ὡς εἰπεῖν, περιζωννύουσα, νεφέλῃ φωτεινῇ προσομοιάζουσα. Ἡ ταινία αὕτη εἶναι ὁ *Γαλαξίας*. Μάτην ὁ ὀφθαλμός ἡμῶν διὰ τῶν τελειοτέρων τηλεσκοπίων ἐντὸς αὐτοῦ ζητεῖ νὰ εἰσδύσῃ. Οὐδὲν ἄλλο ἀνακαλύπτει ἡ

ἄπειρον πέλαγος ἀμυδροῦ καὶ ἀμεταβλήτου ρωτός, ἀποτελούμενον ἐκ συγχεομένων ἀκτίνων ἀναριθμήτων ἡλίων, τοσούτων ἀφ' ἡμῶν ἀφισταμένων, ὥστε πάντη ἀδύνατος εἶναι ἡ διάκρισις αὐτῶν. Μόνον ἀμυδρά τις λάμψις τῶν ἀπείρων αὐτῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀσθενῶς πως εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν ἀφικνεῖται. Ἐὰν εἴμεθα κάτοικοι ἄλλης τινὸς γῆς, ἐγγύτερον τῷ Γαλαξίᾳ αἰωρουμένης, θὰ ἐβλέπομεν ἴσως ἀντὶ τῆς εὐρείας λευκοφαίου τοῦ οὐρανοῦ ζώνης ὠκεανὸν ρωτὸς καὶ λάμψεως ἐξ ἀναριθμήτων ἡλίων προερχόμενον· θὰ ἐβλέπομεν μυριάδας νέων ἀστέρων, πρὸς ἀλλήλους πεπυκνωμένων, οἱονεὶ ὄγκον πυρὸς ἀσβέστου ἀποτελούντων.

Τί εἶναι λοιπὸν ὁ Γαλαξίας; Ἀπείρων ἡλίων καὶ ἀστέρων ρῶς, μόλις καὶ ἀμυδρῶς ἕως ἡμῶν ἐξικνούμενον. Ἡ τολμηροτάτη φαντασία ὀπισθοδρομεῖ, ἀποδειλιῶσα πρὸ ταύτης τῶν θείων δημιουργημάτων τῆς ἀπειρίας. Καὶ ἐὰν ἠδύνατό τις πτερυγοφόρος καὶ πετόμενος νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ ἀστέρος εἰς ἀστέρα τάχιον τῆς ἀστραπῆς, ταχύτερον τοῦ ρωτός, θᾶττον τῆς διανοίας, ἐὰν οὕτως ὄπισθεν αὐτοῦ γῆν τε καὶ ἥλιον μακρὰν κατέλειπεν, ἐὰν τὴν οὐράνιον ταύτην πορείαν ἐβάδιζεν ἀκαταπαύστως καὶ αἰωνίως, μάτην καὶ τότε θὰ ἐπεζήτει τέρμα τοῦ σύμπαντος, τέρμα τῆς κτίσεως. Κατὰ διαδοχὴν νέοι ἀστέρες, νέα δημιουργήματα θὰ ἐπέλαμπον αὐτῷ ἐξ ἀπεράντων ἀποστάσεων. Ἐὰν δὲ καὶ ἕως αὐτῶν ἀφικνεῖτο, ἄλλοι νέοι καὶ λαμπροὶ κόσμοι αὐτῷ θ' ἀπεκαλύπτοντο· οὐδὲν ὅριον, οὐδεμίαν ὄχθην θὰ εὗρισκεν. Ὁ νοῦς αὐτοῦ θ' ἀπώλλυτο ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τῶν ὄντων καὶ θ' ἀφικνεῖτο μόνον μέχρι τοῦ κρασπέδου τοῦ Παντοδυνάμου ἤ, ἐὰν πάμπολυ, μέχρι τοῦ κέντρου τῶν ἐνεργειῶν Αὐτοῦ!

111. Τὸ στερέωμα.

Εὐφραίνου, ὦ ψυχή μου, τῆς φύσεως τὰ κάλλη.
Ἡ γῆ θαυμάτων πλήρης ἐνώπιόν σου θάλλει·
κἂν τῆς νυκτὸς ὁ πέπλος ἐπὶ μικρὸν τὰ κρύψῃ,
πληθὺς θαυμάτων νέων γεννᾶται εἰς τὰ ὕψη.

Γλυκεῖα νηνεμία! νυκτερινὴ γαλήνη!
Στιλπνή, ἀκτινοβόλος, μηνοειδὴς σελήνη
λάμπει ἐπὶ αἰθέρος εἰς δρόσον λελουμένου,
ὡς κόσμημ' ἀδαμάντων εἰς μέτωπον παρθένου.

Ἡ πόλις ὅλη κεῖται, ὡς ἄνθρωπος ὑπνώττων.
κἀνένα δὲν ἀκούεις εἰς τὸν ἀέρα κρότον.
Ὡς πλὰξ χρυσοῦ ἀπέφθου τὸ πέλαγος μαρμαῖρον
ἀντανακλᾷ τὴν λάμψιν ἑκάστου τῶν ἀστέρων.

Γλαυκόν, γλυκύ, γελόεν τοῦ οὐρανοῦ τὸ χρῶμα.
Νέφος οὐδὲν σκιάζει τὸ καθαρόν του δῶμα·
καὶ διὰ τῆς μεγάλης ἐνάστρου ὀροφῆς του
ἡ δόξα διαλάμπει καὶ χάρις τοῦ Ὑψίστου!

Ὁ μέγας Γαλαξίας, ὡς ἂν πλατεῖα ζώνη,
ἐκ πέρατος εἰς πέρας τοὺς οὐρανοὺς κυκλόνει,
σπόρος πυκνὸς καὶ ἄστρων φυταλιὰ μεγάλη,
ἐξ ἧς ὁ Πλάστης κόσμους διηνεκῶς ἐκβάλλει.

Μακρὰν τῶν ἄλλων ἄστρων, δειλαὶ ὡς πελειάδες,
ὁδεύουν κατὰ μόνας αἱ ἄσπιλοι πλειάδες,
ἀχώριστοι παρθένοι, μὲ συστολὴν μεγάλην
ὁμοῦ συνανατέλλουν καὶ δύουν ὁμοῦ πάλιν.

Ὁ εὐζωνος Ὠρίων νυκτιπολεῖ κατόπιν,
ἀργυροήλου ξίφους χρυσῆν βαστάζων κώπην,
ἄγρυπνος στρατιώτης καὶ φύλαξ πιστὸς μέναν,
ἔνθα ὁ ἀρχηγός του τὸν ἔχει τεταγμένον.

Ἐδῶ σμαράγδου δίκην ἓν ἄστρον πρασινίζει,
ἐκεῖ ἐρυθρὸν ἄλλο ὡς ἄνθραξ σελαγίζει,
καὶ ὅλα ὁμοῦ λάμπουν ἀτάκτως ἐσπαρμένα,
ποὺ μὲν πυκνὰ ὡς ἄμμος, ποὺ δὲ ἠραιωμένα.

Ὦ οὐρανέ, ὦ κάλλος αἰώνιον, ἀρχαῖον,
ἀείποτε νεάζον, ἀείποτε ἀκμαῖον,
ὁ τύπος τῶν δακτύλων τοῦ Πλάστου εἰς σὲ μόνον
ἀνέπαφος τηρεῖται δι' ὅλων τῶν αἰώνων.

Ποτὲ τὸ κρύσταλλόν σου τὸ διαυγὲς ἐκεῖνο
μ' ἀναπνοὴν ὁ σκώληξ ἐγὼ δὲν θὰ μολύνω·
οὐδὲ κἀνεὶς μονάρχης, ὅστις τὴν γῆν ἐκπλήσσει,
δὲν θέλει ἓν σου ἄστρον μικρὸν μετατοπίσει.

Ι. Καρασουτσας

---

112. Ὁ Ἕσπερος.

Ὁ ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος· περὶ αὐτὸν στρέφονται πολλοὶ ἄλλοι ἀστέρες, ὧν οἱ μὲν καλοῦνται *πλανῆται*, οἱ δὲ *ἀπλανεῖς*, οἱ δὲ *κομῆται*. Εἷς τῶν πλανητῶν, τῶν περὶ τὸν ἥλιον κινουμένων, εἶναι ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος, ὃν ὁτὲ μὲν τῇ ἑσπέρᾳ κατὰ δυσμὰς βλέπομεν, ἑπόμενον οἱονεὶ τῷ ἡλίῳ, ὁτὲ δὲ τῇ πρωΐᾳ κατὰ ἀνατολὰς προηγούμενον, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ὀνομάζεται Ἀφροδίτη. Καλεῖται δὲ καὶ Ἕσπερος μέν, ὅταν ἕπηται τῷ ἡλίῳ πρὸς δυσμὰς φαινόμενος, Ἑωσφόρος δέ, ὅταν προηγῆται, κατὰ ἀνατολὰς τῇ πρωΐᾳ ἐμφανιζόμενος. Εἶναι, ὡς πάντες γινώσκομεν, ὁ λαμπρότατος τῶν ἀστέρων.

Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι τὸ πρῶτον ἄστρον, ὅπερ μετὰ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων πάντων τῶν αἰώνων. Τὸ ἄστρον τοῦτο τῇ ἑσπέρᾳ μὲν ὁδηγεῖ, ὡς εἰπεῖν, τὴν χορείαν τῶν ἀστέρων, τῇ πρωΐᾳ δὲ ὕστατον πάντων σβέννυται ἐν τῇ λάμψει τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου.

Τίς δὲν παρετήρησε τὸ γλυκὺ ἅμα καὶ ζωηρὸν αὐτοῦ φῶς, ὅπερ σπανίως μὲν σπινθηροβολεῖ, ἀλλὰ τόσην ἔχει ἔντασιν, ὥστε προξενεῖ σκιὰν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς σώματα; Ὅταν δ' ἐλαφρὸν νέφος καλύπτῃ τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, ἐφ' οὗ ὁ ἀστὴρ οὗτος στίλβει, λάμψις ἱκανῶς ζωηρὰ δεικνύει εἰσέτι τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ρωτεινοῦ ἐκείνου κύκλου, τοῦ ὑπὸ τῶν περωτισμένων ἀτμίδων τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν νέφους σχηματιζομένου. Τοσοῦτον δὲ ζωηρὰ εἶναι ἐνίοτε ἡ λάμψις τοῦ λαμπροῦ τούτου πλανήτου, ὥστε ἐν διαυγεστάτῳ οὐρανῷ καθίσταται ὁρατὸς καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ.

Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι ὅμοιος περίπου κατά τε τὰς διαστάσεις καὶ τὴν φυσικὴν σύστασιν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ, ἐκτὸς τῶν διαφορῶν τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων, ἅπερ διαφέρουσιν ἕνεκα τῆς ὑπερδιπλασίας τοῦ ρωτὸς ἐντάσεως καὶ τῆς θερμότητος.

Ἐὰν ὑπάρχωσι καὶ ἐκεῖ κάτοικοι, ἐὰν καὶ οὗτοι, ὡς ἡμεῖς, δύνωνται νὰ βλέπωσι τὴν ἡμετέραν γῆν, θαυμάζουσι βεβαίως καὶ οὗτοι τὸν ἡμέτερον πλανήτην, ὡς ἡμεῖς τὸν ἐκείνων. Οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι θὰ βλέπωσι τὴν ἡμετέραν γῆν, ὡς λαμπρὸ-

τατον ἀστέρα, σελαγίζοντα τὰς σκοτεινὰς αὐτῶν νύκτας, θ' ἀνακαλύπτωσιν ἀμυδρῶς τὰς ἠπείρους καὶ τὰς θαλάσσας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, τὰ δὲ ὑψηλότερα ἡμῶν ὄρη θὰ παριστῶνται αὐτοῖς ὡς ῥωτεινὰ σημεῖα ἐντὸς λευκοραίου σκιᾶς, ἀποπέμποντα λάμψιν ζωηροτέραν, οἵαν καὶ αἱ ἐν τοῖς πόλοις ἀδιαλείπτως χιονοσκεπεῖς χῶραι.

Ὦ τῆς ἀστεροχίτωνος νυκτός, ὦ σύ, ὡραῖον
ἐκπέμπον σέλας ἀγλαόν, ὦ ἄστρον τελευταῖον,
μὲ κύκλον τῆς ἀνατολῆς χρυσοῦν τὰς πύλας χρίον,
καὶ τὴν σαπφείρινον αὐγήν ἐπὶ τῆς γῆς μηνύον!

---

113. Εἰς ἓν ἄστρον.

Ὦ σύ, ποὺ εἰς αἰθέρος τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις
δι' ἀμυδροῦ ὁρᾶσαι φωτὸς καὶ ἀβεβαίου,
ὡς ὄστρακον λευκάζον εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης,
χανόμενον καὶ πάλιν φαινόμενον ἐκ νέου.

Ἐὰν ὁ μέγας οὗτος σωρὸς τῶν ἀδαμάντων
τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος ἀποτελῇ τοῦ Πλάστου,
σὺ τοῦ κρασπέδου εἶσαι τοῦ ποιητοῦ τῶν πάντων
σμικρὸς ἀδάμας, στίλβων εἰς τὰς πυκνὰς πτυχάς του.

Ἦ ἂν δὲν εἶν' ἐσθῆς του, ἀλλὰ βωμός, προχέων
ἀείρροον φῶς λύχνῶν χιλίων καὶ χιλίων,
λαμπὰς μικρὰ σὺ εἶσαι, εἰς πεῖσμα τῶν βορέων,
ἄσβεστον συντηροῦσα τὸ φέγγος σου τὸ θεῖον.

Ἦ ἂν ὁ θόλος οὗτος τοῦ στερεώματός του,
κατάστιλπνος ἐκ λίθων σμαράγδου καὶ σαπφείρου,
δὲν εἶναι οὔτ' ἐσθῆς του χρυσῆ, οὔτε βωμός του,
ἀλλὰ σωρεία κόσμου ἐκτάσεως ἀπείρου,

σὺ τότε ζωογόνος πηγὴ φωτὸς καὶ κάλλους
ἥλιος εἶσαι, φέρων πλανήτας κινουμένους
καὶ πᾶς σου δὲ πλανήτης ὑποπλανήτας ἄλλους,
ὡς πρὸς μητέρα ὄρνεις μικροὺς συσσωρευμένους.

Καὶ φέρεις λοιπόν, γίγαν, ἐπὶ εὐρέων νώτων
καὶ γαίας καὶ θαλάσσας, καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ μυριάδας ἴσως ἀστέων πολυκρότων·
πλὴν ποία των ἡ τύχη, καὶ τίς ἡ ἱστορία;

Καὶ τὰ ἐν σοί, ὦ κόσμε, ὡς τὰ ἐνθάδε ῥέουν;
γεννῶνται μυριάδες, καὶ θνήσκουν μυριάδες,
καὶ μυριάδες χαίρουν, καὶ μυριάδες κλαίουν,
καὶ νυμφικαὶ μαρμαίρουν καὶ νεκρικαὶ λαμπάδες;

Κ' ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλμός μου, ὦ ἄστρον, σ' ἀτενίζει,
σὲ διαπρήσσουν ἴσως στρατεύματα καὶ στόλοι
ὑπὸ τὰ βήματά των τὸ ἔδαφός σου τρίζει,
καὶ μάχαι συγκροτοῦνται καὶ πίπτουν στρατοὶ ὅλοι.

Καὶ ὅμως τόσα ὄντα, βοὴ καὶ τύρβη τόση
ἐντὸς στενῶν τὰ πάντα ἐγκλείονται ὁρίων·
πέραν δὲ τούτων μένουν νεκρὰ καὶ σιωπῶσι,
κ' εἰς ἓν σμικρὸν τὰ πάντα συγχέονται σημεῖον.

Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο, ποὺ στίλβει εἰς τὰ ὕψη,
κ' οὐδέποτε ἦ θέσιν ἢ ὥραν δὲν ἀλλάσσει,
ἂν ἔλθῃ νύξ κ' ἐκεῖνο δὲν ἔλθῃ, τί θὰ λείψῃ;
Εἷς κόκκος εἰς τὴν ἄμμον, ἓν φύλλον εἰς τὰ δάση!

Ὦ ἄστρον, ἀνατέλλεις αἰώνια καὶ δύεις,
κ' εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἄστρων ἡμεῖς σὲ παρορῶμεν·
πιστῶς τὴν ὡρισμένην ὁδόν σου διανύεις,
καὶ εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι ποτὲ δὲν ἐρωτῶμεν.

Ἡ νὺξ ὅταν ἐπέλθῃ, ὡς ἂν δειλή τις κόρη,
ἔσχατον σὺ τῶν ἄστρων μὲ συστολὴν προκύπτεις.
Γλυκοχαράζει μόλις, κι' ὀπίσω εἰς τὰ ὄρη
σὺ πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις.

Ἀνώνυμόν σ' ἀφῆκεν ὁ Ἄργος ἀστρονόμος·
πλὴν σὺ ἐπανατέλλεις ἀείποτε ἀραῖον,
κ' εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα μαρμαίρεις, ἄστρον· ὅμως
θὰ ἔλθῃ νύξ, ὁπόταν δὲν θ' ἀνατείλῃς πλέον.

Ι. Καρασουτσας

114. Τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν σύστημα.

Οἱ ἐξετάζοντες τὰ διάφορα ἐν τῷ οὐρανῷ σώματα, τὴν θέσιν, τὰς κινήσεις καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, διαφόρους ἰδέας εἶχον κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἡλίου. Αἱ ἰδέαι αὗται λέγονται *ἡλιακὰ συστήματα*· τῶν συστημάτων τούτων τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου εἶναι δύο, τὸ *Πτολεμαϊκὸν* καὶ τὸ *Κοπερνίκειον σύστημα*.

Κατὰ τὸ Πτολεμαϊκὸν σύστημα, κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἀστρονόμου ἀκμάσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ β' μ. Χ. αἰῶνος, ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος καὶ περιξ αὐτῆς ἐκινοῦντο πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα σώματα. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησε μέχρι τοῦ ιϛ' μ. Χ. αἰῶνος, καίτοι ἦτο ἐσφαλμένον καὶ πολλὰ φαινόμενα ἔμενον ἀνεξήγητα.

Κατὰ τὸ 1543 ἔτος μ. Χ. ὁ Νικόλαος Κοπέρνικος, Πρῶσσος, ἐδημοσίευσε νέον ἡλιακὸν σύστημα, καθ' ὃ ὁ ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος καὶ περὶ αὐτὸν κινεῖται καὶ ἡ γῆ καὶ πολλὰ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ σωμάτων.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐξηγοῦνται πάντα τὰ οὐράνια φαινόμενα λογικώτατα καὶ ἀκριβέστατα, δι' ὃ καὶ ἐγένετο γενικῶς ὑπὸ πάντων δεκτόν.

Εἴπομεν ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον μόνον τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, διότι κατὰ τὰς ἀνακαλύψεις τῶν ἀστρονόμων καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος ἡμῶν μεθ' ὅλων τῶν περὶ αὐτὸν κινουμένων σωμάτων καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὅμοιοι ἥλιοι κινοῦνται περὶ ἄλλον ἥλιον, οὗτος δὲ πάλιν μετὰ ἄλλων πολλῶν περὶ ἄλλον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἡ ἀπειρία αὕτη τοῦ κόσμου, τὸ *ἄπειρον* καὶ τὴν *παντοδυναμίαν* τοῦ Θεοῦ δεικνύουσα, κινεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ν' ἀνακράζωμεν μετὰ τοῦ προφητάνακτος Δαυίδ· «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

115. Ἡ σελήνη.

Γινώσκομεν, ὅτι τῶν ἀστέρων οἱ μὲν καλοῦνται *ἀπλανεῖς*, οἱ δὲ *πλανῆται*[1]. Τινὲς τῶν πλανητῶν κινοῦνται περιξ ἄλ-

[1] Ὅρα ἀνάγν. 112.

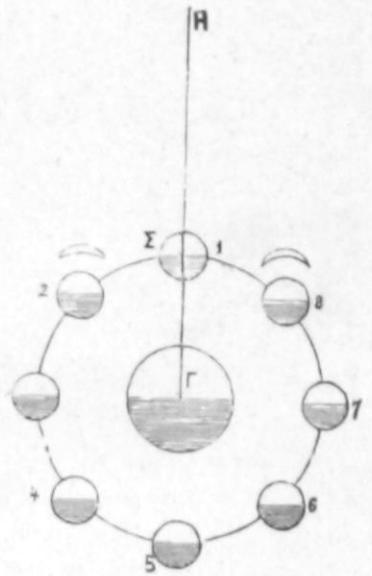
λων πλανητῶν. Οἱ περὶ ἄλλους πλανήτας κινούμενοι ἀστέρες λέγονται *δορυφόροι* τῶν πλανητῶν, περὶ οὓς στρέφονται. Ἐκ τῶν ἀστέρων τούτων εἶναι καὶ ἡ ἡμετέρα *σελήνη*, ἥπερ εἶναι ὁ δορυφόρος τῆς γῆς, ἀπέχουσα ταύτης 33,218 μυριάμετρα. Ἡ σελήνη εἶναι 49κις μικροτέρα τῆς γῆς, φαίνεται δέ, ὅτι στερεῖται ἀτμοσφαίρας τε καὶ ὑδάτων. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν, ὅτι οὔτε ὄντα ἀνάλογα καὶ ὅμοια τοῖς ἐν τῇ γῇ ζῶσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ σελήνῃ. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὑπάρχουσι πεδιάδες, κοιλάδες, ὄρη ὑψηλότερα τῶν τῆς γῆς καὶ δὴ καὶ ἡφαίστεια ἐνεργά.

Ἡ σελήνη εἶναι σῶμα *ἑτερόφωτον*· λαμβάνει τὸ φῶς αὐτῆς παρὰ τοῦ ἡλίου καὶ ἔχει, ὡς πάντες οἱ δορυφόροι, τρεῖς κινήσεις· στρέφεται δηλαδὴ περὶ τὸν *ἑαυτῆς ἄξονα*, περὶ τὴν γῆν, μετὰ ταύτης δὲ περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ δὲ περὶ τὴν γῆν ἡμερησία αὐτῆς κίνησις, ἡ μεθ' ἁπάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων γινομένη, εἶναι ἁπλῶς φαινομένη κίνησις, προερχομένη ἐκ τῆς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς εἰς 24 ὥρας περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα.

Ἡ σελήνη, περιστρεφομένη περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ περὶ τὴν γῆν, παρουσιάζει ἡμῖν πάντοτε τὸ αὐτὸ πρόσωπον, τὸ αὐτὸ μέρος, τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον μετά τινων κηλίδων, φαινομένων εἰς τὰ αὐτὰ πάντοτε μέρη καὶ ὁμοίως κειμένων.

Ἡ σελήνη κινεῖται περὶ τὴν γῆν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ φαίνεται ἡμῖν ὑπὸ διάφορα σχήματα, ἅπερ καλοῦνται *φάσεις*. Τούτων κυριώτεραι εἶναι τέσσαρες, ὀνομαζόμεναι *νέα σελήνη, πρῶτον τέταρτον, πανσέληνος, τελευταῖον τέταρτον*.

Καὶ ὅταν μὲν ἡ σελήνη κῆται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, δὲν φαίνεται ἡμῖν παντελῶς· βαθμηδὸν δὲ τῆς θέσεως ταύτης ἐξερχομένη, ἄρχεται φαινομένη μικρὸν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ πρὸς δυσμάς· ἡ τοιαύτη αὐτῆς φάσις λέγεται *νέα σελήνη*.

Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας φαίνεται ἐν σχήματι ἡμικυκλίου, ἀνατέλλουσα τῇ μεσημβρίᾳ καὶ κειμένη κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ ὑψίστῳ σημείῳ τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ τροχιᾶς αὐτῆς· ἡ φάσις αὕτη καλεῖται *πρῶτον τέταρτον*.

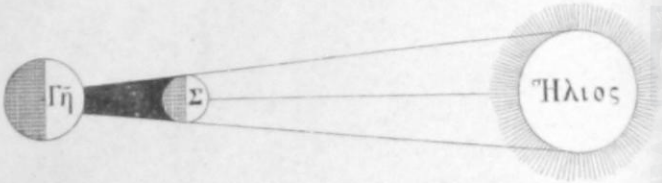
Μετὰ 7 δὲ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ πρώτου τετάρτου βλέπομεν αὐτὴν ὁλόκληρον καὶ ἀνατέλλουσαν τῇ ἑσπέρᾳ· ἡ φάσις αὕτη λέγεται *πανσέληνος*.

Μετὰ 7 δὲ ἡμέρας ἀπὸ τῆς πανσελήνου φαίνεται ἡμῖν πάλιν ἐν σχήματι ἡμικυκλίου, ἀλλ' ἀντιστρόφως ἢ κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον, καλεῖται δὲ ἡ φάσις αὕτη *τελευταῖον τέταρτον*.

Τέλος μετὰ 29 ἡμέρας ἀπὸ τῆς νέας σελήνης ἐπανέρχεται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἄρχεται δεικνύουσα τὰς αὐτὰς φάσεις.

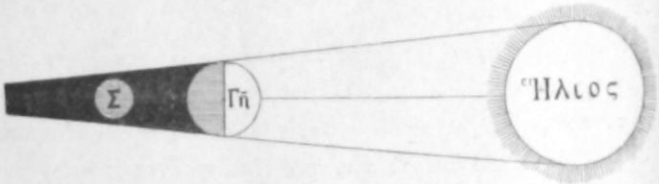
116. Αἱ ἐκλείψεις.

Ἡ σελήνη, διαγράφουσα τὴν περὶ τὴν γῆν τροχιὰν αὐτῆς, εὑρίσκεται ἐνίοτε ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας τῆς μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς. Τότε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἡλίου ἄρχεται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον σκοτιζομένη· μετ' ὀλίγον

ὁ ἥλιος φαίνεται ὡς ἡμισέληνος, πολλάκις δὲ ἐξαφανίζεται ἐντελῶς, *ἐκλείπει*. Τοῦτο καλεῖται *ἔκλειψις ἡλίου*.

Ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἡλίου τελείως ἐξαφανίζηται, τότε ἡ ἔκλειψις καλεῖται *ὁλική*. Ὅταν δὲ μόνον μέρος τοῦ ἡλίου σκοτίζηται, ἡ ἔκλειψις καλεῖται *μερική*. Αἱ μερικαὶ ἐκλείψεις εἶναι συχνότεραι τῶν ὁλικῶν. Ὅταν δὲ ἡ σελήνη, μὴ δυνα-

μένη νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον τὸν ἥλιον, καταλείπῃ μέρος τοῦ ἄστρου τούτου φωτεινὸν πέριξ τοῦ σκοτεινοῦ ἐν εἴδει *δακτυλίου*, τότε ἡ ἔκλειψις καλεῖται *δακτυλιοειδής*.

Κατὰ τὰ 7 περίπου λεπτά, καθ' ἃ διαρκεῖ ἡ ὁλικὴ ἔκλειψις, σκότος στύγιον καλύπτει τὴν γῆν ἅπασαν, τὰ ἄστρα λάμπουσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς ἐν καιρῷ αἴθριας καὶ ἀσελήνου νυκτός, τὸν δίσκον τῆς σελήνης περικαλύπτει ρῶς τι ἀμυδρόν, τὰ ζῷα περίφοβα σπεύδουσιν εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν, τὰ πτηνὰ σιγῶσι καὶ ἐν μέσῳ πυκνῶν καὶ πλατυφύλλων κλάδων ζητοῦσι καταφύγιον.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ πάλιν τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας ἄρχεται ἀναλαμβάνον τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀναφαίνεται αὖθις ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ.

Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου κατὰ διαφόρους τόπους, ἀφ' ὧν βλέπομεν αὐτάς, εἶναι *μερικαὶ ἢ ὁλικαί*. Ἡ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ὁλικὴ ἔκλειψις ἐν ἄλλῃ εἶναι μερική. Ἀλλαχοῦ δὲ οὐδόλως ὑπάρχει ἔκλειψις, διότι ἡ σελήνη, ὡς οὖσα μικροτέρα τῆς γῆς, οὔσης καὶ ταύτης μικροτέρας τοῦ ἡλίου, μόνον ἀπὸ μικροῦ μέρους τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐμποδίζει τὸ φῶς. Ὅταν δὲ ἡ γῆ, στρεφομένη περὶ τὸν ἥλιον, εὑρίσκηται ἀκριβῶς μεταξὺ τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου, ἡ σελήνη ἀδυνατεῖ νὰ λάβῃ φῶς καὶ ἑπομένως πάσχει ἔκλειψιν μερικὴν ἢ ὁλικήν, ἀλλ' οὐδέποτε δακτυλιοειδῆ, διότι ἡ γῆ εἶναι μεγαλειτέρα τῆς σελήνης.

Αἱ μὲν ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου συμβαίνουσι μόνον κατὰ τὴν νέαν σελήνην, αἱ δὲ τῆς σελήνης ἐν τῇ πανσελήνῳ. Ἀλλ' οὔτε κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην συμβαίνει ἔκλειψις ἡλίου, οὔτε κατὰ πᾶσαν πανσέληνον ἔκλειψις σελήνης· διότι σπανίως τὰ τρία ἄστρα εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας.

117. Αἱ εὐεργεσίαι τοῦ ἡλίου.

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς δημιουργίας ὁ ἥλιος ἐνομίσθη τὸ θαῦμα τῶν οὐρανῶν, καὶ δικαίως ἔτυχε θείων τιμῶν κατὰ τὴν νηπιώδη τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν. Ἡ ἔκπληξις τῶν πρώτων τῆς γῆς κατοίκων, ἰδόντων τὸν ὑπέρλαμπρον τοῦτον ρωστῆρα, αἰωρούμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν σαπρειρίνων οὐρανῶν, ἦτο ἀπερίγραπτος. Ἀλλ' οὐδόλως ἀπελείρθη τῆς ἐκπλήξεως ταύτης ἡ ἀμύθητος αὐτῶν θλῖψις, ὅτε μετ' ὀλίγον ἐράνη συστέλλων τὰς χρυσαυγεῖς αὐτοῦ ἀκτῖνας καὶ κρύπτων τὸ ὡλογερὸν αὐτοῦ πρόσωπον ὄπισθεν τοῦ ὁρίζοντος. Διαρκὴς θρῆνος, ὑποτίθεται, ἐξηκούετο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἀπωλείᾳ· ἀλαλαγμοὶ δὲ ἀγαλλιάσεως ἀντήχησαν ἐπὶ τῇ ἐκ νέου ἐμφανίσει τοῦ χρυσοῦ τούτου ὄμματος τῆς ἡμέρας.

Ὁπότε εἶδον κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωπ' εἰς τὴν δύσιν
τὸν ἥλιον κρυπτόμενον, τὴν σκοτισθεῖσαν φύσιν,
ὡς νήπια ἐθρήνησαν·
ἀλλὰ ἰδόντες τὸν λαμπρὸν εἰς τῆς αὐγῆς τὰς πύλας
νὰ πυρπολῇ τοὺς οὐρανούς, ἐκ νέου ἀνατείλας,
πρηνεῖς τὸν προσεκύνησαν.

Ἀμφίβολον εἶναι, ἐὰν ὑπῆρξαν ἔθνη, μὴ ἀτενίσαντα μετὰ θάμβους καὶ ἱερᾶς συγκινήσεως εἰς τὸν ὑπέρλαμπρον τοῦτον ρωστῆρα, μὴ θελήσαντα ν' ἀναγνώσωσιν ἐν τῷ ρωτοβόλῳ δίσκῳ αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν τῶν οὐρανῶν.

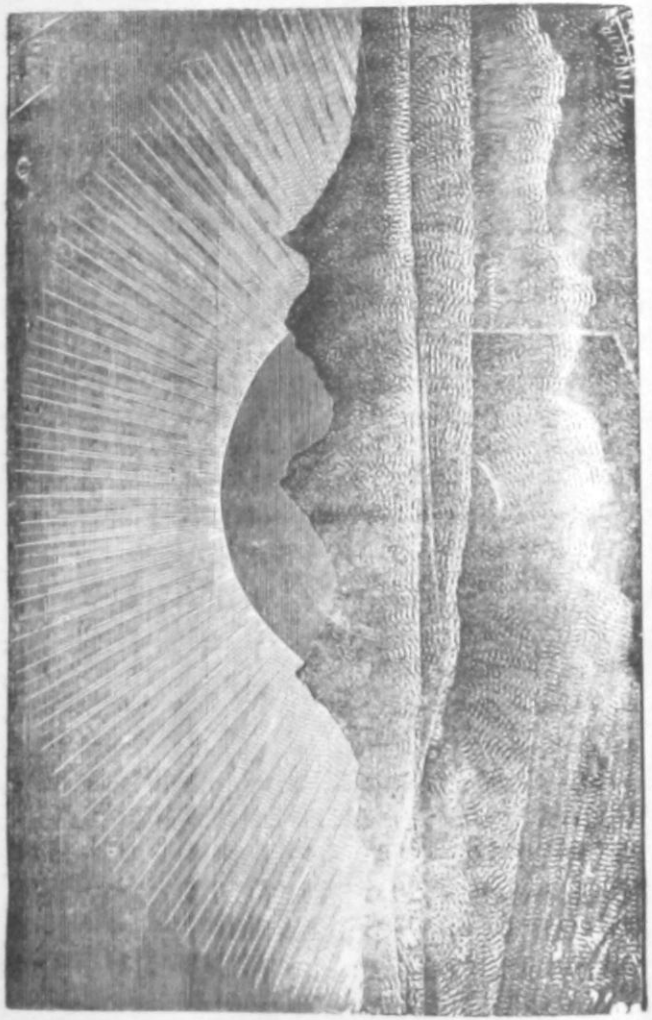
Ἡ ἀκένωτος αὕτη πηγὴ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἡ ἀνανεοῦσα τὴν ὕπαρξιν, τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν καλλονὴν

τῶν εἰς τὴν δεσποτείαν αὐτῆς ὑπαγομένων κόσμων, ἡ ἀνεξάντλητος ἑστία τῆς ζωῆς καὶ τῆς γονιμότητος, τῆς διακεχυμένης ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῷ κράτει αὐτῆς πλάσμασι, κατέχει τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος[1], προΐσταται ἐν τῇ κινήσει τῶν ἀποτελούντων τὸ σύστημα τοῦτο οὐρανίων σωμάτων καὶ ποδηγετεῖ αὐτὰ ὡς κοινὸς τροφεὺς καὶ πατήρ.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἄστρον διαχέει τὴν λάμψιν τῆς ἡμέρας ἐν τῇ διαυγεῖ ἀτμοσφαίρᾳ, ἥπερ αὐτοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι δημιούργημα, διότι, ἀντλοῦν ἀπὸ τῶν ὠκεανίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ῥείθρων, ὡς ἀπὸ ἀχανοῦς δεξαμενῆς, μεταβάλλει τὰ ὕδατα εἰς εὐεργετικὴν δρόσον καὶ βροχήν, δι' ἧς ποτίζει τὰς διψαλέας πεδιάδας· μεταποιεῖ αὐτὰ εἰς γονιμοποιὸν ἰκμάδα ἐπαυξάνουσαν τὴν εὐφορίαν τοῦ γηίνου ἐδάφους, εἰς ἀέρα, ἐξ ὧν αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα συγκροτεῖται.

Ἡ διαδοχὴ τῶν τεσσάρων τοῦ ἔτους ὡρῶν τῷ ἡλίῳ ὀφείλεται. Ὅταν κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἔαρος ἡμέρας ὁ χρυσοφανὴς οὗτος ἀστὴρ ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς ζοφερᾶς ὁμίχλης ἐξορμᾷ, διὰ νέων θελγήτρων φαίνεται περιβάλλων τὴν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ τοῦ χειμῶνος ἀποψυχθεῖσαν ἡμετέραν γῆινον σφαῖραν, ἥπερ εὐπειθῶς κλίνει τὸ ὑπὸ χιόνων ἔτι κεκαλυμμένον αὐτῆς μέτωπον πρὸς τὰς ζειδώρους αὐτοῦ ἀκτῖνας. Τότε ἡ γῆ, ἀπὸ τοῦ ληθάργου αὐτῆς ἀνεγειρομένη, ἐξ ἡδυπαθείας στενάζει, ὁ γόνιμος αὐτῆς κόλπος διὰ χλόης αὖθις ὡραΐζεται. Τόσον ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος ρωστὴρ καὶ τοῦ οὐρανοῦ ὑπερόπτης γίγας ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου

1. Ὅρα ἀνάγν. 114.

Βόρειον σέλας.

πλανήτου, ὥστε, οὐδὲν ἄνθος αὐτὸς ἐπὶ τῆς κεραλῆς φέρων, ποικίλα καὶ πάμπολλα ἄνθη ὑπὸ τὰ βήματα αὐτοῦ κατασπείρει· οὐδὲν θέρος ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ κύκλῳ συλλέγων, θέρη πρὸς διατροφὴν τῆς ἐνοργάνου φύσεως χορηγεῖ· πηγὴ ρωτὸς ὑπάρχων, ἀλλ' οὐδὲν χρῶμα ἐν τῷ πεπυρωμένῳ αὐτοῦ δίσκῳ περιβάλλων, χρώματα λαμπρότατα εἰς τὴν φύσιν ἅπασαν παρέχει. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄπειρα *μετεωρολογικὰ φαινόμενα* τῷ ἡλίῳ ὀφείλονται. Τὰ λαμπρὰ τῆς ἴριδος χρώματα, αἱ θαυμάσιαι ἐκλάμψεις τοῦ *βορείου σέλαος*, τὸ κροκοβαφὲς τοῦ *λυκαυγοῦς*, τὰ ποικίλα *χρώματα* τῶν ἀνθέων καὶ πάντων τῶν πραγμάτων, ἡ τὴν γῆν ἡμῶν περιβάλλουσα *ἀτμόσφαιρα*, τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα *μετέωρα*, οἱ *ἀτμοί*, ἡ *ὁμίχλη*, τὰ *νέφη*, ἡ *βροχή*, ἡ *χιών*, ἡ *χάλαζα*, ἡ *δρόσος*, ἡ *πάχνη*, ὁ *ἀήρ*, οἱ *ἄνεμοι*, πάντα ταῦτα τῷ ἡλίῳ ὀφείλονται.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἁπάντων τῷ ἡλίῳ ὀφείλεται. Κλείσατε φυτόν τι ἢ ζῷον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν σκοτεινῷ τινι μέρει, στερήσατε αὐτὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, καὶ μετ' ὀλίγον μαραίνεται, βραδύτερον ἀποθνήσκει. Ἴδετε τὰ φυτὰ τὰ ἐν τῇ σκιᾷ, καὶ τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ διαιτωμένους.

Πηγὴ ἀκένωτος ζωῆς, μονάρχα τῆς ἡμέρας,
ὁ τοῦ συστήματος ἡμῶν στηρίζων τοὺς ἀστέρας,
αἰτία τῆς κινήσεως, ὦ ἄστρον σελασφόρον,
ὅπου ἡ φύσις ἔρριψε δημιουργίας σπόρον!

Ὡς κύκλῳ λύχνου στρέφονται ψυχαὶ τὸ φῶς διψῶσαι,
ὁμοίως σφαῖραι κύκλῳ σου συστρέφονται σκιρτῶσαι.
Τὸ πᾶν ἐκλείπει δι' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ φῶς σου δύσῃ,
ἐὰν τὴν σφαῖράν σου ροπὴ ὀλέθρου ἀφανίσῃ.

118. Εἰς τὸν ἥλιον.

Ὁ ἥλιος ἐκ τῆς θαλάσσης
ὑγρὸς ἀκόμη ἀνατέλλει
κ' εἰς τὰς ἀπέναντι ἐκτάσεις
ὡς ῥόδων φαίνεται νεφέλη.

Ἡ λάμψις του, δειλὴ εἰσέτι,
τὰς ἄκρας λείχει τῶν ὀρέων.
Ζωὴν εἰς τὴν ζωὴν προσθέτει
καὶ ἀνελίσσει κόσμον νέον.

Ὦ ἔφορε τῆς οἰκουμένης,
λαμπρός, καὶ διὰ τοῦτο μόνος
ἀνὰ τὸ ἄπειρον προβαίνεις,
βαδίζων ἄνω τοῦ αἰῶνος.

Φεῦ! πόσας, ἥλιε, καρδίας
ἀπέλπιδας, ἀχράς, φωτίζεις!
Τί ὠφελεῖ ἀκτὶς εὐδίας
εἰς τὸ κενόν, εἰς ὃ βαδίζεις;

Τὸ σκότος ἂν πρὸ σοῦ ἐχάθη,
πλὴν τῆς ψυχῆς τὸ σκότος μένει.
Εἰς τοῦ Ὠκεανοῦ τὰ βάθη
ἡ λάμψις σου δὲν καταβαίνει.

Ὡς νύμφην βίου τερπνοτάτου
τὸ πᾶν μὲ καλλονὴν στολίζεις·
ἀλλ' εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου
τὴν νύμφην τάχιστα λακτίζεις.

Λαμπὰς ἐκεῖ ἐπικηδεία
τῆς γῆς ἑκάστοτε θνησκούσης,
προβαίνεις ἐν πομπῇ βραδείᾳ,
γελῶν πρὸ τελετῆς θρηνούσης.

Ναί, ἥλιε, γελᾷς, δὲν κλαίεις·
εἰς ὄμμα χαῖρον ἢ δακρύον
ὁμοίαν λάμψιν διαχέεις,
φωτίζων θάνατον καὶ βίον.

Τοῦ οὐρανοῦ εἶν' αἰωνίως
γλαυκὸν καὶ διαυγὲς τὸ ὄμμα·
ὁ ἄπειρος τοῦ Πλάστου βίος
εἰς τὸ γλαυκὸν δηλοῦται χρῶμα.

Σὺ τὰ μυστήρια γνωρίζεις
τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου μόνον.
Τὸ βλέμμα σου καταβυθίζεις
ἐπὶ τοῦ κόσμου πρὸ αἰώνων.

Καὶ εἶδες νὰ πετᾷ ἐμπρός σου
ὡς τι πανόραμα ταχέως
τὸ κάλλος μεγαλείου τόσου,
ὁ κόσμος ἅπας ὁ ἀρχαῖος.

Καὶ ἦτο κόσμος νεανίας
γελῶν καὶ σύντονος κ' ἐλπίζων,
καὶ παίζων μὲ τὰς δυστυχίας,
μὲ ἄνθη τὴν ζωὴν στολίζων.

© ΙΣΙΣΜΑΝΟΓΙΟ

Χρυσοῦς αἰών, ὡς ἡ ἀκτίς σου,
εἰς ἔαρ θάλλον ἐπλανᾶτο·
εἶδεν ἐπάνω τῆς ἀβύσσου
καὶ μ' ὄνειρα ἀπεκοιμᾶτο.

Τὰ πάντα ἔτρεψεν ὁ χρόνος.
Αἱ γενεαὶ περῶσι πᾶσαι,
ἀλλ' ἀναλλοίωτος σὺ μόνος
ἐπὶ τὴν κόνιν των πλανᾶσαι.

Καὶ ὅμως, ἥλιε, ποῦ τείνει,
ποῦ ἡ μακρὰ αὐτὴ πορεία;
Οὐδ' ἴχνος ὄπισθεν ἀφίνει.
Τὸ φῶς διώκει ἡ σκοτία.

Σὲ τέρπει ὁ μακρός σου βίος;
Ἀπήντησας τὴν εὐτυχίαν,
διότι βαίνεις αἰωνίως
κ' ἡμεῖς ἡμέραν μόνον μίαν;

Πρὸς τί ὁ Πλάστης, διασπάσας
τὸ ἀχανὲς τοῦ χάους στῆθος,
τὰς πλάσεις ἤγειρεν ἁπάσας
ἀπὸ τὸ νεκρικὸν των βύθος!

Τίς εἶδεν, ἥλιε, τὸ μέλλον;
Σὺ εἰς τοῦ Γολγοθᾶ τὸ χῶμα
εἶδες τὸν Ἄνθρωπον· ἀγγέλων
χορός σ' ἐθάμβωσε τὸ ὅμμα.

Προχώρει τὴν πιστὴν πορείαν.
Ἐμπρός, ἡ δύσις σὲ προσμένει.
Ὁδὸν βαδίζομεν ὁμοίαν.
Δύσις καὶ μνῆμα πέραν χαίνει.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αἰωνία,
δὲν εἶναι θάνατος ἡ δύσις.
Τίς οἶδεν ἄν, ὡς ἡ πρωΐα,
δὲν θ' ἀνατείλωμεν ἐπίσης;

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

119. Τὸ πῦρ καὶ τὰ αὐτοῦ φαινόμενα.

Ἐν τῶν ἐν τῷ σύμπαντι καθολικωτάτων καὶ οὐσιωδεστάτων στοιχείων εἶναι τὸ πῦρ. Καίπερ ἀόρατον ἐν τοῖς πλείστοις, ὑπάρχει ὅμως ἐν ἅπασι τοῖς σώμασιν. Ὑπάρχει ἐν ἁπάσῃ τῇ δημιουργίᾳ, ἔν τε τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, ἔν τε τοῖς αἰθερίοις ὕψεσι καὶ τοῖς βαθυτάτοις κόλποις τῆς γῆς. Διεγειρομένης δὲ ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος αἰτίας τῆς ἐν ἑκάστῳ σώματι πυρωτικῆς δυνάμεως, τὸ τέως λανθάνον πῦρ διεγείρεται καὶ φλὸξ ἐξ αὐτοῦ προκύπτουσα ἀναφαίνεται.

Γινώσκει δὲ ὁ ἄνθρωπος νὰ διεγείρῃ τὸ ἁπανταχοῦ ὑπάρχον πῦρ διὰ διαφόρων ἁπλῶν ὀργάνων· ἀπὸ τοῦ σκληροτάτου πυρίτου[1] διὰ τοῦ ψυχροτάτου χάλυβος[2] ἐξάγει τὸν καθεύδοντα σπινθῆρα καὶ ἀνάπτει πυράν.

Ἐν τῶν λαμπροτάτων τοῦ διεγειρομένου πυρὸς φαινομένων

1. Πυρίτης· εἶδος λίθου, ἡ κοινῶς *τσακμακόπετρα*.
2. Χάλυψ· εἶδος σιδήρου, τὸ κοινῶς *ἀτσάλι*.

εἶναι τὸ ῥῶς. Ἀλλ' ἵνα πλήρη καὶ ὡς οἷόν τε σαρῆ ἔννοιαν τῆς λαμπρότητος καὶ εὐεργετικότητος τοῦ ῥωτὸς λάβωμεν, ραντασθῶμεν τυρλὸν ἐκ γενετῆς. Ὁ δυστυχὴς οὗτος οὐδέποτε οὔτε τὸ μειδίαμα τῆς φιλοστοργίας ἐπὶ τῶν τῆς μητρὸς χειλέων εἶδεν, οὔτε τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπαθοῦς λύπης ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ καλοῦ πατρὸς διέκρινεν. Ἐκ τοῦ ἀνθηροῦ κόσμου τοῦ ἔαρος καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ θέρους οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν εὐεργετικὴν θερμότητα τῶν θερινῶν ἡμερῶν καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν σκοτεινῶν αὐτῷ ἀνθέων αἰσθάνεται. Ἐὰν αἴρῃς ἐν λαμπρᾷ τινι ἐαρινῇ ἡμέρᾳ τὸ τοὺς ὀρθαλμοὺς τοῦ δυστυχοῦς ἐκ γενετῆς τυρλοῦ καλύπτον σκότος διελύετο, ἐὰν ὑπὸ τοῦ ῥωτὸς οἱονεὶ νέα πύλη τῆς θείας δημιουργίας αὐτῷ ἠνοίγετο, ὁποία ἔκστασις χαρᾶς τὸν τυρλὸν ἐκεῖνον θὰ κατελάμβανε! Τὸ πρῶτον αὐτοῦ βλέμμα ἐπὶ τῆς γοητευτικῆς τῆς φύσεως καλλονῆς θὰ ἦτο ὅμοιον τῷ πρώτῳ βλέμματι τοῦ Ἀδὰμ ἐν τῷ ἐπιγείῳ παραδείσῳ. Ὁ τυρλὸς ἐκεῖνος, αἴρῃς ἀναβλέψας, θὰ ἐξεπλήττετο καὶ δι' ὑπερβάλλουσαν χαρὰν παράφορος θὰ ἐγίνετο. Θ' ἀπεπειρᾶτο τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῇ χειρὶ νὰ ψαύσῃ καὶ τὸ πᾶν νὰ ἐναγκαλισθῇ. Ἐντὸς ὠκεανοῦ ξένων φαινομένων θὰ ἐνόμιζεν ὅτι πλέει, ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦ Ὑψίστου θὰ ὑπώπτευεν ἀπώλειαν αὐτῷ προκειμένην. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα αἰσθήματα θὰ κατέκλυζον τὴν καρδίαν τοῦ τυρλοῦ, ᾧ αἴρῃς τὸ ῥῶς θὰ ἐδίδετο.

Αἱ χρυσολαμπεῖς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διέρχονται ἐπὶ τὰ σκοτεινὰ δάση καὶ τὴν διαγελῶσαν τῶν λειμώνων χλόην. Διὰ τοῦ ῥωτὸς τούτων τὰ μακρὰν κείμενα ὄρη ραίνονται νέρη ἐλαρρά, τὰ δὲ πόρρω ἀπέχοντα νέρη ραίνονται ὄρη πλωτά· τὸ *οὐράντον τόξον* μετὰ τῶν ἀνταυγῶν αὐτοῦ χρωμάτων,

κυρτούμενον ἐπὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν ποικιλόστολον γῆν, ὡς παμμεγέθης καὶ λαμπρὰ δευτέρου κόσμου στοὰ παρίσταται· τὰ ἀναρίθμητα ἄνθη τὸν ἐπὶ τῆς γῆς χλοερὸν τάπητα ὡραίζουσιν· αἱ πετόμεναι ψυχαὶ ὡς πολύχροα ἄνθη ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀποσπώμενα ραίνονται· αἱ κορυδαλλίδες, ὧν τὰ ᾄσματα πληροῦσι τὸν ἀέρα, ἐκεῖ εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος ὡς μέλανα καὶ κινητὰ σημεῖα ραίνονται· ὁ μονίας ἀετὸς ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν νεφῶν πλανᾶται.

Ἀλλὰ τὸ ῥῶς καὶ ἄλλως εἶναι ἡμῖν τε καὶ ἁπάσῃ τῇ φύσει πολυτιμότατον καὶ εὐεργετικώτατον. Τὸ πᾶν μέλαν καὶ σκοτεινόν, τάφος ἀπέραντος ὁ κόσμος ἅπας, μεμαρασμένη καὶ νεκρὰ θὰ ἦτο ἡ φύσις ἅπασα ἄνευ τοῦ ῥωτός. Οὐδὲν ῥυτὸν θὰ ἐβλάστανεν ἢ θὰ προέκοπτεν ἄνευ τοῦ ῥωτός. Σπείρουσιν οἱ θνητοὶ ἐπὶ ἐδάφους, ἔνθα τὸ ῥῶς τῆς ἡμέρας δὲν ἀρκανεῖται· σπουδάζουσι καὶ πειρῶνται νὰ διεγείρωσι τὴν βλάστησιν διὰ τεχνητῆς θερμότητος· ὁ βλαστὸς μόλις ἐξελθὼν τῆς γῆς ἐμαράνθη[1]. Ἴδωμεν τὰ ῥυτὰ καὶ τὰ ἄνθη, οἷς κοσμοῦνται χειμῶνος αἱ κατοικίαι ἡμῶν· καίπερ ὑπαρχούσης ἐντὸς τῶν δωματίων τῆς ἀπαιτουμένης θερμότητος, ἀλλ' ὅμως ταῦτα πρὸς τὰς ψυχρὰς θυρίδας τρέπονται, ἵνα διὰ τῶν φύλλων αὐτῶν ῥοφήσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἔξωθεν ἐρχόμενον ῥῶς. Διαδράμωμεν τὸ πυκνὸν δάσος καὶ ἔκθαμβοι θὰ ἴδωμεν πάντα τὰ δένδρα, μικρά τε καὶ μεγάλα, πρὸς τὸ ῥῶς τὰς κορυφὰς αὐτῶν ἐπιθυμητικῶς προτείνοντα· ὅσα δὲ παρ' ἄλλων ἐπισκιάζονται, οἱονεὶ πενθοῦσι καὶ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ῥωτὸς ἀποξηραίνονται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῶν ζώων

1. Ἀόριστος ἀντὶ ἐνεστῶτος, ἐπὶ τῶν συνήθως καὶ φυσικῶς γινομένων.

καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα ἐπαισθάνονται τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἡλιακοῦ ρωτὸς ἀποτελεσμάτων. Ὁ διηνεκῶς ὑπὸ τῇ σκιᾷ κατακλείστων δωματίων ἐνδιαιτώμενος χλωριᾷ καὶ ῥθίνει, ὡς ῥυτὸν ἀπομαραινόμενον. Παράδειγμα ὑπάρχουσιν ἡμῖν οἱ πολὺν χρόνον ἐν ταῖς φυλακαῖς διαμείναντες.

Ἰδιότης οὐδὲν ἧττον λαμπρὰ καὶ εὐεργετικὴ τοῦ πυρὸς εἶναι ἡ *θερμότης*. Αὕτη πανταχοῦ εἰσχωροῦσα καὶ εἰς πάντα τὰ σώματα εἰσδύουσα, ἐξεγείρει θαυμαστῶς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναρίθμητα σπέρματα, ζωογονεῖ ἀνθρώπους καὶ ζῷα, συντελεῖ εἰς τὴν ἐν τοῖς αἱματορόροις ἀγγείοις κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος. Νέκρωσις καὶ θάνατος ὑπάρχει πανταχοῦ, ὅθεν ἡ θερμότης ἐλλείπει. Αἱ βόρειοι χῶραι, ἡ ὥρα τοῦ χειμῶνος ἀποδεικνύουσιν ἐναργέστατα τὴν εὐεργετικὴν ἰδιότητα τῆς θερμότητος. Οὐδὲν ῥυτὸν βλαστάνει, πάντα τὰ ζῷα καὶ οἱ ἄνθρωποι κλείονται ἐν ταῖς ῳλεαῖς καὶ κατοικίαις αὐτῶν ἐκεῖ, ἔνθα ἡ θερμότης ἐλλείπει καὶ ὁ παγετὸς καὶ κρυμὸς διαρκεῖ.

Τὸ πᾶν εἶναι οἱονεὶ ἄπειρος ὠκεανὸς πυρός, ἐν ᾧ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ εὐῤῥαινόμεθα. Τὸ πορφυροῦν *βόρειον σέλας*, τὸ ἐν εἴδει πυῤῥόρων ταινιῶν ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος ἐν ταῖς ἀρκτῴαις χώραις λάμπον, εἶναι ὅμοιον σπινθῆρσιν, οὓς διὰ τῆς συγκρούσεως τοῦ χάλυβος καὶ τοῦ πυρίτου ἐξάγομεν. Ἡ χρυσῆ τοῦ ἡλίου ἀκτίς, ἡ τὴν ψεκάδα ἀπὸ τῆς ἡμικλείστου κάλυκος τοῦ νέου ῥόδου ἀποῤῥοροῦσα, εἶναι ῥύσεως ὁμοίας τῷ πυρί, τῷ μετὰ πατάγου ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γηίνης σφαίρας ἐξανισταμένῳ, ἢ ἐν εἴδει ῳλογεροῦ χειμάῤῥου ἀπὸ τῶν κορυφῶν πυριπνόων ὀρέων κατερχομένῳ, ἢ δι' ὑπογείων σεισμῶν ὁλοκλήρους χώρας συνταράσσοντι, κολοσσιαῖα κτίρια κρημνίζοντι, πόλεις εἰς σωροὺς ἐρειπίων μεταβάλλοντι, ὄρη ὑψηλὰ συντρίβοντι καὶ ἀνατρέποντι.

Καίτοι οὐχὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ ἐν ἅπασι τοῖς σώμασιν ἠρεμοῦν καὶ λανθάνον πῦρ διεγείρεται καὶ ἐνεργὸν καθίσταται, ἀλλ' ὅμως μυρίαι εἶναι αἱ ὠφέλειαι καὶ αἱ εὐεργεσίαι αὐτοῦ εἴτε ἠρεμοῦντος καὶ λανθάνοντος εἴτε διεγειρομένου καὶ φανεροῦ. Τὸ τὴν νύκτα τὰς οἰκίας ἡμῶν καὶ πλεῖστα ὅσα ἄλλα μέρη ῳωτίζον εἶναι τὸ πῦρ· τὸ τὰ ὑπὸ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος ῥιγοῦντα τοῦ σώματος ἡμῶν μέλη θερμαῖνον εἶναι τὸ πῦρ· τὸ τοὺς καρποὺς τῶν ἀγρῶν, τὰς πολυτίμους ὀπώρας τῶν δένδρων καὶ τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου πεπαῖνον εἶναι τὸ πῦρ· τὸ τὴν τροφὴν ἐν τῇ ἐσχάρᾳ, τῇ χύτρᾳ ἢ ἀλλαχοῦ ὀπτῶν ἢ ἕψον εἶναι τὸ πῦρ· τὸ ἐν τοῖς χωνευτηρίοις τὰ διάφορα μέταλλα τήκον, ῥευστὰ δὲ καὶ εὔχρηστα εἰς τὰς ποικίλας ἡμῶν ἀνάγκας καθιστὰν εἶναι τὸ πῦρ. Συνελόντι εἰπεῖν, τὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν πανταχοῦ καὶ τοῖς πᾶσι παρέχον εἶναι τὸ πῦρ.

Ἀλλ' ἡ ἀκηδία ἡμῶν καὶ ἡ κακὴ τοῦ πυρὸς χρῆσις ἐπιφέρει πολλαχοῦ καὶ πολλάκις τὴν καταστροφήν, τὸν θάνατον, τὴν ἐρήμωσιν. Ἀλλὰ μὴ τοῦτο μόνον τοῦ Θεοῦ τὸ δῶρον, ταύτην μόνην τὴν τοῦ Ὑψίστου εὐλογίαν ἡ τοῦ ἀνθρώπου μωρία καὶ ἀπρονοησία εἰς μάστιγα καὶ κατάραν μετέβαλε;

«Πῦρ ἐνώπιον Κυρίου προπορεύσεται καὶ ῳλογιεῖ κύκλῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ.

» Ἔφαναν αἱ ἀστραπαὶ αὐτοῦ τῇ οἰκουμένῃ, εἶδε καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ.

» Τὰ ὄρη ὡς εἰ κηρὸς ἐτάκησαν ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ἀπὸ προσώπου Κυρίου πάσης τῆς γῆς.

» Ἀνήγγειλαν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ εἶδοσαν πάντες οἱ λαοὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ» (Ψαλμ. Ϟ', 3—6).

---

120. Τὰ πλανώμενα φῶτα.

Ὁ νεκροθάπτης νεκροταφείου τινὸς ἐκάθητο κατά τινα ἀσέληνον καὶ νήνεμον ἑσπέραν τοῦ θέρους ἐπὶ τῆς θυρίδος τοῦ δωματίου αὐτοῦ, ὅπερ ἔκειτο ἀπέναντι τοῦ νεκροταφείου.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχον ἐνταριάσαντες ἐκεῖ που νεκρὸν πλούσιον. Ὁ νεκροθάπτης εἶδεν ἄνωθεν τοῦ μνήματος *φῶτα* μικρά, *πλανώμενα* ἐλαρρῶς τῇδε κἀκεῖσε. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπώπτευσεν, ὅτι τυμβωρύχοι κακοήθεις θέλουσι νὰ ἀνορύξωσι τὸν τάφον καὶ ἀπογυμνώσωσι τὸν νεκρόν. Ἀλλὰ βραδύτερον παρετήρησεν, ὅτι ἡ ὑποψία αὐτοῦ ἦτο ἄτοπος. Ἐκάλεσε τότε τὸν βοηθὸν αὐτοῦ καὶ ἔδειξε καὶ αὐτῷ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φῶτα, ἀμφότεροι δὲ ἠπόρουν, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον.

Ἐνεθυμήθησαν τότε τὰς διηγήσεις τῆς μάμμης αὐτῶν περὶ *βρυκολάκκων* καὶ πλήρεις φόβου ἐπίστευσαν, ὅτι τῷ ὄντι ὁ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐνταριασθεὶς ἐγένετο *βρυκόλακκας*. Τῇ ἐπαύριον ὁ νεκροθάπτης ἔντρομος διηγεῖτο τὸ φαινόμενον εἰς τὸν ἱερέα τοῦ νεκροταφείου· ὁ ἱερεὺς ἐξήγησε τὴν φύσιν τοῦ φαινομένου ὧδε· «Ἐκεῖ, ἔνθα σήπονται ζῶα καὶ ἡ φυτικὴ οὐσία, ἔτι δὲ εἰς τόπους ἑλώδεις, ἀναπτύσσεται ἀέριόν τι, *φωσφοροῦχον ὑδρογονικὸν ἀέριον* καλούμενον, ὅπερ, ἐρχόμενον εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἀναφλέγεται καὶ παράγει τὰ *πλανώμενα φῶτα*. Καθίστανται δὲ ταῦτα μᾶλλον φανερά, ὅταν ἡ νὺξ εἶναι ἀσέληνος καὶ νήνεμος».

Ἡ ἐξήγησις αὕτη οὐχὶ μόνον ἔπεισε τὸν νεκροθάπτην, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπατηλῆς ἰδέας περὶ βρυκολάκκων ἐντελῶς ἀπήλλαξε.

---

121. Σεισμοὶ καὶ ἡφαίστεια.

Γινώσκομεν, ὅτι ὕδωρ θερμαινόμενον ἐντὸς λέβητος ἑρμητικῶς κεκλεισμένου, παράγει ἀτμούς, οἵτινες, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀραιοὶ ὄντες, κινοῦσιν ἰσχυρῶς τὸ σῶμα τοῦ λέβητος, εἶτα δέ, συμπυκνούμενοι καὶ διέξοδον μὴ εὑρίσκοντες, ἐκσφενδονίζουσιν αὐτὸ μακράν. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, ἔνθα ἐπικρατεῖ θερμότης ὑπερβολική, ἀναλύουσα καὶ τήκουσα πάσας τὰς ὕλας. Ἕνεκα τῆς θερμότητος ταύτης παράγονται ἀτμοί, οἵτινες ζητοῦσι διέξοδον· μὴ εὑρίσκοντες δὲ τοιαύτην σείουσι καὶ κλονίζουσι τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, ὑψοῦσιν ἢ καταποντίζουσι πόλεις καὶ χώρας ὁλοκλήρους. Οὕτω γίνονται οἱ *σεισμοί*.

Οἱ σεισμοὶ συμβαίνουσιν ἄλλοτε μὲν καθέτως, ἐκ τῶν ἄνω δηλαδὴ πρὸς τὰ κάτω, ἄλλοτε ὁριζοντίως καὶ ἄλλοτε κυκλοτερῶς. Ὁ κατὰ κάθετον σεισμὸς καὶ ὁ ὁριζοντίως εἶναι ὁ συνήθης καὶ ἧττον καταστρεπτικός· ὁ κυκλοτερὴς σεισμὸς σπανίως μὲν συμβαίνει, ἀλλ' ἐπιφέρει καταστροφὰς μείζονας.

Πολλάκις ὅμως διασχίζουσιν οἱ ἀτμοὶ τὸν ἐξωτερικὸν τῆς γῆς φλοιὸν καὶ ἐξέρχονται συμπαρασύροντες καὶ συγκομίζοντες μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἐν τοῖς κόλποις τῆς γῆς τετηκυίας ὕλας. Οὕτω γίνονται αἱ *ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων*. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν ἡφαιστείων τὸ ἔδαφος τῆς γῆς ἀνυψοῦται βαθμηδὸν καὶ σχηματίζεται οὕτως ὄρος, ἔχον σχῆμα κώνου, ἐξ οὗ *κῶνος τοῦ ἡφαιστείου* καλεῖται. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τούτου σχηματίζεται ὀπή, καλουμένη *κρατήρ*, ἐξ οὗ ἐκπηδῶσιν ἀτμοί, στρόβιλοι δὲ καπνοῦ, φλόγες, τέφρα, κόνις καὶ λίθοι πελώριοι ἐκσφενδονίζονται εἰς τεραστίας ἀποστάσεις, ἐκρέει δὲ ποταμὸς πύρινος, συγκείμενος ἐκ τῶν τετηκυιῶν ὑλῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν *λάβαν*, τὴν καίουσαν καὶ καταστρέφουσαν πᾶν τὸ προστυχόν.

Τὰ ἡφαίστεια διαιροῦνται εἰς δύο· εἰς τὰ μὴ ἐξερεύγοντα ἤδη φλόγας καὶ καπνοὺς καὶ λάβαν, καὶ καλούμενα *ἐσβεσμένα*, καὶ εἰς τὰ ἐκβάλλοντα ἔτι ἀτμοὺς καὶ πῦρ καὶ ἄλλα, καὶ καλούμενα *ἐνεργά*. Τὰ ἐνεργὰ ἡφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ Ἔκλα ἐν Ἰσλανδίᾳ, ἡ Αἴτνη ἐν Σικελίᾳ, ἡ Στρογγύλη εἰς τὰς Λιπάρας νήσους πλησίον τῆς Σικελίας, καὶ ὁ Βεσούβιος ἐν Ἰταλίᾳ παρὰ τὴν Νεάπολιν.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἡφαίστεια καλούμενα *ὑποθαλάσσια*, ὡς κρυπτόμενα ὑπὸ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης. Τὰ ὑποθαλάσσια ἡφαίστεια ἐκρήγνυνται πολλάκις· αἴφνης δὲ βλέπομεν νῆσον ἀνερχομένην ἐκ τῶν ὑδάτων ἐκεῖ, ἔνθα οὐδὲν ἄλλοτε ὑπῆρχεν. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1831 ἀνεφάνη αἴφνης ἐν τῇ Μεσογείῳ νῆσος, ἡ Ἰουλία, καὶ ἔπειτα αὖθις ἠφανίσθη. Καὶ ἡ Θήρα, νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐγεννήθη ἐξ ἡφαιστείου. Κατὰ τὸ 1707 ἔτος μετὰ Χριστὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς

νήσου ταύτης ἀνεφάνη νῆσος ἡφαιστειογενής, ἥτις ηὔξανεν

ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος βαθμηδόν. Πρὸ ὀλίγων δὲ ἐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ κόλπῳ ἀνεφάνη νέα μικρὰ νῆσος, κληθεῖσα *Γεώργιος*.

122. Τὰ ὕδατα.

Ἴσταμαι παρὰ τὰς ἀνθοστολίστους ὄχθας ῥύακος ἑλικορρόου καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πενθίμου καὶ μελαγχολικῆς ἰτέας· βλέπω τὸ ναματιαῖον ὕδωρ, διερχόμενον πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ κελαρύζον. Ἀενάως ἐκ τοῦ ὄρους τούτου πηγάζον καὶ τὸν *ῥύακα* ἀπαρτίζον, ἑνοῦται κατωτέρω μετὰ τοῦ ὕδατος ἄλλου ῥύακος καὶ ποιεῖ μετὰ τούτου τὸ *ποτάμιον*. Τὰ ποτάμια συνενούμενα τοὺς *ποταμοὺς* συνιστῶσιν, οἱ δὲ ποταμοί, ποὺ μὲν ἥσυχοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ποὺ δὲ ὁρμητικοὶ καὶ παταγώδεις ῥέοντες, εἰς τὴν *λίμνην*, τὴν *θάλασσαν* ἢ τὸν *ὠκεανὸν* ἐκβάλλουσιν. Ἐνταῦθα τὰ ἀργυροειδῆ νάματα τοῦ ποταμοῦ τὴν πεδιάδα ἑλικοειδῶς διαρρέουσιν, ἐκεῖ παταγωδῶς κρημνιζόμενα, ῥικνώδη καὶ θορυβώδη *καταρράκτην* ἀπαρτίζουσιν. Ἐνταῦθα, ὁρμητικῶς καὶ βιαίως ῥέοντα, πᾶν

τὸ προστυχὸν παρασύρουσιν, ἐκεῖ μαρμαρύζοντα καὶ ἐλαρρῶς κυματίζοντα τὸν πλοῦν εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἐπιτρέπουσι.

Νυχθημερὸν ὑπὸ τοῦ ἀπανταχοῦ διακεχυμένου πυρὸς θερμαινόμενα, πανταχόθεν ἐξατμίζονται καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁτὲ μὲν ὡς *ἀτμοί*, ὁτὲ δὲ ὡς *ὁμίχλη* καὶ ἄλλοτε ὡς *νέφη* ἀνυψοῦνται καὶ μετεωρίζονται, ἢ ὑπὸ τῶν ἀνέμων τῇδε κἀκεῖσε ὠθοῦνται καὶ φέρονται. Ἀπὸ πολλοῦ ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος, ἡ γῆ κατάξηρος καὶ τὸ αὐχμηρὸν αὐτῆς ἔδαφος διεσχισμένον· τὰ ἄνθη ῥθίνουσιν ἀπομαραινόμενα· ἡ χλόη καὶ αἱ βοτάναι, πρὸς τὰ κάτω νεύουσαι, κινδυνεύουσι ν' ἀποξηρανθῶσι· τὰ ζῷα τοῦ πεδίου καὶ τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ μικρὸν ἔτι καὶ δίψῃ ἐξάλλυνται. Αἴφνης τὰ νέφη, εἰς ὑετὸν μεταβαλλόμενα, τὰ πάντα ποτίζουσι καὶ ἀναψύχουσι, τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς ἀγροὺς ἐπικλύζουσι καὶ τὴν δεινοπαθοῦσαν ῥύσιν ἐπανορθοῦσι. *Λαίλαπες*, οἱονεὶ ὑπηρέται τοῦ Ὑψίστου, ἀπροσδοκήτως πρὸς ἡμᾶς ἐκ μυριάδων μυριαμέτρων ἀποστάσεως πλῆθος συννέφων ῥέρουσι καὶ εἰς βροχὴν μεταβάλλουσιν· ὁμίχλαι, ἐν μεμακρυσμένοις ὁρίζουσι παρασκευασθεῖσαι, ἐν εἴδει νεφῶν ἡμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα πεδία περικαλύπτουσιν· ἀτμοὶ ἀπὸ ἀγνώστων καὶ λίαν μεμακρυσμένων τόπων εἰς ἡμᾶς προελθόντες καὶ αἰωρούμενοι ὡς σταγόνες καταψυκτικῆς βροχῆς νῦν καταπίπτουσιν, ὁμβρίου ὕδατος τὴν πατρῴαν ἡμῶν ἄρουραν πληροῦσι, τὰ πάντα ἀναζωογονοῦσι καὶ δροσίζουσι.

Πόσον ὡραῖα ἀνυψοῦνται τὰ ποτισθέντα ἄνθη καὶ φυτά! Πόσον λαμπρῶς πρασινίζουσιν οἱ λειμῶνες! Πῶς θάλλουσι τὰ νεωστὶ ἀρδευθέντα δάση! Οἵαι βαλσαμώδεις ὀσμαὶ πληροῦσιν ἤδη τὸν τὰ πάντα περιβάλλοντα ἀναψυκτικὸν ἀέρα!

Ἐνταῦθα, ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ ἐν τοῖς ἐγκάτοις

τῆς γῆς, ἄρθονα ταμεῖα ὕδατος ὑπάρχουσιν, ὑπὸ τῆς βαθμηδὸν τηκομένης χιόνος ἀπαρτιζόμενα καὶ πληρούμενα· ἀπὸ τούτων, ὡς ἀπὸ πλουσίων ἀποθηκῶν, κατὰ τὴν σοφὴν τοῦ Δημιουργοῦ διάταξιν διανέμεται ἑκάστοτε τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τὰς ἡμετέρας χρείας ὕδωρ, μετ' ἔμῤῥονος πάντοτε ῥειδωλίας καὶ οἰκονομίας ἀπορρέον. Ἐκεῖ μέγα μέρος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πιπτόντων ὑδάτων ἐντὸς αὐτῆς εἰσδύον καὶ ῥυσικοὺς ἐν αὐτῇ σωλῆνας καὶ κρυπτὰς διώρυγας ἀποτελοῦν, βυθίζεται διὰ λεπτῶν καὶ ψαθυρῶν[1] γαιῶν μέχρι τῶν στεγανῶν καὶ ἀδιαπεράστων στρωμάτων· ἐπειδὴ δὲ δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ περαιτέρω, συναθροίζεται καὶ πληροῖ ἐκτεταμένας κοιλότητας καὶ ἀποθήκας, αἷς τὰ *ἀρτεσιανὰ*[2] μάλιστα καλούμενα ῥέεθρα τὸ ὕδωρ αὐτῶν ὀρείλουσιν.

Οὕτω τὸ ὕδωρ, τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον τῆς συστάσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἀπὸ τῆς μεγίστης ἐκτάσεως τοῦ ὠκεανοῦ, ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν καὶ ἁπάσης τῆς γηΐνης ἐπιφανείας ἀενάως καὶ διηνεκῶς ἐξατμιζόμενον καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαῖνον, τὴν ὁμίχλην καὶ τὰ νέφη ἀπαρτίζει. Οὕτως ὑπεράνω τῶν ἠπείρων ἐκτείνεται καὶ μεταβιβάζεται, συμπυκνοῦται καὶ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν ἐπανέρχεται, ὡς βροχὴ ἢ χιὼν ἢ χάλαζα καταπίπτει, ἐντὸς τῆς γῆς καὶ πανταχοῦ διαπιδύει, τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ῥύακας, τὰ ποτάμια καὶ τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανοὺς τρέφον καὶ διηνεκῶς συντηροῦν.

---

1. *Ψαθυρός*=χαλαρός, σαθρός, ἀντίθετον τῷ στεγανός, ἀδιαπέραστος κλπ. (ὅρα καὶ τὸ λεξικόν).
2. Ἴδε ἀνάγν. 124.

Οὕτως ὁ ὠκεανός, ὁ πατὴρ αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων εὐγνωμόνως συντηρεῖται καὶ τρέφεται. Οὕτω τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, αἰώνιον καὶ ἀγαθοποιόν, μαρτυρεῖ καὶ κηρύσσει τὴν τοῦ Δημιουργοῦ αἰωνιότητα καὶ ἀγαθότητα.

« . . . Ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς . . . οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς, εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν» (Πράξ. ιδ', 15 καὶ 17).

123. Ἡ χιών.

Ὅτε[1] ἐν ἐπιχαρίτῳ τινὶ πρωΐᾳ τοῦ ἔαρος ἡ τοῦ θέρους ἡ ποικίλη λαμπρότης ἀναριθμήτων ἀνθέων καταθέλγει τὸν ἡμέτερον ὀφθαλμόν, ἀόρατος δὲ θάλασσα εὐωδίας περιβάλλει ἡμᾶς, ὅτε πραεῖα θερμότης ἐπιπνέει ἡμῖν καὶ πέριξ ἡμῶν ἀντηχοῦσιν ὁ τριγμὸς τοῦ κανθάρου, ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τὸ ᾠδὺ τῶν πτηνῶν κελάδημα, ὅτε ἐν τῇ πλουτοτόρῳ ὥρᾳ τοῦ μετοπώρου οἱ κλῶνες τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων ὑπὸ τὸ φορτίον παντοειδῶν καρπῶν καὶ κόκκων κυρτοῦνται καὶ κατακάμπτονται, ἀντὶ δὲ τοῦ χλεροῦ φυλλώματος πολύχρωμος στολισμὸς τοῖς δάσεσι δίδοται, τότε ἡ καρδία ἡμῶν τὴν γαληνιαίαν ἐκείνην ἔκστασιν αἰσθάνεται, εὐγνωμοσύνης πληροῦται, πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου κινεῖται καὶ διατίθεται.

1. Τὴν κυρίαν πρότασιν βλέπε κατωτέρω—*τότε ἡ καρδία* κτλ.

Ἀλλ' οὐδόλως ὑπολείπεται οὔτε τῆς θελκτικῆς καὶ μαγευτικῆς ἐαρινῆς καὶ θερινῆς οὔτε τῆς τερπνῆς καὶ ἀναψυκτικῆς τοῦ μετοπώρου πρωΐας καὶ ἡ σεμνὴ μεγαλοπρέπεια ὡραίας χειμερινῆς ἡμέρας, ὅτε τὰ πάντα διὰ τὸ ψῦχος ῥιγοῦσιν, αἱ δὲ πρῶται ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐμφαίνονται ἐν τῷ διαφανεῖ πάγῳ, οὗ οἱ κρύσταλλοι, ὡς ἀδάμαντες λάμποντες, τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ θαυμασίως ἐκρεμάσθησαν. Ὄρη καὶ λόφοι, κοιλάδες καὶ πεδία στίλβουσιν, ὑπὸ τῆς λευκοτάτης χιόνος κεκαλυμμένα, ὁ δὲ ἥλιος παντοῖα ἐν αὐτῇ ἐνοπτρίζει χρώματα. Ὁ ἁπαλὸς καὶ ἀργυροφανὴς οὗτος τάπης, ὁ καλύπτων τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, μετέβαλεν ἤδη ἅπασαν τὴν ἐκτεταμένην χώραν εἰς ἀπέραντον καὶ λάμπουσαν ἐρημίαν, ἔνθα μόλις ἀλλήλους ἀναγνωρίζομεν καὶ σχεδὸν νομίζομεν, ὅτι διὰ μαγικῆς ῥάβδου εἰς ἐντελῶς ξένον τόπον μετακομιζόμεθα. Ἡ ὄψις τῆς χειμερίας φύσεως, ἡ μονοτονία καὶ ἡ λάμψις τοῦ παλλεύκου τῆς χώρας περικαλύμματος, ἡ βαθεῖα καὶ διηνεκὴς σιωπὴ ἐγγύς τε καὶ μακράν, διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν ἀκουσίως τὸ σοβαρὸν αἴσθημα τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου, ὥσπερ τὸ θέρος ἐμποιεῖ ἡμῖν τὸ τερπνὸν αἴσθημα τῆς ἐπιχαρίτου καλλονῆς.

Ἐξετάζοντες ἐπισταμένως τὴν καταπίπτουσαν χιόνα, βλέπομεν ἑκάστην αὐτῆς *νιφάδα*, μάλιστα ὅταν ἐν εὐδίᾳ μετέωρος ῥέρηται, ἐκ πολλῶν μικρῶν καὶ λίαν ἁπαλῶν γλωχίνων[1] πάγου συνισταμένην, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν θαυμαστῇ κανονικότητι συνηρτημένων. Οὕτως αἱ νιφάδες ἀποτελοῦσι συνήθως ἀστερίσκους ἑξαγώνους καὶ λεπτῶς τετρημένους,

1. *Γλωχὶν* ἡ *γλωχίς*=ἄκρα ἐξέχουσα, μύτη, ἀκωκή κτλ. (ὅρα καὶ λεξικόν).

ὧν οἱ σχεδὸν διαφανεῖς κρύσταλλοι ἀποκορυφοῦνται λεπτότατοι. Πολλάκις δὲ αἱ νιφάδες αὗται ἄνθεσιν ἐνώδεσιν ἢ συμπλέγματι βρύων προσομοιάζουσιν, ἄλλοτε πτίλοις παρεμφερεῖς τυγχάνουσι καὶ ἄλλοτε τὸ σχῆμα ἐλάτης μετὰ τῶν συμμέτρως διεσταμένων αὐτῆς κλάδων ἔχουσιν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὰ οὐράνια ταῦτα πλάσματα εἶναι τοσοῦτον ἁπαλά, ὥστε ἡ ἐλαφροτέρα τοῦ ἀνέμου πνοὴ ἀρκεῖ κατὰ τὴν πτῶσιν νὰ διαλύσῃ αὐτά.

Ἡ χιών, κατέχουσα χῶρον ὡς δωδεκάκις μείζονα τοῦ ἐξ αὐτῆς παραγομένου ὕδατος, εἶναι φυσικῶς λίαν ἐλαφροτέρα τούτου κατὰ θείαν οἰκονομίαν, ὅπως μὴ διὰ τοῦ βάρους αὐτῆς συντρίβῃ καὶ καταστρέφῃ πᾶν τὸ ἐφ' οὗ πίπτει. Ἀνταναklῶσα ἰσχυρῶς τὸ φῶς, ὥσπερ πάντα τὰ λευκοῦ χρώματος πράγματα, φωτίζει τοὺς κατοίκους τῶν πόλων κατὰ τὰς διαρκεῖς καὶ ὡς ἐννεαμήνους νύκτας αὐτῶν, τοὺς κατοίκους πολλῶν χωρῶν κατὰ τὰς ἀνηλίους ἡμέρας καὶ ἀσελήνους νύκτας αὐτῶν, ὅτε ἐν τῷ νεφελώδει οὐρανῷ οὐδὲ ἓν ἄστρον τὸ φῶς αὐτοῦ ἐκπέμπει καὶ πρὸς τὴν γῆν ἀποστέλλει. Κατὰ μικρὸν δὲ τηκομένη ποτίζει ἐλαφρῶς καὶ ἀβλαβῶς τὰ ὑπὸ τὴν γῆν φυτά, παρέχει ῥέμα τὸ ἐντὸς τῆς γῆς εἰσδύον ὕδωρ, τὸ τὰς πηγὰς συντηροῦν καὶ τρέφον, οὗ ἄνευ μετὰ μικρὸν αὗται θὰ ἐξηντλοῦντο καὶ ἐξηραίνοντο. Τέλος δέ, κακὸς τῆς θερμότητος ἀγωγὸς τυγχάνουσα, διακρατεῖ ταύτην ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὴν σπέρμασι καὶ φυτοῖς καὶ προφυλάττει αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου τοῦ χειμῶνος ψύχους, ἐξ οὗ ἄνευ τῆς χιόνος ἅπαντα θὰ ἀπώλλυντο καὶ κατεστρέφοντο.

Οὕτως ἡ χιὼν διὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς καταθέλγει, διὰ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ φωτὸς φωτίζει, διὰ τῆς περιβολῆς αὐτῆς θερμαίνει. Ἀλλὰ μὴ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς δὲν ἀγάλλονται ἐπ' ἴσης ὁ ὁδοιπόρος καὶ ὁ γεωργός, ὁ σκώληξ καὶ τὸ φυτόν, ὁ σορὸς φυσιολόγος καὶ τὸ ἄπειρον παιδίον; Ἡ νεολαία, μεθ' ὅσης χαρᾶς ὑποδέχεται τὰ πρῶτα τοῦ ἔαρος ἄνθη καὶ τοὺς πρώτους τοῦ θέρους καὶ τοῦ μετοπώρου καρπούς, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγαλλιάσεως σκιρτᾷ καὶ χαιρετίζει τὰς ἀργυροφανεῖς νιφάδας, τὰς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πιπτούσας, δι' αὐτῶν δὲ ποικίλλει τὰς ἡδονὰς αὐτῆς. Τὴν χαρὰν ταύτης συμμερίζονται καὶ οἱ τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότες καὶ γέροντες, πάντες ἀγαλλόμενοι καὶ εὐδαίμονες λογιζόμενοι, τῷ Ὑψίστῳ δὲ μετὰ τοῦ Προφητάνακτος εὐχὰς προσφέροντες καὶ ἀναπέμποντες.

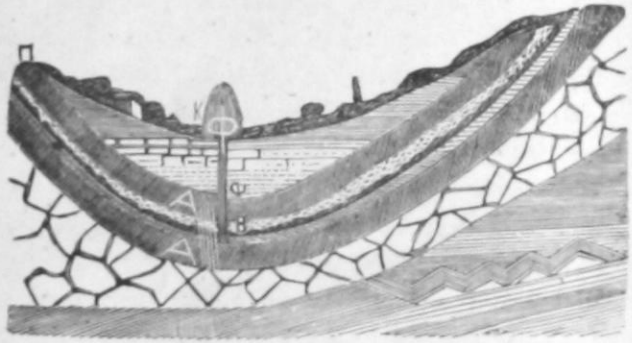
«Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς » συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός.—Διδόντος χιόνα αὐτοῦ » ὡς εἰ ἔριον, ὁμίχλην ὡς εἰς σποδὸν πάσσοντος.—Βάλλοντος » κρύσταλλον Αὐτοῦ ὡς εἰ ψωμοὺς κατὰ πρόσωπον ψύχους » Αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;» (Ψαλμ. ρμτ', 5 καὶ 6).

---

124. Τὰ ἀρτεσιανὰ ῥεέατα.

Ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πίπτοντος ὕδατος τῆς βροχῆς μέρος μὲν ῥέει ἄνωθεν τῆς γῆς, ἀποτελοῦν ῥύακας καὶ χειμάρρους, καὶ χύνεται εἰς τὰς λίμνας, τὰς θαλάσσας, τοὺς ὠκεανούς· μέρος δὲ εἰσδύει διὰ τῶν ψαθυρῶν στρωμάτων τῆς γῆς καὶ σχηματίζει ἐντὸς αὐτῆς δεξαμενάς, ὅταν ἀπαντήσῃ στρῶμα ἀδιαπέραστον, οἷον ἀργιλλῶδες ἢ τι ἄλλο. Πολλάκις αἱ δεξαμεναὶ αὗται κεῖνται μεταξὺ δύο ἀδιαπεράστων στρωμά-

των, τοῦ μὲν ἄνωθεν, τοῦ δὲ κάτωθεν, καμπυλοῦνται δὲ ἀνυψούμεναι ἐπὶ κοιλάδος ἢ πεδιάδος τινός, κειμένης πέριξ ἢ μεταξὺ λόφων ἢ βουνῶν· τότε τὸ συναθροιζόμενον ὕδωρ ἀνυψοῦται μέχρι τοῦ ἀνωτάτου τῆς δεξαμενῆς σημείου, ἢ ἕως

οὗ εὕρῃ διέξοδον. Ἐπὶ τῆς προκειμένης εἰκόνος τὰ στρώματα Α εἶναι ἀδιαπέραστα ὑπὸ τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ μεταξὺ ψαθυρόν, εἰς ὃ εἰσδύει τὸ ὕδωρ καὶ σχηματίζει τὴν δεξαμενήν. Τὰ σημεῖα Π εἶναι αἱ πλευραὶ λόφων ἢ βουνῶν πέριξ τῆς κοιλάδος Κ καὶ τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς δεξαμενῆς.

Ἐὰν ἤδη ἐν τῷ σημείῳ Φ τῆς κοιλάδος διατρυπήσωμεν τὸ ἔδαφος τῆς γῆς μέχρι τοῦ σημείου Β τοῦ ψαθυροῦ στρώματος, τὸ ὕδωρ τῆς δεξαμενῆς θὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ θὰ ἀναπηδήσῃ μάλιστα εἰς ὕψος σχεδὸν ἴσον τῷ ἀνωτάτῳ σημείῳ τῆς δεξαμενῆς Π. Τὸ ὕδωρ τοῦτο θὰ ἐκρέῃ ἀναβλύζον, ἐν ὅσῳ καὶ ἡ δεξαμενὴ δέχεται τοιοῦτον ἐκ τῆς βροχῆς, εἰσρέον διὰ τῶν πλευρῶν τῶν λόφων ἢ τῶν βουνῶν.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ *ἀρτεσιανὰ φρέατα*, ὀνομασθέντα οὕτως ἐκ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαρχίας *Ἀρτοά*, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐν

Εὐρώπῃ ἠνοίχθησαν. Πολὺ πρὸ τούτου ὅμως ἦσαν γνωστὰ ταῦτα ἐν Κίνᾳ.

Τὰ μᾶλλον λόγου ἄξια ἀρτεσιανὰ ῥρέατα σήμερον εἶναι τὸ τῆς Γρενέλλης καὶ τοῦ Πασσῦ πλησίον τῶν Παρισίων. Τὸ μὲν τῆς Γρεννέλης ἐξωρύχθη τῷ 1841, ἔχει βάθος 548 μέτρων καὶ τὸ ἀναβλύζον ὕδωρ ἀναπηδᾷ εἰς ὕψος 30 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔχον θερμότητα 27 βαθμῶν ὑπὲρ τὸ μηδενικὸν ἑκατομβαθμίου θερμομέτρου. Τὸ δὲ τοῦ Πασσῦ ἐξωρύχθη τῷ 1859 καὶ ἔχει βάθος 582 μέτρων.

---

123. Ὁ πόντος.

Ὁ τοῦ πόντου διαβάτης βλέπει ἔκθαμβος τὸ λεῖον,
τὸ χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος ὠκεάνιον πεδίον.
Εἰς τὸ κέντρον μένων κύκλου, ὅστις πάντοτε αὐξάνει,
πώποτε τὴν φεύγουσάν του περιφέρειαν δὲν φθάνει.

Τοῦ νοὸς ἐκεῖ δὲν ἔχει πέρας ἡ ταχυπορία,
οὐδ' ὁρίζοντα ἐμπρός της ἀπαντᾷ ἡ φαντασία.
Ἡ ψυχή του ἐλευθέρα
διατρέχει τὰς ἐκτάσεις ὑπὸ οὔριον ἀέρα.

Κύλιε τὰ κύματά σου, θάλασσα. . . . μυρίοι στόλοι
ἔρχονται, ὑπάγουν, τρέχουν εἰς τὸν τραχηλόν σου ὅλοι.
Σείεσαι, καὶ τῶν μελῶν σου τῶν βαρέων, τῶν μεγάλων,
καὶ ὁ εἷς καὶ ἄλλος πόλος συναισθάνονται τὸν σάλον.

Θάλασσα! ὁ ἄμετρός σου καὶ ἀγήρατος βραχίων
ἐγκολποῦται τὴν γῆν ὅλην, ὡς ἡ μήτηρ τὸ παιδίον,
καὶ ἀτίθασος, ἀγρία,
μάχεσαι πρὸς τοὺς τυφῶνας, μάχεσαι πρὸς τὰ στοιχεῖα.

Τὴν γῆν ὅλην ἡ θρασύτης τοῦ ἀνθρώπου μεταλλάττει,
ἀλλ' εὑρίσκει ὅριά της τ' ἀναλλοίωτά σου κράτη.
Ὅτε ἤχησεν ἡ πρώτη ὥρα τῆς δημιουργίας,
νέα ἔρρευσας καὶ νέα ῥεύσεις μέχρι συντελείας.

Τὴν παλίρροιαν τῆς τύχης καὶ τὸ ἄστατόν της πνεῦμα
παριστᾷ τὸ ὑπ' ἀνέμων περιδάητόν σου ῥεῦμα·
καὶ εἰς σὲ ἡ τοῦ ἀπείρου
ἔκτασις ἀντανακλᾶται, ὡς εἰς κάτοπτρον σαπφείρου.

ΑΛ. ΣΟΥΤΣΟΣ

Η΄ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ

126. Διόπτραι ἀστρονομικαί, τηλεσκόπιον καὶ μικροσκόπιον.

Ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἔμφυτον ἐν ἑαυτῷ τὸν πόθον τοῦ γινώσκειν, πανταχοῦ καὶ πάντοτε ζητεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς περικυκλούσης αὐτὸν φύσεως. Τὰ ζῷα ἐξετάζει διὰ τῆς ζωολογίας, τὰ φυτὰ διὰ τῆς φυτολογίας ἢ βοτανικῆς, τὰ ὀρυκτὰ διὰ τῆς ὀρυκτολογίας. Ἀλλ' οὐδόλως ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ κειμένων πραγμάτων. Στρέφει τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὕψη, ἀτενίζει τὸν ἀστερόεντα οὐρανὸν καὶ ἐν ᾧ πρὸ τῶν ἀπείρων ἐκείνων καὶ ἀναριθμήτων στιγμῶν μένει ἔκθαμβος πρὸς καιρόν, συνέρχεται τέλος καὶ ἄρχεται ἐξετάζων τὰ ἄστρα. Γινώσκει ἤδη τὸν δρόμον αὐτῶν· γινώσκει τὰς ὥρας, καθ' ἃς ἀνατέλλουσι καὶ δύουσι· γινώσκει τὸ σχῆμα αὐτῶν καὶ τὸ μέγεθος. Ἕκαστον τῶν ἄστρων, βαπτισθὲν ἐν τῇ ἱερᾷ κολυμβήθρᾳ τῆς ἐπιστήμης, ἐδέξατο ὄνομά τι ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ἀστρονόμου. Ἐνταῦθα βλέπομεν τὸν *Σείριον* μαρμαίροντα, ἐκεῖ τὸν *Κρόνον* ὑπὸ δακτυλίου περιζωννύμενον, περαιτέρω τὰς *Πλειάδας*, δειλὰς παρθένους ὑπομειδιώσας, καὶ ἀλλαχοῦ ἄστρα, ἄλλα αἰγλήεντα, φέροντα ὀνόματα ποικίλα καὶ ἠχήεντα.

Ἀλλὰ πῶς ἀρίκετο ἡ ἀσθενὴς ὅρασις τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τῶν ἐγκάτων τοῦ οὐρανοῦ; Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἶναι γόνι-

μος εἰς ἐρευρέσεις. Ὁ διὰ τοῦ ἀτμοῦ καὶ ἠλεκτρισμοῦ τὰς γηΐνας ἀποστάσεις ἐκμηδενίσας ἄνθρωπος, ἀνεπαισθήτους κατέστησε καὶ τὰς οὐρανίους ἀποστάσεις τῷ ὄμματι αὐτοῦ, τῷ ὡπλισμένῳ διὰ *διοπτρῶν* καὶ *τηλεσκοπίων*. Τί δὲ εἶναι αἱ *διόπτραι* καὶ τὰ *τηλεσκόπια*; καὶ τίνι τρόπῳ κατασκευάζονται; Αἱ ἀστρονομικαὶ *διόπτραι* κατασκευάζονται ἐκ μακροῦ σωλῆνος, ἔχοντος ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων ὕαλον, ἥτις καλεῖται *φακός*. Ὁ φακὸς ἢ ἡ ὕαλος, ἡ προσηρμοσμένη εἰς τὸ πρὸς τὰ ἄστρα ἐστραμμένον μέρος τοῦ σωλῆνος, καλεῖται *ἀντικειμενικὴ* καὶ εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλειτέρα τῆς προσηρμοσμένης εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ σωλῆνος, ἥπερ *προσοφθάλμιος* καλεῖται· διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου ὁ ἀστρονόμος παρατηρεῖ καὶ ἐξετάζει καὶ σπουδάζει τὰ ἄστρα. Τὸ δὲ *τηλεσκόπιον* σύγκειται ἐκ μακροῦ σωλῆνος, ἀνοικτοῦ εἰς τὸ πρὸς τὰ ἄστρα ἐστραμμένον ἄκρον καὶ φέροντος εἰς τὸ ἕτερον καθρέπτας δύο, οὕτω διατεθειμένους, ὥστε ν' ἀποστέλλωσι τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς πρὸς φακὸν μεγεθυντικόν, δι' οὗ ὁ ὀφθαλμὸς δέχεται αὐτάς. Τὰ ὄργανα ταῦτα τόσην δύναμιν μεγεθύνσεως καὶ προσεγγίσεως ἔχουσιν, ὥστε δι' αὐτῶν οἱ ἀστρονόμοι διέκριναν χιλιάδας ἄστρων, ὧν καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν ἠγνόουν οἱ ἀρχαῖοι, οἱ παρατηροῦντες τὸν οὐρανὸν διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν.

Τὸ *τηλεσκόπιον* ἐρευρέθη περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος τυχαίως. Παιδία διεσκέδαζον παρά τινι ὀπτικῷ, Ζαχαρίᾳ Ἰανσένῳ καλουμένῳ, παρατηροῦντα τὰ περίξ πράγματα δι' ἀθροίσματος ὑαλίων. Τυχαίως ἔθηκαν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὑάλους δύο, ἐχούσας οὕτω τὸ σχῆμα, τὰς διαστάσεις καὶ τὰς ἀποστάσεις, ὥστε αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες, διελθοῦσαι αὐτάς, ἐμεγέθυνον τὴν εἰκόνα τῶν ὁρωμένων πραγμάτων καὶ οἱονεὶ προσήγγιζον αὐτὰ τῷ παρατηρητῇ. Τὰ παιδία, ἐκπλαγέντα ἐπὶ τῷ συμβάντι, ἤρξαντο ἐκβάλλοντα θορυβώδεις φωνάς. Ὁ δὲ Ζαχαρίας, μαθὼν τὰ γινόμενα, ἔλαβε τὰς μεγεθυντικὰς ὑάλους ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν παίδων, προσήρμοσεν αὐτὰς εἰς τὰ ἄκρα μακροῦ σωλῆνος καὶ οὕτως ἐφευρέθη τὸ *τηλεσκόπιον*, ὅπερ, τελειοποιηθὲν μετὰ ταῦτα ὑπὸ σπουδαίων ἀνδρῶν, ἤνοιξε κόσμον νέον τῇ *ἀστρονομίᾳ*.

Κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα, καθ' ὃ κατασκευάζονται αἱ διόπτραι καὶ τὰ τηλεσκόπια, κατασκευάζεται καὶ ἕτερόν τι ἐργαλεῖον τῆς ὀπτικῆς, τὸ *μικροσκόπιον*, δι' οὗ ἐξετάζομεν τὰ ἀπείρως μικρὰ ὄντα, καὶ ἐντὸς σταγόνος ὕδατος διαυγεστάτου ἀνακαλύπτοντες κόσμον ὁλόκληρον ζῳυρίων, θαυμάζομεν τὴν παντοδυναμίαν καὶ πανσοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ.

---

127. Μαγνήτης. Πυξίς.

Ὑπάρχει ὀρυκτόν τι, ὑπομέλανι λίθῳ προσόμοιον, ἕλκον τὸν σίδηρον καὶ ἕτερά τινα μέταλλα· τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο καλεῖται *μαγνήτης*. Ὁ μαγνήτης οὐχὶ μόνον ἕλκει τινὰ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ μεταδίδει αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, μεταβάλλει δηλαδὴ αὐτὰ εἰς μαγνήτας, ἄλλα μὲν προσκαίρως, ἄλλα δὲ διαρκῶς. Ῥάβδος βεβαμμένου χάλυβος, ἥτοι χάλυβος πεπυρακτωμένου, καὶ αἴφνης εἰς ὕδωρ ἐμβαπτομένου, τριβομένη διὰ μαγνήτου, μεταβάλλεται εἰς διαρκῆ μαγνήτην. Ὁ τοιοῦτος μαγνήτης, πρὸς διάκρισιν τοῦ *φυσικοῦ*, καλεῖται μαγνήτης *τεχνητός*.

Οἵ τε φυσικοὶ καὶ τεχνητοὶ μαγνῆται, κυλιόμενοι εἰς ῥινίσματα σιδήρου, ἕλκουσιν αὐτὰ καὶ συγκρατοῦσιν εἰς δύο τινὰ σημεῖα, ἅπερ καλοῦνται *πόλοι τοῦ μαγνήτου*. Τὰ μὴ σύροντα ῥινίσματα σημεῖα τοῦ μαγνήτου καλοῦνται *οὐδετέρα γραμμή*.

Ὁ μαγνήτης ἕλκει τὸν σίδηρον οὐχὶ μόνον ἀμέσως αὐτοῦ ἁπτόμενος, ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος καὶ δὴ καὶ στερεῶν σωμάτων. Ἐὰν θέσωμεν ἐπὶ μαγνήτου πλάκα ὑαλίνην, κεκαλυμμένην διὰ φύλλου χάρτου καὶ σκορπίσωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου ῥινίσματα σιδήρου, θὰ ἴδωμεν τὰ ῥινίσματα τοῦ σιδήρου κινούμενα ἐπὶ τοῦ φύλλου, σχηματίζοντα κανονικὰς καμπύλας, καὶ διευθυνόμενα πρὸς τοὺς δύο πόλους.

Μαγνήτης, ἐξαρτώμενος ὁριζοντίως ἀπὸ νήματος καὶ κινούμενος ἐλευθέρως καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, λαμβάνει τέλος σταθεράν τινα διεύθυνσιν, καὶ ὁ μὲν εἷς τῶν πόλων αὐτοῦ βλέπει πρὸς βορρᾶν καὶ καλεῖται *βόρειος πόλος* τοῦ μαγνήτου, ὁ δὲ ἕτερος πρὸς νότον καὶ καλεῖται *νότιος πόλος* τοῦ μαγνήτου. Δύο μαγνῆται, ἐὰν ὁ μὲν ἕλκῃ, ὁ δὲ ἀπωθῇ, λέγονται *ἑτερώνυμοι* καὶ ἕλκονται· ἐὰν δὲ ἀμφότεροι ἕλκωσιν ἢ ἀπωθῶσι, λέγονται *ὁμώνυμοι* καὶ ἀπωθοῦνται.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον τὸν μαγνήτην, ἐγίνωσκον, ὅτι ἕλκει τὸν σίδηρον· ἀλλ' ἀγνοοῦντες, ὅτι ὁ εἷς τῶν πόλων αὐτοῦ στρέφεται πάντοτε πρὸς βορρᾶν, ὁ δὲ ἕτερος πρὸς νότον, οὐδόλως ἠδυνήθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσιν αὐτόν. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μαγνήτου ἐγένετο κατὰ τὸν δωδέκατον μ. Χ.

αἰῶνα διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς *ναυτικῆς πυξίδος*. Τῆς πυξίδος τὴν ἀνακάλυψιν διαφιλονικοῦσι πολλὰ ἔθνη. Ἡ πυξὶς εἶναι ὄργανον ἁπλούστατον, συγκείμενον ἐκ θήκης, περιεχούσης *μαγνητικὴν βελόνην*, δυναμένην ἐλευθέρως νὰ περιστρέφηται περί τινα κάθετον ὀβελίσκον. Ἡ μαγνητικὴ βελόνη περιστρέφεται περὶ πίνακα κυκλικόν, ἐφ' οὗ εἶναι σεσημειωμένα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι χρησιμώτατον τοῖς ναυτιλλομένοις. Δεικνύει τὸ μέρος, πρὸς ὃ πρέπει νὰ διευθυνθῇ τὸ πλοῖον, ἵνα ἀφίκηται εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἄλλοτε ὁ ναύτης εἶχεν ὁδηγὸν πρὸς εὕρεσιν τῶν σημείων τοῦ ὁρίζοντος τὴν μὲν ἡμέραν τὸν ἥλιον, τὴν δὲ νύκτα τὸν πολικὸν ἀστέρα. Ἀλλ' ὅτε νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν, ἠγνόει τὴν ὁδόν, ἣν ἔπρεπε νὰ βαίνῃ, ἦτο ἔρμαιον τῶν κυμάτων καὶ ὑπέκειτο εἰς κινδύνους ἀπείρους. Νῦν ὅμως οὐδόλως μέλει αὐτῷ ἡ τρικυμία. Ἂς καλύπτηται ὁ οὐρανὸς ὑπὸ μαύρων νεφῶν, ἂς ὁρμῶσι λυσσῶντα τὰ ἀρροστερῆ κύματα ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἡ πυξὶς δεικνύει αὐτῷ τὴν ὁδόν. Ἀλλὰ τὸ τοῖς ναυτιλλομένοις πολύτιμον τοῦτο ὄργανον χρησιμεύει τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ. Ἐν τῷ μέσῳ πυκνοτάτου δάσους, εἰς τὸ βάθος τῶν μεταλλείων, εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς, ἡ πυξὶς δεικνύει ἡμῖν τὴν διεύθυνσιν τοῦ βορρᾶ, γνωρίζει ἡμῖν τὸν τόπον, ἔνθα εὑρισκόμεθα, χαράττει τὴν ὁδόν, ἣν πρέπει νὰ βαίνωμεν.

128. Αἴνιγμα.

Τὸ ὄνομά μου 'ς τὰ φυτά, ὦ φίλε, νὰ ζητήσῃς.
Ἂν ὅμως σὺ θελήσῃς
νὰ μεταβάλῃς μόνον ἓν τῶν πέντε μου στοιχείων
καὶ θέσῃς καὶ τὸν τόνον μου ἐπάνω τῆς ληγούσης,
θὰ γείνω τότε ὁδηγὸς ἀλάθητος τῶν πλοίων.

---

129. Ὁ ἐν νυκτὶ ὁδηγὸς τῶν ναυτιλλομένων.

Ὅταν ἡ νὺξ διὰ τῶν μελαινῶν αὐτῆς πτερύγων τὴν γῆν καλύπτῃ, ὅταν τὸ πᾶν εἶναι σιγὴ καὶ σκότος, ἡμεῖς δὲ ἀδυνατῶμεν νὰ ἴδωμεν τοὺς ἐπαπειλοῦντας καὶ περικυκλοῦντας ἡμᾶς κινδύνους, πῶς ἆρά γε ἐπὶ τῶν ἀχανῶν ἐκτάσεων τῶν ὑδάτων τῶν θαλασσῶν, διὰ ὑφάλων καὶ σκοπέλων καὶ σύρτεων ἀμμωδῶν ἀπροσκόπτως τὴν ὑγρὰν αὐτοῦ ὁδὸν τὸ πλοῖον βαίνει; Πῶς εὑρίσκει τὴν εἴσοδον λιμένος σωτηρίου ἐν καιρῷ σκότους καὶ τρικυμίας, ὅταν τὰ κύματα ἐπιπίπτωσι κατ' αὐτοῦ λυσσαλέα, οἰδαλέα[1] καὶ ἀρρώδη, καὶ μαίνωνται καὶ ἀγωνίζωνται ἵνα καταβροχθίσωσιν, ὡς εἰπεῖν, αὐτό; Πῶς δὲν συντρίβεται, ὡς τις ὕαλος εὔθραυστος, ἐπί τινος πέτρας καὶ δὲν διασκορπίζονται τὰ ξύλα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὡς ὀστᾶ σεσηπότος πτώματος;

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ τὸ πῦρ τοῦ κεραυνοῦ συγκρατήσας καὶ τὰς αὐτοῦ καταστροφὰς ἐμποδίσας[2], προεῖδε καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον καὶ προέλαβεν. Ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου πολλῶν

1. Φουσκωμένα, ἐξωγκωμένα.
2. Ὅρα ἀνάγν. 98.

ἀκτῶν μέγαν πύργον ἀνεγείρει καὶ ἐπ' αὐτοῦ φανὸν τίθησιν. Ὁ πύργος οὗτος μετὰ τοῦ φανοῦ καλεῖται *φάρος*.

Καθ' ἣν δ' ὥραν προσεγγίζει ἡ νύξ, ὁ δὲ ἥλιος, θωπεύων καὶ χρυσῶν τὰ κάλλη τῆς δύσεως, μεγαλοπρεπὴς τὸν ὁρίζοντα κατέρχεται καὶ ἐντὸς τῶν κυμάτων τοῦ ἀτέρμονος ὠκεανοῦ σβεννύμενος φαίνεται,

ἀνάπτεται ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ φάρου φανός, συνήθως περιστρεφόμενος. Τὸ φῶς τοῦ φανοῦ τούτου, ὁτὲ μὲν ἐρυθρόν, ὁτὲ δὲ λευκότατον καὶ ἄλλοτε χρώματος ἄλλου διαδέχεται μακράν, μακρὰν ἀνὰ τὰς ἐκτάσεις. Μακρόθεν δὲ τῶν θαλασσῶν οἱ ναῦται τὸν μέγαν τοῦτον λάμποντα φανὸν βλέποντες ὁδηγοῦνται εἰς τὸν πλοῦν αὐτῶν. Ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἀκτῶν φάρος ἔχει ὡς ἐκ τοῦ χρώματος αὐτοῦ καὶ γλῶσσαν, οὕτως εἰπεῖν, ἰδίαν, ἣν γινώσκουσιν οἱ ναυτιλλόμενοι. Ὡς δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀνὰ τὰς ἐρήμους στήλη πυρὸς ὡδήγει, οὕτω καὶ τοὺς ναύτας ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ σκότους ψηλαφητοῦ ὁδηγεῖ ὁ φάρος· τὸ πλοῖον ὑπερπηδᾷ τοὺς κινδύνους, διασχίζει ἀρόβως τὰς θαλάσσας, παρακάμπτει τὰς ἀπορρῶγας[1] ἀκτὰς καὶ ἀφικνεῖται εἰς τὸν λιμένα σῶον καὶ ἀβλαβές.

---

1. Ἀποτόμους, κρημνώδεις.

130. Ὁ φάρος.

Μυκᾶται ὁ ὠκεανός, ὁ κραυνὸς ἐνσκήπτει·
χειμῶνος νύξ· κ' ἐγείρεται φρικτὴ ἀνεμοζάλη.
Σκότος πυκνόν, βαθύτατον τὴν γῆν περικαλύπτει.
Τὸ κῦμα τὸ θαλάσσιον ἀφρίζον ἐπιπίπτει
τὴν ναῦν τὴν βραδυκίνητον λυσσῶδες νὰ προσβάλῃ.

Ἀφίεται εἰς τὴν φορὰν τὸ πλοῖον τῶν κυμάτων.
Ἐπάλαισεν ἐπὶ πολὺ καὶ χάνει τὴν ἀνδρείαν·
πρὸς τοὺς σκοπέλους ὁ βορρᾶς τὸ ἀπωθεῖ φρυάττων,
καὶ ἔσεται μετ' οὐ πολὺ σωρεία συντριμμάτων.
Αἱ ὕφαλοι θὰ λάβωσι τὴν ἄφευκτόν των λείαν.

Εἰς μάτην ἀγωνίζεται τὸ πλήρωμα, εἰς μάτην
ἀνδρείως τὸ πηδάλιον ὁ ναύτης διευθύνει.
Μάτην καλεῖ ὁ πλοίαρχος τὸν οὐρανὸν προστάτην.
Βλέπει πλησίον τὴν στιγμὴν τοῦ βίου τὴν ὑστάτην,
ὅτε χαρᾶς αἴφνης κραυγὴν τὸ πλήρωμα ἀφίνει.

Τί εἶδον; — Φῶς ἀπώτατον, ἀστράπτον εἰς τὸ σκότος.
Θρασεῖα ἡ τοῦ ναύτου χεὶρ τὸν οἴακα νῦν στρέφει.
Παρῆλθε πλέον δι' αὐτὸν ὁ κίνδυνος ὁ πρῶτος·
δὲν τὸν φοβίζει ὁ πολὺς τῆς τρικυμίας κρότος·
δὲν τὸν πτοοῦσι θύελλαι· δὲν τὸν πτοοῦσι νέφη.

Εἶδε τὸν φάρον· ἁψηφεῖ τὴν ἐνεστῶσαν πάλην.
Ἡ θάλασσα ἂς μαίνηται, τὸν ναύτην δὲν φοβίζει.
Τὴν ποθητὴν ἑστίαν του θὰ ἀσπασθῇ καὶ πάλιν.
Θὰ ἀπολαύσῃ προσφιλῶν πλασμάτων τὴν ἀγκάλην.
Τί ἂν ὁ λίψ[1] ἀρύηται, ἂν ὁ βορρᾶς συρίζῃ;

ΧΑΡ. ΑΝΝΙΝΟΣ

1. Ὅρα ἀνάγν. 94 τὴν ἐν τέλει σημείωσιν.

131. Ὁ ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος.

Γινώσκομεν τί εἶναι *ἠλεκτρισμός*. Ὁ ἄνθρωπος ἐποίησε διαφόρους ἐφαρμογὰς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πρὸς ὠφέλειαν αὐτοῦ. Μία τῶν ἐφαρμογῶν τούτων εἶναι ὁ *τηλέγραφος*.

Ὁ τηλέγραφος ἐνεργεῖ διὰ διαφόρων συσκευῶν, μηχανῶν καὶ ὀργάνων, ἅπερ εἶναι τὰ ἑξῆς·

α΄ Ἡ στήλη τοῦ Βόλτα.

Εἴδομεν, ὅτι διὰ τῆς προστριβῆς διαφόρων σωμάτων ἀναπτύσσεται *ἠλεκτρισμός*. Οἱ *φυσικοί*, οἱ ἄνθρωποι δηλαδὴ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξετάζουσι τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ τοὺς νόμους, καθ' οὓς ταῦτα συμβαίνουσιν, ἀνεκάλυψαν, ὅτι καὶ ἄλλως διὰ διαφόρων συσκευῶν ἀναπτύσσεται ἠλεκτρισμός.

Μεταξὺ τριῶν ὑαλίνων στηλῶν, κάτωθεν ἐπὶ ὑαλίνου δίσκου στηριζομένων καὶ ἄνωθεν δι' ὁμοίου συνδεομένων, τιθέασι δίσκον ψευδαργύρου καὶ ἐπ' αὐτοῦ βύσιον χαλκοῦ· ἄνωθι δὲ τούτου τεμάχιον ἰσομέγεθες μαλλίνου ὑφάσματος, βεβρεγμένον διὰ ὑγροῦ, μίγματος 10 μερῶν ὕδατος καὶ ἑνὸς *θειικοῦ ὀξέος*[1]. Οἱ δίσκοι οὗτοι μετὰ τοῦ ὑφάσματος καλοῦνται ζεῦγος τῆς *συσκευῆς*. Ἐπιτιθέασι τοιαῦτα ζεύγη περὶ τὰ εἴκοσι, μὴ ἐπιτιθέντες ἐπὶ

1. *Θειικὸν ὀξὺ* εἶναι ὑγρόν, κατασκευαζόμενον ἐκ θείου· ἑνούμενον μετὰ τοῦ ὕδατος παράγει θερμότητα ἀνάλογον τῆς ἑαυτοῦ ποσότητος.

τοῦ ἀνωτάτου ὕφασμα. Οὕτως ἀποτελεῖται στήλη, ἧς τὸ κάτω ἄκρον λήγει εἰς δίσκον ψευδαργύρου, τὸ δὲ ἄνω εἰς δίσκον χαλκοῦ. Τὰ δύο ἄκρα τῆς στήλης λέγονται *πόλοι*, ὁ μὲν ἄνω *θετικός* (+), ὁ δὲ κάτω *ἀρνητικὸς* (—) *πόλος*.

Διὰ τῆς ἐπαφῆς τῶν μετάλλων καὶ τοῦ ὑφάσματος, ὡς εἴρηται, ἀναπτύσσεται ἠλεκτρισμός, ἔχων μεγαλειτέραν ἔνταση κατὰ τοὺς πόλους τῆς στήλης. Ἐκ τῶν δύο πόλων ἐξαρτῶσι σύρματα ἐκ χαλκοῦ, ἅπερ καλοῦνται *ῥευματαγωγοί*, διὰ τούτων δὲ ὁδηγοῦσι τὸν ἠλεκτρισμὸν ἔνθα ἂ θέλωσιν. Ἡ τοιαύτη στήλη καλεῖται ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτὴν *στήλη* τοῦ *Βόλτα* ἢ *Βολταϊκή*.

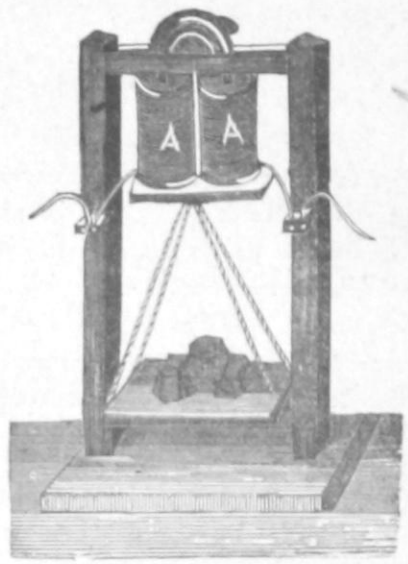
Πολλὰ ἄλλα εἴδη στήλης τοιαύτης ἐπενοήθησαν μετὰ ταῦτα, σημαντικωτάτη ὅμως πασῶν εἶναι ἡ τοῦ Δανιήλ, ἣν ἐτελειοποίησεν ὁ Βίνσων. Ἡ στήλη τοῦ Δανιὴλ σύγκειται ἐκ διαφόρων ἀγγείων, διάφορα ὑγρὰ περιεχόντων. Καὶ διὰ ταύτης ἀναπτύσσεται ἠλεκτρισμός, ὡς καὶ διὰ τῆς βολταϊκῆς στήλης.

β' Ἠλεκτρομαγνήτης.

Εἴδομεν ἀνωτέρω, πῶς ῥῶς διὰ τῆς βολταϊκῆς στήλης ἀναπτύσσεται ἠλεκτρισμός.

Ἤδη λαμβάνομεν τεμάχιον σιδήρου καμπυλούμενον ἐν εἴδει πετάλου καὶ περιελίσσομεν τοὺς δύο παραλλήλους αὐτοῦ βραχίονας Α Α, ὡς φαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, διὰ σύρματος χαλκοῦ, εἰλιγμένου διὰ μετάξης, ἥτις εἶναι *κακὸς* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἀγωγός*. Ἑνοῦμεν ἔπειτα τὰ ἄκρα τοῦ σύρματος τούτου μετὰ τῶν συρμάτων τῆς τοῦ Βόλτα ἢ τοῦ Δανιὴλ στήλης. Οὕτω τὸ σιδηροῦν πέταλον ἠλεκτριζόμενον λαμβάνει τὴν ἰδιότητα τοῦ μαγνήτου, ἤτοι μεταβάλλεται εἰς μαγνήτην.

Ἐὰν ἤδη στερεώσωμεν πρὸς τὰ ἄνω τὸ σιδηροῦν πέταλον, ἔπειτα θέσωμεν κάτωθεν τούτου τεμάχιον σιδήρου κινητοῦ, ἐξ οὗ νὰ ἐξαρτᾶται ἱκανὸν βάρος, τὸ σιδηροῦν πέταλον θὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸ καὶ θ' ἀνυψώσῃ καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτώμενον βάρος. Ἐὰν δὲ διακοπῇ ἡ συγκοινωνία τῶν συρμάτων τοῦ πετάλου καὶ τῶν τῆς στήλης, ὁ σίδηρος καὶ τὸ βάρος ἀποσπῶνται καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν. Τὸ οὕτως *ἠλεκτρισθὲν* σιδηροῦν πέταλον καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ *μαγνήτου* προσκτησάμενον καλεῖται *ἠλεκτρομαγνήτης*.

Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα διαβιβάζεται ἐκ τῆς στήλης εἰς τὸν ἠλεκτρομαγνήτην καὶ διακόπτεται ἐν ἀκαρεῖ χρόνου εἰς ὅσην δήποτε ἀπόστασιν καὶ ἂν εὑρίσκωνται ἀπ' ἀλλήλων· ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν κατάλληλα ὄργανα, δι' ὧν νὰ καθιστῶμεν καὶ διακόπτωμεν ἀμέσως τὴν συγκοινωνίαν τῶν συρμάτων τῆς στήλης μετὰ τῶν συρμάτων τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου. Ἐπὶ τούτου στηρίζεται ἡ ἐνέργεια τοῦ τηλεγράφου.

Ἤδη μένει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ τηλεγραφικὰ ὄργανα,

δι' ὧν διαβιβάζεται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα εἰς τὸν ἠλεκτρομαγνήτην καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐνεργεῖ ὁ τηλέγραφος, εἶτα δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τοῦ τηλεγράφου.

γ' Τὰ τηλεγραφικὰ ὄργανα.

Τὰ τηλεγραφικὰ ὄργανα εἶναι τὰ ἑξῆς· 1) οἱ *ἀγωγοί*, σύρματα μεταδίδοντα τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἀπὸ τῆς στήλης εἰς τὸν ἠλεκτρομαγνήτην· 2) ὁ *πομπός*, μηχανή, δι' ἧς διαβιβάζεται εἰς τὸν ἠλεκτρομαγνήτην τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα καὶ διακόπτεται, τουτέστι μηχανή, δι' ἧς *πέμπεται* τὸ τηλεγράφημα· 3) ὁ *δέκτης*, μηχανή, δι' ἧς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, *ἀποδεκτὸν* γενόμενον, χρησιμοποιεῖται καταλλήλως καὶ δεικνύει ἡμῖν τί λέγει ὁ πέμπων αὐτὸ ἢ τὸ τηλεγράφημα.

1. Οἱ ἀγωγοί.

Ὑποτεθείσθω, ὅτι θέλομεν νὰ ἔχωμεν τηλέγραφον ἀπὸ μιᾶς πόλεως εἰς ἄλλην, ἔστω ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν.

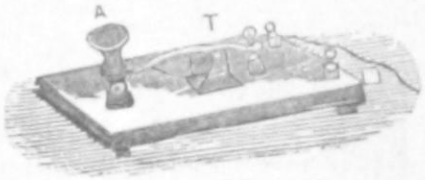
Ἐν πρώτοις ἐκλέγομεν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν οἴκημα κατάλληλον. Μεταξὺ τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν οἰκημάτων τίθενται στερεῶς καὶ ἀμετακινήτως πάσσαλοι ξύλινοι ἢ σιδηροῖ· διὰ τῶν πασσάλων τούτων διέρχεται σύρμα μεταλλικόν, σιδηροῦν ἢ χάλκινον, ἀπομονούμενον ἀπὸ τῶν πασσάλων διὰ σκεύους, *κακοῦ* τοῦ ἠλεκτρισμοῦ *ἀγωγοῦ*, συνήθως πορσελάνης, ἵνα μὴ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα διαχύνηται διὰ τῶν πασσάλων εἰς τὴν γῆν. Τὸ σύρμα τοῦτο εἶναι ὁ *ἀγωγός*, ὅστις διαβιβάζει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἀπὸ τῆς μιᾶς πόλεως

εἰς τὴν ἄλλην, ἤτοι ἀπὸ τῆς *στήλης*, κειμένης ἐν τῇ μιᾷ τῶν πόλεων, εἰς τὸν *ἠλεκτρομαγνήτην*, κείμενον ἐν τῇ ἑτέρᾳ. Ἐκ τούτων κατανοεῖται, ὅτι ἐν ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μία στήλη, δυναμένη νὰ συγκοινωνήσῃ μετὰ τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου ἀμέσως διὰ τῶν περιγραφέντων συρμάτων, καὶ εἷς ἠλεκτρομαγνήτης, εὑρισκόμενος πάντοτε ἐν συγκοινωνίᾳ μετὰ τοῦ σύρματος, ἤτοι τοῦ ἀγωγοῦ.

2. Ὁ πομπός.

Ὁ *πομπὸς* εἶναι σκεῦος, δι' οὗ διαβιβάζεται ἐν ἀκαρεῖ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς στήλης εἰς τὸν ἠλεκτρομαγνήτην.

Τοῦ σκεύους τούτου ἄξιον λόγου μέρος πρὸς τὸ παρὸν εἶναι μετάλλινον κομβίον Α, κείμενον ἐν τῷ ἄκρῳ ἐλαστικοῦ σιδηροῦ στελέχους Τ.

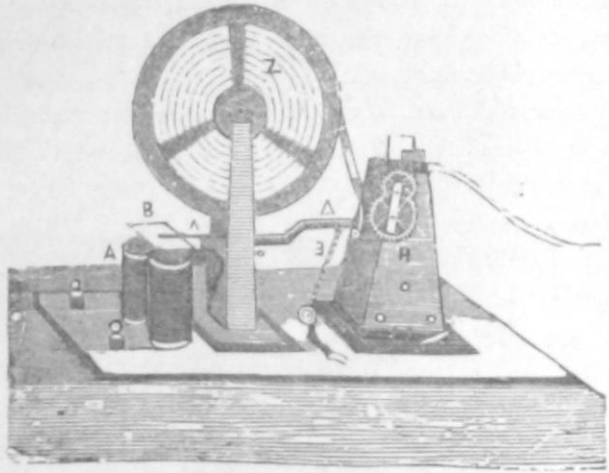

Τὸ στέλεχος τοῦτο δυνάμει τῆς ἐλαστικότητος αὐτοῦ τείνει διηνεκῶς ν' ἀνυψωθῇ. Ἀνυψωμένον δὲ διατελοῦν, συγκοινωνεῖ μόνον μετὰ τῶν συρμάτων τῶν ἀγωγῶν, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ τῶν τῆς στήλης. Πιεζόμενον δὲ ἐν τῷ κομβίῳ Α, ἐφαρμόζεται ἐπὶ μετάλλου, ὅπερ κεῖται κάτωθι καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν συρμάτων τῆς στήλης. Οὕτω τὸ στέλεχος Τ, πιεζόμενον, γίνεται μέσον, δι' οὗ ἐν ἀκαρεῖ χρόνου ἀποκαθίσταται ἡ συγκοινωνία τῶν συρμάτων τῆς στήλης μετὰ τῶν συρμάτων τῶν ἀγωγῶν καὶ τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου.

Ἤδη βλέπομεν, τίνι τρόπῳ διαβιβάζομεν τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἢ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα ἡμῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἡ στήλη, ἢ ἐξ ἧς πέμπεται τὸ τηλεγράφημα, εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ εἶναι ὁ ἠλεκτρομαγνήτης, ἢ ἔνθα πέμπεται τὸ τηλεγράφημα.

3. Ὁ δέκτης.

Ὁ *δέκτης* εἶναι σκεῦος, ὅπερ σύγκειται 1) ἐκ τοῦ ἠλεκτρομαγνήτου Α· 2) ἐκ τοῦ σιδηροῦ ἐλάσματος Β· 3) ἐκ τῆς

σιδηρᾶς ῥάβδου ΛΔ, ἐν ἀριστερᾷ μὲν ἡνωμένης μετὰ τοῦ ἐλάσματος Β, ἐν δεξιᾷ δὲ κατὰ τὸ Δ ἐξηρτημένης ἀπὸ τοῦ ἐλατηρίου Ε καὶ φερούτης πρὸς τὰ ἄνω ὀξεῖαν γραφίδα· 4) ἐκ τοῦ εὐκόλως περιστρεφομένου τροχοῦ Ζ, περὶ ὃν εἶναι εἰλιγμένη ταινία χάρτου· 5) ἐκ τῆς τροχαλιᾶς Η, δι' ἧς

διέρχεται ἡ τοῦ χάρτου ταινία, ἣν κρατεῖ κατὰ τὸ Ι καὶ ἕλκει ἐλαφρῶς ὁ δεχόμενος τὸ τηλεγράφημα.

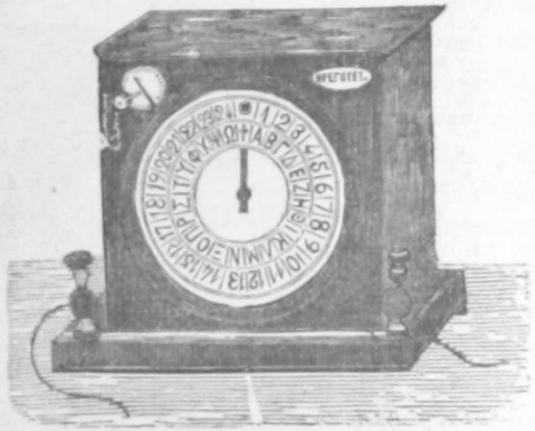
Ἐπὶ τῆς ταινίας ταύτης, ὅταν ἀνυψῶται τὸ ἄκρον Δ, ἡ γραφὶς χαράττει στιγμὰς ἢ γραμμὰς ἀναλόγως τῆς διαρκείας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος· αἱ γραμμαὶ δὲ αὗται καὶ αἱ στιγμαὶ κατὰ συνθήκην παριστῶσι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ μεταφράζονται ὑπὸ τοῦ δεχομένου τὸ τηλεγράφημα.

Μία στιγμὴ καὶ μία γραμμὴ (.—) παριστῶσι τὸ α· μία γραμμὴ καὶ δύο στιγμαὶ (—..) παριστῶσι τὸ β καὶ οὕτω καθεξῆς. Μεταξὺ δὲ ἑκάστου γράμματος γίνεται μικρὸν ἀραίωμα, διακοπτομένου ἐπ' ὀλίγον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος· μεταξὺ δὲ ἑκάστης λέξεως γίνεται μεῖζον ἀραίωμα, διακοπτομένου πλείονα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος.

Ἤδη ἰδοὺ πῶς διαβιβάζεται τὸ τηλεγράφημα. Ὑποτεθείσθω, ὅτι τηλεγραφοῦμεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐπὶ τοῦ πομποῦ πιέζομεν τὸ κομβίον Α καὶ ἀμέσως ἀποκαθιστῶμεν τὴν συγκοινωνίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει στήλης μετὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει ἠλεκτρομαγνήτου Α, τοῦ ἀποτελοῦντος μέρος τοῦ δέκτου. Ὁ ἠλεκτρομαγνήτης

ἕλκει τὸ σιδηροῦν ἔλασμα Β καὶ σὺν αὐτῷ τὴν συνηνωμένην ῥάβδον ΛΔ· τῆς ῥάβδου ταύτης ταπεινουμένης μὲν κατὰ τὸ ἄκρον Λ, ὑψουμένης δὲ κατὰ τὸ Δ, ἡ κατὰ τὸ ἄκρον Δ γραφὶς ἀνυψοῦται καὶ ἅπτεται τῆς ἐκ χάρτου ταινίας, εἰσερχομένης εἰς τὴν τροχαλίαν Η· κατὰ τὴν ἐπαφὴν ταύτην ἡ γραφὶς

χαράττει ἐπὶ τῆς ταινίας στιγμὰς ἢ γραμμὰς ἀναλόγως τῆς διαρκείας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος, ὅπερ διευθύνει ὁ τηλεγραφῶν, μεταῤῥάζων τὰ γράμματα τοῦ τηλεγραφήματος εἰς τὰ γράμματα τοῦ τηλεγράφου, ἤτοι εἰς στιγμὰς καὶ γραμμάς. Τὰς στιγμὰς ἢ γραμμὰς ταύτας μεταῤῥάζει ὁ δεχόμενος τὸ τηλεγράφημα εἰς τὴν γλῶσσαν, ἣν θέλει, καὶ οὕτω πέμπει εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον τὸ τηλεγράφημα.

Σημείωσις. Ἤδη πολλαχοῦ ἀντὶ τοῦ μηχανισμοῦ, δι' οὗ σημειοῦνται ἐπὶ τῆς ταινίας στιγμαὶ καὶ γραμμαί, ὑπάρχει ἕτερος μηχανισμός, δι' οὗ τυποῦνται ἐπὶ τῆς ταινίας ἀμέσως αὐτὰ τὰ γράμματα. Δι' ἑτέρου δὲ μηχανισμοῦ περιστρέφονται

ὁμοιοτρόπως καὶ συγχρόνως ἔν τε τῷ πομπῷ καὶ τῷ δέκτῃ δύο πλάκες, ἐφ' ὧν εἶναι κεχαραγμένα τὰ γράμματα· ἐν τῇ περιστροφῇ ταύτῃ, ὅταν τὸ προσῆκον γράμμα ἔλθῃ εἰς ὡρισμένον σημεῖον, διακόπτεται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα καὶ οὕτω δεικνύονται τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ τηλεγράφημα γράμματα.

Τὸν ἠλεκτρικὸν τηλέγραφον ἤρξαντο ἐπινοοῦντες περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· ἀλλὰ μόλις τῷ 1844 ἐπραγματώθη, ἤρξατο δ' ἐνεργῶν τὸ πρῶτον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς.

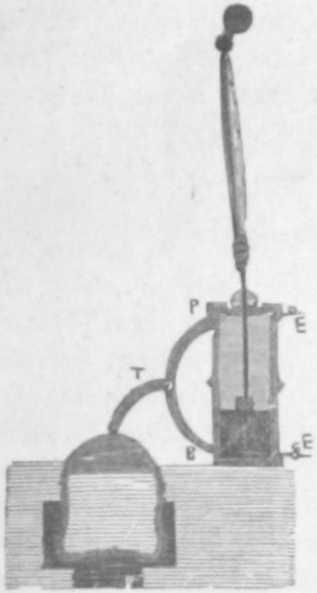
132. Αἱ ἀτμομηχαναί.

Ἐὰν θέσωμεν ἐπὶ πυρᾶς χύτραν, περιέχουσαν ὕδωρ καὶ κεκαλυμμένην ἑρμητικῶς, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ὁ ἐκ τοῦ θερμαινομένου ὕδατος παραγόμενος ἀτμός, μὴ εὑρίσκων διέξοδον, ἀνυψοῖ τὸ κάλυμμα τῆς χύτρας καὶ ἐξέρχεται ὁρμητικῶς· ἐὰν δὲ μὴ δύνηται νὰ ἀνυψώσῃ τὸ κάλυμμα, τῆς θερμότητος αὐξανομένης ἢ παρατεινομένης, συντρίβει τὸ ἀγγεῖον, ἐκσφενδονίζων αὐτὸ μακρὰν καὶ πολλάκις μετὰ σπουδαίων καταστροφῶν.

Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι ὁ ἀτμὸς εἶναι σῶμα ἐλαστικόν, ὅπερ, περικλειόμενον ἐντὸς δοχείου, πανταχόθεν κεκλεισμένου, πιέζει τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ περιορίζοντος αὐτὸν δοχείου.

Ἐν τῇ προκειμένῃ εἰκόνι κατὰ τὸ Γ κεῖται κλιβανος, θερμαίνων τὸν ἄνωθι αὐτοῦ κείμενον λέβητα, πλήρη ὕδατος. Τὸ Τ εἶναι σωλήν, δι' οὗ ὁ ἐν τῷ λέβητι παραγόμενος ἀτμὸς ὑπὸ τοῦ θερμαινομένου ὕδατος ὁδηγεῖται διὰ τῶν δύο κεράτων τοῦ σωλῆνος Ρ καὶ Β εἰς τὸν παρακείμενον κοῖλον κύλινδρον,

ὁτὲ μὲν κατὰ τὸ Β, ὁτὲ δὲ κατὰ τὸ Ρ. Ἐξ ἄλλου μέρους ὁ κύλινδρος συγκοινωνεῖ διὰ τῶν ὀπῶν ΕΕ μετὰ ἀγγείου, ὅπερ, ψυχρότερον ὄν, *συμπυκνοῖ* τὸν εἰσερχόμενον εἰς αὐτὸ ἀτμὸν καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται *συμπυκνωτής*. Ἴδιος δὲ μηχανισμός, ὑπ' αὐτῆς τῆς μηχανῆς κινούμενος, ὁδηγεῖ τὸν ἀτμὸν ἐναλλὰξ πρὸς τὸν σωλῆνα Ρ ἢ Β καὶ ἀνοίγει ὡσαύτως τὰς ὀπὰς ΕΕ. Καὶ ὅταν μὲν ὁ ἀτμὸς ὁδηγῆται διὰ τοῦ σωλῆνος Β, ἀνοίγεται ἡ πρὸς τὸ Ρ ὀπή· ὅταν δὲ ὁ ἀτμὸς ὁδηγῆται διὰ τοῦ σωλῆνος Ρ, ἀνοίγεται ἡ πρὸς τὸ Β ὀπή. Ἐκ τῶν ὀπῶν τούτων ἐξέρχεται ὁ ἀτμός, ἀφ' οὗ ἐκτελέσῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ συμπυκνοῦται ἐν τῷ συμπυκνωτῇ.

Ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τούτου ὑπάρχει σιδηροῦν ἔμβολον ὁλισθηρόν, εὐκόλως κινούμενον καὶ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κυλίνδρου ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον· τὸ ἔμβολον τοῦτο συνέχεται μετὰ ῥάβδου, ἥτις ἐξέρχεται ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἄκρων τοῦ κυλίνδρου διὰ τῆς ὀπῆς, ἐφ' ἧς ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς.

Ἐὰν ἤδη εἰσαγάγωμεν εἰς τὸν κύλινδρον διὰ τοῦ σωλῆνος ΤΒ ἱκανὴν ποσότητα ἀτμοῦ, τὸ ἔμβολον ὠθεῖται ἐκ τοῦ

ἄκρου ΒΕ πρὸς τὸ ΡΕ. Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ μηχανισμοῦ, ὃν εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀνοιχθῇ ἡ πρὸς τὸ Β ὀπὴ Ε καὶ ἐξέλθῃ εἰς τὸν συμπυκνωτὴν ὁ διὰ τοῦ Β εἰσαχθεὶς ἀτμός, εἰσαχθῇ δὲ ἕτερος ἐκ τοῦ Ρ, τὸ ἔμβολον ὠθεῖται τοὐναντίον ἐκ τοῦ ΡΕ πρὸς τὸ ΒΕ· ἐὰν δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ μηχανισμοῦ ἀνοιχθῇ ἡ πρὸς τὸ Ρ ὀπὴ Ε καὶ ἐξέλθῃ εἰς τὸν συμπυκνωτὴν ὁ διὰ τοῦ Ρ εἰσαχθεὶς ἀτμός, εἰσαχθῇ δὲ τοιοῦτος διὰ τοῦ Β, τὸ ἔμβολον ὠθεῖται πάλιν πρὸς τὸ ἄκρον ΡΕ. Τὰς κινήσεις δὲ ταύτας δυνάμεθα νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ἀλληλοδιαδόχως ἐφ' ὅσον θέλομεν· οὕτω δ' ἔχομεν κινητικὴν δύναμιν, ἣν δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν ὅπου ἂν θέλωμεν.

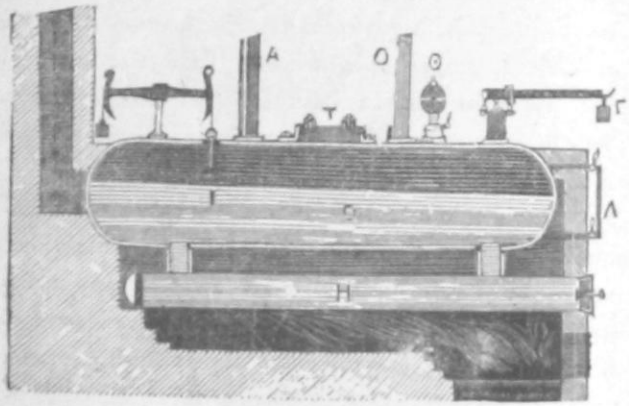
Ἤδη κατὰ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου, τῆς μετὰ τοῦ ἐμβόλου συνεχομένης, δύναται νὰ τεθῇ ἄξων τις, ἐπιτήδειος νὰ περιστραφῇ διὰ τῆς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν κινήσεως τοῦ ἐμβόλου καὶ τῆς συνεχομένης ῥάβδου. Ὁ ἄξων οὗτος δύναται νὰ εἶναι ἄξων τροχῶν διαφόρων μηχανῶν ἐργοστασίων, ἐργαλείων καὶ ἄλλων μηχανημάτων. Οὕτω τίθενται εἰς κίνησιν αἱ διάφοροι ἀτμομηχαναὶ καὶ ἐνεργοῦσιν ὅσα θαυμάσια καθ' ἑκάστην βλέπομεν. Τὴν πρώτην ἀτμομηχανὴν ἐπενόησεν ὁ γάλλος Διονύσιος Παπίνος τῷ 1690 μ. Χ. ἔτει.

Αἱ ἀτμομηχαναὶ διαιροῦνται εἰς τέσσαρα εἴδη· α') αἱ *ἀκίνητοι* ἀτμομηχαναί, ἤτοι αἱ τῶν διαφόρων *ἐργοστασίων*· β') αἱ *ναυτιλιακαὶ* ἀτμομηχαναί, ἤτοι αἱ τῶν *ἀτμοκινήτων πλοίων*· γ') αἱ *ἑλκτικαὶ* ἀτμομηχαναί, ἤτοι αἱ τῶν *σιδηροδρόμων*· δ') αἱ *κινητικαὶ* μηχαναί, ἤτοι αἱ *γεωργικαί*.

Μαθόντες γενικῶς τίνι τρόπῳ τίθενται εἰς κίνησιν αἱ διάφοροι αὗται μηχαναί, παραλείπομεν τὸν ἰδιαίτερον μηχανισμὸν ἑκάστης τούτων.

Ἡ προκειμένη εἰκὼν δεικνύει τὸν παράγοντα τὸν ἀτμὸν λέβητα, ἐν ᾧ ἰδίᾳ δείκνυται ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ εἰς τὸ προλαμβάνειν τὰ ἐκ τῆς ἐνδεχομένης ἐκρήξεως τοῦ λέβητος φοβερὰ δυστυχήματα.

Ἐν τῷ λέβητι τούτῳ διὰ τῶν ἐργαλείων Ι καὶ Λ δείκνυ-

ται ἡ ἐπιράνεια τοῦ ὕδατος ἐν τῷ λέβητι· διὰ τοῦ σωλῆνος Α εἰσέρχεται τὸ ὕδωρ εἰς τὸν λέβητα, ἀναπληροῦν τὸ εἰς ἀτμὸν μεταβληθέν· διὰ τοῦ σωλῆνος Ο ἐξέρχεται ὁ ἀτμός, μεταβαίνων εἰς τὸν κύλινδρον· διὰ τοῦ μέρους Τ εἰσέρχεται ὁ ἐργάτης εἰς τὸν λέβητα πρὸς ἐξέτασιν ἢ ἐπιδιόρθωσιν αὐτοῦ. Ἄξιον δὲ λόγου εἶναι πρὸ πάντων ἡ *ἀσφαλιστικὴ δικλὶς* ἢ *ἐπιστομὶς* ΔΓ, δι' ἧς προλαμβάνεται ἡ ἔκρηξις τοῦ λέβητος, ὅταν ὁ ἀτμὸς αὐξήσῃ καθ' ὑπερβολήν, διότι τότε ἡ δικλὶς ἀνυψοῦται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀτμοῦ καὶ τὸ ὑπερβάλλον τούτου ἐξέρχεται.

133. Ἡ τυπογραφία.

Ἄλλοτε βιβλίον τι, οἷον τὸ ἀνὰ χεῖρας, ἐπωλεῖτο ἀντὶ πολλοῦ, διότι ἀπῃτεῖτο κοπιώδης καὶ μακρὰ ἐργασία πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ. Ὁ συγγραφεὺς παρέδιδε τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ τῷ βιβλιοπώλῃ, οὗτος δέ, ἵνα ἔχῃ ἀντίγραφά τινα τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος, προσεκάλει ἀντιγραφεῖς, εἰδικοὺς περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, οἵτινες, ἀδρῶς ἀμειβόμενοι, ἀντέγραφον τὸ σύγγραμμα ἐπὶ ἀπαλῶν δερμάτων, στιλπνῶν καὶ λείων. Φαντάσθητε πόσος κόπος, πόσος χρόνος, πόση δαπάνη ἀπῃτεῖτο πρὸς ἀντιγραφὴν ἑνὸς καὶ μόνου συγγράμματος. Φαντάσθητε πόσας δυσκολίας καὶ πόσα προσκόμματα εἶχεν ὁ μαθητὴς τότε εἰς τὰς μελέτας αὐτοῦ, ὧν ἠναγκασμένος νὰ ἀντιγράφῃ πάντα τὰ μαθήματα, ἅτινα ἐδιδάσκετο.

Ἀλλὰ κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα μ. Χ. ὁ ἐκ Μογουντίας τῆς Γερμανίας Ἰωάννης ὁ Γουτεμβέργιος ἐπενόησε νέαν τέχνην, δι' ἧς ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ χειρόγραφα. Ἐρεῦρε τὴν *τυπογραφίαν*.

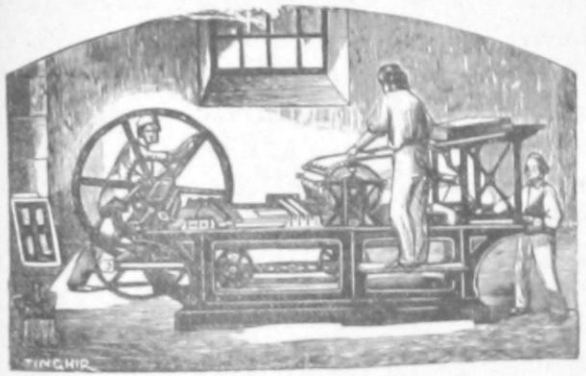
Ἀφ' οὗ ὁ Γουτεμβέργιος ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα εἰργάσθη, ἀφ' οὗ ὑπέστη πλεῖστα ὅσα δεινοπαθήματα, κατεσκεύασε τέλος μεταλλίνους χαρακτῆρας κινητούς, ἐπήλειψεν αὐτοὺς διὰ παχείας μελάνης, συνέσφιγξε διὰ πιεστηρίου τοὺς χαρα-

κτῆρας τούτους ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ κατώρθωσεν οὕτω νὰ λαμβάνῃ ὅσα καὶ ἂν ἤθελεν ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Καὶ ὁ μὲν Γουτεμβέργιος ἀπέθανε τῇ 14 φεβρουαρίου 1648 πένης, οὐδεμίαν κληρονομίαν καταλιπὼν τῇ ἐπιζησάσῃ αὐτοῦ ἀδελφῇ. Ἀλλ' ἡ ἐξαισία αὐτοῦ *ἐφεύρεσις* ἔκτοτε λίαν προώδευσε, καὶ σήμερον, ἀντὶ ἐλαχίστου χρηματικοῦ ποσοῦ καὶ κόπου, ἔχομεν ὅσα δήποτε ἀντίτυπα καὶ ἂν θέλωμεν συγγράμματός τινος. Ἰδοὺ δὲ ἐν συντόμῳ αἱ πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν βιβλίων ἀπαιτούμεναι ἐργασίαι:

Ὑπάρχει τεχνίτης, ἔχων ἔργον νὰ χύνῃ καὶ κατασκευάζῃ ἐκ κράματος μολύβδου καὶ ἀντιμονίου γράμματα. Ὁ τεχνίτης οὗτος καλεῖται *χύτης* (πῶς λέγεται τὸ ἐργαστήριον τούτου;). Ὁ χύτης παραδίδει τὰ γράμματα τοῖς τυπογράφοις, οἵτινες τάττουσιν αὐτὰ εἰς διαρόρους θήκας, ἰδιαιτέρως ἕκαστον τῶν γραμμάτων καὶ ἕκαστον εἶδος αὐτῶν, *κεφαλαίων ἢ μικρῶν*, εἰς ἰδίας θήκας. Ἕτεροι ἐργάται, *στοιχειοθέται* καλούμενοι, λαμβάνουσιν ἐκ τῶν θηκῶν τὰ πρὸς σχηματισμὸν λέξεως ἀναγκαῖα γράμματα. Ἐπὶ τούτῳ μεταχειρίζονται ἐργαλεῖόν τι, καλούμενον *συνθετήριον*, ἔνθα τοποθετοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως τὰ πρὸς σχηματισμὸν λέξεων γράμματα, ἅπερ ἀναγινώσκουσιν ἐπὶ τοῦ πρὸς τύπωσιν συγγράμματος. Ἀφ' οὗ δὲ στοιχειοθετήσωσι τὸν πρῶτον στίχον, ἄρχονται τῆς στοιχειοθετήσεως τοῦ δευτέρου, τοῦ τρίτου κλπ., χωρίζοντες αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διὰ λεπτῶν μεταλλίνων πλακῶν, αἵτινες καλοῦνται *διάστιχα*. Εἶτα ἑνοῦσι τοὺς *στίχους*, σχηματίζουσι *σελίδας*, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται τὸ *τυπογραφικὸν φύλλον*· μετὰ ταῦτα δὲ ἄρχεται ἡ ἐκτύπωσις, ἥτις μέχρι μὲν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐγίνετο διὰ πιεστηρίων, κινουμένων διὰ τῆς χειρός, νῦν ὅμως γίνεται διὰ μηχανῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεως διαλύονται τὰ στοιχεῖα καὶ τίθενται αὖθις εἰς τὰς θήκας αὐτῶν, ὅθεν παραλαμβάνουσιν αὐτὰ εἰς σύνθεσιν νέου φύλλου. Ἡ τέχνη αὕτη λέγεται *τυπογραφία*. (Πῶς λέγεται ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὴν τυπογραφίαν; Πῶς τὸ ἐργοστάσιον αὐτοῦ;)

Αἱ ἐν τῷ βιβλίῳ εἰκόνες τυποῦνται μὲν ὡσαύτως διὰ τῆς

τυπογραφίας, ἀλλ' αὗται εἶναι κεχαραγμέναι ἐπὶ τεμαχίου ξύλου ἢ χαλκοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ *ξύλου* χάραξις τῆς εἰκόνος λέγεται *ξυλογραφία*, ἡ δὲ ἐπὶ *χαλκοῦ χαλκογραφία*.

Αἱ δὲ καλλιγραφίαι καὶ οἱ γεωγραφικοὶ χάρται χαράττονται συνήθως ἐπὶ *λίθων* δι' ἐργαλείου ἢ ὀξέος τινὸς ὑγροῦ· καλεῖται δὲ ἡ τέχνη αὕτη *λιθογραφία*.

(Ὀνόμασον τὸν τεχνίτην καὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς *ξυλογραφίας*, *χαλκογραφίας* καὶ *λιθογραφίας*).

134. Ὁ χάρτης.

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἔγραφον ἐπὶ πλακῶν λιθίνων, ἐπὶ ὀστράκων, ὠμοπλατῶν ζώων καὶ φλοιῶν δένδρων. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ παπύρου, φλοιοῦ δένδρου, φυομένου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου ποταμοῦ. Ἔπειτα ἐπενοήθησαν αἱ *μεμβράναι*, δέρματα ζώων λεπτότατα, κατειργασμένα, τελευταῖον δὲ ὁ χάρτης, ὃς ἐφευρέθη κατὰ πρῶτον ἐν Ἀνατολῇ.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς κατασκευὴν τοῦ χάρτου μετεχειρίζοντο ἀκατεργάστους τινὰς φυτικὰς ὕλας, οἷον ἰνδικὸν κάλαμον, φλοιὸν συκαμίνου καὶ ἄλλων τοιούτων φυτῶν. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου κατὰ τὸν ια' μ. Χ. αἰῶνα ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου μετεκομίσθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ χαρτοποιία προώδευσε μεγάλως καὶ ἤδη ὁ χάρτης κατασκευάζεται ἐκ ῥακῶν βαμβακίνων, λινῶν καὶ δὴ καὶ ἐκ ξύλων.

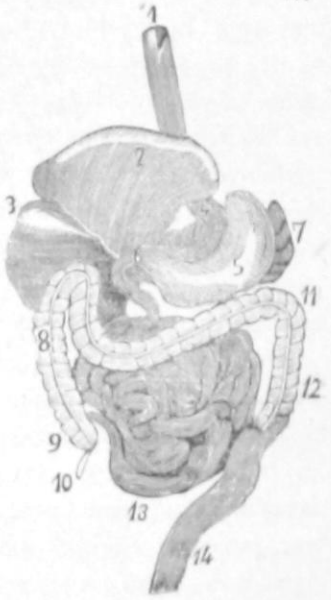
Τὰ ῥάκη ταῦτα ἔρχονται εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἀνάμικτα· ἐνταῦθα δὲ ἀποχωρίζουσι τὰ ἐκ λινοῦ, βάμβακος, ἐρίου καὶ μετάξης· καὶ τὰ μὲν ἐξ ἐρίου καὶ μετάξης ῥάκη, ἀκατάλληλα πρὸς κατασκευὴν χάρτου, ὡς προερχόμενα ἐκ ζώων καὶ οὐχὶ φυτῶν, ἀπορρίπτουσι· τὰ δ' ἄλλα κατατάσσουσιν εἰς ῥάκη νέα ἢ παλαιά, λευκὰ ἢ κεχρωματισμένα, ῥευστοποιοῦσιν αὐτά, λευκαίνουσι διὰ *χλωρίου* καὶ μεταβάλλουσιν εἰς χάρτην. Πᾶσα δὲ αὕτη ἡ ἐργασία γίνεται διὰ μηχανῶν διαφόρων. Διὰ χειρὸς κατασκευάζεται μόνον καλλίστη τις καὶ ἀνωτάτη ποιότης χάρτου, χρησιμεύοντος εἰς ἐκτύπωσιν χαρτονομισμάτων καὶ ἄλλων πολυτίμων ἐγγράφων.

Θ' ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

135. Ἡ πέψις.

Ὁ ἄνθρωπος, τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά, ἵνα ζῶσιν, ἔχουσιν ἀνάγκην τροφῆς. Ἡ λειτουργία, δι' ἧς ἡ τροφὴ *πέπτεται* καὶ παρασκευάζεται πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς, λέγεται *πέψις*. Ἡ πέψις γίνεται διὰ διαφόρων ὀργάνων.

Εἰς τὰ ἔνδον τοῦ στόματος, ὄπισθι τοῦ *λάρυγγος*, ὑπάρχει ἑτέρα ὀπή, καλουμένη *φάρυγξ*· ἐκ τοῦ φάρυγγος ἄρχεται σωλὴν καλούμενος *οἰσοφάγος* (1)· ὁ οἰσοφάγος ἐκβάλλει κάτωθι δι' ἑτέρας ὀπῆς, ἥπερ καλεῖται *καρδιακὸς πόρος* (4), εἰς ἀσκόν· ὁ ἀσκὸς οὗτος λέγεται *στόμαχος* (5). Ὁ στόμαχος εἶναι θύλακος ἐπιμήκης, πλαγίως κείμενος εἰς τὰ κάτω καὶ πρὸ τοῦ στήθους καὶ ἄνω τῆς κοιλίας. Ὁ στόμαχος ἔχει πρὸς τὰ δεξιὰ ὀπήν, ἥπερ καλεῖται *πυλωρός* (6)· διὰ ταύτης ἐκβάλλει εἰς σωλῆνα *δώδεκα* περίπου *δακτύλων*, ὃς ἐκ τούτου καλεῖται *δωδεκαδάκτυλον* ἔντερον. Τὸ δωδεκαδάκτυλον ἐκβάλλει εἰς

τὰ *λεπτὰ καλούμενα ἔντερα* (13) καὶ ταῦτα εἰς τὸ *τυφλόν* (9)· τὸ τυφλὸν ἔντερον ῥέρει κάτωθι ἀπόρυσίν τινα, ἥπερ καλεῖται *σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις* (10)· τὸ τυφλὸν ἔντερον ἄγει εἰς τὸ *παχύ* (8), τοῦτο ῥέρει εἰς τὸ *ὀρθὸν* ἢ *κῶλον* (11, 12), καὶ τοῦτο τέλος εἰς τὸ *ἀπευθυσμένον* (14). Πάντα τὰ ὄργανα ταῦτα μετὰ τοῦ στόματος ἀποτελοῦσι τὸν *πεπτικὸν σωλῆνα*. Ἤδη ἰδοὺ πῶς γίνεται ἡ πέψις:

Πρῶτον. Ὁ ἄνθρωπος, λαμβάνων τὴν τροφὴν διὰ τῶν χειρῶν, ῥέρει αὐτὴν εἰς τὸ στόμα· ἐνταῦθα διὰ τῶν ὀδόντων μασᾶται αὐτήν, ἀναμιγνύων καὶ τὸν σίελον, διὰ τῆς γλώσσης μετασχηματίζει εἰς βῶλον, ὅστις λέγεται *κατάπομα*, καὶ ὠθεῖ αὐτὸν εἰς τὸν ῥάρυγγα· διὰ τοῦ ῥάρυγγος διαβιβάζεται εἰς τὸν οἰσοφάγον καὶ διὰ τούτου καὶ τοῦ καρδιακοῦ πόρου εἰς τὸν στόμαχον. Ἡ ἄχρι τοῦδε ἐργασία τῆς πέψεως λέγεται *ἰδίᾳ λῆψις, μάσησις, κατάποσις τῆς τροφῆς*.

Δεύτερον. Ὁ στόμαχος, παραλαμβάνων τὴν τροφὴν καὶ συστελλόμενος καὶ διαστελλόμενος ἀκαταπαύστως, πέπτει αὐτήν, ἀναμιγνυομένην μετὰ τοῦ *σιέλου*, ὃν καταπίνομεν, καὶ μετά τινος ἑτέρου ὑγροῦ, ἐκ τοῦ στομάχου ἐκκρινομένου, ὅπερ καλεῖται *γαστρικὸν ὑγρόν*· οὕτως ἡ τροφὴ μεταβάλλεται εἰς χυμὸν ῥαιὸν ἢ κιτρινωπόν. Ἡ ἐν τῷ στομάχῳ ἐργασία τῆς πέψεως λέγεται κυρίως *πέψις*.

Τρίτον. Ἀφ' οὗ ἡ τροφὴ πεφθῇ ἐν τῷ στομάχῳ, διέρχεται τὸν πυλωρὸν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ δωδεκαδάκτυλον ἔντερον· ἐνταῦθα ἀναμιγνύεται μετὰ τῆς *χολῆς*, ἥπερ ἐκκρίνεται ἐκ τῆς *χοληδόχου κύστεως* (3), κειμένης μεταξὺ τοῦ *ἥπατος*, ὄντος ἐν δεξιᾷ τοῦ στομάχου (2). Ἐνταῦθα ἀναμιγνύεται καὶ ἕτερον ὑγρόν, τὸ *παγκρεατικόν*, ἐκκρινόμενον ἐξ ἑτέρου ὀργάνου, ὄπισθεν τοῦ στομάχου κειμένου, ὅπερ καλεῖται *πάγκρεας*. Διὰ τῶν ὑγρῶν τούτων μεταβάλλεται ὁ τέως χυμὸς εἰς χυλὸν γαλακτώδη, ὃς εἰσέρχεται εἰς τὰ λεπτὰ ἔντερα. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἐντέρων τούτων ὑπάρχουσι διάφορα ἀγγεῖα, *ἀπομυζητικὰ* καλούμενα, ἅπερ ἀπομυζῶσι τὰ πρὸς θρέψιν κατάλληλα μέρη τῆς τροφῆς· τὰ ὑπολειπόμενα, ὡς ἄχρηστα καὶ περιττά, διαβιβάζονται εἰς τὰ ἔτερα ἔντερα, ἅπερ ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, καὶ τέλος διὰ τοῦ ἀπευθυσμένου ἐκπέμπονται τοῦ σώματος. Ἡ ἐργασία δὲ αὕτη τῆς πέψεως καλεῖται ἰδίᾳ *ἀπομύζησις*. Τὰ ἀπομυζητικὰ ἀγγεῖα μεταδίδουσι τὰ ἀπομυζηθέντα τῆς τροφῆς *μέρη* εἰς ἕτερα *ἀγγεῖα*, *λεμφατικὰ* καλούμενα, καὶ ταῦτα εἰς τὰς *φλέβας*. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ στομάχῳ γίνεται ἀπομύζησις τοῦ *ὕδατος*, τῆς *σακχάρεως*, τοῦ *οἴνου*, τοῦ *οἰνοπνεύματος* κλπ., ἅπερ ῥέρονται διὰ τοῦ ἥπατος εἰς τὰς φλέβας.

Ἡ καλὴ καὶ ἐντελὴς πέψις συμβάλλεται πλεῖστον εἰς τὴν ὑγίειαν ἡμῶν. Εἰς τὴν καλὴν καὶ ἐντελῆ πέψιν συμβάλλεται πρώτιστα κατάλληλος παρασκευὴ τῶν ῥαγητῶν καὶ μάσησις καλὴ καὶ ἐντελής. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἐκλέγωμεν τρόφιμα πρόσφατα καὶ ὑγιεινά, οὐδέποτε δὲ σεσηπότα ἢ ὀδωδότα· νὰ ἑψωμεν καὶ ὀπτῶμεν καλῶς τὰ ῥαγητὰ ἄνευ καρυκευμάτων· νὰ μασώμεθα αὐτὰ ἐντελῶς καὶ οὐδέποτε νὰ καταπίνωμεν ἀτελῶς μεμασημένα· νὰ ἔχωμεν ὑγιεῖς καὶ καθαροὺς τοὺς ὀδόντας· νὰ μὴ πτύωμεν τὸν σίελον, ἀλλὰ νὰ καταπίνωμεν αὐτόν· νὰ μὴ γευώμεθα ἀτάκτως καὶ βεβιασμένως· νὰ μὴ κοιμώμεθα μηδὲ νὰ ἐργαζώμεθα σπουδαίας ἐργασίας ἀμέσως μετὰ τὸ γεῦμα καὶ πρὶν ἡ παρέλθῃ τοὐλάχιστον ἡμίσεια ὥρα· νὰ διευκολύνωμεν καὶ βοηθῶμεν τὴν πέψιν διὰ τοῦ πε-

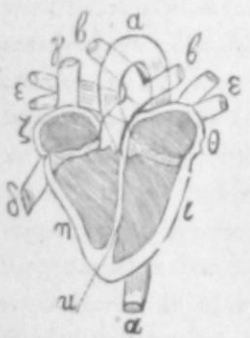
ριπάτου καὶ τῆς γυμναστικῆς· νὰ μὴ ποιώμεθα χρῆσιν πνευματωδῶν ποτῶν, καὶ μάλιστα καταχρήσιν· κοιμώμενοι δὲ πρέπει νὰ κλίνωμεν τὸ σῶμα μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὀλίγον ὑπτίως, μηδέποτε δὲ πρηνεῖς ἢ ἐντελῶς ὕπτιοι.

---

136. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος.

Ὅπως ἡ πέψις[1], οὕτω καὶ ἡ *κυκλοφορία τοῦ αἵματος* εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς. Ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας μετὰ τὴν παῦσιν τῆς κυκλοφορίας παύεται διὰ παντὸς καὶ ἡ ζωή. Ὄργανα τῆς τοῦ αἵματος κυκλοφορίας εἶναι ἡ *καρδία*, οἱ *πνεύμονες*, αἱ *ἀρτηρίαι*, τὰ *τριχοειδῆ ἀγγεῖα* καὶ αἱ *φλέβες*.

Ἡ *καρδία* εἶναι μῦς σκληρός, ἔχων σχῆμα ἀπίου ἀντεστραμμένου· κεῖται μεταξὺ τῶν δύο πνευμόνων, κλίνουσα μικρόν τι πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ καρδία περιελίσσεται ὑπὸ τοῦ *περικαρδίου χιτῶνος* καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας κοιλότητας· τούτων αἱ μὲν δύο, αἱ ἄνω, καλοῦνται *κόλποι* (ζ, θ), αἱ δὲ ἕτεραι δύο, αἱ κάτω, λέγονται *κοιλίαι* (η, ι)· καὶ αἱ μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ καλοῦνται *δεξιὸς κόλπος* (ζ), *δεξιὰ κοιλία* (η), αἱ δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὀνομάζονται *ἀριστερὸς κόλπος* (θ), *ἀριστερὰ κοιλία* (ι). Οἱ κόλποι συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν κοιλιῶν διὰ ὀπῶν, κλειομένων δι' ὀργάνων, ἅπερ καλοῦνται *βαλβῖδες*· καὶ ἡ μὲν δεξιὰ βαλβὶς λέγεται *τριγλῶχιν*, ἡ δὲ ἀριστερὰ *διγλῶχιν*.

1. Ὅρα ἀνάγν. 135.

Ἄνωθεν τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἀναχωρεῖ σωλήν, ὅστις, χωριζόμενος εἰς δύο, ἔρχεται εἰς τοὺς πνεύμονας, ἔνθα διαχωρίζεται εἰς ἀπείρους κλάδους· ὁ σωλὴν οὗτος λέγεται *πνευμονικὴ ἀρτηρία* (β). Ἐκ τῶν πνευμόνων ἀναχωροῦσιν ἕτεροι σωλῆνες ἐν ἀρχῇ μὲν ἄπειροι, ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἰς δύο ἐν ἑκατέρῳ τῶν πνευμόνων συνενούμενοι κλάδους, οἵτινες ἔρχονται εἰς τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς καρδίας· οἱ σωλῆνες οὗτοι καλοῦνται *πνευμονικαὶ φλέβες* (ε).

Ἄνωθεν τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας ἀναχωρεῖ μέγας σωλήν, ὀνομαζόμενος *ἀορτή* (α)· οὗτος προχωρῶν διαιρεῖται εἰς ἀπείρους κλάδους, εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐξαπλουμένους, οἵτινες λέγονται *ἀρτηρίαι* καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰ *τριχοειδῆ ἀγγεῖα*.

Ἐκ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων ἀναχωροῦσιν ἄπειροι σωλῆνες, οἵτινες λέγονται *φλέβες*· αὗται βαθμηδὸν συνενοῦνται καὶ ἐπὶ τέλους συναθροίζονται εἰς δύο μεγάλους σωλῆνας, οἵτινες ἐκβάλλουσιν ὁ μὲν ἄνωθεν, ὁ δὲ κατωθεν εἰς τὸν *δεξιὸν κόλπον* τῆς καρδίας· οἱ σωλῆνες οὗτοι καλοῦνται ὁ μὲν *ἄνω κοίλη φλέψ* (γ), ὁ δὲ *κάτω κοίλη φλέψ* (δ).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἰδοὺ ἤδη πῶς γίνεται ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος:

Τὸ αἷμα, εἴτε νέον, ἐκ τροφῆς παραγόμενον, εἴτε παλαιόν, ἐκ τῶν ἄκρων τοῦ σώματος ἐπανακάμπτον, φέρεται διὰ τῶν κοίλων φλεβῶν εἰς τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς καρδίας· ἐντεῦθεν κατέρχεται διὰ τοῦ τριγλώχινος εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας ἔρχεται εἰς τοὺς

πνεύμονας. Τὴν πορείαν ταύτην ποιεῖ τὸ αἷμα ἀναγκαζόμενον διὰ τῶν συστολῶν καὶ διαστολῶν τῆς καρδίας, ἥτις ὡς ἀντλία, ἀφ' ἑαυτῆς ἐργαζομένη, ἐκπέμπει αὐτό.

Εἰς τοὺς πνεύμονας ἐρχόμενον τὸ αἷμα ἑνοῦται μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὃν ἀναπνέοντες εἰσπνέομεν. Ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ αἵματος μετὰ τοῦ ἀέρος παράγεται καῦσις, ἑνουμένου τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὀξυγόνου μετὰ τοῦ ἐν τῷ αἵματι ὑδρογόνου[1]· τὴν καῦσιν διατηρεῖ ὁ ἐν τῷ αἵματι ὑπάρχων ἄνθραξ. Ἐκ τῆς καύσεως ταύτης παράγεται ἡ θερμότης, ἣν τὸ σῶμα ἡμῶν ἔχει. Μετὰ τὴν εἰρημένην ἕνωσιν τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἀέρος, τὸ αἷμα, παραλαμβάνον ἐκ τοῦ ἀέρος ὅ,τι αὐτῷ χρήσιμον, ἰδίᾳ τὸ ὀξυγόνον, δίδον δὲ ὅ,τι αὐτῷ ἄχρηστον καὶ ἐπιβλαβές, μάλιστα τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ διαρρόους ἀτμούς, ἔρχεται καθαρὸν ἤδη καὶ μᾶλλον ἐρυθρὸν διὰ τῶν πνευμονικῶν φλεβῶν εἰς τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς καρδίας· ἐντεῦθεν κατέρχεται διὰ τοῦ διγλώχινος εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῆς ἀορτῆς καὶ τῶν ἀρτηριῶν μεταβαίνει εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, διανέμον μὲν εἰς ἕκαστον μέλος τὸ προσῆκον καὶ κατάλληλον εἰς τὴν θρέψιν, τὴν αὔξησιν καὶ διατήρησιν αὐτοῦ, παραλαμβάνον δὲ ὅ,τι ἄχρηστον καὶ ἐπιβλαβὲς ἑκάστῳ.

Ἐκ τῶν ἄκρων τοῦ σώματος διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τὸ ἀκατάλληλον εἰς τὴν θρέψιν τοῦ σώματος αἷμα, μέλαν ἤδη καὶ πολλὰς ἐπιβλαβεῖς οὐσίας φέρον, ἔρχεται διὰ τῶν φλεβῶν αὖθις εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁμοίαν τὴν κυκλοφορίαν.

1. Ἐξηγηθήτωσαν ὅσον ἐφικτόν.

Β΄

Ἡ ἐκπομπὴ τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ τὸ σῶμα γίνεται, συστελλομένης καὶ διαστελλομένης τῆς καρδίας, οὕτως: Ὅταν οἱ κόλποι διαστέλλωνται καὶ δέχωνται τὸ αἷμα ἐκ τοῦ σώματος καὶ τῶν πνευμόνων, οἱ γλωχῖνες κλείουσι καὶ αἱ κοιλίαι συστελλόμεναι ἐκπέμπουσι τὸ αἷμα, ἡ μὲν εἰς τοὺς πνεύμονας, ἡ δὲ εἰς τὸ σῶμα· ὅταν δὲ αἱ κοιλίαι διαστέλλωνται καὶ δέχωνται τὸ αἷμα ἐκ τῶν κόλπων, οἱ γλωχῖνες ἀνοίγουσι καὶ οἱ κόλποι συστέλλονται. Αἱ συστολαὶ καὶ αἱ διαστολαὶ αὗται δύνανται νὰ μετρηθῶσιν ἰδίως ἐν τῷ καρπῷ τῆς χειρός, ὅπερ παρατηροῦμεν τοὺς ἰατροὺς ποιοῦντας· καλοῦνται δὲ αὗται *σφυγμοί*· ἕκαστος παλμὸς ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν πρὸς ἓν δεύτερον λεπτὸν τῆς ὥρας, ἤτοι ἐν ἑκάστῳ λεπτῷ τῆς ὥρας γίνονται περίπου 65 παλμοὶ ἐπὶ ὑγιοῦς ἀνθρώπου. Οἱ παλμοὶ αὐξάνουσιν ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν παίδων, ἔτι δὲ ὅταν τὸ σῶμα ἔχῃ θερμότητα ὑπὲρ τὴν ὡρισμένην.

Τὸ αἷμα, ἐν ὅτῳ ῥέρεται ἐν ταῖς *ἀρτηρίαις*, λέγεται *ἀρτηριακὸν* καὶ ἔχει χρῶμα *ἐρυθρόν*· ἐν ὅσῳ δὲ ῥέρεται ἐν ταῖς *φλεψί*, λέγεται *φλεβικὸν* καὶ εἶναι *μελαφόν*. Ἵνα γένηται δὲ μία κυκλοφορία, ἀπαιτοῦνται 3—5 λεπτὰ τῆς ὥρας. Καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς κοιλίας μέχρι τοῦ ἀριστεροῦ κόλπου κυκλοφορία καλεῖται *μικρὰ κυκλοφορία*, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας μέχρι τοῦ δεξιοῦ κόλπου λέγεται *μεγάλη κυκλοφορία*.

Τοιαύτη ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος.

Σημειωτέον δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ κινήσεις τῶν ὀργάνων κατὰ τὴν ἀναπνοήν, τὴν πέψιν καὶ τὴν κυκλοφορίαν εἶναι αὐτόματοι καὶ μὴ ὑποκείμεναι εἰς τὴν βούλησιν ἡμῶν. Οὕτω καὶ

ὅταν ἡμεῖς κοιμώμεθα καὶ ὅ,τι ἄλλο πράττωμεν, αἱ κινήσεις ἐκεῖναι γίνονται ἀφ' ἑαυτῶν. Τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς προνοίας καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, διότι ἄλλως μετὰ τὸν πρῶτον ἡμῶν ὕπνον, ἤ, ἐάν ποτε, ἀλλαχοῦ ὄντες προσηλωμένοι, παρημελοῦμεν τὰς εἰρημένας κινήσεις, ἡ ζωὴ ἀμέσως θὰ κατεστρέφετο.

Αἱ τοιαῦται κινήσεις, ἐπειδὴ εἶναι κοιναὶ εἴς τε τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά, ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην *φυτικὴν ζωήν*. Αἱ δὲ ἐκ τῆς βουλήσεως ἡμῶν ἐξαρτώμεναι κινήσεις, ὡς ἀνήκουσαι εἰς μόνα τὰ ζῷα, ἀποτελοῦσι τὴν λεγομένην *ζωϊκὴν ζωήν*.

---

137. Ἡ ἀναπνοή.

Οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά, ἵνα ζῶσι, πρέπει νὰ *ἀναπνέωσιν ἀέρα*. Ἡ διὰ τοῦ ἀέρος διατήρησις τῆς ζωῆς λέγεται *ἀναπνοή*. Ἡ ἀναπνοὴ γίνεται διὰ τοῦ στόματος ἢ τῆς ῥινὸς ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων. Τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς εἶναι ἡ *τραχεῖα ἀρτηρία* καὶ οἱ *πνεύμονες*.

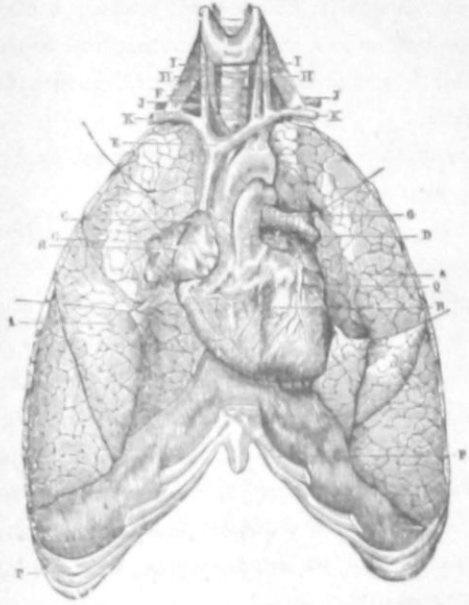
Ἡ *τραχεῖα ἀρτηρία* εἶναι χονδρώδης σωλήν, οὗ τὸ ἄνω ἄκρον δυνάμεθα νὰ ψαύωμεν ἐν τῷ λαιμῷ ἡμῶν. Ἄρχεται ὄπισθεν τῆς γλώσσης καὶ κατέρχεται μέχρι τῶν πνευμόνων.

Τὸ πλησίον τῆς γλώσσης μέρος λέγεται *λάρυγξ*, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ *ἐπιγλωττίς*, χρησιμεύουσα εἰς τὸ νὰ κλείῃ τὸν λάρυγγα, ὅταν καταπίνωμέν τι. Παρὰ τοὺς πνεύμονας ἡ τραχεῖα ἀρτηρία χωρίζεται εἰς δύο κλάδους, οἵπερ καλοῦνται *βρόγχοι*.

Οἱ πνεύμονες κεῖνται κατὰ τὸ στῆθος· εἶναι σπογγοειδεῖς καὶ ἐλαστικοί, δύο τὸν ἀριθμόν, *δεξιὸς* καὶ *ἀριστερός*. Οἱ

πνεύμονες συστέλλονται καὶ διαστέλλονται ἀδιακόπως, οὕτω δὲ δέχονται καὶ ἐκπέμπουσι τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα. Καὶ ἡ μὲν εἴσοδος τοῦ ἀέρος λέγεται *εἰσπνοή*, ἡ δὲ ἔξοδος *ἐκπνοή*, ἀμφότεραι δὲ *ἀναπνοή*.

Τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, εἴδομεν εἰς τὸ

περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. Ἤδη προστίθεμεν, ὅτι ὁ ἀήρ, ὃν ἀναπνέομεν, σύγκειται κυρίως ἐκ δύο *ἀερίων*· τούτων τὸ μὲν καλεῖται *ἄζωτον*, τὸ δὲ *ὀξυγόνον*· καὶ τὸ μὲν ἄζωτον εἶναι σχεδὸν τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ ἀέρος, τὸ δὲ ὀξυγόνον σχεδὸν τὸ ἓν πέμπτον. Λέγομεν *σχεδόν*, διότι ἐξ ἀμφοτέρων ἐλλείπει τι, ὅπερ ἀναπληροῦται δι' ὀλιγίστου

ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὑδρογόνου καὶ *ἀτμῶν* τινων. Ἡ εἰρημένη σύγκρασις καὶ ἀναλογία εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος, διότι ἄλλως οἱονδήποτε τῶν εἰρημένων καὶ ἂν περισσεύσῃ ἢ ἐλαττωθῇ, ἡ ὑγίεια βλάπτεται καὶ ἡ ζωὴ καταστρέφεται. Καὶ ἡ μὲν τοῦ ὀξυγόνου αὔξησις αὐξάνει τὴν θερμότητα τοῦ σώματος καὶ ρθείρει τοῦτο ἐντὸς μικροῦ, ἡ δὲ τοῦ ἀζώτου ἐπιρέρει τὴν παῦσιν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ἤτοι τὴν *ἀσφυξίαν* ἢ κοινῶς *λιποθυμίαν*, ἥτις, ἂν διαρκέσῃ, ἐπιφέρει θάνατον.

Ἡ προσήκουσα ἀναλογία καὶ σύγκρασις τοῦ ἀέρος ὑπάρχει, ὅταν οὗτος ᾖναι καὶ διατηρῆται καθαρός[1].

Πλὴν τῆς εἰρημένης ἀναπνοῆς, ἥτις, ἐπειδὴ *φαίνεται*, καλεῖται *φανερὰ διαπνοή*, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα, δι' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος γενομένη, ἥτις, ἐπειδὴ *δὲν φαίνεται*, λέγεται *ἄδηλος διαπνοή*. Καὶ ταύτης ἡ διακοπὴ ἔχει λίαν δυσάρεστα καὶ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα, χάνωσιν, κεφαλαλγίαν, ἐξανθήματα ἐν τῷ σώματι καὶ διαρόρους σοβαρὰς ἀσθενείας. Διακόπτεται δὲ αὕτη συνήθως ἕνεκα κρυολογήματος ἢ ἀκαθαρσίας τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ σώματος ἢ τῶν ἐνδυμάτων, ἢ ἐξ ὑδροποσίας, ἐν ᾧ εἴμεθα ἱδρωμένοι ἢ κεκοπιακότες.

Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἀποφεύγωμεν πάντα ταῦτα χάριν τῆς ὑγιείας ἡμῶν.

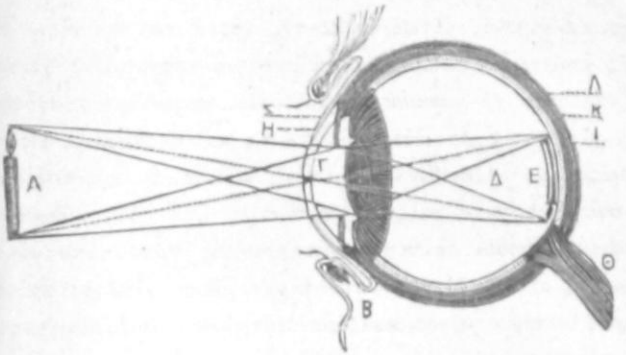
---

138. Αἱ πέντε αἰσθήσεις.

1. Ἡ ὅρασις.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῷα ἔχουσιν ὄργανα, δι' ὧν *αἰσθάνονται* τὰ πέριξ αὐτῶν πράγματα. Αἱ λειτουργίαι, δι' ὧν γίνεται τοῦτο, καλοῦνται *αἰσθήσεις* καὶ εἶναι πέντε· *ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρησις* καὶ *ἁφή*.

Διὰ τῆς ὁράσεως ὁρῶμεν, διὰ τῆς ἀκοῆς ἀκούομεν, διὰ τῆς γεύσεως γευόμεθα, διὰ τῆς ὀσφρήσεως ὀσφραινόμεθα, διὰ τῆς ἁφῆς ἁπτόμεθα. Ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων ἔχει ἴδια ὄργανα, ἅπερ περιγράφομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Τὰ ὄργανα τῆς ὁράσεως εἶναι οἱ *ὀφθαλμοὶ* καὶ τὰ *ὀπτικὰ νεῦρα*· τὸ κυριώτατον δὲ μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ, δι' οὗ ἐνεργεῖται ἡ ὅρασις, εἶναι ὁ *βολβός*· ὁ βολβὸς περικαλύπτεται καὶ προφυλάττεται ὑπὸ τῶν *βλεφάρων* καὶ τῶν *βλεφαρίδων*, περιφρουρεῖται δὲ ἄνωθι ὑπὸ τῶν *ὀφρύων*, αἵτινες κωλύουσι τὸν ἱδρῶτα τοῦ νὰ κατέλθῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ βολβὸς κεῖται ἐντὸς ὀστείνης κοιλότητος, περιφρουρούμενος ὑπὸ ὀστοῦ, ὅπερ καλεῖται *ζυγωματικὸν ὀστοῦν*.

Ὁ βολβὸς ἔχει σχηματισμὸν ὅμοιον κρομμύου· σύγκειται ἐκ τριῶν *χιτώνων*, ἐντὸς ἀλλήλων κειμένων. Ὁ ἔξω χιτὼν

1. Ὅρα Ἔτος Δ'

καλεῖται *σκληρὸς* καὶ ἔχει τὸ χρῶμα λευκόν· ἔμπροσθεν καὶ κατὰ τὸ μέσον γίνεται ἄχρους καὶ διαρανὴς καὶ καλεῖται *κερατοειδής*. Ἔσωθεν τοῦ σκληροῦ ὑπάρχει ὁ *ῥαγοειδὴς* ἢ *χοριοειδὴς* χιτών, ἔχων τὸ χρῶμα συνήθως μέλαν ἢ καστανόν, σπανίως δὲ κυανοῦν ἢ γλαυκόν. Τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ χοριοειδοῦς χιτῶνος λέγεται *Ἶρις*, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἴριδος κεῖται ὀπή, καλουμένη *κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ*. Ἔσωθεν τοῦ χοριοειδοῦς χιτῶνος ἐξαπλοῦται ἕτερος, ὁ *ἀμφιβληστροειδής*, καλούμενος οὕτως ὡς ἐκ τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος ἐξαπλοῦται τὸ *ὀπτικὸν νεῦρον*, ὅπερ, συνενούμενον ἔνδοθεν, διέρχεται τοὺς δύο ἑτέρους χιτῶνας καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ὄπισθεν τῆς κόρης κεῖται ὁ *κρυσταλλώδης φακός*, διαρανὴς καὶ περιελισσόμενος ὑπὸ τοῦ *φακοειδοῦς ὑμένος*· ὄπισθεν δὲ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ ὑπάρχει τὸ *ὑελῶδες ὑγρόν*. Μεταξὺ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος καὶ τῆς ἴριδος ὑπάρχει χῶρος, καλούμενος *πρόσθιος θάλαμος*· μεταξὺ δὲ τῆς κόρης καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ ὑπάρχει ἕτερος χῶρος, καλούμενος *ὀπίσθιος θάλαμος*· οἱ δύο θάλαμοι συγκοινωνοῦσι διὰ τῆς κόρης καὶ πληροῦνται ὑπὸ ὑγροῦ, ὅπερ καλεῖται *ὑδατῶδες ὑγρόν*.

Οὕτως ἔχοντος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἴδου πῶς βλέπομεν:

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ῥωτός, ἀναχωροῦσαι ἀπό τινος πράγματος, ἔρχονται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος· διερχόμεναι διὰ τούτου, τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ, τῶν θαλάμων τῆς κόρης, τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ καὶ τοῦ ὑελώδους ὑγροῦ, *θλῶνται, συγκλίνουσι* καὶ πίπτουσιν ἀπέναντι ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος· ἐπὶ

τούτου παριστῶσι κατὰ τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς τὴν εἰκόνα τοῦ ὁρωμένου πράγματος μικροτέραν καὶ ἀντεστραμμένην· διὰ τῆς εἰκόνος ἐρεθίζεται τὸ ὀπτικὸν νεῦρον καὶ διαβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὸ ὁρώμενον ἀντικείμενον, αὐτὸ τοῦτο καὶ οὐχὶ τὴν εἰκόνα. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν βλέπομεν α') ὀρθὸν τὸ πρᾶγμα καὶ οὐχὶ ἀντεστραμμένον, καίτοι ἡ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος εἰκὼν σχηματίζεται ἀντεστραμμένη, καὶ β') ἓν καὶ μόνον, καίτοι κατὰ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς σχηματίζονται δύο εἰκόνες.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα ἧττον κυρτὸν ἢ τὰ εἰρημένα ὑγρὰ ὀλιγώτερα ἢ καὶ ἀμρότερα· εἰς τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους ἡ *θλάσις* τῶν ἀκτίνων τοῦ ῥωτὸς καὶ ἡ *σύγκλισις* εἶναι κατὰ φυσικὸν νόμον ὀλιγωτέρα· κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ εἰκὼν σχηματίζεται πέραν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος· διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν βλέπουσι τὰ πλησίον κείμενα πράγματα, καλοῦνται δὲ *πρεσβύωπες*, διότι συνήθως τοῦτο πάσχουσιν οἱ πρεσβῦται· διορθοῦσι δὲ τὴν ἔλλειψιν ταύτην διὰ ὀμματοϋαλίων κυρτῶν.

Ἄλλοι δὲ ἔχουσι τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα λίαν κυρτὸν ἢ τὰ ὑγρὰ πλείονα ἢ καὶ ἀμρότερα· εἰς τοὺς τοιούτους ἡ *θλάσις* τῶν ἀκτίνων τοῦ ῥωτὸς καὶ ἡ *σύγκλισις* εἶναι φυσικῶς μείζων, καὶ ἡ εἰκὼν σχηματίζεται πρὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος· διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι δὲν βλέπουσι τὰ μακρὰν κείμενα πράγματα καὶ λέγονται *μύωπες*, διότι, μὴ ὑποφέροντες πολὺ ῥῶς, καμμύουσι τοὺς ὀφθαλμούς· διορθοῦσι δὲ τὴν ἔλλειψιν διὰ ὀμματοϋαλίων κοίλων.

Ἵνα παρασταθῇ ἡ εἰκὼν καθαρὰ ἐν τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ χιτῶνι, εἶναι ἀναγκαία ἀνάλογος καὶ ὡρισμένη ποσότης

ρωτός· πλείων ἢ ἧττον συγχέει ἢ σκοτίζει τὴν εἰκόνα καὶ τὸ ἀντικείμενον πρᾶγμα δὲν φαίνεται προσηκόντως. Διὰ τοῦτο ἡ κόρη εἶναι ἐπιτηδεία νὰ συστέλληται καὶ διαστέλληται καὶ οὕτω δέχηται τὴν ἀνάλογον καὶ ὡρισμένην ποσότητα φωτός· εἰς τοῦτο συμβάλλονται καὶ αἱ βλεφαρίδες.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ἄπλετον φῶς καὶ τὸ ὑπερβολικὸν σκότος βλάπτουσι καὶ καταστρέφουσι τὴν ὅρασιν· ὀφείλομεν λοιπὸν ν' ἀποφεύγωμεν ἀμφότερα.

2. Ἡ ἀκοή.

Τὰ ὄργανα τῆς ἀκοῆς εἶναι τὰ ὦτα καὶ τὰ ἀκουστικὰ νεῦρα. Τὸ οὖς σύγκειται ἐκ τριῶν μερῶν· α') ἐκ τοῦ *ἐξωτερικοῦ* μέρους, ἔνθα διακρίνεται τὸ *χονδρῶδες πτερύγωμα* ἢ ἡ *κόγχη* καὶ ὁ *ἀκουστικὸς πόρος*· β') ἐκ τοῦ *μέσου*, ἔνθα κεῖται τὸ *τύμπανον* καὶ τὸ *τυμπανόφρακτον κοίλωμα*· κάτωθεν τοῦ τυμπανορράκτου κοιλώματος ὑπάρχει ἡ *εὐσταθιανὴ σάλπιγξ*, δι' ἧς τὸ μέσον οὖς συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ στόματος· ἀπέναντι τοῦ τυμπάνου ὑπάρχουσι δύο ὀπαί, ὧν ἡ μὲν ἄνωθεν καὶ μεγαλειτέρα καλεῖται *ὡοειδὴς θυρίς*, ἡ δὲ κάτωθεν καὶ μικροτέρα *στρογγύλη θυρίς*· μεταξὺ τῆς ὡοειδοῦς θυρίδος καὶ τοῦ τυμπάνου ὑπάρχουσιν ἐν τῷ τυμπανορράκτῳ κοιλώματι τέσσαρα ὀστάρια, εὐκόλως διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ μυῶν κινούμενα, ἅπερ καλοῦνται *σφῦρα, ἄκμων, φακοειδὲς ὀστοῦν* καὶ *ἀναβολεύς*· ὁ ἀναβολεὺς στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὡοειδοῦς θυρίδος· ἐπὶ τούτου στηρίζεται τὸ φακοειδὲς ὀστοῦν, ἐπὶ τοῦ φακοειδοῦς ὁ ἄκμων καὶ ἐπὶ τοῦ ἄκμονος ἡ σφῦρα, ἥπερ τὸ ἕτερον ἄκρον ἔχει ἐπὶ τοῦ τυμπάνου· γ') ἐκ τοῦ *ἐσωτερικοῦ*, ὅπερ ἐν γένει καλεῖται *λαβύρινθος*· ἐνταῦθα ὑπάρχει κατὰ τὸ μέσον μὲν ἡ *αἴθουσα*, ἄνωθεν ταύτης οἱ *ἡμικύκλιοι σωλῆνες*, κάτωθεν δὲ ἡ *ἕλιξ* ἢ ὁ *κοχλίας*· πάντα ταῦτα περιβάλλονται ἔσωθεν ὑπὸ μεμβράνης, ἐν ᾗ ἐξαπλοῦται τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον, ἐρχόμενον εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ὁ ἀκουστικὸς πόρος καὶ τὸ τυμπανόρρακτον κοίλωμα εἶναι πλήρη ἀέρος, ὁ δὲ λαβύρινθος εἶναι πλήρης ὑγροῦ.

Ἤδη ἰδοὺ πῶς ἀκούομεν:

Εἴδομεν πολλάκις τί συμβαίνει, ὅταν ἐν λιμνάζοντι καὶ ἠρεμοῦντι ὕδατι ῥίψωμεν λίθον· σχηματίζονται πλεῖστοι κύκλοι συγκεντρικοί, ὧν τὸ κέντρον εἶναι τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ ἔπεσεν ὁ ῥιφθεὶς λίθος.

Ὅταν κρούσωμεν σῶμά τι, τὰ μόρια αὐτοῦ τίθενται εἰς τρομώδη κίνησιν· ἐκ τῆς τοιαύτης κινήσεως ὁ περιβάλλων τὸ σῶμα ἀὴρ ἄρχεται κινούμενος κυματοειδῶς, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω περὶ τοῦ λιμνάζοντος καὶ ἠρεμοῦντος ὕδατος· τὰ τοιαῦτα κύματα τοῦ ἀέρος ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν

οὖς, εἰσέρχονται διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου, πλήττουσι τὸ τύμπανον, ἐμβάλλουσιν εἰς ὁμοίαν κίνησιν τὸν ἐν τῷ τυμπανορράκτῳ κοιλώματι ἀέρα καὶ τὰ αὐτόθι ὀστάρια· ταῦτα ἐμβάλλουσιν εἰς ὁμοίαν κίνησιν διὰ τῶν θυρίδων τὸ ἐν τῷ λαβυρίνθῳ ὑγρόν· τοῦτο πλήττει τὴν μεμβράνην, ἐφ' ἧς ἐξαπλοῦται τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον, καὶ τέλος τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον διαβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὸν ἐκ τοῦ κρουομένου σώματος ἐκπεμπόμενον ἦχον· οὕτως ἀκούομεν.

Πολλῶν ἀνθρώπων τὸ τύμπανον εἶναι τοσοῦτον σκληρόν, ὥστε δὲν πλήττεται ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ ἀέρος, δι' ὃ καὶ δὲν ἀκούουσιν· οὗτοι ἀνοίγουσι τὸ στόμα, ἵνα ἐκεῖθεν καὶ διὰ τῆς εὐσταθιανῆς σάλπιγγος δεχθῶσι τοὺς κυματισμοὺς τοῦ ἀέρος καὶ ἀκούσωσιν.

Ἰσχυρὸς καὶ διαρκὴς κτύπος πλησίον τοῦ ὠτὸς δύναται νὰ θραύσῃ τὸ τύμπανον, ἢ νὰ βλάψῃ ὅπως δήποτε τὴν ἀκοήν· ὀφείλομεν λοιπὸν ν' ἀπορεύγωμεν τὸ τοιοῦτον. Ἐν τῷ ἀκουστικῷ πόρῳ ἐκκρίνεται ὕλη τις κιτρίνη, *κυψέλη* καλουμένη· ταύτην δὲν πρέπει μὲν νὰ καταλείπωμεν ὅλως ἀκάθαριστον, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ ἐντελῶς νὰ καθαρίζωμεν, διότι χρησιμεύει οὐχὶ μόνον εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὸ τύμπανον μαλακὸν καὶ εὐαίσθητον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς οὐσίας κωλύει τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ἀκουστικὸν πόρον καὶ προσβάλωσι τὸ τύμπανον.

3. Ἡ γεῦσις, ἡ ὄσφρησις καὶ ἡ ἁφή.

α') Ἡ *γεῦσις*. Τὸ ὄργανον τῆς *γεύσεως* εἶναι τὸ *στόμα*, μάλιστα δὲ ἡ *γλῶσσα* καὶ τὸ *γευστικὸν νεῦρον*. Τὸ νεῦρον τοῦτο ἐξαπλοῦται ἀνὰ τὴν γλῶσσαν ὑπὸ λεπτήν τινα *μεμβράνην*, ἥτις καλύπτει ἅπασαν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ στόματος, τοῦ ῥινός, τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος καὶ τῶν ἄλλων τοῦ σώματος ἐσωτερικῶν κοιλοτήτων καὶ καλεῖται *βλεννομεμβράνη*.

Ἵνα γευθῶμεν δέ τινος χυμοῦ, πρέπει νὰ διαλυθῇ οὗτος καὶ ὑγροποιηθῇ ἐν τῇ γλώσσῃ, ἐρεθισθῇ δὲ τὸ γευστικὸν νεῦρον, ὅπερ διαβιβάζει τὸν ἐρεθισμὸν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, μεθ' οὗ συνέχεται· τοῦτο γίνεται διὰ τῆς *μασήσεως* καὶ τῆς *ἀναμίξεως* μετὰ τοῦ *σιάλου*· τοῦ χυμοῦ τῶν ξηρῶν καὶ ἀδιαλύτων σωμάτων δὲν γευόμεθα, διότι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὸ γευστικὸν νεῦρον οὐδόλως ἐρεθίζεται.

β') Ἡ *ὄσφρησις*. Τὸ ὄργανον τῆς ὀσφρήσεως εἶναι ἡ *ῥὶς* καὶ τὸ *ὀσφρητήριον νεῦρον*. Τοῦτο ἐξαπλοῦται κάτωθεν τῆς *βλεννομεμβράνης* τῆς ῥινὸς καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου. Ἰδοὺ δὲ πῶς ὀσφραινόμεθα:

Ἐκ πάντων τῶν ὀσμηρῶν σωμάτων ἐκπέμπονται μόρια ἀφανῆ, ἐνούμενα μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ ἔχοντα τὴν αὐτὴν καὶ τὰ ἐξ ὧν ἐκπέμπονται σώματα ὀσμήν. Ἀναπνέοντες τὸν ἀέρα τοῦτον διὰ τῆς ῥινός, ἀναπνέομεν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὀσμηρὰ μόρια, ἅπερ ἐπικάθηνται ἐπὶ τῆς βλεννομεμβράνης τῆς ῥινός. Ἐνταῦθα, διὰ τῆς κορύζης διαλυόμενα, ἐρεθίζουσι τὸ ὀσφρητήριον νεῦρον, ὅπερ διαβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὴν ὀσμήν.

(Διατί κλείομεν τὴν ῥῖνα, ὅταν αἰσθανώμεθα κακὴν ὀσμήν; Διὰ τί, ὅταν ὁ ἀὴρ πνέῃ ἐκ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἡμεῖς εἴμεθα, πρὸς τὸ ὀσμηρὸν σῶμα, ἐλαχίστην ἢ καὶ οὐδεμίαν ὀσμὴν αἰσθανόμεθα; Διὰ τί, τὸ ἐναντίον, πολλὴν ὀσμὴν αἰσθανό-

μεθα, ὅταν ὁ ἀὴρ πνέῃ ἐκ τοῦ ὑσμηροῦ σώματος πρὸς ἡμᾶς;)

γ') Ἡ *ἁφή*. Τὸ ὄργανον τῆς ἁφῆς εἶναι *πᾶσα* μὲν *ἡ ἐπιφάνεια* τοῦ σώματος, ἰδίᾳ δὲ τὰ *ἄκρα τῶν δακτύλων*. Κάτωθεν τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ σώματος ἐξαπλοῦνται τὰ νεῦρα, ἅπερ συνέχονται μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου. Ὅταν ἁπτώμεθα σώματός τινος, τὰ νεῦρα ἐρεθίζονται καὶ διαβιβάζουσι τὴν εἴδησιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Τοσούτῳ δὲ πλέον ἡ εἴδησις αὕτη ἐνεργεῖ, ὅσῳ ἡ ἐπιδερμὶς εἶναι λεπτοτέρα, διότι οὕτω τὰ νεῦρα κεῖνται ἐπιπολῆς[1].

Ἡ ἄσκησις τῶν ὀργάνων τῶν αἰσθήσεων καθιστᾷ αὐτὰς τελειοτέρας· ἡ δὲ ἀδιάλειπτος καὶ καθ' ὑπερβολὴν χρῆσις αὐτῶν ἀμβλύνει καὶ καθιστᾷ αὐτὰ ἀναίσθητα. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἀσκῶμεν ταῦτα καὶ νὰ ποιώμεθα μετρίαν χρῆσιν αὐτῶν.

1. Ἐπάνω—ἐπάνω.

Ι' ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ

139. Ἐπιστολὴ πρώτη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1900.

Πρὸς τὸν Κύριον Νικόλαον Ἀργυριάδην.

Εἰς Ἀθήνας.

Φίλε,

Ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν πρὸ μηνὸς ἀρῆκας παρ' ἐμοί τινα τῶν πραγμάτων σου, εἰπών, ὅτι θὰ ἔλθῃ νὰ παραλάβῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου. Δὶς ἔκτοτε συνήντησα τοῦτῳ καὶ ὡμίλησα περὶ τῶν πραγμάτων σου, οὗτος δὲ εἶπέ μοι, ὅτι θὰ ἔλθῃ νὰ παραλάβῃ καὶ μετακομίσῃ αὐτὰ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἄχρι σήμερον δὲν ἐφάνη.

Ἀναχωρῶν μετὰ δέκα ἡμέρας εἰς Σμύρνην χάριν ὑποθέσεών μου καὶ ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μῆνας ἐκεῖ μέλλων νὰ διατρίψω, παρακαλῶ νὰ φροντίσῃς νὰ παραλάβῃς τὰ πράγματά σου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, εἰ δὲ μή, καταλείπων αὐτὰ ἐν τῷ δωματίῳ μου, οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνω, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συμβῇ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου.

Πεπεισμένος, ὅτι θὰ φροντίσῃς τὰ δέοντα, διαβιβάζω σοι τοὺς χαιρετισμοὺς τῶν γνωρίμων καὶ διατελῶ ἀσπαζόμενός σε

ὁ φίλος σου

Δημοσθ. Ν. Ῥοΐδης.

140. Ἐπιστολὴ δευτέρα.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1900.

Πρὸς τὴν Κυρίαν Ἀθηνᾶν Δημητριάδου.

Εἰς Σμύρνην.

Ἀγαπητή μοι ἀδελφή,

Λυποῦμαι μεγάλως, διότι θὰ ταράξω διὰ τῆς παρούσης μου τὴν χαρὰν σοῦ καὶ τῆς σεβαστῆς θείας· ἀλλ' ἀδυνατῶ νὰ πράξω ἄλλως.

Ὀφείλεις ν' ἀποχαιρετίσῃς τὴν θείαν καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς καὶ ἐπανακάμψῃς ἀμέσως ἐνταῦθα, διότι *ἡ μήτηρ ἡμῶν ἀσθενεῖ*. Πάσχει σοβαρὸν πυρετόν, ὃς φοβούμεθα μὴ μεταβληθῇ εἰς *κακοήθη*. Πρὸς τὸ παρὸν κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ἰατροῦ οὐδεὶς κίνδυνος ἐπαπειλεῖ τὴν πολύτιμον ἡμῖν ὕπαρξιν, ἂν τύχῃ τῆς δεούσης θεραπείας καὶ περιθάλψεως.

Ἀλλὰ τίς θὰ παράσχῃ τῇ προσφιλεῖ ἀσθενεῖ τὴν τοιαύτην περίθαλψιν; Ὁ πατὴρ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μεταβαίνῃ καθ' ἑκάστην εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἐγὼ δέ, ὡς γινώσκεις, εἶμαι ἥκιστα κατάλληλος νοσοκόμος. Ὥστε ἡ παρουσία σου ἐνταῦθα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία.

Σπεῦσον λοιπόν, ἀδελφή μου, νὰ ἐπανέλθῃς παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀσθενούσης μητρός, μεθ' ἧς ἀσπάζεταί σε ὁ πατὴρ καὶ

ὁ ἀδελφὸς

Κίμων.

---

141. Ἀπάντησις.

(Τηλεγραφικῶς)

Σμύρνη, 25 Ὀκτωβρίου 1900.

Κίμωνα Δημητριάδην.

Κωνσταντινούπολιν.

Πέραν, ὁδὸς Θεοδοσίου, 7.

Ἐπιστολὴ ἐλήφθη. Κατελύπησε πάντας. Ἀπέρχομαι αὔριον.

Ἀθηνᾶ.

---

142. Ἐπιστολὴ τρίτη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 25 Νοεμβρίου 1900.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Τρυφωνίδην.

Εἰς Προῦσαν.

Ἀγαπητέ μοι Ἰωάννη,

Διὰ τῆς ἀπὸ 15 ῥθίνοντος ἐπιστολῆς σου ἤτησάς με ὀψώνιά τινα ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν. Σπεύσας, ὡς εἶχον καθῆκον φιλικόν, ἐξεπλήρωσα τὴν αἴτησίν σου· ἠγόρασα τὰ ζητούμενα καὶ ἀποστέλλω σοι ταῦτα σήμερον διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς ἑταιρείας *Μαχσουσέ*, ὡς ἡ ἔγκλειστος τῇδε φορτωτικὴ δηλοῖ.

Ἡ ἀξία τῶν ὀψωνίων ἠσφαλίσθη κατὰ τὴν ἀπαίτησίν σου, ὡς βλέπεις ἐν τῇ ἰδίᾳ φορτωτικῇ.

Παρακαλῶ νὰ μοὶ ἀναγγείλῃς ἐγκαίρως τὴν παραλαβὴν πάντων τῶν πραγμάτων πρὸς ἡσυχίαν μου.

Ἔγκλειστον τῇδε εὑρίσκεις καὶ τὸν λογισμὸν τῶν ὀψωνίων σου. Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ περὶ ἐμέ.

Πρόθυμος φίλος

Δημοσθ. Φιλικός.

© ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

143. Λογαριασμός.

Ὁ κύριος Ἰωάννης Τρυφωνίδης ἐν Προύσῃ

Δοῦναι *Λαβεῖν*

1900			Γρ.	ἐκ	Γρ.	ἐκ
Ἰουλίου	25	1 Λεξικὸν Σακελλαρίου δεδεμένον	217	50		
		1 Ἄλγεβραν Δαμασκηνοῦ δεδεμένην	48	25		
		3 ὀκάδας καρὲ Ὑεμένης πρὸς γρ. 18 τὴν ὀκάν	54			
		10 ὀκάδ. σακχάρεως πρὸς 6 1/4	62	50		
			381	25		
»	»	Ἔξοδα ἀσφαλείας 3 %	11	50		
		Ἔξοδα φορτωτικῆς καὶ ἄλλα.	12	25		
			406	00		
		Μετρητά, σταλέντα μοι τῇ 15 Νοεμβρίου λ. ὀθ. 2			216	
		Ὅμοια ἀπὸ Ι. Λαζαρίδου εἰς λ/σμὸν Ι. Τρυφωνίδου			100	
					316	
		Ὑπόλοιπον ὀφειλόμενον			90	
			406	—	406	

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 25 Νοεμβρίου 1900.

Δημοσθ. Φιλικός.

144. Ἐπιστολὴ τετάρτη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 15ῃ Ἀπριλίου 1901.

Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Στεφανίδην.

Εἰς Σῦρον.

Φίλε,

Τριετία παρῆλθεν ἀπὸ τῆς αὐτόθεν ἀναχωρήσεώς μου καὶ δὲν μοὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ σοὶ γράψω, διερευνώμενος τὰ τῆς ὑγιείας σου καὶ τἄλλα τὰ κατὰ σέ.

Ἤδη ὁ γνωστός σοι κ. Ἰωάννης Λεοντίδης, φίλος μου πατρικὸς καὶ κάλλιστος, συνέστησεν ἐνταῦθα κατάστημα διαφόρων εἰδῶν τῆς ναυτικῆς, ὡς ἡ πεμπομένη ἀγγελία δεικνύει.

Πέμπω σοι 100 ἀντίτυπα τῆς ἀγγελίας ταύτης, παρακαλῶν, οὐχὶ μόνον νὰ ἐπιμεληθῇς τῆς αὐτόθι δημοσιεύσεως καὶ διαδόσεως αὐτῆς, ὅσον οἷόν τε εὐρύτερον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ναυτιλλομένους, ὅσοι αὐτόθεν ἐνταῦθα ἔρχονται καὶ οὓς ὡς ἐκ τῆς θέσεώς σου γινώσκεις καὶ πάντοτε βλέπεις, νὰ συνιστᾷς δεόντως τὸ ἐν λόγῳ κατάστημα, βέβαιος ὤν, ὅτι οὕτω καὶ ἐμὲ καὶ τὸν φίλον μου τὰ μέγιστα καθυποχρεοῖς.

Ἐκ τῶν προτέρων γινώσκων τὴν καλὴν καὶ ἀγαθήν σου καρδίαν καὶ πεπεισμένος, ὅτι ἡ παράκλησίς μου θὰ εἰσακουσθῇ φιλικώτατα, εὐχαριστῶ σοι ἀπὸ καρδίας παρ' ἐμοῦ τε καὶ τοῦ φίλου μου καὶ ἀσπάζομαί σε μετὰ τῶν περὶ σέ, ἀναμένων ἀπάντησίν σου.

Ὁ φίλος

Κίμων Ἀλεξανδρίδης.

145. Ἀγγελία.

Πρὸς ἅπαντας τοὺς ναυτιλλομένους.

Γνωστοποιεῖται πᾶσι τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι ἂν λάβωσιν ἀνάγκην οἱουδήποτε πράγματος ἀναγκαίου τῇ ναυτιλίᾳ, ὅτι ἐν τῷ καταστήματί μου, κειμένῳ ἐν Γαλατᾷ κατὰ τὸ Γιουξὲκ-Καλδιρίμ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βοεβόδα ὑπ' ἀριθ. 14, πωλοῦνται πάντα τὰ εἴδη, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἀρίστης καὶ τελειοτάτης τέχνης, εἰς τιμὰς ὡρισμένας καὶ λίαν συγκαταβατικάς.

Παρακαλῶ τοὺς λαμβάνοντας ἀνάγκην νὰ κατευθύνωνται εἰς τὸ ἐν λόγῳ κατάστημα καὶ διαβεβαιῶ αὐτούς, ὅτι θὰ μένωσι λίαν εὐχαριστημένοι.

Ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 10 Ἀπριλίου 1901.

Ἰωάννης Λεοντίδης.

---

146. Ἐπιστολὴ πέμπτη.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Γεωργίου Χαραλαμπίδην.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Σεβαστέ μοι πάτερ,

Ἐγκαίρως ἔλαβον τὴν ἀπὸ 10 μηνὸς ρθίνοντος ἐπιστολήν ὑμῶν, ἐν ᾗ μετὰ χαρᾶς ἀνέγνων τὰ περὶ τῆς ὑγιείας πάντων ὑμῶν καὶ τὴν καλὴν πορείαν τῶν οἰκιακῶν.

Τῇ τοῦ Ὑψίστου χάριτι καὶ ταῖς εὐχαῖς ὑμῶν κἀγὼ ὑγιαίνων προσεγγίζω ἤδη εἰς τὸ τέρμα τῶν ἐνιαυσίων ἀγώνων μου, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐν μέσῳ ὑμῶν

θὰ εὑρεθῶ πάλιν εὐαρεστῶν καὶ εὐαρεστούμενος, τέρπων καὶ τερπόμενος, εἰς τὴν ὥραν τῶν διακοπῶν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουνίου ἤρξαντο αἱ γενικαὶ ἐπαναλήψεις τῶν μαθημάτων, τῇ τελευταίᾳ δὲ Κυριακῇ τοῦ Ἰουνίου ἄρχονται αἱ ἐνιαύσιοι προφορικαὶ ἐξετάσεις. Ἐκ τῶν ἡμερησίων βαθμῶν μου συμπεραίνω, ὅτι θὰ δυνηθῶ νὰ εὐαρεστήσω καὶ τῇ σχολῇ καὶ ὑμῖν· εἰμὶ βέβαιος, ὅτι δέεσθε τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τούτου.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐξετάσεων ἀπέρχομαι ἀμέσως ἐντεῦθεν καὶ ἐλπίζω, ὅτι ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Ἰουλίου θὰ εἶμαι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν.

Ἀσπαζόμενος τὴν δεξιὰν ὑμῶν καὶ τῆς σεβαστῆς μητρός, ἔτι δὲ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς μου διατελῶ

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ἰουνίου 1901.

υἱὸς εὐπειθὴς

Γεώργιος.

---

147. Αἴνιγμα.

Τὸ ἥμισύ μου πρόθεσις, τὸ ἕτερόν σ' ἐνδύει.
τὸ ὅλον δὲ τῶν δύο μου εἰδήσεις περικλείει.

ΙΑ΄ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

148. Ἡ μεγαλόνοια τοῦ ἀνθρώπου[1].

Ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου ἀσθενὴς μὲν τὸ σῶμα, ἀδύνατος καὶ γυμνός, πεπροικισμένος ὅμως διὰ ψυχῆς, μέγαν τὸν νοῦν ἐχούσης. Ἐρρίφθη οὕτως ἐν μέσῳ τῆς φύσεως εἰς τὰς προσβολὰς πάντων τῶν περικυκλούντων αὐτὸν ὄντων ὑποκείμενος. Οὐδὲν κάλυμμα ἔφερε τὸ δέρμα αὐτοῦ ἐναντίον τῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας. Οὐδὲν ὅπλον εἶχεν ἵνα ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν κατὰ τῶν θηρίων τῶν ὡπλισμένων δι' ὀνύχων ἰσχυρῶν καὶ ὀδόντων κοπτηρῶν. Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἦτο προωρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα γένηται βασιλεὺς καὶ κυριάρχης τῆς φύσεως ἁπάσης. Καὶ ἐγένετο. Πῶς; Διὰ τοῦ νοῦ. Ἀκούσατε. Ἀφῄρεσε τὰ φύλλα τῶν δένδρων, τὸ δέρμα τῶν ζώων καὶ ἐποιήσατο ἑαυτῷ χιτῶνα. Ἔκτισε καλύβας, οἰκίας καὶ ἀνάκτορα, ἐν οἷς ἡρεμοῦντα περιῤῥονεῖ τὸν συρίζοντα βορρᾶν, χλευάζει τὴν μαινομένην λαῖλαπα, καὶ καθήμενος παρὰ τὴν ἑστίαν, τὴν θερμαίνουσαν τὸν οἶκον αὐτοῦ, ῥίπτει βλέμμα ἀδιαφορίας ἐπὶ τοῦ παγετώδους χειμῶνος.

Συνέλαβε τὸν ἵππον, φαιδρῶς βόσκοντα ἐπὶ κοιλάδων χλοανθῶν καὶ ἐλευθέρως ἐρχόμενον ἀπὸ πεδιάδος εἰς πεδιάδα.

1. Τὰ δύο ταῦτα, 148 καὶ 149, ἀναγνώσματα ἀνακεφαλαιοῦσι σχεδὸν τὰς ἐν τῷ βιβλίῳ τῷδε *γνώσεις τῶν τεχνῶν* καὶ *ἐπιστημῶν*. Δι' ὃ ὁ διδάσκων, τοῦτο σκοπῶν, ὁδηγεῖ τοὺς παῖδας εἰς τὰ τέως δεδιδαγμένα.

Συνέλαβεν αὐτόν, ἐδάμασεν, ἐπέβηκεν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἐρίππιον, περιέβαλε τὸ στόμα αὐτοῦ διὰ χαλινοῦ, ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἤρξατο νὰ ὁδοιπορῇ, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ὄντα, θαυμάζοντα, *Κένταυρον* ἐνόμιζον αὐτόν. Ἤρξατο πορευόμενος ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἄνευ πόνου, ἄνευ κόπου καὶ μόχθου, ταχύς. Ἀλλ' οὐδόλως ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Ἤθελεν ὁ ἄνθρωπος νὰ βαίνῃ ταχύς, ὡς ἀστραπή. Καὶ δὴ διετρύπησεν ἢ κατεκρήμνισεν ὄρη, διέσχισε λόφους καὶ πεδιάδας, ἤνοιξεν ὁδούς, ἔστρωσεν αὐτὰς διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων· ἐπὶ τῶν ἐλασμάτων τούτων ἔρριψεν ἅμαξαν, κινουμένην μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος οὐχὶ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν χειρῶν, οὐδὲ διὰ τῶν ἵππων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀτμοῦ. Ἐφεῦρε τὴν ἀτμάμαξαν.

Ἐπὶ τεμαχίων σανίδων, προσηρμοσμένων ἀλλήλοις, ἐπὶ πλοίου, ἀνῆλθεν, ἐρρίφθη ἀτρόμητος ἐντὸς τῶν θαλασσῶν καὶ ἡ τρόπις τοῦ πλοίου αὐτοῦ, διαυλακίζουσα τὰ κύματα, ἐκόμισεν αὐτὸν εἰς νέας ἀκτάς. Μὴ νομίσητε δέ, ὅτι τὸ πλοῖον ὠθεῖ πρὸς τὰ πρόσω ἡ δύναμις τῶν βραχιόνων τοῦ ἀνθρώπου. Οὐχί. Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπέῤῥιψε μακρὰν τὴν κώπην, ἀντικαταστήσας αὐτὴν διὰ τῶν ἱστίων, κολπουμένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, διὰ ἀτμοῦ κεκλεισμένου ἐντὸς λέβητος. Ἐπενόησε τὸ ἀτμοκίνητον πλοῖον.

Βροντᾷ, ἀστράπτει, κροτοῦσιν οἱ κεραυνοί, μυκᾶται ὁ Ὠκεανός, τὰ κύματα παφλάζουσι, νεφέλαι πένθιμοι καλύπτουσι τὸν οὐρανόν, νὺξ στυγία καὶ μελανοπτέρυξ ἁπλοῦται ἐπὶ τῆς φύσεως, ὁ πολικὸς ἀστὴρ ἐξαφανίζεται, ἡ θάλασσα λυσσώδης ὁρμᾷ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὡσεὶ θέλουσα νὰ καταβροχθίσῃ αὐτό· καὶ ὅμως οὐδόλως ὁ ναυβάτης πτοεῖται, οὐδὲ τρέμει. Περιῤῥονεῖ τὴν μανίαν τῶν στοιχείων. Ἀτάραχος προσβλέπει εἰς

τοὺς σκοτίους κόλπους τῆς ἀβύσσου, τοὺς ἀνοιγομένους, ἵνα καταποντίσωσιν αὐτόν. Εἶναι ἀμέριμνος. Ἔχει τὸ πηδάλιον. Ἔχει τὴν πυξίδα, τὴν δεικνύουσαν αὐτῷ λιμένα σωτηρίας. Ἤδη ἐπί τε τῆς γῆς καὶ θαλάσσης βαίνει ἀτρόμητος. Οὐδὲν κωλύει τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Εἶναι κύριος αὐτῶν ἀπόλυτος. Ἀλλ' ἡ ἄπληστος αὐτοῦ διάνοια δὲν ἀρκεῖται εἰς ταῦτα καὶ μόνα. Θέλει νὰ κυριεύσῃ καὶ τοὺς οὐρανούς. Πληροῖ σφαῖραν ἀερίου, προσαρμόζει αὐτῇ σκάφος, εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ σκάφους τούτου καὶ ἀνυψοῦται. Ἀνυψοῦται πρὸς τὰ ὕψη, ὡς ἀετός, θέλων, ὡς ὁ Προμηθεύς, νὰ ἀποσπάσῃ τὸ πῦρ ἀπὸ τῆς ἑστίας τοῦ ρωτός. Πρὸ τῆς τόλμης τοῦ θνητοῦ, συντριβεῖσαι ἀνοίγονται αἱ πύλαι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ ἀεροπόρον, ἀποκύημα θαυμάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡς τι μετέωρον λαμπρὸν κυλινδεῖται ἄνω τῶν οὐρανίων ἐκτάσεων. Ἀλλ' ἔτι πλέον καὶ ἔτι ἐμπρός. Ἡ ὁρμὴ αὐτοῦ λαμβάνει σῶμα, ὕπαρξιν λαμβάνει ἡ σκέψις αὐτοῦ. Ἐφεύρισκει τὴν γραφήν. Ἐπινοεῖ τὴν τυπογραφίαν. Καὶ δὲν ἀπόλλυνται τοῦ λοιποῦ τὰ προϊόντα τῶν κόπων καὶ μόχθων αὐτοῦ. Κληροδοτεῖ ταῖς ἐπερχομέναις γενεαῖς πάνθ' ὅσα παρήγαγε, καὶ ζῇ μετ' ἐκείνων καὶ ἐκεῖναι μετ' αὐτοῦ. Νῦν ὁ ἄνθρωπος ὑπερπηδᾷ διὰ τῆς ἐπιστήμης τὰ στενὰ ὅρια, δι' ὧν ἡ φύσις περιεκύκλου αὐτόν. Πολίτης πασῶν τῶν χωρῶν, ἔχει πατρίδα τὸν κόσμον ἅπαντα. Ἡ ἐπιστήμη ἄγει αὐτόν, ὡς τις ὁδηγὸς πιστὸς καὶ ταχύς, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἀπὸ βασιλείου εἰς βασίλειον. Ἀποκαλύπτει αὐτῷ τοὺς νόμους, τὰ ἤθη, τὴν θρησκείαν, τὴν κυβέρνησιν τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως, τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ νότου. Ὁ ἄνθρωπος τῆς σήμερον ζῇ κατὰ αἰῶνας παρελθόντας ἤδη πρὸ πολλοῦ. Ἀνέρχεται περιῤῥονῶν τὰ ὅρια

τοῦ χρόνου καὶ τόπου, ἀνέρχεται ἄνω τῶν αἰώνων, διέρχεται μέσῳ τῶν διεσπαρμένων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος καὶ συλλέγει ἐκεῖθεν, ἐξ ἰχνῶν σχεδὸν διαγραφέντων, τὴν ψυχήν, τὰς σκέψεις, τὰς ἰδέας τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Οἱ σοφοὶ πάντες ἐσκέψαντο καὶ ἐνήργησαν χάριν αὐτοῦ. Ἡ μᾶλλον αὐτὸς ζῇ μετ' ἐκείνων, ἀκροᾶται τῶν μαθημάτων ἐκείνων καὶ γίνεται μάρτυς τῶν μεγάλων παραδειγμάτων ἐκείνων. Ἡ ἐν ταῖς ἀθανάτοις δέλτοις τῆς ἱστορίας ἀνάγνωσις τῶν πράξεων τῶν ἀρχαίων ὑποκαίει, ὑποθάλπει, διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ζηλοτυπίαν ἁγίαν. Οὕτως ἀναζωπυροῦται ἡ ἀρετὴ τῶν ἐθνῶν. Εὐγενὴς συγκίνησις τῆς ψυχῆς καθιστᾷ αὐτὰ ζηλότυπα τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ῥώμης. Θέλουσι νὰ ὑπερβῶσι τοὺς Ἀριστείδας κατὰ τὴν δικαιοσύνην, κατὰ τὴν εὐστάθειαν τοὺς Φωκίωνας, κατὰ τὴν μετριοφροσύνην τοὺς Φαβρικίους, κατὰ τὴν ἀρετὴν τοὺς Ἰσοκράτας καὶ Κάτωνας.

Ὁ δὲ ἄνθρωπος; Ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται, ἐργάζεται. Καὶ αἱ ἰδέαι γεννῶσιν ἰδέας καὶ αἱ τέχναι παράγουσι τέχνας. Ἑνοῖ καὶ διαχωρίζει τὰ στοιχεῖα διὰ τῆς χημείας. Σωλὴν πλήρης ὑδραργύρου δεικνύει αὐτῷ τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, τοὺς βαθμοὺς τῆς θερμότητος ἢ τοῦ ψύχους. Ἄνω τῶν στεγῶν αἰχμὴ σιδηρᾶ καὶ ἄλυσις δι' ὅλου τοῦ οἰκοδομήματος βαίνουσα λαμβάνει παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ Διὸς τὸν κεραυνὸν καὶ ἐκμηδενίζει αὐτόν. Διὰ συρμάτων τηλεγραφικῶν καὶ διὰ τηλεφώνων μεταδίδει τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἐκείνοις, οὓς χωρίζουσιν *οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα*. Διεισδύει εἰς τὰ μυστήρια τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ διὰ τηλεσκοπίων· διὰ μικροσκοπίων ἐξετάζει τὰ ἐντὸς σταγόνος ὕδατος εὑρισκόμενα ὄντα καὶ . . . καὶ τόμους ὁλοκλήρους πρέπει νὰ

γράψωμεν, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐξιστορήσωμεν πάσας τὰς ἐφευρέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνὶ λόγῳ ὑπετάγησαν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα. Ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα, ἡ γῆ, πάντα ἔκυψαν τὸν αὐχένα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ στιβαρὰ αὐτοῦ χεὶρ, κρατοῦσα τὰς ἡνίας τῶν βασιλείων τῆς φύσεως, διευθετεῖ τὰ πάντα, ὡς βούλεται. Λεγλὴν τὸ μέτωπον αὐτοῦ περικλείει τὸν νοῦν, τὸν ὁδηγοῦντα τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου εἰσδύει εἰς τὰ βάθη τοῦ μέλλοντος καὶ ἀναζητεῖ τὰ μυστήρια αὐτοῦ.

---

149. Ἡ παντεχνία τοῦ ἀνθρώπου.

Ποῦ τῆς ἁπλήστου διανοίας,
ποῦ ὁ ἄπληστος ὁ τολμητίας
θέλει τοὺς τέρμονας ὁρίσει;
Μὲ τέχνην νέαν καθ' ἡμέραν
τῆς πρώην τερατωδεστέραν
αὐτὸς αὐτὸν θαμβοῖ κ' ἐκπλήσσει!

Γίγαντας ἔχει ἀοράτους
δούλους πιστοὺς καὶ ἀκαμάτους,
προθύμους εἰς τὰς προσταγάς του.
Ἀτμός, ἠλεκτρισμὸς καλοῦνται,
παντοῦ ἀγγέλλοντες ἱκνοῦνται
τὰ κράτη καὶ τὰς ἐντολάς του.

Οὕτως ὁ Ζεὺς ποτε συμμάχους
δεινῆς δυνάμεως καὶ τάχους,
φρουροῦντας πρόσω καὶ κατόπιν

εἶχε Βριάρεων ἐκεῖνον,
καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν πυρίνων
βελῶν τὸν Βρόντην καὶ Στερόπην.

Παντοῦ προφθάνει ταχυπόρος·
δὲν τὸν ἀναχαιτίζει ὄρος
ἡ θάλασσα ἐκτεταμένη.
Εἰς τὸ ὑγρὸν ἰδοὺ πεδίον
ἅρμα τροχήλατον κυλίων
ἴσος μὲ δαίμονα προβαίνει!

Ἐπὶ ὁδοῦ σιδηρηλάτου
εἰς τὸ πυρίπνουν ὄχημά του
ὁ κεραυνὸς ἡνιοχεύει.
Ὑπὲρ τῶν ποταμῶν τὸ ῥέον
ὕδωρ κ' εἰς σπλάγχνα τῶν ὀρέων
ταχὺς ὡς ἄνεμος ὁδεύει.

Τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου βρέμει
ἡ γῆ ἀντιβροντᾷ καὶ τρέμει.
Μάτην ἐντὸς στενοῦ κοιτῶνος
ὁ ἀκρατὴς ἀτμὸς σφαδάζει.
Ὁ νοῦς ὁ βασιλεὺς δαμάζει
τὴν λύσσαν τοῦ φρικτοῦ τυφῶνος!

Διὰ δεινῆς, ὑπερανθρώπου
τέχνης, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου
κατήργησε τὰς ἀποστάσεις.
Ἡ ἀστραπὴ τὰς ἐρωτήσεις,
ἡ ἀστραπὴ τὰς ἀποκρίσεις
διὰ γῆς φέρει καὶ θαλάσσης.

Πρὸς τὸν ἀστροφεγγῆ αἰθέρα
ἡ μυριόφωτος ἑσπέρα
τῶν πόλεών του ἀμιλλᾶται.
Τοιοῦτον ἔχει ἀεὶ ῥέον
φῶς κρουνηδόν, ἥλιον νέον
κ' ἡμέραν ν' ἀντιμηχανᾶται.

Ὦ ἀγχινοίας πολυτρόπου!
Ζωγράφος ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου
ὁ ἥλιος εἰς πινακίδα
ἐν ἀκαρεῖ στιγμῆς εἰκόνα
μὲ χρυσῆν γράφει λαμπηδόνα,
ὡς μὲ θεότευκτον γραφίδα!

Διὰ φαρμάκων λαθιπόνων
τῶν δριμυτάτων ἀλγηδόνων
τὴν αἴσθησιν κατακοιμίζει.
Τὸ Διὸς πῦρ τὰ πάντα φλέγει,
ἀλλὰ τῶν οἴκων του ἡ στέγη
ὡς ὕδωρ τὸ διοχετίζει.

Εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀβύσσου
περιπατεῖ, παρὼν ἐξ ἴσου
κ' εἰς τῶν νεφῶν τὰς ἀκρωρείας.
Ποῦ θέλει φθάσει, τίς ἐξεύρει;
Τὰ πάντα εὗρεν, ἢ θὰ εὕρῃ·
τὰ πάντα, πλὴν τῆς εὐτυχίας.

Ἰ. Καρασούτσας.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Προλεγόμενα καὶ Διδακτικαὶ Ὁδηγίαι ..... Σελ. γ'

Α΄ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

1. Ὠδὴ τῶν ἐνάρξεων (Ἔμμετρον) ..... » 7

Β΄ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

2. Ὁ Ἰησοῦς δωδεκαετὴς ἐν τῷ ναῷ ..... » 8
3. Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ (Ἔμμετρον) ..... » 9
4. Οἱ κατὰ Χριστὸν μακάριοι ..... » 10
5. Ὁ Μεσσίας (Ἔμμετρον) ..... » 11
6. Πῶς δεῖ ἡμᾶς προσεύχεσθαι ..... » 13
7. Προσευχή (Ἔμμετρον) ..... » 14
8. Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω ..... » 15
9. Ἀργία — Φιλεργία ..... » 15
10. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου (Ἔμμετρον) ..... » 16
11. Ἡ αἰώνιος ζωή ..... » 18
12. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Θάνατος (Ἔμμετρον) ..... » 18
13. Ἀφροσύνη — Φρόνησις ..... » 20
14. Αἴνιγμα (ἀφροσύνη—ἀφρὸς—Φροσύνη) ..... » 21
15. Ἡ ἀγάπη ..... » 21
16. Ἡ ἀληθὴς φιλία καὶ ἀγάπη ..... » 22
17. Πρὸς τὸν Θεὸν (Ἔμμετρον) ..... » 24
18. Αἱ δέκα παρθένοι (Ἔμμετρον) ..... » 26
19. Αἱ μωραὶ παρθένοι (Ἔμμετρον) ..... » 27
20. Ὑπακοὴ τῇ ἐξουσίᾳ ..... » 28
21. Ὕμνος τῷ Σουλτάνῳ (Ἔμμετρον) ..... » 29
22. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ..... » 29
23. Οἱ τρεῖς ἱεράρχαι ..... » 30

24. Ὠδὴ πρὸς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας ..... Σελ. 36
25. Ἐκ τῆς τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίας Α' ..... » 38
26. Ἐκ τῆς τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίας Β' ..... » 38
27. Ὁ τάφος τῶν φιλτάτων ..... » 40
28. Ὠδὴ εἰς τοὺς κεκοιμημένους (ἴαμβικὸν) ..... » 43
29. Ὁ Παῦλος γινόμενος Χριστιανός ..... » 44
30. Ὁ Παῦλος ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ διδάσκων ..... » 47

Γ' ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

31. Φιλομάθεια ..... » 49
32. Πῶς ἀμείβεται ἡ ἐπιμέλεια ..... » 49
33. Οἱ εὐσεβεῖς υἱοί ..... » 50
34. Φιλανθρωπία τοῦ Θησέως ..... » 50
35. Φιλοχρημάτου θάνατος ..... » 54
36. Ἡ ἔρημος νῆσος ..... » 55
37. Ὁλλανδοὶ καὶ ὀκνηρία ..... » 60
38. Ἡ ἑορτὴ τῆς γεωργίας ἐν Κίνᾳ ..... » 61
39. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ἡ πόλις ..... » 62
40. Σέβας τοῖς πρεσβυτέροις ..... » 64
41. Ὁ Σωκράτης καὶ ἡ Ξανθίππη ..... » 65
42. Οἱ τρεῖς φίλοι ..... » 65
43. Αἴνιγμα (τρεῖς—εἷς) ..... » 66
44. Φίλων δοκιμή ..... » 66
45. Κίμωνος ἐλευθεριότης ..... » 67
46. Εἰς γραῖαν εὔσκιον πεύκην (ἴαμβικὸν) ..... » 68

Δ' ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

47. Θρησκεία τῶν ἀρχαίων ..... » 73
48. Ὁ Ζεύς ..... » 74
49. Αἴνιγμα (Ζεύς—ὄς) ..... » 77
50. Ἡ Ἥρα ..... » 77
51. Αἴνιγμα (ἀήρ—Ἥρα) ..... » 79

52. Ἡ Ἀθηνᾶ ..... Σελ. 80
53. Ὁ Ποσειδῶν ..... » 82
54. Ὁ Ἑρμῆς ..... » 83
55. Ὁ Ἀπόλλων ..... » 85
56. Ὁ Ἄρης ..... » 87
57. Ὁ Ἥφαιστος ..... » 89
58 Ὁ Πλούτων ..... » 90
59. Αἴνιγμα (Πλάτων—Πλούτων) ..... » 91
60. Ἡ Ἀφροδίτη ..... » 92
61. Ἡ Ἄρτεμις ..... » 94
62. Ἡ Ἑστία ..... » 96
63. Ἡ Δημήτηρ ..... » 97
64. Αἴνιγμα (Δημήτηρ—μήτηρ) ..... » 98
65. Περὶ τῶν ναῶν τῶν ἀρχαίων ..... » 98
66. Οἱ λειτουργοὶ τῆς τῶν ἀρχαίων θρησκείας ..... » 100
67. Περὶ τῶν θυσιῶν τῶν ἀρχαίων ..... » 101
68. Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ..... » 103
69. Περὶ τῶν δημοσίων ἀγώνων ..... » 104
70. Περὶ τοῦ πενταθλου ..... » 105

Ε' ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

71. Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει ..... » 108
72. Ἀμαλθείας κέρας ..... » 109
73. Ἀπονίπτομαι τὰς χεῖρας ..... » 109
74. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα ..... » 110
75. Αἴνιγμα (Ῥόδος—ὁδός) ..... » 110
76. Οὐκ ἐξ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον ..... » 111
77. Λύειν τὸν Γόρδιον δεσμόν ..... » 111
78. Ἀντλεῖν εἰς πίθον Δαναΐδων ..... » 112
79. Ἐς ἄδριον τὰ σπουδαῖα ..... » 112
80. Περὶ ὄνου σκιᾶς ..... » 113
81. Ἐπιμενίδειον ὕπνον κοιμᾶσθαι ..... » 114
82. Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν ..... » 114

83. Καὶ κ/ρκορος ἐν λαχάνοις καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις ..... Σελ. 115
84. Τί εἶναι συκοφάντης ..... » 116
85. Ἄπαγέ μ' εἰς λατομίας ..... » 116
86. Δάκρυα χροκοδείλου ..... » 117
87. Καθαρεία νίκη ..... » 117
88. Τί εἶναι Συβαρίτης ..... » 118
89. Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ ..... » 119
90. Διαβαίνειν τὸν Ῥουβίκωνα ἢ Ἐρρίφθω ὁ κύβος ..... » 120

Γ΄ ΦΥΣΙΚΗ

91. Ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ βαρόμετρον ..... » 122
92. Μετέωρα ἀερώδη ..... » 125
93. Ἄνεμοι ..... » 126
94. Ἀνεμοστρόβιλος, καταιγίς, θύελλα, σίφων ..... » 128
95. Αἴνιγμα (καταιγὶς—αἰγίς) ..... » 130
96. Ἡ θύελλα ..... » 130
97. Ὁ ναύτης ἐν τῇ τρικυμίᾳ (ἔμμετρον) ..... » 132
98. Ὁ ἠλεκτρισμός. Ἀστραπή, βροντή, κεραυνός ..... » 133
99. Τὸ ἀλεξικέραυνον ..... » 135

Ζ΄ ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΦΥΣΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑ

100. Ἡ ἠώς ..... » 137
101. Τὸ ἐωθινὸν ἄσμα (ἔμμετρον) ..... » 138
102. Ἡ πρωΐα ..... » 139
103. Ἡ ὡραία πρωΐα (ἔμμετρον) ..... » 141
104. Ἡ μεσημβρία ..... » 142
105. Ἡ ἑσπέρα ..... » 144
106. Ἡ ἑσπέρα (ἔμμετρον) ..... » 146
107. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἔαρος ..... » 147
108. Ἡ μεταλλαγὴ τῶν ἐνιαυσίων καὶ ἡμερησίων ὡρῶν ..... » 151
109. Αἱ φωναὶ τῶν ζώων ..... » 157
110. Ὁ ἀστερόεις οὐρανός ..... » 160

111. Τὸ στερέωμα (ἔμμετρον) ..... Σελ. 163
112. Ὁ Ἕσπερος ..... » 164
113. Εἷς ἓν ἄστρον (ἔμμετρον) ..... » 166
114. Τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν σύστημα ..... » 168
115. Ἡ σελήνη ..... » 169
116. Αἱ ἐκλείψεις ..... » 172
117. Αἱ εὐεργεσίαι τοῦ ἡλίου ..... » 174
118. Εἰς τὸν ἥλιον (ἔμμετρον) ..... » 178
119. Τὸ πῦρ καὶ τὰ αὐτοῦ φαινόμενα ..... » 181
120. Τὰ πλανώμενα φῶτα ..... » 186
121. Σεισμοὶ καὶ ἡφαίστεια ..... » 187
122. Τὰ ὕδατα ..... » 189
123. Ἡ χιών ..... » 192
124. Τὰ ἀρτεσιανὰ ῥέεθρα ..... » 195
125. Ὁ πόντος (ἔμμετρον) ..... » 197

Η΄ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ

126. Διόπτραι ἀστρονομικαί, τηλεσκόπιον, μικροσκόπιον ..... » 199
127. Μαγνήτης. Πυξίς ..... » 201
128. αἴνιγμα (πύξος—πυξίς) ..... » 204
129. Ὁ ἐν νυκτὶ ὁδηγὸς τῶν ναυτιλλομένων ..... » 204
130. Ὁ φάρος (ἔμμετρον) ..... » 206
131. Ὁ ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος ..... » 207
132. Αἱ ἀτμομηχαναί ..... » 215
133. Ἡ τυπογραφία ..... » 219
134. Ὁ χάρτης ..... » 222

Θ΄ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

135. Ἡ πέψις ..... » 223
136. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος ..... » 226
137. Ἡ ἀναπνοή ..... » 230
138. Αἱ πέντε αἰσθήσεις ..... » 232

Ι΄ ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ

139. Ἐπιστολὴ πρώτη ..... Σελ. 24
140. Ἐπιστολὴ δευτέρα ..... » 242
141. Ἀπάντησις (τηλεγραφικῶς) ..... » 243
142. Ἐπιστολὴ τρίτη ..... » 243
143. Λογαριασμός ..... » 244
144. Ἐπιστολὴ τετάρτη ..... » 245
145. Ἀγγελία πρὸς τοὺς ναυτιλλομένους ..... » 246
146. Ἐπιστολὴ πέμπτη ..... » 246
147. Αἴνιγμα (Ἐπί—στολή—ἐπιστολή) ..... » 247

ΙΑ΄ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

148. Ἡ μεγαλόνοια τοῦ ἀνθρώπου ..... » 24
149. Ἡ παντεχνία τοῦ ἀνθρώπου ..... » 25

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ε΄ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

P Petros Elendoglou